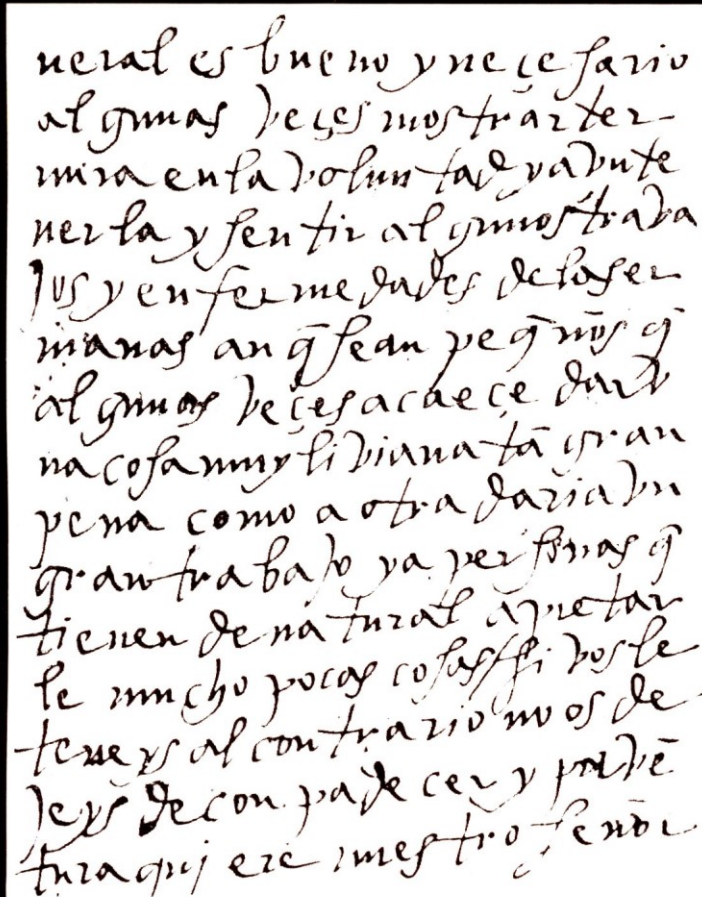

Avilai Szent Teréz A belső várkastély

mű a Pázmány Péter Elektronikus Könyvtár (PPEK)
– a magyarnyelvű keresztény irodalom tárháza – állományában.

Bővebb felvilágosításért és a könyvtárral kapcsolatos legfrissebb hírekért
látogassa meg a <http://www.ppek.hu> internetes címet.

neral es bueno y ne cesario
 algunas veces mostrar ter-
 minar esta voluntad y adu-
 nerla y sentir algunas traba-
 dos y enfermedades de los se-
 ñoras an q sean pe q nys q
 algunas veces acae ce dar
 na cosa muy li diuina ta gran
 pena como a otra daria un
 gran trabajo ya por personas q
 tienen de natura q neta
 le mucho pocas cosas q se le
 tener al contrario nos de
 ley de con pade cer y por q
 tra qj ere mestro q eno

SZENT TERÉZIA
ÖSSZES MŰVEI I.

Impresszum

Avilai Szent Teréz A belső várkastély

A spanyol kritikai szövegkiadás alapján fordította:
Szeghy Ernő kármelita atya

Nihil obstat.
Ansgarus Borsitzky, censor

Nr. 3761/1921.
Imprimatur.
Jaurini, 30. septembris. A.D. 1921.
+ Antonius, episcopus

Imprimi potest.
Budapestini, die 19. Martii 1922.
Fr. Brocardus a B. M. V., v. provincialis

A könyv elektronikus változata

Ez a publikáció az eredeti fordítás 1979-es, a Szent István Társulat gondozásában megjelent (az ISBN 963 360 106 1 azonosítójú) kiadásán alapszik. Az említett kiadás tartalmazza Szent Terézia „A tökéletesség útja” című művét is, amely megtalálható a Pázmány Péter Elektronikus Könyvtárban a 15-ös tétel alatt.

A könyv szövegét Tóth Károly Antal vitte számítógépbe.

Tartalomjegyzék

Impresszum	2
Tartalomjegyzék	3
Előszó.....	4
A fordító előszava	11
Szent Terézia előszava.....	13
Az első lakás	15
I. fejezet.....	15
II. fejezet	19
A második lakás.....	25
I. fejezet.....	25
A harmadik lakás	30
I. fejezet.....	30
II. fejezet	34
A negyedik lakás.....	39
I. fejezet.....	39
II. fejezet	44
III. fejezet.....	47
Az ötödik lakás	52
I. fejezet.....	52
II. fejezet	56
III. fejezet.....	60
IV. fejezet.....	64
A hatodik lakás	67
I. fejezet.....	67
II. fejezet	72
III. fejezet.....	75
IV. fejezet.....	80
V. fejezet	85
VI. fejezet.....	88
VII. fejezet	92
VIII. fejezet.....	97
IX. fejezet.....	101
X. fejezet.....	106
XI. fejezet.....	108
A hetedik lakás.....	112
I. fejezet.....	112
II. fejezet	116
III. fejezet.....	120
IV. fejezet.....	124
Utóirat	129

Előszó

Avilai Szent Teréz 1515. március 28-án született, 1536-ban lép be a sarus kármelita nővérek rendjébe, három évi súlyos betegségen esik át, 1553-ban lelki fordulat áll be, 1562-ben megalapítja az első szigorú szabályzatú kolostort, 1566-ban megírja A tökéletesség útját, 1577-ben a Belső várkastélyt. 1582. okt. 4-én este hal meg. 1614-ben V. Pál pápa boldoggá, 1622-ben XV. Gergely pápa szentté avatja. 1626-ban Spanyolország patrónája, 1970. szept. 27-én VI. Pál pápa Sziénai Szent Katalinnal együtt egyháztanítóvá nyilvánítja.

JÉZUSRÓL NEVEZETT SZENT TERÉZIA

„Az asszonyok hallgassanak az egyházban”: többnyire így olvasta és értelmezte az egyház a Korintusiakhoz írt első levélben (14,34) foglalt páli parancsot. 1970. szeptember 27-e óta viszont a Nagy Szent Terézre emlékező misét így kezdi: „Fölnyitotta száját az egyház közepén (ti. Isten) és eltöltötte a bölcsesség és értelem lelkével” (Egyháztanítók miséje, bevezető). Csakhogy – vélik nem is kevesen – ha már egy női szentet egyháztanítóvá emelnek, nem tudtak volna olyasvalakit keresni, aki közelebb áll a mai időkhöz? Mert hiszen Teréz 400 évvel ezelőtt élt, gondolkodásában pedig még a saját korát további 300 évvel megelőző időkben járt. Az 1200-as években keletkezett a szentföldi Kármelhegy barlangjaiban, a világtól elvonultan élő remeték eszményét megtestesítő „eredeti szabályzatot” akarta visszaállítani, szemben a virágkorába jutott spanyol kultúrához valamiképpen alkalmazkodó, a világ felé megtáruuló kármelita étellel szemben. Mint Ratzinger szellemesen megjegyzi: az „aperturát és aggiornamentót” megvalósító Megtestesülés sarus kármelita kolostorból, ahol húsz évet töltött el valódi jámborságban és – e szellemi központként ható kolostornak is szellemi központjaként – sok lelket mozgató apostolságban, világtól elzárt (klauzurás), a hallgatás és önmegtagadás életformájába „menekül”, és oda hívja a jóra törekvő lelkeket, ezzel a jelszóval: Isten

egymagában elég! Nem engedi meg a húsevést, kietlenül szegény életmódot kíván, meghalna egy jelentéktelen egyházi előírásért (rubrikáért), a főnöktől inkább szigort követel meg, mint elnéző anyai jószágot. Írásaiban is különleges lelkek különleges elragadtatásairól, lelki röptökről és lebegésekről szól.

Nem valami tévedés ejtette meg az egyházat? A zsinat szellemiségéből nem a múlt századok világába, a konkrét élet szekularizálódó időszakából nem az élettől elvonatkozó „sacrum” platóni szemléletére akar visszavezetni az elénk állított eszménykép által?

KELL-E A MODERN VILÁGNAK? – Bár a számok a szellemi dolgokban általában nem sokat jelentenek, bizonyos vonatkozásokban mégis jellemzőek lehetnek. 1967-ből származó összegezés szerint Nagy Szent Teréz művei négyszáz év alatt 1212 kiadást értek meg. Éspedig: halálának csonka századában tizennyolc év alatt 17, a következőben 243, a fölvilágosodás korában 125, a XIX. században 269, a jelen, ismét csonka században 529 kiadást, ez utóbbiból az első ötven évben 345, 1950-67-ig 184 kiadás jelent meg. Föltűnik az adatokból a fölgyorsuló tendencia, ami nyilván a Szent Teréz iránti erősödő érdeklődést mutatja.

Kiváló szellemek is érdeklődtek iránta, sőt csodálták. Az angol történész, a protestáns Macaulay azt írja róla: „Teréz az egész emberiségé”. És idézve kora sikeres költőit, hozzát teszi: „Egész jelentőségük semmivé zsugorodik, ha összehasonlítjuk őket Jézusról nevezett Teréz pazarul tündöklő kasztíliai nyelvezetével ... Egyszerűség és rövidség: ez a kettő jellemzi. A legsodálatosabb a dologban az, hogy fogalmunk sincs róla, hol szerezte ezt a remek stílust.” (Idézve: Szent Teréz és a karmeliták. II. 320. o.).

Bergsont mélyen érintik írásai (Keresztes Szent Jánoséival együtt). Azt mondja: „Most értettem meg a vallásosság kérdésének jelentőségét, ami eddig elkerülte figyelmemet... A misztikusok nyitották meg nekem az utat ...” Pár évvel ezelőtt nyilatkozott stílusának meleg emberséget és emberközelséget árasztó bensőségéről egyik jeles írónk. És akár külföldön vagy itthon, hívők és ateisták (köztük marxisták is – ld. például legutóbb Radnóti Sándor cikkét a Vigiliában) elismerik írói nagyságát. A Scheler és Husserl bölcseletén nevelkedett Edith Stein egyik barátnőjénél ráakadt Szent Teréz Önéletrajzára, elkérte és egyetlen éjszaka elolvasta. „Ez az igazság!” – mondta, és miután Teréz többi munkáját is áttanulmányozta, annyira lelki gyermekének érezte magát, hogy a keresztségben az ő nevét vette föl, és később karmelita lett. – Amikor XXIII. János pápa ajtót nyitott az ökumenizmusnak, és egyes vallási vezetők nyilatkozataikban tanbeli és jogi fenntartásokkal ugyan, elismerőleg emelték ki a katolicizmusban foglalt értékeket, sokan közülük elsőnek éppen Szent Terézt említették. Ramsey anglikán prímás athéni beszédében 1962-ben szólt a katolikus egyházban élő nagy keresztényekről, „akiktől tanulhatunk, például Szent Teréztől, Keresztes Szent Jánostól és másoktól, mint a hit tanúságtevőitől”. Athenagoras pátriárka egy zarándokcsoport előtt püspökei társaságában kijelentette: „Teréz írásai leggyakoribb lelki olvasmányaim. Eredetiben olvasom, szótár nélkül.” Roger Schutz taizéi perjel eszményének tekinti, akinek példájából láthatni, hogy a szemlélődés a keresztségben nem luxus, hanem a gyakorlati élet mozgalmasságai között is az élet tengelyében állhat.

Mutassunk rá végül a modern lelkiség egyik nagy alakjára Foucauld atyára, aki így foglalja össze Terézhez való kapcsolatát: „Úgy tűnik, te (Terézia) adod nekem csöndes intéssel a feleletet mindenre és a kulcsot mindenhez.” Csodálta „jéghideg agyát, tüzes szívét, mely azzal a jellemszilárdsággal párosult, ami lehetővé teszi: mindent megpróbálni és mindent keresztülvinni Istenért Istennel” (Naplóiból). De idézhetnénk a nagy keleti vallások képviselőinek nyilatkozatait is. Csak a konfucianus C. H. Wu-t említjük, aki a buddhizmuson keresztül érkezett el a keresztségbe. „A belső Karmel” (London, 1954) címen írt könyvet, melyet sok nyelvre lefordítottak.

Mindez meggyőzhet bennünket arról, hogy Szent Teréz iránt a nagy számokban is mutatkozó érdeklődés komoly szellemi igényt takar.

KI EZ A SZENT TERÉZ? – Mi lehet az a vonzó erő, ami a ma emberét Terézhez vezeti? Ha életét egy kicsit tudományoskodóan foglalnánk össze (amit ő sohasem szeretett), azt mondhatnánk: horizontálisan és vertikálisan bejárva egész korát, sikerült megmaradnia a szó legszorosabb értelmében egyszerű embernek, Isten gyermekének és mindenki testvérének. Bejárta a lélek magasságait és mélységeit, és az emberi létnek, a szexualitást kivéve, talán egyetlen mozzanata sincs, amit meg ne kellett volna tapasztalnia. Élete olyan ellentétes színekből álló szöttek, amilyeneket spanyol hazájának népművészete készít. V. Károly és II. Fülöp Spanyolországának fekete bársonyban és tündöklő gyémántban ragyogó kultúrájában él; X. Leó és a reformáció szellemi klímájába születik bele, a trienti zsinattal elinduló katolikus reformáció mozgalmait végzi munkáját, és a spanyol inkvizíció nyomozó világában írja műveit.

Hétéves korában a vértanúság vágyával a mórokhoz akar szökni. Fiatal leány korában – édesapja tilalma ellenére – titokban lovagregényeket olvas, szeret öltözködni és piperézkedni, unokatestvérei, fiúk és lányok naphosszat mesélnek neki bizalmas dolgaikról. Majd kijátszva apja éberségét és a megfizetett cselédekkel szövetkezve ismeretségbe kerül egy fiatalemberrel, és szép szerelem kezd kibontakozni szívében, ami – saját szavai szerint – „házasságra vezethető és így jól végződhetett volna” (Önéletrajz, 28). Anélkül, hogy különösebb csalódás vagy tragédia érte volna, Isten iránti szeretetből hosszú hónapok belső küzdelmei után zárdába szökik szerető, de szerzetesi életét ellenző apja mellől. Nem rendítette meg hivatását évekig tartó súlyos betegsége sem, miközben megtapasztalja a teljes tehetetlenséggel járó kiszolgáltatottság és megalázottság minden formáját. Majd meggyógyulva a zárdába bejáró világiak társaságának középpontja lesz, mert szépsége, eleven szelleme, nyílt és tágas világszemlélete mágnesként vonzotta az embereket. Később a belső imát gyakorolja, látomásai lesznek, és húsz év vívódásai után rászánja magát az eredeti szabály követését szolgáló reformra. Ezzel magára zúdítja szerzetestársai, más szerzetbeliek, vallásos világiak és saját rokonsága ellenérzését, neheztelését, félreértéseit és rágalmait. Saját lelki világát és terveit is kora legnagyobb vallásos szellemeivel ellenőriztette: Alkantarai Szent Péterrel, Bañez Domonkossal, Borgia Szent Ferencsel és másokkal. Elsőnek ő maga gyanakszik magában, és szinte élete végéig megmarad benne a félelem attól, hogy szemfényvesztés áldozata. Egy „városszerte vallásosságáról híres nő” azt terjesztette róla, hogy a magasabb lelkiesség jelszavát hangoztató allumbrados (felvilágosultak) közé tartozik. Ezért az inkvizíció elé került, és bár fölmentették, továbbra is sokszor álneveken írt és rejtve küldte leveleit. Azzal, hogy szigorú belső életet akar élni – s közben a 32 kolostoralapítással járó rengeteg utazást, tárgyalást, pénzügyi és személyi ügyeket, nehézségeket elhárító megbeszéléseket intézi, kihívja az akkori Spanyolország virágzó egyetemeinek bírálatát is. A salamancai egyetem tudós domonkos tanára, Medina, a tekintélyes tomista teológus a katedréről jelentette ki: Teréz „egyike azoknak a nyughatatlan szerzetesnőknek, akik nem tudnak megülni egy helyben; pedig jobban tennék, ha otthon imádkoznának és fonnának”. Terézia éppen jelen volt, amikor a bírálat elhangzott; örömmel fogadta, és megkérte Medinát, ítélje meg lelki állapotát, mert remélte, hogy tőle pártatlan és javára sem elfogult véleményt fog kapni. Medina professzor teljesítette a kérést, és a következő órán így szólt a hallgatóihoz: „Uraim, a múltkor néhány meggondolatlan szót mondtam egy szerzetesnőről, aki sarutlan női zárdákat alapít. Állításomat ezennel visszavonom.” Később nyíltan hirdette Teréz életszentségét. (Szent Terézia és a karmeliták. I. 417.)

Személyi varázsával a sarus karmelita generálist, a római De Rossit a spanyol sarusok minden vádaskodása ellenére meg tudta nyerni reformjának, és az ő engedélyével alapította zárdáit. (Igaz, hogy később De Rossi teljesen hátat fordított Teréznek és cserbenhagyta.) A pápai nunciusok egyike, Hermeto szintén mellé állt, utóda Sega viszont „nyughatatlan, kósza fehérlépnek” nevezte. Híre Madridba is eljutott; kihívta maga ellen az udvari cselszövényeiről

híres Eboli hercegnő haragját, amitől csak II. Fülöp személyes közbelépése mentette meg. Saját rokonságát azonban nem tudta meghódítani. Kis unokahúga, Terezita, akit pedig elhalmozott szeretetével, lélekben idegen marad tőle. Egyes rokonai perrel fenyegették, és nagyon megkeserítették élete utolsó idejét. Két héttel halála előtt a valladolidi perjelnök, akiben leginkább bízott, azt mondta kísérőjének: „Menjenek innét s többé be se tegyék ide a lábukat!”

Már ebből a vázlatos ismertetésből is látható, milyen viszontagságok közt telt élete, milyen földi körülmények közt járta lelke a mennyei magasságokat, s írta imáinak, látomásainak és elragadtatásainak csodálatos műveit, melyek ma is az élő szó melegével és közvetlenségével hatnak arra, aki a kezébe veszi őket.

SZABADSÁGOT ISTENNEK. – Ha Teréz ma is ható életművének titkát keressük, csakhamar ráeszmélünk, hogy ez a titok nem más, mint amit az apostoli hitvallás első mondata hirdet: Hiszek egy Istenben, mindenható Atyában, mennynek és földnek teremtményében. Ezt az egyszerű igazságot pedig az a Teréz mondja, aki megjárta az Istenbe merülés mélységeit vagy magasságait, és átment a lélek útjának minden kanyarulatán és emelkedőjén, tehát a személyes tapasztalat biztonságával mutat rá a leglényegesebb dolgokra.

Minden lelki magasságokban való járásnak kezdete az, hogy komolyan vegyük Jézus mondását, amibe egész tanítását belesűrítette: „Beteljesedett az idő, és már közel (itt) van az Isten országa (uralma). Tartsatok bűnbánatot, és higgyetek az evangéliumban (jó hírben)” – mint Márknál olvassuk (1,15). Teréz istenélményét ez a két tétel fejezi ki: minden Isten hatalmában van (mindenható); és Isten jóindulattal van irántunk (atyá). Egész lelkiéletet egybefoglaló rendszere a belső imára épül föl: „A belső ima – nézetem szerint – nem egyéb, mint benső barátság Istennel, amennyiben gyakran maradunk vele négy szemközt, tudván azt, hogy szeret bennünket” (Önéletrajz, VIII. 72.).

Ezt az Istennel való benső barátságot nem győzi ajánlani nemcsak szerzeteseinek, de mindenkinek, akármilyen helyzetben vagy foglalkozásban legyenek is. Mint az Úr, ő is mindenkinek hirdeti a „jó hírt”, az Isten kegyességét, atyai szeretetét. Levelei tanúskodnak róla a legjobban, hogy nem szűkítette le néhány kiválasztottra az Istennel való barátság ápolását. Viszont mindenkinél sürgette az alkuatlan odaadást annak az Istennek, aki nem valahol a messze távolban van, hanem – mindenhatóként – az élet minden mozdulásában, minden konkrét helyzetében van jelen szeretetével.

A legtöbb ember infantilizált Isten-képet hordoz magában. Azt a gyermekkorából őrzött, fenn a mennyekben élő és uralkodó Istent, aki valahonnét kívülről és távolról nézi és szemléli életünket. Teréz – a kopernikuszi fordulat századában – valami hasonló nagy fölfedezést és fordulatot sürget benső világunkban. „Nagyjából mégiscsak tudjuk vagy mi, hogy lelkünk is van; hallani csak hallottunk róla, meg a hitünk is tanítja! Csakhogy persze nem gondoljuk meg, hogy mekkora kincsek rejlenek benne, s hogy ki az, aki lelkünk mélyén lakik” (Belső Várkastély, I. lakás 1. feje.). Ezt a rejtőző Istent kell megkeresni és megtalálni. Keresztes Szent János a lélek útját mint valami helyre való fölmenetelt ábrázolja, és a hasonlatai is az emelkedéssel kapcsolatosak (a Pseudo-Dioniziosz nyomán); Szent Teréz hétlakásos Várkastély pedig befelé van, a lélek mélyén; és nem úgy megy át egyik lakásból a másikba, mintha szobák során haladna át. „Ha valaki benn van a szobában, annak nem mondjuk, hogy lépjen be. Igen ám, csakhogy az ember különböző módon lehet benn.” Minden lakás az Isten megtapasztalásának egy módja, és ha a hetedikhez elért, nem marad ott állandóan: majd az egyik, majd a másik lakás lakója lesz.

A lényeg az, hogy az első lépést, az Isten felé fordulást tegye meg: hitben adja oda magát a szerető Mindenhatóságnak. Ez a nehéz fordulat: a hit önfeledtségével és alkuatlanságával tekinteni az Istenre. A zen gyakorlatok hívei és a keleti nagy vallások elmélyüléseit gyakorlók kötelesek magukat teljesen elhagyni és valami *más*-ságnak, egy nagy objektívumnak átadni magukat, ahhoz kötődni, és mindezt a legkeményebb szigorúsággal és következetességgel,

hogy a lélek mélyeinek pszichoszomatikus feltételeit biztosítsák. A karmelita lelkiesség nagyjai az ősi szabályzathoz való visszatérésben a Kelet nagy elmélyülési hagyományából mentettek át valamit, természetesen úgy, hogy náluk a személyes Istenhez kell ilyen szigorúsággal hozzákötődni.

Teréz ezt többször is megtette. Sohasem külső események nyomására, hanem belső vágyódástól sürgetve. „Mikor kiléptem édesatyám házából – (szökve, atyja akarata ellenére) – olyan érzés fogott el, amelynél – azt hiszem – még a haldoklás sem lehet rettenetesebb: mintha csontjaimnak izületeit szaggatták volna széjjel” (Önéletrajz, IV.). De megtette. Ez az elszántság jellemezte később is. „Igen sokszor, és pedig több éven át, inkább csak az után vágyódtam, hogy bárcsak vége volna már a kiszabott időnek s inkább azt lestem, mikor üt végre az óra, semhogy elmélkedtem volna ... Sokszor oly kedvetlenül léptem a kápolnába, hogy össze kellett szednem egész akaraterőmet ... S tettem ezt (a félrevonulást) igen gyakran egész kedvetlenül; erőszakolva önmagamat ... ” (i. m. VIII.) Ezt kéri másoktól is, mindenkitől: hogy mindenáron következetesen és szigorúan az Úr felé forduljanak és mindig szenteljenek neki egy kis időt. És csodálatos emberi tapintattal mondja a bűnei miatt visszariadónak: „Hiszen nem azt mondom, ne bántsa meg az Istent s ne essék bűnbe; bár ha valaki egyszer ilyen kegyelmekben kezd részesülni, el lehetne várni tőle, hogy óvakodjék minden hibától – de hát olyan nyomorultak vagyunk! Én csak azt tanácsolom: ne hagyja abba a belső imát” (i. m. XV. fej.).

Ezen a ponton dől el, hogyan alakul a lélek sorsa. Tudja-e Isten szabadságát tisztelni és ebben a szellemben intézkedéseit elfogadni. „Ilyenkor legjobb, ha az ember Isten karjaiba veti magát. Ha az égbe akarja vinni: csak rajta! Ha a pokolba: azt sem bánja, mert hiszen Ővele, az ő kincsével megy oda. Ha meg kell halnia, annál jobb! Ha ezer évig kell élni: úgy is jó! Tegyen vele Ő Szent Felsége, mint sajátjával” (i. m. XVII. f.). De nemcsak az élet különböző fordulataiban kell meglátni az Isten jóságát, hanem a lélek történéseiben is. A hiba rendszerint ott van, hogy a lelki erőfeszítések és az imént említett gyakorlatok eredményeként halálos biztossággal várjuk az Isten megragadását, kegyelmi közelségét és bennünk lakásának kézzelfoghatóvá válását. „Amiről pedig én most szólni akarok – figyelmeztet viszont Szent Teréz – egyik, lényeges pontja ennek a kérdésnek, s nagyon szükséges mindenkinek, aki imádságos életet él. Mármost hogyan gondolhatná az igazán alázatos ember, hogy ő van olyan jó, mint azok, akik följutottak a szemlélődés színvonalára? Hogy az Isten odajuttatja, az világos ... de ha nem tenné, arra való az alázatosság, hogy szolgálja ki örömet az Úr szolgálóit ... Nagyon fontos észben tartanunk, hogy az Úr nem vezet mindenkit egyazon úton, s esetleg az olyan, aki saját nézete szerint nagyon alacsonyan jár, a legmagasabb úton van az Úr szemében ... Én tizennégy esztendeig voltam úgy, hogy még elmélkedni sem tudtam, hacsak nem volt könyv a kezemben ... Sohasem tudhatjuk, hogy ezek a szellemi örömek tényleg Istentől valók-e, vagy pedig az ördög hamisítványai ... Nem azt akarom mondani, hogy ne igyekezzetek eljutni a szemlélődésre, hanem csak azt, hogy legyetek minden munkára kaphatók, mert nem áll módunkban az előbbit választani. Azt az Úr tetszése szerint adja ... Bízátok a háziúrra. Ő bölcs és hatalmas” (A tökéletesség útja, XVIII.). Szinte egyetlen sora sincs, ahol ne ajánlaná az Isten iránt való alázatot, ami nem más, mint Isten önállóságának és szabad döntéseinek tisztelete. Ő, aki igazán ismerte és élte az isteni megtapasztalásokat, nem győzi hangoztatni, hogy a rendkívüli lelki jelenségek nem teremtenek kiváltságolt szerepet, nem jelentenek Istentől való igazolást, sőt a büntelenségnek sem csalhatatlan bizonyítékai. Egy hallomásból följegyzi Jézus szavát. „Még a szemlélődő imának gyönyörűségei és élvezetei sem azok (ti. az egyesülés jelei), bármily magas fokúak, és még ha Éntőlem származnak is; ezek gyakran csak eszközök a lélek megnyerésére, nemegyszer olyankor, amikor az nincs is a kegyelem állapotában” (Isteni kegyelmek, XXIX.). Mintha csak az evangélium lapjairól olvasnánk Jézus megnyilatkozását: „Sokan mondják majd nekem azon a napon: Uram, Uram. Hát nem a te nevedben jövendöltünk? Nem a te nevedben üztünk ördögöt? Nem a te nevedben tettünk annyi csodát? (Lk 13,26-ból). A szemed láttára ettünk és ittunk, a mi utcánkon tanítottál. De ő

megismétli: Nem tudom, honnan valók vagytok” (Mt 7,22). Éppen ez a jézusi kijelentés teszi indokolttá Teréz alázatát, mindvégig megmaradó bizalmatlanságát önmagában. De azért van az is, hogy lelkiileg sohasem zsugorodott, se nem félenk és tétlen, mert szerető nyitottsággal annak az Istennek színe előtt áll, aki mindenhatóságában is atya, szabadságában is szeret, aki tehát mindig tudja, mit miért mikor tesz akár az egyes lélekben, akár a nagyvilágban; és ezért lehet rá építeni, akár kedvező, akár kedvezőtlen számunkra pillanatnyilag intézkedése.

JÉZUS KRISZTUS ISTENE ÉS ATYJA. – A misztikának van az elgépiesítésen kívül egy másik kísértése is: a világtól való elidegenedés, vagyis elfutni a teremtet dolgoktól és egyedül az abszolútum felé fordulni. A plátói ihletésű istenség-szemlélet Plotinoszon keresztül Dioniziosz Areopagitán át a keresztény misztikába is beáradt, és Eckhardt köre által még Szent Teréz korában is érezte hatását. Olyannyira, hogy őt is arra biztatták, hagyja ki szemlélődéseiből Krisztus szent emberségét és az istenségnek önmagában való megragadására törekedjék. „Azt mondják ugyanis, hogy ... még a Krisztus Urunkról mint emberről való elmélkedés is zavarja és akadályozza a tiszta szemlélődést” – írja (Önéletrajz, XXII. f.), és megállapítja: „Mi nem vagyunk angyalok, hanem testünk van. Oktalanság részünkről, ha, amíg e földön élünk és annyira e földhöz ragadt lények vagyunk, angyalok szerepét akarjuk játszani ... ügyes-bajos dolgaink, üldöztetések és szenvedések közepette, amidőn az ember nem jut elégséges nyugalomhoz, nemkülönben lelki szárazságok idején, nagyon is jól esik nekünk Krisztus Urunknak barátsága. Benne ugyanis embert látunk, aki fárad és szenved, mint mi” (uo.). És nemcsak a példát adó barátot tekinti, hanem pontos teológiai értelmét is adja szemléletének. „Az is világos előttem, hogy ha az Úristennek kedvében akarunk járni, úgy illik és úgy akarja Ő, hogy minden ennek a szentséges emberségnek a közvetítésével történjék, amelyben Ő szent felségének – saját szavai szerint – gyönyörúsége telik ... Világosan megérttem, hogy ezen a kapun kell belépnünk, ha azt akarjuk, hogy Ő Szent Felsége nagy titkokat közöljön velünk” (uo.).

Teréz Istene tehát nem az istenség önmagában, még csak nem is a Szentháromság, hanem az Úr Jézus Krisztus Istene és Atyja. Ez hármat jelent.

1. Krisztus középpontúságot. „Úgy szerette a világot, hogy egyszülött Fiát adta.” „Senki sem juthat el az Atyához, csak én általam” (Jn 14 ,6). Ez úgy átjárja Teréz életét és tanítását, hogy nem kell tovább elemeznünk.

2. Mély, emberszerető humanizmust. Teréz látszólag menekül a világtól, bezárja magát és nővéreit szigorú kolostori rácsok mögé, böjtölésekre, önmegtagadásokra, hallgatagságra bírja az önként jelentkezőket (és 32 kolostor telt ki belőlük!), a mindennapi ember iránt mégis csodálatos melegség árad egyéniségéből és megnyilatkozásaiból. Unokahúga, Terezita, aki különben nem tudta nagynénje szeretetét viszonzni, azt mondta róla: Néném olyan eleven és oldott volt mindenkivel szemben, hogy az emberek nem is sejtették, mily nagy szent. Madridban egy hercegnő meghívta szalonjába, és a fényes társaság valami kinyilatkoztatásfélét várt látomásaiból és elragadtatásaiból, az ő első szava viszont az volt, az akkor fővárossá épülő Madridról: „Mily gyönyörűek Madrid utcái!” Hogy tud örülni minden kicsiségnek, ami az emberek szolgálatára van. Ha leveleit olvassuk, elámulunk rajta, milyen kis részletekre tud érdeklődésével kitérni, és agyonhajszoltságában, az álommal küszködve még segítséget és tanácsot tud adni ügyes-bajos dolgokban. Ahogy Jézus evangéliumának középpontjában az emberszeretés áll, úgy ő is ezt tűzi ki szerzete legfőbb feladatának. Egész reformját az egyház, a hívő keresztények, a hithirdetők megsegítésének szolgálatába állítja (Alapítások könyve, I. f.). „Nem a sok gondolkodás, hanem a szeretet segíti át az embert” – mondja sokszor (Belső Várkastély, IV. lakás. 1. f.), és a legmagasztosabb lelki magaslatokról szóló művében a szemlélődő és cselekvő élet vitáját, a szemlélődő élet javára szóló evangéliumi részt Máriáról és Mártáról úgy magyarázza, hogy rehabilitálja Mártát (a szorgos munkát), Mária – mondja – előzőleg már elvégezte a munkáját (i. m. VII. lakás IV. f.). Szinte utolsó mondataiban így int:

„Mondottam már, hogy az ördög olykor nagyobb magasztos vágyakat kelt bennünk, csak azért, hogy elhagyva az Úr szolgálatában reánk nézve kivihető és éppen kezünk ügyében levő dolgokat, kivihetetlenek után sóvárogjunk és ebbeli vágyainkat sokra becsüljük. Imáitokat fordítsátok azok javára, akikkel együtt éltek, mert hiszen irántuk vagytok a leginkább lekötöttek. Vagy azt hiszitek talán, hogy az olyan csekélység volna, ha az alázatosság, az önmegtagadás, a szolgálatkészség, a nagy testvéri szeretet és az Úrhoz való ragaszkodás ... hatna rájuk? ... Végül pedig nővéreim – s ez legyen utolsó megjegyzésem –, ne építsünk tornyokat alapok nélkül. Az Úr nem annyira a tettek nagyságát nézi, mint azt a szeretetet, amellyel a tetteket végrehajtjuk” (i. m. IV. f.).

3. A szenvedésben való megváltás folytatását. Teréz azért nem tud beleveszni az istenség mindentől elvonatkozó szemléletébe, mert Jézus Istene az az Isten, akinek „úgy tetszett, hogy oktalannak látszó igehirdetéssel üdvözítse a hívőket: ... a megfeszített Krisztust hirdetjük: aki a zsidóknak botrány, a pogányoknak meg oktalanság” (1. Kor 1,21-23). A kereszten való megváltás „az Atya titka” (Kol 2,2); de ezt a fájdalmas titkot nem csupán a múltban kell szemlélnünk, hanem a történés minden mozzanatában. „Íme a világ lángokban áll! – írja koráról – Újra halálra akarják ítélni Krisztust! Földre akarják tiporni Őt ... ” (A tökéletesség útja, I. f.). Az élet adta nehézségekben és megpróbáltatásokban – a nagyokban és kicsinyekben egyaránt Jézus helyzete újul meg, és azért kell, hogy a lélek szabadságot adjon Istennek abban, hogy ne csak sikereket és eredményeket rójon rá, hanem megpróbáltatásokat is; mert ezek végeredményében Krisztus mai szenvedései, ezért Krisztus lelkével kell nézni őket. A bajok nem azért vannak, hogy kisebbsítsenek; hanem titkos, megváltó erők rejlenek bennük. Ilyen értelemben mondta Teréz: „Vagy szenvedni vagy meghalni”. Ezért nem irtózott sohasem a reformjával, vagy a kolostoralapításaival járó bajoktól, nehézségektől, emberi furfangtól és hűtlenségektől, mert a Megváltót ért fájdalmakat látta bennük, és az Ő lelkével akarta elviselni őket. A mindennapi bajok megszentelésére hívta karmelitáit. Sokan ebben látják hivatását, illetve küldetését; hogy ismét elterjessze azt a lelkületet, mellyel Krisztus ragadta meg a keresztet a világ bűneiért.

* * *

Szent Teréz életrajzát és alapgondolatait az olvasó megtalálhatja Puszkely Mária Akik hittek a szeretetben c. munkájában, amit ugyancsak a Szent István Társulat adott ki 1979-ben. Ugyanott megtalálhatjuk a Szent Teréziáról szóló irodalmat is és részletes életrajzi táblázatot. A kitűnő írás eligazíthat bennünket a sokszor bonyodalmasnak tűnő, de valójában egyszerű és világos teréziánus lelkületben.

A fordítás P. Szeghy Ernő karmelita atya munkája.

DR. BELON GELLÉRT

A fordító előszava

Szent Teréz műveinek eredeti szövegkiadásairól és fordításairól részletesebben beszámoltam a *Szent Terézia és a karmeliták* című, két esztendeje megjelent műben. Az abban foglalt adatokra utalva az olvasót, itt csak annyit akarok megemlíteni, hogy ez a fordítás az 1915-iki, Burgosban megjelent kritikai szövegkiadás alapján készült, a jegyzetek tekintetében pedig egyrészt ugyanezt, másrészt pedig és sokkal inkább az 1907-iki, Párisban kiadott francia fordítást tartottam szem előtt. Ez utóbbi segített ki olyan esetekben is, mikor az eredetinek helyenkint elavult spanyol nyelve és korunkban szokatlan fordulatai miatt egyébként nehezen tudtam volna megtalálni a megfelelő magyar kifejezést. Mert hiszen Szent Terézt nemcsak a spanyolból kell magyarra fordítani, hanem a XVI. század gondolkodásmódjából kell átültetni a XX. századéba. Ez utóbbi feladatot pedig eddig talán senki sem oldotta meg oly mesteri ügyességgel, mint a párisi első kármelita zárda nővérei. Ezért is rendkívüli hálára vagyok irányukban kötelezve.

A Tökéletesség Utját a szentanya először 1565-ben írta meg az ávilai első sarutlan kármelita zárda csendjében, s ezt a kéziratot az Escorial-ban őrzik. 1570 táján újra átdolgozta, fejezetekre osztotta, helyenkint bővítette, másutt pedig törölt belőle. Ez a második kézirat a valladolidi kármelita nővérek tulajdona. Mikor azonban Braganza Teutonio herceg, evorai érsek, a szentanyának nagy tisztelője, vállalkozott arra, hogy ezt a művet kinyomatja, Szent Teréz a második kéziratnak egyik másolatát bocsátotta rendelkezésére, miután azt előbb sajátkezűleg kijavította. Ez a kézirat a toledói nővéreknél van.

Már most megjegyzendő, hogy mind a három kéziratnak megvan a maga sajátos jellege. Aránylag legnagyobb fokban az első különbözik a többi kettőtől, de azért a valladolidinak és a toledóinak is vannak eltérő részletei. A dolog lényegét ezek az eltérések sehol sem érintik, azonban tekintve azt a hódoló tiszteletet, amellyel a szentanyának minden egyes hiteles szava, mondhatnám, minden betűje iránt viseltetünk, nem engedi, hogy ezen eltérések fölött napirendre térjünk. Az említett burgosi kritikai kiadás úgy oldotta meg a kérdést, hogy közli külön-külön a három kéziratot, mindegyiket elejétől végig, úgy, amint van. Ilyesmire természetesen a költség miatt gondolnunk sem lehetett, de nem is tartanók célszerűnek. A legújabb francia és német fordítók a valladolidi szöveget véve alapul, jegyzetben adják a másik két kézirat eltéréseit. Ezt az eljárást mi is követhettük volna. Azonban, miután más, okos emberek tanácsát kikértük, arra a meggyőződésre jutottunk, hogy legjobb lesz, úgy amint azt De-la Fuente 1881-iki spanyol szövegében láttuk s amint azt a legújabb, 1922-iki burgosi spanyol kiadás teszi, összefoglaló szöveget nyújtani olvasóinknak. Alapul vesszük tehát a valladolidi szöveget; párhuzamos helyeknél mindig a legbővebbet fordítjuk; a hiányzó részeket pedig beletoldjuk a másik két kézirat szövegéből. Ilymódon elérjük azt, hogy Szent Teréznek egyetlen egy gondolata, sőt mondhatnók: egyetlen szava sem megy veszendőbe. Népszerű kiadásról lévén szó, fölöslegesnek, sőt értelemzavarónak tartottuk jegyzetekkel kísérni ezen toldozó munkánkat. Végre is mit érdeklí a magyar nagyközönséget, hogy az eredeti spanyol szövegnek ez vagy az a mondata a valladolidi vagy az escuriali, vagy pedig a toledói kéziratból van-e véve.

Megnyugtatásomra szolgál, hogy az imént említett legeslegújabb spanyol kiadás, amely csak utólag, mostanában került kezembe, szintén teljesen mellőzi ezeket a jegyzeteket.

A Belső Várkastélyt a szentanya 1577-ben írta Toledóban. Ez az ő összes műveinek koronája, ebben fejtí ki az ő csodálatos imáját.

Ezek után közrebocsátjuk Szent Teréz műveinek ezt az egyik részét, amely, ha egyelőre eltekintünk leveleitől, körülbelül egyharmada az ő összes műveinek. Adja Isten, hogy mihamarabb kiadhassuk a többit is, végül pedig az ő gyönyörű leveleit.

Isten áldása kísérje e könyvet.

Győrött, 1923. március havában.

Szent Terézia előszava

Ezt az értekezést, melynek címe „A belső várkastély”, Jézusról nevezett Terézia, a Kármelhegyi Boldogasszony szerzetesnője írta, nővérei és leányai, a sarutlan kármelita szerzetesnők számára.

Szent Anyánknak, Jézusról nevezett Teréziának előszava az olvasóhoz.

J+H+S.

Már rég nem parancsoltak nekem oly nehéz dolgot, mint amilyent most kell megtennem. Az imádságról kell ugyanis írnom, az Úr pedig, úgy látszik, nem akarja megadni hozzá sem a sugallatot, sem a munkakedvet. A fejem is már három hónapja úgy zúg és oly nehéz, hogy még a halasztást nem tűrő ügyekben is csak alig tudom elvégezni az írivalót. No de mindegy: van az engedelmisségben valami titkos erő, amely könnyűvé szokta tenni még a kivihetetlennek látszó feladatokat is. Ebben bízva, rászánom magamat és jókedvvel teszem meg azt, amitől a természetem ugyancsak idegenkedik. Mert bizony az Úr nem adott nekem akkora erényességet, hogy ez az örökös küzködés a betegséggel és ez a mindenféle dologgal való folytonos elfoglaltság, ne váltana ki bennem olykor türelmetlenséget. Hanem hát majd elvégzi helyettem ezt a munkát Ő, aki már sokkal nagyobb dolgokat is megtett értem. Bízom az Ő irgalmában.

Attól félek, hogy kevés olyat tudok majd mondani, amit már meg nem írtam volna és pedig ugyancsak engedelmisségből; sőt valószínűleg szó szerint fogom magamat megismételni. Mert amiként a beszélő madár szüntelen azt fecsegi, amire betanították, vagy amit eltanult másoktól: úgy vagyok én is; szakasztott úgy. De ha az Úr azt akarja, hogy valami újat mondjak, Ő Szent Felsége majd a tollamra adja. Egyébként pedig lesz oly kegyes visszaidézni emlékezetembe, amit más alkalommal mondtam. Ez is jó lesz. Az én emlékezőtehetségem nagyon rossz; pedig örülnék, ha eszembe jutna egyik-másik dolog, amit állítólag jól magyaráztam meg, nehogy feledésbe menjen.¹ De ha az Úr még ebben sem akarna megsegíteni s ha abból, amit írok, senkinek sem volna haszna, én akkor sem végzek hiábavaló munkát, mert engedelmisségből vállalom ezt a fáradságot és növelem vele a fejfájásomat.

Belekezek tehát annak megírásába, amit megparancsoltak, ma, Szentháromság ünnepén, az 1577-ik évben, a kármelhegyi Szent Józsefről nevezett kolostorban, Toledóban, ahol jelenleg tartózkodom. Mindazt, amit mondani fogok, föltétlenül alávetem előljáróim ítéletének, akik különben is kiváló tudományú emberek.² Ha valami olyat találnék mondani, ami nem egyezik meg a római katolikus Anyaszentegyház tanaival, annak részéről csupán tudatlanság lehet az oka, de semmiesetre sem rosszhiszeműség. Ez feltétlenül igaz, mert Isten kegyelméből mindig hűséges alattvalója voltam az Egyháznak, az vagyok és az is maradok. Örök áldás és dicsőség legyen érte az Úrnak. Amen.

Előljáróm véleménye szerint a kármelita nővéreknek szükségük van arra, hogy valaki megmagyarázzon nekik néhány kétséges pontot a belső imát illetőleg s ezzel a feladattal azért bízott meg engem, mert nézete szerint mint nő jobban értek a nők nyelvén. De meg azután – jegyezte meg – tekintve, hogy engem annyira szeretnek, jobban szívükre veszik majd, amit én mondok. Egy szóval, azt hiszi, nem marad haszon nélkül, ha sikerül velük egyet-mást megértetnem. Nekik szól tehát mindaz, amit írok. Nevetséges is volna azt gondolni, hogy munkám más valakit is érdekelhetne. Adja meg nekem az Úr azt a kegyelmet, hogy egyik-másik

¹ Önéletrajza, amelyben ezen dolgokról írt, már két év óta volt az Inkvizíciónál s úgy látszott, mintha az sohasem akarná többé kiadni. Ezért volt célszerű ezeket a dolgokat újra megírni.

² Rendfőnöke, Páter Grácián és gyóntatója, Velasquez doktor, osmai püspök.

leányom ezen irat olvasása folytán legalább egy fokkal jobban dicsőítse Őt: jól tudja Ő Szent Felsége, hogy ez az egyetlen vágyam. Az is egészen világos, hogy ha ebben a műben valamit igazán találóan sikerült volna kifejeznem, az nem tőlem származik, mivelhogy nekem ilyesmihez egyáltalán nincs tehetségem. Ha az én leányaim ezt nem értenék meg, azt kellene mondanom, hogy épp oly kevés belátásuk van, mint amily kevés képességgel bírok én az ilyen kérdések fejtegetéséhez, hacsak az Úr az Ő végtelen irgalmában meg nem segít.

Az első lakás

I. fejezet

Szó van benne lelkünk szépségéről és nagy méltóságáról; könnyebb megértetés céljából egy hasonlattal él; hangsúlyozza, mily hasznos ez utóbbit jól felfogni s tudni, hogy mily kegyelmeket kaphatunk Istentől s hogy a belső várkastély kapuja az imádság.

Mialatt ma azért imádkoztam, hogy az Úr kegyeskedjék helyettem beszélni – nekem ugyanis semmi sem jutott eszembe és nem tudtam, miképpen teljesítsem a megbízást – egy szerencsés ötletem támadt. Mindjárt le is írom, mert azt hiszem, nagyon jó alapul szolgál majd a továbbiakhoz.

Képzeljük a dolgot úgy, mintha a mi lelkünk egy gyönyörű szép várkastély volna, egy darab gyémántból, vagy ragyogó kristályból faragva, benne pedig sok lakás, mint ahogy az égben is sok van.³ S valóban, leányaim, ha jól megfontoljuk a dolgot, mi egyéb az igaznak lelke, mint valami paradicsomkert, amelyben az Úr, saját szavai szerint, gyönyörűségét találja.⁴ De ha ez így van, vajjon milyennek kell lennie annak a lakásnak, amelyben oly hatalmas, oly bölcs, oly előkelő s minden kincsekben dúslakodó király találja az ő gyönyörűségét? Nem is képzelhető semmi sem, amivel az emberi lélek szépségét s óriási befogadó képességét méltó módon lehetne összehasonlítani. Bármennyire éles legyen is az eszünk, erről nem képes tiszta fogalmat alkotni. De hogy is volna rá képes? Hiszen Istent lehetetlen ésszel felérni, már pedig az Ő saját szavai szerint mi az Ő képére és hasonlatosságára vagyunk teremtve.⁵

Ha pedig ez így van – aminthogy tényleg így van – akkor hiába is fárasztanánk az eszünket: sohasem fogjuk elképzelhetni, hogy mily csodaszép ez a belső várkastély. Mert bár közötté és Isten között nagy a különbség – végre is az egyik csak teremtmény, a másik pedig Teremtő – azonban az a körülmény, hogy Ő Szent Felségének saját szavai szerint az Ő képére van teremtve, eléggé megérteti velünk azt, hogy e lélek szépsége és méltósága mennyire meghalad minden fogalmat. Mily szomorú dolog tehát és mekkora szégyen, ha saját hibánk folytán nem ismerjük önmagunkat s azt sem tudjuk, ki-micsodák vagyunk. Mily ostobának tartanánk azt az embert, édes leányaim, aki nem tudná megmondani, hogy ki az apja, ki az anyja s milyen vidékre való? Tényleg ehhez már nagy együgyűség kellene. Azonban nem aránytalanul nagyobb-e a miénk, ha nem törekszünk megtudni, hogy mik vagyunk s ezzel a mi testünkkel azonosítjuk magunkat. Pedig amúgy nagyjából mégis csak tudnánk vagy mi, hogy lelkünk is van; hallani csak hallottunk róla, meg a hitünk is tanítja! Csakhogy persze nem gondoljuk meg, hogy mekkora kincsek rejlenek benne s hogy ki az, aki a mi lelkünk mélyén lakik. Így azután nem csoda, ha nem gondoljuk eléggé, nem vigyázunk arra, hogy folt ne essék a szépségén s nem törődünk mással, mint a mi testünkkel, amely pedig csupán értéktelen foglalata ennek a gyémántpalotának.

Amint említettem, ebben a várkastélyban nagyon sok lakás van, fölül, alul, oldalt és középen, a legközepén azonban van egy, amely fontosabb valamennyinél, mert benne folynak a legbizalmasabb beszélgetések Isten és a lélek között. Tartsátok jól fejetekben ezt a hasonlatot; ennek segélyével talán majd sikerül megértetnem veletek, hogy milyenek azok a kegyelmek,⁶

³ Ján. 14,2.

⁴ Péld. 8, 31.

⁵ Ter. 1, 26.

⁶ „Kegyelmek” alatt, hacsak az összefüggésből nem tűnik ki más, e műben mindig misztikus kegyelmek értendők.

amelyeket Isten a léleknek ad s hogy milyen fokozati különbség van az egyes kegyelmek között. Már tudniillik annyira, amennyire magam is értem a dolgot, mert hiszen annyi ilyen kegyelem van, hogy senki sem ismerheti valamennyit, legkevésbé pedig egy olyan hitvány lény, amilyen én vagyok. Pedig az esetben, ha az Úr ezeket a kegyelmeket megadná nektek, be fogjátok látni, mennyire jó volt előzőleg hallani róluk s tudni, hogy lehetségesek; ellenkező esetben pedig szolgáljanak ezek az ismeretek ösztönzésül arra, hogy dicsérjétek nagy jóságát. Hiszen az sincs kárunkra, ha az égi dolgokról elmélkedünk s arra a boldogságra gondolunk, amelyet a megdicsőültek élveznek; sőt ellenkezőleg: örülünk neki és törekszünk elérni azt, aminek ők már birtokában vannak; épp oly kevésbé árthat nekünk az a tudat, hogy az a nagy Isten már e siralom völgyében hajlandó bensőleg egyesülni velünk hitvány földi férgekkel. Ez csak annál nagyobb szeretetre gyullaszt bennünket végtelen jósága és határtalan irgalmassága iránt.

Aki meg találta volna utközni azon, hogy Isten már e földi életben ilyen rendkívüli kegyelmeket osztogat, az – meggyőződésem szerint – nem alázatos és nem szereti felebarátját. Mert hiszen, ha nem így állna a dolog, örülnie kellene afölött, hogy Isten ily kegyelmekben részesíti egyik embertársát; s ezt annál inkább megtehetné, mert hiszen mi sem áll útjában annak, hogy Isten ugyanazokat a kegyelmeket neki is megadja. Hogy lehet annak nem örülni, hogy Isten kinyilvánítja végtelen nagyságát? Mit számít az, hogy kinek a lelkében teszi? Hiszen tényleg olykor nem is lesz más célja, minthogy kimutassa mindenhatóságát, amint tette annak a vaknak esetében, akire vonatkozólag az apostolok azt kérdezték az Úrtól, vajjon személyes bűnei, vagy szüleinek bűnei okozták-e vakságát.⁷ Annál inkább mondhatjuk ezt, mert hiszen azok, akik ilyen kegyelmekben részesülnek, gyakran éppen nem szentebbek azoknál, akiknek nem adja meg őket, amint ezt látjuk Szent Pál és Mária Magdolna esetében. A főcél mindig az, hogy megismerjük nagyságát és dicsőítsük őt teremtményeiben.

Azt mondhatná valaki, hogy ezek a kegyelmek lehetetleneknek látszanak s hogy nem jó az ilyen kérdések feszegetésével a gyöngéket megbotránkoztatni. Én erre azt felelem, hogy ha egyesek nem hisznek nekünk, azzal nem sokat veszünk; ellenben ha hallgatunk s nem világosítjuk fel azokat, akiknek Isten ilyen kegyelmeket juttat, akkor sok lelki haszontól fosztjuk meg őket;⁸ többek közt elmulasztjuk őket arra lelkesíteni, hogy még nagyobb szeretetre gyulladjanak az Úr iránt, aki oly nagy irgalmat gyakorol velük; mert nagy az ő hatalma és fensége. Különben is az én esetemben annál kevésbé van ilyen óvatosságra szükség, mert hiszen ahhoz én beszélek, azok úgy sem fognak megbotránkozni. Jól tudják ők, mennyire szereti Isten az embereket s hiszik, hogy ennél még sokkal többet is kész érettük megtenni. Aki pedig ezt nem hinné el, annak, szent meggyőződésem szerint, nem is lesz soha alkalma ezen a téren tapasztalatot szerezni, mert Isten csak azokat dédelgeti, akik nem szabnak határt az Ő mindenhatóságának. Ne is essetek soha ebbe a hibába, nővéreim; azoknak mondom ezt, akiket az Úr nem vezet ezen az úton.⁹

Ezek után térjünk vissza már most a mi gyönyörű várkastélyunkhoz s nézzük, vajjon miképpen lehetne bejutnunk. Első tekintetre fonákságnak látszhatik, amit mondok, mert hiszen ha ez a vár maga a lélek, hogyan mehetne a lélek abba bele? Ha valaki bent van a szobában, annak nem mondjuk, hogy lépjen be! Igen ám, csak hogy az ember különböző módon lehet bent. Némely lelkek a várkastélynak csak külső kerületén tartózkodnak s kisebb gondjuk is nagyobb,

⁷ Jn. 14, 2.

⁸ A misztikus kegyelmek annyira rendkívüliek és meglepők, hogy ha valaki nem tud előzőleg létezésükről, könnyen a képzelet játéknak tarthatja őket. Pedig ha nem veszi figyelembe a kegyelem első, gyöngye fuvallatát, könnyen eleshetik azon nagy lelki haszontól, amellyel a misztikus kegyelmek járnak. A szentanya saját tapasztalata alapján beszél. Kezdetben ő sem tudta, hányadán van ezekkel a kegyelmekkel, gyóntatóinál pedig – már t. i. az akkoriaknál – hiába keresett felvilágosítást.

⁹ A misztikus kegyelmek útja csak egyik útja a mennyországnak. Vannak más és nem kevésbé biztos utai. Akit azonban az Úr más úton vezet – mondja ehelyütt a szentanya – az ne tagadja azért a misztikus kegyelmek létezését.

mint bemenni s megnézni, hogy mi van abban a drágalátos épületben s hogy milyen lakásokat foglal magában.

Egy tudós mondta nekem nemrég, hogy az olyan lélek, aki nem elmélkedik, olyan mint a béna vagy szélütött ember. Hiába van keze-lába, nem tudja mozgatni. Lélek is van ilyen: annyira gyöngö s úgy belemerült az anyagiakba, hogy hiába nála minden: nem képes magába szállni. Ugy megszokta már azoknak a kígyóknak és fenevadaknak társaságát, amelyek a lelki vár körül nyüzsögnek, hogy maga is hasonló lett hozzájuk. Pedig gondoljuk csak meg, mily előkelő és gazdag ez a lélek természetét tekintve! Hiszen magának Istennek társaságát élvezhetné! De hát hiába: nem tud észre térni! A vége pedig az, hogy ha az ilyen lélek nem látja be idejében nyomorúságos helyzetét, akkor úgy jár, mint Lót felesége. Az sóbálvánnyá változott,¹⁰ mert kíváncsian visszatekintett, ő meg sóbálvánnyá lesz, mert nem kíváncsi betekinteti a saját lelkébe.

Amennyire én képes vagyok a dolgot megérteni, a lelki várkastély belsejébe csak egy kapu vezet s ez az imádság és az elmélkedés. Nem akarok itt különbséget tenni az ajakima és az elmélkedés között, mert hiszen ha az ajakima igazán imádság, akkor szükségképpen elmélkedés kíséri. Ugyanis: ha valaki ima közben nem figyel arra, hogy kivel beszél s hogy mit kér tőle; ha nem gondolja meg, hogy kicsoda az, akihez kérését intézi s hogy kicsoda ő maga: az ilyesmit nem nevezem imádságnak, bármennyire mozgassa is ajkait az illető. Igaz ugyan, hogy ha előzőleg felkeltette magában az imádkozási szándékot s csak éppen most szórakozik el, akkor az még mindig imádság. Ellenben ha valaki mindig úgy beszél Isten Szent Felségével, mint ahogy rabszolgájával tenné s még csak arra sem ügyel, nem mondja-e rosszul, amit mond, hanem csak úgy hadarja el, amint éppen a nyelvére jön, vagy amint emlékezetébe ragadt: ezt nem tartom imádságnak s adná Isten, hogy keresztény ember soha se tegyen így. Remélem, nővéreim, hogy benneteket az ilyesmitől mindig meg fog őrizni a jó Isten. Amúgy is megvan köztetek az a jó szokás, hogy rendszeren lelki dolgokról társalogtok, ez pedig a legjobb eszköz e félszeg hibának kiküszöbölésére.

Hagyjuk tehát ezeket a béna lelkeket. Szomorú a sorsuk s nagy veszedelemben forognak, ha csak az Úr meg nem könyörül rajtuk s nem állítja őket lábra, amint tette azzal az inaszakadttal, aki már harminc éve feküdt tehetetlenül a gyógyító vízmedence mellett.¹¹ Forduljunk inkább a lelkekhez, akik véges-végül mégis csak bejutnak a belső várkastélyba. Bele vannak ugyan merülve a világba ezek is, szegények, de azért van bennük valamelyes jóakarát. Ritkán ugyan, de néha mégis csak az Úrhoz fordulnak. Olykor-olykor megfontolják saját nyomorult mivoltukat s ha csak néhányszor is egy hónapban, de hát mégis imádkoznak. Elméjük ezernyi ügyel-bajjal van tele, a világi érdekek teljesen lekötik érdeklődésüket és lefoglalják érzelmeiket is, mert ahol az embernek a kincse, ott van a szíve is, de azért néha mégis igyekeznek magukba szállni. Ez már nagy dolog, mert így némileg megismerik önmagukat s észreveszik, hogy nem jó úton járnak. Végre bejutnak az első lakásba, tudniillik azokba a szobákba, amelyek legalul vannak; azonban velük együtt annyi undok fenevad férkőzik be, hogy azok miatt nem élvezhetik a belső várkastély szépségét s nem találnak benne nyugtot. Nagy dolog azonban mégis, hogy legalább átlépték a küszöbét.

Azt mondhatnátok, nővéreim, hogy mindez nem vonatkozik rátok, mert ti nem vagytok ilyenek. Igazatok van, de kérlek, legyetek türelemmel. El kell mondanom ezeket a dolgokat, mert van egynehány az elmélkedésre vonatkozó kérdés, amelyet nem tudnék nélkülök úgy megmagyarázni, amint én fogom fel. Egyébiránt bár adná az Úr, hogy sikerüljön magamat valamennyire megértetnem, mert nagyon nehéz tárgy ez, amelynek megmagyarázására vállalkoztam. Nehéz főleg annak, akinek nincs e téren tapasztalata. Ellenben akinek van, az azt

¹⁰ Ter. 19,26.

¹¹ Jn. 5, 5.

is meg fogja érteni, miért kell egyes olyan dolgokat megemlítenem, amelyek – adja Isten – bennünket személyesen sohase érdekeljenek.

II. fejezet

Elmondja, hogy milyen utálatos az emberi lélek a halálos bűn állapotában s hogy miképpen adta ezt Isten egy bizonyos személynek értésére. Mond egyet-mást az önismeretről. Az olvasónak hasznára lesz, mert néhány fontos kérdést tárgyal. Megmagyarázza, hogy miképpen kell a lelki lakásokat képzelni.

Mielőtt tovább mennénk, arra kérlek, nézzük meg, hogy mily szomorú látvány az a pompás, gyönyörű belső várkastély, ez a keleti igazgyöngy, ez az élet-vizéből sarjadó életfája, ha a halálos bűn homálya borul rá. Nincs sötétség, amely sötétebb volna; nincs feketeség, amely feketébb volna, mint amilyen ekkor a lélek. Nem is kell ennek más okát keresnünk, mint azt, hogy bár most is, mint mindig, ott van benne az a nap, mely oly ragyogó fényt és pompát kölcsönzött neki, azonban most úgy van ott, mintha nem volna. Mert igaz ugyan, hogy ennek a gyémántvárnak, akárcsak a napfényben fürdő kristálynak, természetéhez tartozik a ragyogás, azonban most már nem képes a sugarakat sem befogadni, sem visszatükrözni. Nem is használhat neki semmi sem, amíg a halálos bűn állapotában marad, s bármi jót tesz is, annak az örök üdvösség szempontjából semmi értéke sincs. Mert hiszen amit cselekszik, az nem ered többé az egyedüli jó forrásból, Istenből; pedig mi az Ő tulajdona vagyunk s csakis neki köszönhetjük, hogy erényeink megérdemlik az erény nevet. Az, aki nem az Ő tulajdona többé, nem tehet az Ő szemében kedves dolgot. Mert hiszen végre is, aki halálos bűnt követ el, nem Istennek akar kedvére tenni, hanem az ördögnek akar örömet szerezni, s mivel ez utóbbi maga a sötétség, vele együtt a szerencsétlen lélek is sötétséggé válik.

Ismerek egy személyt,¹² akinek a mi Urunk megmutatta, hogy milyenné lesz a lélek a halálos bűn elkövetése által. E személy nézete szerint, ha az embereknek fogalmuk volna erről a rettenetes látványról, még akkor sem vétkeznének soha többé, ha a bűnre szolgáló alkalom elkerülése minden képzelhetőnél nagyobb szenvedést rónak rájuk. Ő maga azóta ég a vágától, hogy bárha mindenki megértené ezt. Imádkoztatok tehát ti is sokat, leányaim, azokért, akik ebben a szomorú állapotban vannak. Képzeljétek csak el: teljes sötétség borult rájuk! Rájuk, akik pedig Isten teremtményei! Mert hiszen amint a tiszta forrásból tisztavízű patak folyik, így van az a lélekkel is, ha kegyelem állapotában van. Azért oly kedvesek cselekedetei Isten és az emberek előtt. Mint a forrás közepébe ültetett fa, melynek nem volna se lombja, se gyümölcse, ha a forrás nem táplálná, nem óvna meg az elszáradástól s nem adna neki nedvet arra, hogy jó gyümölcsöt teremjen: úgy áll az ilyen lélek is az élet forrása közepén s ebből fakadnak cselekedetei. Ellenben, ha a lélek kiszakad ebből a forrásból s önhibája folytán más, piszkos és bűzös vízbe telepszik át: mi más származhatnék tőle, mint undokság és piszok. Meg kell itt fontolnunk, hogy az a forrás és az a ragyogó nap ott a lélek közepén, semmit sem veszít szépségéből a bűn által. Az a nap mindig megmarad benne és semmi sem csökkentheti fényét. A lélek úgy van, mint ha a napfényre kitett kristályt fekete szövettel borítanánk be: odasüthet a nap, amennyit akar, sugara semmiféle hatással sem lesznek a kristályra.

Ó Jézus Krisztus szent vére árán megváltott lelkek, értsétek meg, hogy mily szomorú állapotban vagytok. Könyörüljétek meg önmagatokon! Miképpen lehetséges az, hogy ti, bár ismeritek mindezen igazságokat, nem igyekeztetek megtisztítani lelketek kristályát ettől a kátránytól? Gondoljátok meg: ha éltetek most találna bevégződni, soha többé nem élveznétek ezt a fényt! Mily szomorú állapotban vannak a lakások az ilyen belső várkastélyban! Mekkora zavarban vannak azoknak lakói, az érzékek! Hát még a lelki tehetségek, amelyek a várnagyi,

¹² Az a „bizonyos személy”, akiről e műben minduntalan szó van, maga a szentanya. Az itt említett látomásról a 21. számú relációjában számol be.

udvarmesteri és kamarási tisztségeket viselik! Mily vakon és mily fejtellenül végzik a dolgukat! De végre miféle jó gyümölcsöt is várhatnánk a fától, ha a talaj, amelyben áll, maga a sátán? Egy okos ember mondotta egyszer előttem, hogy nem azon csodálkozik, mi mindenre képes az ember a halálos bűn állapotában, hanem inkább azon, hogy nem követ el még több gonoszsgot. A végtelen irgalmú Isten mentsem meg bennünket ettől a rossztól! Hiszen csakis ez az egyetlen igazán rossz, s nincs ebben a földi életben más, ami ezt a nevet megérdemelné. Mert csak ez az egy rossz von maga után örökké tartó, soha nem végződő rosszakat. Ez az, leányaim, amitől állandóan rettegnünk kell s emiatt kell folytonosan imádkoznunk. Ha Ő nem őrzi a várost,¹³ hiába fáradozunk, mert önmagunktól semmik vagyunk.

Az a bizonyos személy, akiről szó volt, két nagy hasznot merített az említett látomásból. Először is azóta folyton retteg attól, hogy Istent meg találja bántani. Annak a rettenetes Veszteségnek emléke ugyanis úgy eltöltötte a lelkét, hogy szüntelen kéri Istent, ne engedje elbukni. A másik lelki haszna az, hogy ez a látomás számára az alázatosság tükrévé lett. Azóta állandóan szeme előtt tartja s azt olvassa ki belőle, hogy bármi jót teszünk is, az végelemzésben nem tőlünk származik, hanem abból a forrásból fakad, amelybe lelkünk fája ültetve van, s annak a napnak köszönhető, amely éltető melegét árasztja cselekedeteinkre. Szerinte ez most oly világos elméje előtt, hogy bármi jót tesz is ő maga vagy más, azt azonnal végső forrására vezet vissza, s átérti, hogy anélkül semmire sem vagyunk képesek. Ha tehát valami jót talál tenni, Istent dicséri érte, önmagára pedig a legtöbb esetben nem is gondol.

Ha csak ezt a két hasznot merítitek is szavaimból, nővéreim, nem lesz elveszett idő, amit ti ennek olvasására én pedig a megírására fordítunk. Tudós és okos emberek mindezt jól tudják; ellenben mi, együgyű nők, nagyon is rászorulunk arra, hogy ezeket az igazságokat jól a szánkba rágiák. Talán ezért is engedi az Úr, hogy annyi hasonlat jusson eszembe. Segítsen meg az Ő végtelen jósága, hogy hasznunkra legyenek.

Ezek a lelki dolgok oly nehezen érthetők, hogy az ilyen tudatlan személy, mint én, szükségképpen sok szószaporítást fog elkövetni, amíg egyszer fején találja a szöveget. De ha nekem van türelmem írni olyasmiről, amihez nem értek, legyen nektek is türelmetek elolvasni, amit írok. Hiszen sokszor úgy veszem kezembe a tollat, mint egy oktalan lény: azt sem tudom, mit írjak, azt sem tudom, hol kezdjem. Csak azt az egyet tudom, hogy hasznokra lesz, ha, amennyire képes vagyok rá, megmagyarázok nektek egyet-mást a lelkiekről. Mert hiszen állandóan halljuk, hogy milyen jó dolog az elmélkedés; szabályaink pedig arra köteleznek, hogy naponta több órát fordítsunk rá; sőt meg is magyarázzák nekünk, hogy mit kell tennünk az elmélkedés folyamán: arról azonban, hogy mit tesz az Úr – értem, hogy mit hoz létre a lélekben természetfölötti módon – alig hallunk valamit. Pedig ha beszélne róla és alaposan megmagyaráznák, mily nagy lelki gyönyörűséggel szemlélnék mi ezt a mennyei remekművet, amelyet a halandók oly kevéssé ismernek. Pedig vannak elegenden, akik törtetnek feléje. Beszéltem róla én is már egyéb irataimban,¹⁴ s akkor az Úr megadta nekem a kegyelmet, hogy egyet-mást világosan tudjak kifejezni: azóta azonban mégis csak mélyebbre hatoltam s egyes nehezebb kérdések most sokkal világosabbak előttem. A baj csak az, hogy mielőtt ezekre rátérhetnék, számos közismert dolgot kell szóvatennem. De hát én ezt nem tudom másképp megtenni. Ennek már az én műveletlenségem az oka.

Most pedig térjünk vissza a mi belső várkastélyunkhoz és annak lakásaihoz.

Ne úgy értsük ezeket a lakásokat, mintha sorjában, egy vonalban következnenek egymásután, hanem így: a belső várkastély közepén van az uralkodói lakás, s benne a király. Ezt a többi lakás úgy veszi körül, mint ahogy a pálma-rügyben¹⁵ a levelek borítják egymást; szóval

¹³ Zsolt. 126, 1.

¹⁴ Főleg Önéletrajzában.

¹⁵ A szentanya azt mondja, hogy; „olyan, mint egy *palmito*”. Ez a *palmito* egy kb. egy lábnyi magas erdei növény, palmaszerű levelekkel, amelynek fiatal hajtásait, illetve rügyeit megeszik.

vannak lakások körülötte, fölötte, alatta, stb. Ne képzeljük az egészet kicsinynek: van ott bőven térségi terjedelem és nagyság. Nem kell túlzástól félnünk, mert *a lélek nagysága messze felülmúlja mindazt, amit el tudunk képzelni*. Valamennyi részét pedig besugározza a nap, mely a belső várkastély közepén lakozik.

Akár sokat, akár keveset elmélkedjék is a lélek, nem szabad azt soha békóba verni, vagy bármi módon korlátozni szabad mozgásában.¹⁶ Ha már Isten akkora méltóságot adott neki, hadd járjon szabadon a lelki lakásokban, akár fent, akár lent, akár jobbra, akár balra. Nem lesz azzal kisebb, ha hosszabb időt tölt is valamelyik alsóbbbrangú lakásban, például az önismeretében.¹⁷ Értsétek meg jól: az önismeret rendkívül fontos; s bármily magasan áll is valaki; tartozzék bár azok közé, akiket az Úr már befogadott a saját lakásába: az önismeretet mindig ápolnia kell magában. Ezt az önismeretet, ha akarná sem pótolhatná semmi mással, mert az alázatosság olyan, mint a méh, amely szünet nélkül dolgozik odabent a kasban. Ennek munkája nélkül minden el volna veszve. Gondoljuk azonban meg, hogy a méh is kiröpül a kasból, hogy mézet gyűjtsön a virágokon: így kell tennie a léleknek is, s abba hagyva önmagának vizsgálatát, fel kell emelkednie, hogy szemlélhesse Istenének nagyságát és szépségét. Itt jobban fogja belátni saját kicsinységét s ennek megfontolásában itt nem fogják zavarni azok a mérges fenevadak, amelyek csak úgy nyüzsögnek a belső várkastély alsó lakásában, az önismeretében. Nagy irgalmat gyakorol tehát Isten a lélekkel, ha megadja neki a kegyelmet, hogy állandóan dolgozzék önismeretének mélyítésén; de azért, amint mondják, ér annyit a több, mint kevesebb, s higgyétek el, messzebbre jutunk, ha Isten erejéből merítve erőt gyakoroljuk az erényeket, mint ha mindig önmagunkat vizsgálva a föld sarához tapadunk.¹⁸

Nem tudom, sikerült-e magamat megértetnem. Az önismeret ugyanis rendkívül fontos s még ha az égisz emelkedtetek volna, akkor is azt akarnám, hogy szüntelenül gyakoroljátok magatokat benne. Ameddig ugyanis e földön élünk, nem létezik számunkra szükségesebb erény az alázatosságnál. Ismétlem tehát, tanácsos, sőt szükséges, hogy először abba a lelki lakásba igyekezzünk bejutni, mely az önismeretnek van szentelve s csak azután törekedjünk a többi felé, mert hiszen útjuk az előbbin visz keresztül. Minek kívánnánk mi szárnyakat, hogy repülni tudjunk, mikor biztos és egyenes út nyílik előttünk? De meg azután minek is törekednénk másra, mint arra, hogy minél gyorsabban jussunk előre ezen az úton? Azt hiszem azonban, hogy sohasem fogjuk magunkat igazán megismerni, ha nem igyekszünk megismerni Istent. Csak akkor értjük meg igazában kicsinységünket, ha az Ő nagyságát szemléljük; csak akkor vesszük észre piszkos voltunkat, ha gyönyörködünk tisztaságában; csak akkor látjuk be, mily messzire vagyunk az igazi alázatosságtól, ha az Övéről elmélkedünk.¹⁹

Kettős haszna van ennek az eljárásnak. Először ugyanis világos, hogy minden fehér tárgy fehérebbnek látszik fekete alapon, valamint hogy a fekete is feketébbnek tűnik fel, ha fehér alapra tesszük. Másodszor pedig, *ha felváltva hol magunkkal, hol Istennel foglalkozunk, akaratumk és értelmünk megnemesedik és alkalmasabb lesz minden jóra*. Ellenben nagyon is hátrányos volna, ha sohasem gázolnánk ki saját nyomorúságunk sarából. Említettük előbb, hogy akik halálos bűn állapotában vannak, azoknak minden tette fekete és rossz illatú Isten előtt. Nem mondom, hogy a mi esetünkben is így áll a dolog – Isten ments ettől; csakis hasonlatot akarok mondani – de azért ha mindig ezzel, a mi földi nyomorúságunkkal vesződünk, a mi forrásunkból

¹⁶ Célzás arra a sok zaklatásra, aminek a szentanya volt kitéve fiatal korában gyóntatói és mások részéről, akik az ő látomásaiban az ördögöt sejtették s emiatt el is tiltották az elmélkedéstől.

¹⁷ Az első lelki lakás az önismeret lakása; a másodikban a lélek belátja a világi dolgok hiúságát; a harmadikban lemond róluk. A többi lelki lakás a misztikus kegyelmeké.

¹⁸ A „kevesebb” az önismeret fejlesztése, a „több” beleméregedés Istenbe a misztikus ima révén. Az előbbi feltétlenül szükséges, de nem szabad ottfelejtünk magunkat mellette, mert a „több” mégis csak Istennek megismerése s ez utóbbi különben is elősegíti az előbbi.

¹⁹ Bár az első lakás az önismeret lakása, igazában akkor fogjuk magunkat megismerni s akkor fogunk fogalmat alkotni saját kicsinységünkről, ha a belső lakásokban megismertük Isten nagyságát.

is iszapos patak fog eredni. Holmi gyávaságnak, aggályoskodásnak és kislelkűségnek sara fogja vizét beszennyezni. Értem ez iszap és sár alatt az ilyenféle gondolatokat: „ugyan rám figyelnek-e a többiek vagy sem? – nem történik-e valami bajom, ha így haladok tovább? – vajjon szabad-e nekem egyáltalában belekezdenem ilyen munkába? – nem kevélység-e részemről, ha megteszem? – szabad-e magamfajta nyomorult lénynek olyan magasztos dologról beszélnie, amilyen az ima? – nem fognak-e jobbnak tartani másoknál, ha nem azon az úton haladok, mint a többiek? – mert nem jó a túlzás még az erényekben sem; s ha így folytatom – amilyen bűnös lélek vagyok – az lesz a vége, hogy még magasabbról bukom le – mi lesz akkor, ha nem maradok állhatatos? – mekkora kárára leszek a jó lelkeknek rossz példammal! – az ilyeneknek, mint én, nem valók az eredetiségek!” – és így tovább.

Jézusom segíts! Leányaim, hány léleknek okozhatott már az ördög nagy kárt ezekkel a sugallatokkal! S hozzá ők meg vannak arról győződve, hogy mindez és még sok más, amit mondhatnék, valódi alázatosság! Onnét van ez, hogy nem értjük meg önmagunkat, s hogy önismeretünk hibás. Pedig ha nem lépünk ki soha önmagunkból, nem csodálom, hogy képesek vagyunk félni ilyesmitől és sok más egyébtől. Ezért mondom én leányaim, hogy tekintsünk Krisztusra, a mi egyetlen kincsünkre és szentjeire s tanuljuk meg tőlük az igazi alázatosságot. Akkor azután értelmünk is meg fog nemesedni s nem teszi majd hazuggá és gyávává önismeretünket.²⁰

Az önismeret lakása ugyan a legkülső, de azért nagyon gazdagon van felékesítve és tele van értékes dolgokkal; ha pedig a léleknek sikerül megszabadulnia a fenevadaktól, akkor biztosan tovább is eljut. Csakhogy félelmetes csselfogásokat és törvéteket alkalmaz ám az ördög, hogy a lelkek sem magukat ne tudják megismerni, sem pedig a helyes utat ne legyenek képesek megtalálni. Ezt az első lelki lakást magam is jól ismerem s így tapasztalatom alapján beszélhetek róla.

Ne úgy képzeljétek ezt az első lakást, mintha csak néhány szobából állna: van abban millió. A lelkek nagyon sokféleképpen juthatnak bele és valamennyien jó szándékkal jönnek oda. Ellenben a sátán szándéka mindig gonosz s hogy megakadályozza a lelket a továbbjutásban, minden szobában légiószám tartja ördögeit s a gyanútlan léleknek ezerféle tört vet. Azokkal, akik már közelebb jutottak a királyi lakáshoz, ezt nem tudja oly könnyen megtenni; *az önismeret lakásában azonban olyanokkal van dolga, akik még teljesen el vannak merülve a világiás gondolkodásban, mámorosak annak gyönyöreitől, és el vannak telve annak hiúságával, nagyravágásával.* Lelki tehetségeik tehát nem oly erősek és egészségesek már, mint amilyenek voltak, mikor Isten megteremtette őket. Így azután ezek a lelkek, annak ellenére, hogy szeretnének bűn nélkül maradni és hogy sok jót tesznek, mégis könnyen szenvednek vereséget.

Akikre ezek a vonások ráillenek, meneküljenek, amennyire csak tehetik, minduntalan az Úr oltalma alá. Kérjék az Ő Szűz Anyjának közbenjárását. Mivel pedig az ő saját harcosaik nem képesek megállni a helyüket az ellenséggel szemben, kérjék a szentek segítségét. Egyébként bármelyik lelki lakásnál tartunk is, mindnyájan Istentől kapjuk az erőt ezen küzdelemhez s bárcsak adná meg azt nekünk mindenkoron Ő Szent Felsége! Amen.

²⁰ Ez a gondolat rendkívül fontos, s ebben az alakban talán még sem egészen könnyen érthető. Szolgáljon magyarázatul ugyanaz a gondolat, amint azt a szent Szív apostola, Padre Matéo szájából hallottam Fribourban 1916 nyarán: Az Úr Jézus felénk nyújtja ölelő karjait s keblére akarna bennünket szorítani. Mi ellenben érezzük azt, hogy piszkosak vagyunk – s ebben igazunk is van, sőt sokkal piszkosabbak vagyunk, mint gondolnánk – s azért előbb meg akarnánk tisztogatni lelkiismeretünket. Váratjuk tehát az Úr Jézust, s nem vesszük észre, hogy tisztálkodásunkra rámennek az évek, sőt egész életünk. Pedig Ő úgy szeret bennünket, amint vagyunk, s ha ilyen rossz az édes Jézus ízlése – mondja Padre Matéo – az az Ő baja, azzal mi ne törődjünk. Ha gyermekded egyszerűséggel a nyakába borulnánk, az ő végtelen tisztaságának érintése jobban megtisztítana bennünket, mint összes fáradozásunk. Szóval: ne magunkkal foglalkozunk mindig, mert akkor kicsinyek maradunk, hanem Ővele.

Ó mily nyomorúságos ez a mi életünk! Mivel azonban más alkalommal bővebben beszéltem arról,²¹ hogy mennyire veszedelmes ránk nézve, leányaim, ha nem értjük meg az igazi alázatosságot és nincs meg a kellő önismeretünk, itt nem akarok ezekre több szót vesztegetni. Bár az is igaz, hogy ez a legfontosabb dolog a lelki életben, s adja Isten, hogy sikerült légyen róla valami hasznosat mondanom.

Ebbe az első lakásba úgyszólván semmi sem jut el abból a fényből, amely a trónteremből árad szerteszét. Nem fekete és sötét ugyan, mint mikor a lélek halálos bűn állapotában van, de azért bizonyos értelemben mégis csak el van homályosítva. Nem látni ugyanis benne a világosságot – értem azt a világosságot, amely benne van. Ennek nem a lakás az oka – sehogy sem tudom magamat világosan kifejezni – hanem az a sok kígyó, vipera meg mérges fenevad, amelyek betolakodtak, mikor a lélek ide belépett. Ezek miatt azután semmit sem lát a fényből. Úgy van vele, mintha valaki egy napvilágos terembe lép, de nem tudja kinyitni a szemét, mert por ment bele. Hiába süt be az ablakon a nap, ő semmit sem lát. Így van a lélek is: az a sok bestia arra kényszeríti, hogy behunyja a szemét s kívülről ne lásson semmit sem. Így fest ugyanis nézetem szerint, az a lélek, amely ugyan nincs halálos bűnben, de teljesen el van merülve a világi dolgokban. Annyi a gondja szegénynek; annyit kell törődnie vagyonával, hírnevével és üzleteivel, hogy még ha komolyan akarná is megismerni önmagát és élvezni saját szépségét, a gondok miatt nem teheti s úgy látszik, mintha nem is volna arra kilátás, hogy valaha megszabaduljon ezektől az akadályoktól.

Pedig ha valaki be akar jutni a második lelki lakásba, nagyon jó lemondania – már amennyire állásbeli kötelezettségei engedik – legalább is azon dolgokról és ügyekről, amelyek nem igazán szükségesek. Ahhoz pedig, hogy a királyi lakásig jusson el, ez a lemondás annyira elkerülhetetlenül szükséges, hogy legalább részben bevégzett ténynek kell már lennie, mielőtt átléphetné a küszöböt. Sőt ha valaki erre egyáltalában nem volna hajlandó, attól félek, hogy még abban a lelki lakásban sem fog sokáig megmaradni, amelybe sikerült eljutnia. Mert ha bent is van a lelki várban, annyi mérges kígyó között nem fogja elkerülhetni, hogy egyszer-mászor meg ne harapják.

Szomorú dolog volna az, leányaim, hogy mi, akik szerencsésen leráztuk ezeket a békákat, s jó messze bent járunk már a belső várkastélyban, saját hibánk következtében kénytelenek volnánk visszatérni ebbe a külső zűrzavarba. Pedig hát sokan lehetnek – s ennek a mi bűneink az okai²² – akiknek Isten már nagy kegyelmeket juttatott, s akik mégis visszaesnek régi nyomorúságukba. Itt a kolostorban külsőleg szabadok vagyunk: adja Isten, hogy bensőleg is azok legyünk. Tegyen bennünket Ő szabadokká.

Őrizkedjete, leányaim, az olyan gondoktól, amelyek nem tartoznak rátok. Fontoljátok meg, hogy nagyon kevés olyan hely van ebben a belső várkastélyban, ahol nem kellene harcra kelni az ördög ellen. Igaz ugyan, hogy az örök – a lelki tehetségek, amint mondtam – több lelki lakásban jól megállják a helyüket és felveszik a támadókkal a harcot, de azért legyünk állandóan résen. Őrizkedjünk az ördög cselszövényeitől, s ne engedjük magunkat rászedetni, mikor a világosság angyalának ruhájában áll elénk. Nagyon sokféle módon árthat ugyanis nekünk s ha amúgy észrevétlenül, lassan belopja magát a lelkünkbe, megvan a baj, mielőtt észbe kapnánk.

Más alkalommal²³ mondtam már nektek, hogy az ördög úgy dolgozik, mint a nesztelen reszelő: idejében kell lelepleznünk, nehogy baj legyen. Néhány példát akarok felhozni, hogy jobban megértsétek a dolgot. Az egyik nővérben, például, oly vágyat kelt a bűnbánat cselekményei iránt, hogy nem is boldog, ha nem sanyargathatja magát. Ez kezdetnek nagyon jó.

²¹ Önéletrajz 13. feje.

²² Ez a gondolat többször előfordul Szt. Teréziánál. A „szentek egyessége” dogmáján alapszik. Az egyház tagjai – az égiek, a földiek és a tisztulók – képesek egymást segíteni imáikkal és – a földiek – erényes életükkel. *Ha tehát embertársunk elbukik, annak a mi mulasztásaink lehetnek az okai. Nem imádkozunk eleget.*

²³ A tökéletesség útja 28. és 29. fejezet.

Ha azonban – tegyük fel – a főnöknő megtiltotta, hogy bárki is végezzen önsanyargatást az ő engedelmével, az említett nővér pedig nem tartja magát ehhez, akkor elkezdődik a baj. Abban a hitben ugyanis, hogy az olyan jó dologból, amilyen az önsanyargatás, semmi sem lehet sok, titokban és a tilalom ellenére oly kemény életet él, hogy rámege az egészsége. A dolognak az a vége, hogy azután még csak annyit sem képes megtenni, amennyit a szabályok előírnak. Lám, hová vezetett ez a buzgalom! Egy más nővérben nagy lelkesedést éleszt a tökéletesség iránt. Ez ellen sem lehet senkinek kifogása. De ha ez a lelkesedés odafajul, hogy az a jó lélek a többi nővér minden legkisebb hibájában súlyos törvényszegést lát; hogy mást sem tesz, mint megfigyeli őket és siet bemondani hibáikat a főnöknőnek; ha hozzá még az is megtörténik, hogy neki magának is vannak hibái s ezekkel szemben vak: a többi nővér aligha fogja méltányolni buzgalmát s valószínűleg nagyon rossz néven veszi akadékoskodását.

Ezzel azután a sátán elérte azt, amit akart. Ez pedig nem csekélység. Sikerült neki rést ütnie a nővérek közötti egyetértésen és kölcsönös szereteten; már pedig annak lehülése nagy baj volna. Értsük meg ugyanis, leányaim, hogy *az igazi tökéletesség nem egyéb, mint az Isten és felebarátunk iránti szeretet*. Minél tökéletesebben teljesítjük az erre vonatkozó két parancsot, annál tökéletesebbek vagyunk. Szabályunk és szabványaink mind azt célozzák, hogy e két kötelességet minél tökéletesebben teljesítsük. Őrizkedjünk tehát az oktalan túlbuzgóságtól, mert ezzel csak ártunk magunknak. Mindenki törődjék saját magával. Erről azonban másutt részletesen beszéltem²⁴ s így nem akarok róla itt többet mondani. A nővérek közötti kölcsönös szeretet annyira lényeges, hogy ennek ápolásáról sohasem szabad megfeledkeznetek. Észrevenni másokon minden csekélységet – sokszor olyan dolgot, ami nem is tökéletlenség, hanem csak azért szúr nekünk szemet, mert nem értjük meg – ez nem helyes. Az ilyen eljárás aláássa lelkünk békeességét és megzavarja a másokét. Mit ér az ilyen tökéletesség?

Vannak esetek; amidőn a rossz szellem a főnöknőt téveszti meg ilyen módon, akkor azután még nagyobb a veszedelem. Ilyenkor a többiek részéről nagy okosságra van szükség. Ha a főnöknő a szabály és szabványok ellen tenne valamit, akkor nem szabad mentegetni, hanem figyelmeztetni kell őt hibájára, s ha nem akarna megjavulni, fel kell őt jelenteni a rendfőnöknek. Ezt a jól felfogott szeretet parancsolja. Hasonlóképpen kellene eljárni egyes nővérekkel szemben is, ha súlyos természetű dologról volna szó. Ugyanis ha valaki azért akarná ezt az eljárást minden körülmények között elkerülni, nehogy valami ördögi kísértésnek találjon engedni: úgy ez a gondolkodás maga volna a legrosszabb ördögi kísértés.

Nagyon vigyázzunk azonban arra, hogy az ilyen dolgokat ne tárgyaljuk egymás között, mert különben csakugyan az ördögnek volna belőle haszna. Az ilyesmiből származnak ugyanis a szokásszerű zúgolódások. Másnak hibáját csak annak mondjuk el, aki azon segíteni tud. Nálunk, tekintve hogy oly pontosan megtartjuk az előírt hallgatást, az ilyen megszólásokra nem igen nyílik alkalom, de azért mindig jó, ha résen állunk.

²⁴ Önéletrajz 13. fejezet.

A második lakás

I. fejezet

Arról beszél, hogy mennyire szükséges az állhatatosság s hogy a lélek csak általa juthat be a további lelki lakásokba. Leírja azt a nagy harcot, amelyet az ördög ellen kell megvívnia. Vigyázzunk, nehogy az utat mindjárt az elején elhibázzuk. Megemlít erre vonatkozólag egy eszközt, amely saját tapasztalata szerint igen hathatós.

Beszéljünk már most arról, hogy milyen lelkek jutnak be a második lelki lakásba, és hogy mit csinálnak benne. Rövidre akarom fogni ezt a dolgot, mert más alkalommal²⁵ bőven tárgyaltam. Sajnos, nem emlékszem már arra, hogy ott mit mondtam s így alighanem ismétlésekbe fogok esni. Bárha sikerülne a dolgot legalább új alakban előadnom, hogy ne untassalak benneteket. De hiszen végre könyvet is írtak eleget erről a kérdéstről s mégsem fáradunk bele az olvasásukba.

Olyanokról van itt szó, akik gyakorolják az imádságot s megértik, hogy nem jó nekik az első lakásban megállapodniuk. Mivel azonban nem kerülük a bűnre vezető alkalmakat, nincs ahhoz erejük, hogy előrehaladjanak. Ez ugyan egyrészt veszedelmes állapot, másrészt azonban nagy kegyelme Istennek már az is, hogy igyekeznek menekülni a kígyók és fenevadak elől, s megértik, mennyire szükséges rájuk nézve ez a törekvés. Bizonyos tekintetben ugyan nehezebb a sorsuk, mint az előbbi osztályba tartozó lelkeké, azonban már nem forognak oly nagy veszedelemben, mint azok. Megértették ugyanis, hogy veszedelem fenyegeti őket s így alapos a remény, hogy előbbre fognak jutni. Mint mondom, nehezebb a sorsuk. Az előbbi osztályba tartozó lelkek olyanok, mint a süketnémák, ezek pedig olyanok, mint a némák. A süketnémák, nem lévén hallásuk, kevésbé fájlalják azt, hogy nem tudnak beszélni, mint a némák, akik hallják a beszédet; azért azonban még sem kívánatosabb a süketnémák sorsa, mint azoké, akik csupán némák, mert végre is nagy előnyük ez utóbbiaknak, hogy megértik a többi embert.

Ezek a lelkek is hallják már a hívásokat, amelyeket az Úr hozzájuk intéz. Mivel már beljebb vannak a belső várkastélyban, közelebb jutottak Ő Szent Felsege lakásához, s érzik már, hogy mily kedves szomszédjuk van. Mert hiszen kimondhatatlanul nagy az Ő irgalma és jósága! Nagyra becsüli, ha gondolunk rá és keressük társaságát, annak ellenére, hogy szívünk még ott van a mi megszokott szórakozásaink, a világ ügyei, élvezetei és csábításai között, sőt még el is bukunk olykor-olykor, s úgy kell újra bűneinkből feltápáskodnunk. Mert hiszen ezek a fenevadak oly mérgesek és veszedelmesek, hogy csoda volna, ha néha-néha meg nem marnák az embert. Mert akármilyen lanyhán imádkozzék is valaki, Isten mindig nagyon sokra becsüli azt, hogy mégis imádkozik. Annyira becsüli ezt a kis jóakaratot, hogy olykor Ő maga hívogat bennünket és bátorít a közeledésre. S ez a szózat végtelenül édes! A léleknek pedig annyira fáj, hogy nem képes ott helyben szót fogadni! Így azután természetes, hogy többet szenved, mint az a lélek, amely egyáltalában nem hallja az Urat.

Nem azt akarom ezzel mondani, hogy az ember a lelki élet e fokán olyan szózatokat és hívogatásokat hall, amelyenkről később lesz szó. Itt ezek egyelőre abban merülnek ki, hogy az illető egy-egy épületes szót hall erényes emberek szájából; vagy valami szentbeszéd hatja meg, vagy jó könyvet olvas, vagy más ilyesféle befolyásnak van kitéve. Ezeket – amint sokszor hallhattátok – Isten eszközül használja arra, hogy a lelket magához térítse. Ilyen eszköz a

²⁵ Önéletrajz 11-13. fejj. A tökéletesség útja 20-29. fejj.

betegség, a szomorúság, vagy például holmi az elmélkedés folyamán felmerült jó gondolat, amelynek segítségével valami vallási igazságot értünk meg.

Ti se becsüljétek valahogy kevésre ezt az első kegyelmet, nővéreim, s ne csüggedjete el, ha nem fogadnátok meg azonnal az Úr hívó szavát. Tud Ó Szent Felsége várni napokon, sőt éveken át, különösen ha valakiben jószándékot és állhatatosságot lát. Mert ez utóbbira van ám itt legnagyobb szükség s ha ez megvan bennünk, nagyon sokat érhetünk el. Rettenetes ugyanis az a küzdelem, amely itt folyik a rossz szellem ellen; sokkal félelmetesebb és fájdalmasabb, mint az, amelyet az előbbi lelki lakásban kellett a léleknek megvívnia. Ott ugyanis süketnéma volt, vagy legalább is erősen nagyothallott. Kevés reménye lévén a győzelemre, kevés ellentállást is tanúsított. Ellenben itt a szellem sokkal elevenebb; a lelki tehetségek erősebbek; az ellenség kardcsapásai és lövegei pedig úgy zuhognak, hogy ugyancsak nem lehet őket süket fülre venni. Itt állítja az ördög a lélek szeme elé a világi dolgoknak viperáit s úgy tünteti föl azok élvezetét, mintha örökké tartana; a közbecsülést, amelynek a világban örvend; barátai és rokonai szeretetét; egészségi állapotát, amelyet szerinte az önsanyargatás tönkre fog tenni (mikor ugyanis a lélek a második lelki lakásig jutott, fölébred benne a vágy az önmegtagadás után); és mit tudom én, hány más ezerféle akadállyal ijesztgeti.

Ó Jézusom, micsoda fölfordulást okoznak itt a rossz szellemek s mennyit szenved tőlük a szegény lélek! Nem tudja, tovább haladjon-e, vagy visszatérjen az előbbi lelki lakásba. Mert hiszen bármennyit is hazudják neki az ördög, a józan esze azt mondja, hogy ezek a dolgok mind értéktelenek azokhoz képest, amelyekre ő törekszik. Hite világosan megérteti vele, hogy mi az ő igazi érdeke. Emlékezete feltünteti előtte, hogy mi a vége a világi dolgoknak. Elébe állítja egyesek halálát, amelynél ő maga is jelen volt és pedig olyan emberekét, akiknek bőven volt részük anyagi javakban. Emlékezteti ennek vagy annak hirtelen halálára, de meg azután arra is, hogy mily hamar napirendre tért fölöttük a világ. Elébe állítja, hogyan temették ezt vagy azt a gazdag embert, akinek sírja mellett azóta is többször elment, s hogy miként eszik odalent a tetemét a férgek, de meg sok más hasonló dolgot.

Akarata szeretetre gyullad Isten iránt, aki őt jóindulatának annyi tanújelével halmozta el. Egyik-másik kegyelem élénken áll lelki szeme előtt s ő szeretné bizonyítani érte háláját. Főleg azt érzi mélyen, hogy ez az egyetlen igaz Szerető Barát még sohasem hagyta el őt, mindig vele van, létet és életet ad neki. Az akarathoz csatlakozik az értelem is; bizonyítgatja neki, hogy ha még oly sokáig élne is a földön, akkor sem szerezhetne jobb barátot Istennél; hogy az egész világ tele van hamissággal; hogy azok az élvezetek, amelyekkel az ördög kínálgatja, szenvedéssel, gonddal és kellemetlenséggel járnak; biztosítja, hogy e belső várkastélyon kívül nem találhat sem biztonságot, sem békességet; hagyja már abba azt az örökös lótaszt-futást idegen házakba, maradjon a saját lakásában, hiszen minden kincset megtalál benne, minden megvan ott, amire csak szüksége lehet és pedig sokkal jobban, mint bárhol másutt; de meg azután olyan előkelő vendég van a házában, aki, ha csak nem lép tévútra s nem eszi a sertések eledelét, mint tette a tékozló fiú,²⁶ minden elképzelhető kinccsel fogja elhalmozni.

Íme, ezek csak elegendő okok arra, elutasítsuk az ördög kínálatát! Azonban, én Uram Istenem, ha ezekről a világi hiúságokról van szó, mit nem tesz a szokás, de meg azután az is, hogy az egész világ töri magát utánuk. Veszedelemes dolgok ezek a lélekre nézve! Mert hiszen annyira holt a hitünk, hogy inkább hisszük azt, amit szemünkkel látunk, mint azt, amire a hit tanít. Pedig ugyancsak beláthatnánk, mily szerencsétlenek azok, akik ez anyagi javakra törekszenek. De hát mindennek azok a mérges kígyók az okai, amelyek körülöttük hemzsegnének. Ha valakit megmar egy vipera, annak testében elterjed a mérreg úgy, hogy egészen feldagad: így járunk mi is, ha nem vigyázunk. Világos, hogy ilyenkor gondos ápolás nélkül nem lehetséges a felgyógyulás és csakugyan nagy kegyelme az Úrnak, ha a marásba nem halunk bele.

²⁶ Lk. 15, 16.

A léleknek tehát valóban sokat kell itt szenvednie. Legtöbbet akkor, ha az ördög jellemet és erőt vesz benne észre s ennek alapján attól fél, hogy előbbre talál haladni. Ilyenkor mozgósítja ellene az egész poklot és mindent megtesz, hogy visszatérésre, sőt a belső várkastély elhagyására bírja. Ó Uram, itt van azután szükség a Te irgalmadra! Ne engedd, kérlek, hogy az ilyen lélek törbe essék s abba hagyja, amit elkezdett. Világítsd meg értelmét, hadd lássa be, hogy ezen múlik egész boldogsága. Adj neki erőt, hogy képes legyen szakítani minden rossz társasággal!

Mikor valaki ennyire van, nagyon jól teszi, ha olyanokkal érintkezik, akik a lelki dolgokban jártasak. Kössön ismeretséget nemcsak olyan lelkekkel, akik ugyanazon lelki lakásig jutottak el, mint ő, hanem olyanokkal is, akikről azt látja, hogy előbbre haladtak. Ezek ugyanis különösen nagy hasznára lesznek s ha sokat érintkezik velük, megeshetik, hogy bejuttatják oda, ahol ők maguk vannak. Azután pedig legyen meg benne állandóan az az erős elhatározás, hogy semmi áron sem engedi magát legyőzteni. Ha ugyanis az ördög ezt észreveszi benne s meggyőződik arról, hogy később elveszteni boldogságát, életét és mindazt, amivel kecsegteti, semhogy csak egy lépést is tegyen visszafelé, sokkal hamarabb fogja békében hagyni.

Legyen az a lélek férfias, nem pedig olyan, mint azok a katonák, akik mikor – nem tudom már kinek a vezérlete alatt²⁷ – a harcba vonultak, lehasalva itták a vizet. Tegye fel magában, hogy megküzd az összes rossz szellemekkel s jegyezze meg, hogy nincs jobb fegyver ellenükben a keresztnél. Más alkalommal is mondtam, de annyira fontos, hogy jónak látom megismételni azt a tanácsomat, hogy ne számítson mindjárt kezdetben szellemi örömökre.²⁸ Az ilyen reménykedés nagyon alantas gondolkodásra mutatna s nem volna méltó ahhoz, aki annyira értékes és nagy épület megépítését tűzte ki célul. Mert, ha homokra építi, mindenestül romba fog dőlni. Ha valaki szellemi örömökre számít, végtelen sok kedvetlenségnek és kísértésnek teszi ki magát, mert nem e lelki lakásokban hullik a manna; azok előbbre vannak; ott azután minden ízlik a léleknek, mert a lélek nem akar mást, mint csakis azt, amit Isten akar.

Szép is volna, ha akkor, amikor még ezernyi akadállyal és tökéletlenséggel küzködünk, amikor erényeink még meg sem állnak a lábukon, azaz hogy éppen csak kezdenek megszületni (s adja Isten, hogy legalább ennyire legyenek), máris élvezetet keresnénk az imádságban és panaszkodnánk a lelki szárazság miatt. Ez ugyancsak nagy szerénység volna. Ne tegyétek ezt sohasem, nővéreim. Szorítsátok szívetekhez a keresztet, melyet a ti Jegyesetek a vállán hordozott s értsétek meg, hogy annak jelében kell élnetek. Aki többet képes érette szenvedni, az szenvedjen többet: annál jobban jár. Minden más mellékes. Ha megadja nektek az Úr a többit, annál jobb; adjatok Neki hálát érte.

Azt mondhatnátok talán erre, hogy hiszen ami a külső szenvedések elviselését illeti, arra mindig készek vagytok, csak belsőleg vigasztaljon meg benneteket az Úr. Ez nem volna helyes beszéd, mert Ő Szent Felsége jobban tudja, mint mi, hogy mi válik javunkra. Nem a mi dolgunk Neki megmondani, hogy mit adjon. Mert, ha megtennénk, joggal odamondhatná nekünk, hogy nem tudjuk, mit kérünk. Ne felejtsetek el egy pillanatra sem, hogy mi a legfontosabb: az tudniillik, hogy aki imádságos életre adja magát, annak az legyen a fő vágya, azon dolgozzék, arra határozza el magát és azért tegyen meg mindent, *hogy saját akaratát tökéletes összhangzásba hozza Isten akaratával*. Legyetek arról meggyőződve, hogy ebben áll a legnagyobb tökéletesség, amelyet a lelki élet útján elérhetünk. (Különben erről még majd

²⁷ Gedeon vezérlete alatt. Bir. 7, 5.

²⁸ Szent Terézia éles különbséget tesz az örömök, vigasztalások, elérékenyülések stb. között, amelyekben a rendes ima és elmélkedés folyamán szokott az embernek – a lelki szárazság idején kívül – része lenni és a szemlélődés gyönyörűségei között. Az előbbieket jelzésére ezt a szót használja: *contentos*, az utóbbiakéra azt, hogy *gozos*. Magyarul mindkettő örömet, élvezetet jelent. Mi az előbbieket szívbeli, az utóbbiakat szellemi örömöknek, élvezeteknek stb. fogjuk nevezni, amennyiben az előbbieket inkább az embernek kedélye, az utóbbiakban pedig értelme és akarata van érdekelve.

beszélék.) Minél jobban megvalósítja ezt valaki, annál nagyobb bőkezűsége számíthat az Úr részéről s annál előbbre fog jutni ezen az úton. Ne gondoljátok, hogy valami lehetetlenséget, valami soha nem látott és sohasem hallott dolgot vár tőlünk. Dehogy is. *Akaratunk alárendelésében rejlik üdvözülésünk egész titka.* Ellenben ha tévesen indulunk meg, ha azt akarjuk, hogy az Úr tegye meg a mi akaratunkat s úgy vezessen, amint az nekünk tetszik: vajjon hogyan lehetne akkor a mi épületünk erős? Igyekezzünk megtenni azt, ami tőlünk telik s őrizkedjünk azoktól a mérges fenevadaktól. Mert sokszor maga az Úr engedi meg, hogy rossz gondolatok üldözzenek és keserítsenek bennünket anélkül, hogy képesek volnánk azokat elűzni. Majd meg lelki szárazságot bocsát ránk. Olykor azonban még azt is megengedi, hogy azok a fenevadak megharapjanak bennünket. Azt akarja ugyanis, hogy az ilyen eseteken okulva annál óvatosabbak legyünk. De meg azt is kívánja látni, vajjon igazán a szívünkre vesszük-e, hogy megbántottuk Őt? Ha tehát megtörténnék veletek, hogy elestek, ne veszítsétek el a bátorságotokat, hanem csak menjetek újra előre: az Úr még ebből az esésből is jót tud kihozni. Hiszen tudjátok, hogy aki teriakot árul, az magán próbálja ki annak erejét, s ezért mérget vesz be.²⁹

Ha a mi féktelen életünk nem is hozott volna ránk más nyomorúságot s nem is okozott volna bennünk egyéb lelki kárt, mint azt, hogy annyit kell küzdelelnünk, amíg gondolatainkat az imához össze tudjuk szedni: már az is elég volna. Képzeltető-e nagyobb baj, mintha nem vagyunk urak a saját házukban? Hol remélhetünk még békességet, ha az még otthonunkban sincs meg? Ha még a lelki tehetségek is – a mi benső és bizalmas barátaink, akikkel kénytelen-kelletlen együtt kell élnünk – harcra kelnek ellenünk, mintha csak meg akarnák magukat bosszulni azért a sérelemért, amelyet rajtuk bűneinkkel követtünk el! Békesség, békesség, nővéreim, ezt mondogatta az Úr és erre intette annyiszor apostolait. Mert higgyétek el nekem, ha ezt a békességet nem őrizzük meg és nem biztosítjuk saját otthonunkban, annál kevésbé fogjuk azt az idegenben megtalálni.

Ó bárcsak bevégnének már ez a küzdelem! Bárcsak magukba szállnának már egyszer azok, akik ezt a lépést még nem tették meg! Arra a szent vérre kérem őket, amelyet az Úr miérettünk kiontott, hogy tegyék meg! Azok pedig, akik már megtették, bárha sohase engednének az állhatatosságból! Gondolják meg, hogy rosszabb a visszaesés, mint az első bukás. Hiszen ismerik szomorú helyzetüket! Bízbanak tehát Isten irgalmában s ne számítsanak önmagukra; meg fogják látni, hogyan vezeti majd őket Ő Szent Felsége egyik lelki lakásból a másikba; végül pedig oly biztos talajra helyezi őket, hogy azok a fenevadak nem fogják őket többé elérni és bántani. Sőt ellenkezőleg, itt majd a lélek uralkodik fölöttük és szemükbe nevet; s ebben a lelki lakásban már e földi élet folyamán olyan boldogságot élvez, amilyenre még csak gondolni sem mert volna.

E tárgyalás elején mondtam s már egyszer más helyen meg is írtam,³⁰ hogy miképpen kell viselkednetek a lelki harcokban, amelyeket e lakásban az ördög ellen vívtok. Azt mondtam többek között, hogy nem szabad erőszakolni a lelki összeszedettséget, hanem szép lassan kell a dologhoz fogni, mert különben nem lesz tartós. Mivel azonban erről már annyit beszéltem, nem akarok újból rá visszatérni. Csak annyit akarok még itt megjegyezni, hogy nagyon előnyös, ha alkalmunk van ezeket a dolgokat hozzáértő emberekkel megbeszélni. Azt gondolhatná például valaki, hogyha bármi munkát végez, még ha engedelmességből teszi is, azzal is nagy részt üt a lelki összeszedettségen. Lehet; de mivel azt a munkát kötelességtudásból teszi, az Úr mégis a javára fogja fordítani, még akkor is, ha nem is találna senkit sem, aki őt ezirányban fel tudná világosítani. Mert hát ilyen esetekben nem lehet mást tenni, mint mindig újrakezdeni a lelki

²⁹ Teriaknak nevezték akkoriban egy orvosságot, amelynek a közhit szerint biztos hatása volt minden mérgezés és kígyómarás ellen.

³⁰ Önéletrajz 11. és 19. feje.

összeszedettségét. Ha valaki ezt elmulasztja, annak lelke napról-napra többet veszít, s még hálát adhat Istennek, ha idejében észre tér.

Ezek után azt gondolhatná valaki, hogy ha akkora baj az állhatatlanság, – talán jobb volna bele sem kezdeni az elmélkedésbe, hanem egyszerűen kívül maradni a belső várkastélyon. Már az elején mondtam nektek – különben is ezek az Úr szavai – hogy aki keresi a veszedelmet elvész abban.³¹ Azt is mondtam; hogy ennek a belső várkastélynak kapuja az ima. Már most, azt gondolni, hogy bemenhetünk majdan az égbe, anélkül, hogy magunkba szálltunk, anélkül hogy önmagunkat megismertük és nyomorúságunkat megfontoltuk volna; anélkül, hogy mérlegeltük volna, mivel tartozunk Istennek, s végül anélkül, hogy sokat könyörögtünk volna irgalmáért: ez oktalanság. Hiszen maga az Úr mondja: „Senki sem fog felmenni Atyámhoz, hacsak nem én általam”³² – nem tudom egészen így mondja-e, de azt hiszem igen – és ugyancsak Ő mondja: „Aki engem lát, látja Atyámat”.³³ De ha mi sohasem emeljük fel hozzá szemünket; ha nem gondoljuk meg, hogy mivel tartozunk neki és nem emlékszünk meg gyakran a halálról, amelyet értünk szenvedett: úgy nem tudom, hogyan ismerhetnénk meg Őt és miképpen munkálkodhatnánk az Ő szolgálatában. Mert vajjon mi értéke van a hitnek cselekedetek nélkül? S mit érnek ez utóbbiak, ha nem egyesülnek a mi Boldogságunknak, Jézus Krisztusnak végtelen értékű érdemeivel? Bárha megértetné velünk Ő Szent Felsége, hogy mennyibe kerülünk neki! Bárha belátnánk, hogy a szolga nem állhat Ura fölött; hogy dolgoznunk kell, ha részesedni akarunk dicsőségének élvezetében; hogy imádkoznunk kell, ha meg akarunk szabadulni az örökös kísértésektől.

³¹ Eccl. 3, 27.

³² Ján. 14, 6.

³³ Ján. 14, 9.

A harmadik lakás

I. fejezet

Arról beszél hogy a tökéletességnek bármekkora magaslatára jutott is valaki, ameddig él nem élvez biztosságot, s üdvös félelemmel illik haladnia. Van benne egynehány hasznos pont.

Mit mondjunk már most azoknak, akik Isten kegyelmének segítségével győztesen kerültek ki ezekből a harcokból, s akiket állhatatosságuk besegített a harmadik lelki lakásba; mi más, mint e szavakat: „*Beatus vir, qui timet Dominum*” (boldog az istenfélő ember).³⁴ Annyira nehézfejú vagyok, hogy igazán nem csekély munkájába került Ő Szent Felségének, amíg meg tudta velem értetni e szavak értelmét, habár spanyolul is tudtam őket. Igen, kétségtelen, hogy joggal nevezzük boldognak az istenfélő embert, mert hacsak nem fordul vissza, minden emberi számítás szerint biztos úton van az örök üdvösség felé. Ebből is láthatjátok, nővéreim, mennyire fontos dolog, hogy az ember megállja helyét azokban az előbb említett küzdelmekben. Biztosra veszem ugyanis, hogy ha egyszer ezeken túl van, az Úr mindig megadja neki a lelkiismeret nyugodtságát; ez pedig nem csekély boldogság. Nyugodtságról beszélek, de tulajdonképpen nem jól fejezem ki magamat, mert ez élet folyamán nem lehet szó igazi nyugodtságról. Valahányszor tehát ezt a szót használok, értsétek mindig hozzá, hogy az illető nyugodt lehet örök üdv felől, föltéve, hogy nem tér le a megkezdett helyes útról. O mily nyomorúság ez az élet! Úgy vagyunk vele állandóan, mint akiknek kapuja előtt az ellenség; sem aludni nem mernek, sem enni, hacsak nincs kezük ügyében a fegyver, s folyton amiatt rettegnek, hogy a várfal egyik vagy másik pontján rést találnak ütni.

Én Uram, én boldogságom, hogyan is szerethetné az ember ezt a hitvány életet! Igazán, ha nem volna meg az a remény, hogy Érted fölálodozhatjuk, vagy legalább is kizárólag a Te szolgálatodra szenteljük; főleg pedig, ha nem tudnánk, hogy a Te szent akaratod folytán kell élnünk: szünet nélkül azt kívánnánk és folyton azért imádkoznánk hozzád, hogy szabadíts meg tőle. Tekintve, hogy így van a dolog, haljunk meg veled, én Istenem,³⁵ amint Szent Tamás apostol mondotta! Hiszen Te nélküled ez az élet, ez a folytonos rettegés attól, hogy esetleg elkárhozunk, rosszabb ezer halálnál.

Imádkozzunk tehát azért a boldogságért, leányaim, hogy legyünk már végre egyszer biztonságban az égben a szentekkel együtt. Mert vajjon mi örömet találhatna ez örökös rettegés közepette az olyan ember, akinek egyetlen boldogsága, ha Istenek kedvében járhat. Hozzá fontoljátok meg azt is, hogy voltak szentek, akik így gondolkodtak s mégis bűnbe estek; ez tehát velünk is megtörténhetik. Már pedig mi nem vagyunk biztosak afelől, vajjon lábraállít-e majd bennünket is az Úr, amint övelük tette; értem, hogy ad-e majd nekünk is olyan rendkívüli kegyelmeket. Igazán, oly rettegés fog el, leányaim, mikor ezeket írom, hogy alig tudom, mit írok. Nem is értem, hogyan vagyok képes azt túlélni, valahányszor ez a gondolat elmémbe ötlük, pedig ez nagyon gyakran megtörténik velem. Imádkozzatok azért, leányaim, hogy Ő Szent Felsége éljen mindig az én lelkemben, mert ha ezt nem teszi meg, vajjon mi biztosítékot nyújthat egy olyan rosszul felhasznált élet, mint az enyém.

Ne vegyétek annyira szívetekre, hogy ez így van. Észreveszem ugyanis rajtatok, hogy fáj nektek, valahányszor így beszélek. Ez természetesen onnét van, mert ti azt szeretnétek, hogy belőlem valami nagy szent váljék. E kívánságtok végre is teljesen jogosult. Hiszen én is

³⁴ Zsoltár 111, 1.

³⁵ Jn. 11, 16.

szeretném, de hát mit tegyek, mikor ennek, és pedig az én hibám következtében, egyszer s mindenkorra vége? Igazán nem panaszkodhatom az Úristenre, mert Ő megadott nekem minden szükséges kegyelmet arra, hogy a ti óhajotok teljesülhessen. Nem tudom ezt sírás nélkül kimondani. Amiatt meg szintén úgy szégyenlem magamat, hogy olyanokat kell oktatnom, akiktől tanulnom illenék. Különös egy ötlet is volt ez előjáróim részéről! De ha már megteszem az Úr kedvéért, adja Ő, hogy valami hasznotok legyen belőle. Imádkozzatok Hozzá, bocsássa meg nekem, nyomorult léleknek, ezt a vakmerőséget. Hiszen jól tudja Ő Szent Felsége, hogy csakis irgalmában reménykedhetem. Múltamat már nem tudom meg nem törtéنتé tenni, nincs tehát más menedékem, mint Ő maga. Bízom Szent Fiának érdemeiben és Szűz Anyja pártfogásában, akinek ruháját oly méltatlanul viselem. Ti is viselitek ezt a ruhát, leányaim, dicsőítsétek tehát őt méltóképpen, hogy igazi leányai legyetek ennek a mi mennyei Úrnőnknek. Akkor azután van jó Anyátok s nem kell többé az én nyomorúságom miatt pironkodnotok. Utánozzátok Őt mindenben s gondoljatok sokszor arra, mily hatalmas ez a mi Nagyasszonyunk és mily hathatós az ő pártfogása, ha még az én hitvány voltom és az én bűneim sem voltak képesek tönkretenni szent Rendjét!

Azt az egyet azonban jegyezzétek meg jól, hogy bármennyire szent legyen is ez a Rend; bármily fenséges Anyátok legyen is az égben: azért mégsem vagytok biztonságban. Nagy szent volt Dávid király is; azt meg szintén tudjátok, hogy mi volt Salamon! Ne bizakodjatok sem klauzurátokban, sem önmehtagadó életetekben. Arra se támaszkodjatok, hogy folyton Istenre vonatkozó dolgokkal vagytok elfoglalva és oly kitaróan imádkoztok. Arra sem, hogy úgy el vagytok zárva a világi ügyektől s annyira irtóztok tőlük. Mindez nagyon jó és szép, de azért nem elég arra, hogy eloszlasson minden félelmet. Tartsátok ti csak mindig eszetekben és fontolgassátok szüntelen azt a mondást: „*Beatus vir, qui timet Dominum*” – boldog az istenfélő ember.

Azon veszem magamat észre, hogy teljesen eltértem a tárgytól. Nem is jut most eszembe, hogy mit akartam mondani; de meg azután nincs a fejemben egyetlen valamit érő gondolat sem. Azért egyelőre inkább abba hagyom az írást.

Visszatérek tehát arra, amiről beszéltem, vagyis azokra a lelkekre, akik bejutottak a harmadik lelki lakásba. Hangsúlyoznom kell, hogy az Úr nem kis kegyelmet adott nekik, hanem nagyon is nagyot, midőn megsegítette őket abban, hogy leküzdjék az első nehézségeket. Ilyen lélek, nézetem szerint, Isten irgalmából sok van a világon. Ezek őszintén kívánják, hogy Ő Szent Felségét soha meg ne sértsék, sőt még a bocsánatos bűnöktől is őrizkednek. Szeretik a bűnbánati cselekményeket; vannak bizonyos óráik az elmélkedésre; jól használják fel az időt; embertársaikkal szemben gyakorolják az irgalmasság cselekedeteit; nagyon komolyak és óvatosak beszédjükben, ruházatukban és házuk vezetésében, ha esetleg ez utóbbi is rájuk van bízva. Ez a lelkiállapot kétségtelenül nagyon jó s nem látom be, hogy az ilyenek miért ne juthatnának el akár a legbelső lelki lakásig is. Ha ők akarják, az Úr nem fogja tőlük ezt megtagadni, mert előkészültségük kitűnő arra, hogy a legnagyobb kegyelmeket is elnyerhessék.

Ő Jézusom, vajjon ki mondaná, hogy nem akarja ezt a nagy kincset elnyerni, főleg akkor, mikor már túl van a nehézségek javarészén. Bizonyára senki sem. Mindnyájan azt mondjuk, hogy akarjuk. Csakhogy nem elég ezt mondani: több is kell ahhoz, hogy az Úr teljesen birtokába vehesse a lelket. Az evangéliumi gazdag ifjúnál³⁶ sem volt elég az akarás, mikor az Úr megmondta neki, mit kell tennie, ha tökéletes akar lenni. Megjegyzendő, hogy amióta e lelki lakásról kezdtem beszélni, ez az ifjú szüntelenül az eszemben van; ugyanis a szó szoros értelmében úgy teszünk mi is, mint ő, s a legtöbb esetben ebből származik azután a sok lelki szárazság; bár lehetnek más okai is. Nem beszélek itt bizonyos lelki fájdalmakról, amelyeknek sok jó lélek van kitéve. Ezek olykor szinte elviselhetetlenek, de az Úr segítségével a lélek

³⁶ Mt. 19, 16-22.

mindig haszonnal kerül ki belőlük. Ugyancsak nem beszélek azokról a lelkiállapotokról, amelyeknek oka a melankólia, vagy más betegség. Végül pedig mindezekben a dolgokban el kell tekintenünk azoktól a szenvedésektől, amelyeket Isten büntetésből küld ránk. Az én nézetem szerint azonban a lelki szárazságnak leggyakoribb oka az, amelyre rámutattam. Ezek a lelkek ugyanis semmiért a világon sem követnének el halálos bünt – sőt sokan közülök még bocsánatosat sem vétenek tudatosan – és jól használják fel életüket és vagyonukat. Ennek tudatában azután nem képesek megérteni s nem tudnak abba belenyugodni, hogy az ő királyuknak ajtaja csak nem akar megnyílni előttük, holott ők oly hűségű jobbágysai. *Ő Szent Felségének! Elfelejtik, hogy egy földi királynak is lehet elég hű jobbágya, de azért nem mindegyiknek van szabad bejárata hozzá.*

Jertek, leányaim, lépjétek be a belső várkastélyba; hagyjátok a ti apró-cseprő jócselekményeiteket, mert hiszen azokra, sőt azoknál sokkal többre vagytok kötelezve már pusztán azon a címen is, hogy keresztény nők vagytok. Elégedjétek meg azzal, hogy a király jobbágysai lehettek s ne követelődzettek nehogy még azt is elvegye tőletek, amitek van. Gondoljátok meg, hogy milyenek voltak a szentek, akik bejáratosak voltak a királynál s be fogjátok látni, mily óriási a különbség közöttük és köztetek. Ne kívánjatok olyasmit, amit nem érdemeltek meg. Tekintve, hogy annyiszor megbántottuk Istent, nem is volna szabad arra gondolnunk, hogy valaha rendkívüli kegyelmekben részesítsen bennünket.

Ó alázatosság, alázatosság! Nem tehetek róla, de ha valaki annyit panaszkodik lelki szárazság miatt, mindig az a gyanúm, hogy nem áll jól ez erény dolgában. Ismétlem, hogy nem azokat a nagy lelki szenvedéseket tartom itt szem előtt, amelyek mindenből inkább származnak, csak nem a buzgalom hiányából. Tegyük magunkat próbára,³⁷ nővéreim, vagy pedig engedjük, hadd tegyen bennünket próbára az Úr; Ő nagyon jól meg tudja ezt tenni, csak hogy sokszor nem akarjuk elérteni a dolgot.

Most pedig térjünk vissza azokhoz az említett lelkekhez, akiknél minden olyan szép rendben van; nézzük meg közelebbről, hogy mire képesek Istenért s be fogjuk látni, hogy nincs okunk panaszkodni Ő Szent Felségére. Ő megmondja nekünk, mit kell tennünk, ha tökéletesek akarunk lenni; de ha mi erre hátat fordítunk neki és szomorúan távozzunk, mint az az evangéliumi ifjú, ugyan mondjátok meg, mit tegyen Ő Szent Felsége? Végre is Ő a jutalmat nem mérheti ki nekünk másképpen, mint szeretetünk arányában! Már pedig ez a szeretet ne legyen csupán a mi képzeletünk szülötte, leányaim, hanem bizonyítsuk azt be cselekedetekkel. Ne gondoljátok azonban, hogy neki szüksége van a mi tetteinkre: Ő csupán akarati elhatározásunkat veszi számba.

Azt mondhatnánk, hogy hiszen mi szerzetesi ruhát viselünk és azt a magunk jószántából vettük fel; elhagytuk a világot és lemondunk vagyonunkról s még ha ez utóbbi nem is ért volna többet, mint Szent Péter hálója,³⁸ az is valami, mert sokat ad az, aki mindenét odaadja; szóval: mi megtettük a magunkét. Hiszen nem mondom, ez nagyon is jó dolog, különösen, ha valaki állhatatosan megmarad ebben a jó szándékában s még gondolatban sem fordul vissza az első lelki lakás fenevadjai közé. *Ha valaki rendületlen ebben a mindenről való lemondásban, biztosan el fogja érni, ami után törekszik, föltéve – s vegyük jól fontolóra ezt a föltételt – hogy, amint Szent Pál, vagy Krisztus Urunk mondotta, haszontalan szolgának tekinti magát.³⁹ Meg kell arról győződve lennie, hogy szolgálataival nem kötelezte le az Urat oly értelemben, hogy Tőle rendkívüli kegyelmeket várhatna.* Aki ugyanis többet kapott, az többel is tartozik. Mert

³⁷ A harmadik lelki lakás a lemondásé. Sokszor képzeljük azt, hogy lemondunk mindenről, hogy semmihez sem ragaszkodunk többé, pedig dehogy is van így. A próbát, amelyről a szentanya a következő fejezetben tesz említést, nem álljuk meg.

³⁸ Mt. 4, 18-20. Péter és András halásztak, midőn az Úr Jézus felszólította őket, hogy legyenek tanítványai s ők azonnal elhagyták hálóikat s követték Őt.

³⁹ Lk. 17, 10. „Haszontalan szolgák vagyunk; csak azt tettük meg, ami kötelességünk.”

ugyan mit tehetnénk mi egy annyira nagylelkű Istenért, aki meghalt érettünk, aki megadta és fenntartja létünket? Nem kell-e magunkat boldogoknak éreznünk, ha legalább némiképpen törleszthetjük vele szemben tartozásunkat azért, hogy szolgált nekünk. Nem illik ezt a kifejezést használnom, de tényleg megfelel az igazságnak: a mi jó Urunk mást sem tett egész földi élete alatt, mint hogy szolgált nekünk. S mi nem szégyenkeznénk jutalmat és ajándékot kérni tőle?

Fontoljátok meg jól ezt a néhány gondolatot, leányaim bár csak felületesen érintettem őket s talán homályosan is beszéltem, mert nem tudom magamat világosabban kifejezni. Az Úr majd jobban megérteti azokat veletek. Akkor azután a lelki szárazságból alázatosságot fogtok meríteni, nem pedig – amint az ördög akarná – nyugtalanságot. Higgyétek el, *hogya valakiben megvan az alázatosság, az, még ha sohasem kap is Istentől vigasztaló kegyelmeket, oly békességet élvez lelkében s akarata annyira megegyezik az Úréval, hogy elégedettebb, mint mások az ő rendkívüli szellemi örömeik között.* Hiszen olvashattátok is, hogy ezeket az örömeket Ő Szent Felseje nem ritkán éppen a gyöngébb lelkeknek juttatja. Ezek persze nem adnák őket ama lelkek férfias erejéért, akik a lelki szárazság útján is megállják a helyüket! Mert hát természetesen jobban szeretjük az élvezeteket, mint a keresztet! Te, ki ismered az igazságot, Uram, tégy bennünket próbára, hadd ismerjük meg önmagunkat.

II. fejezet

Folytatja ugyanazt; beszél a lelki szárazságról s arról hogy nézete szerint mi lehetne annak következménye. Miképpen tegyük önmagunkat próbára. Hogyan próbálja meg az Úr a lelkeket ebben a lelki lakásban.

Ismertem néhány lelket – sőt azt mondhatnám, sokat – akik elérték a lelki életnek ezen fokát s azután évek hosszú során keresztül megmaradtak – már amennyire ezt meg lehet ítélni – ezen testi és lelki tökéletességben. Egyszer azonban Ő Szent Felsége próbára tette őket, még pedig nem is valami nagy mértékben s íme ők, akikről azt hitte volna az ember, hogy uralkodnak már az egész világ fölött, vagy pedig legalább is teljesen elszakadtak már tőle, oly izgalomba estek emiatt s annyira kijöttek a sodrúkból, hogy egészen megdöbbsentem s igazán féltettem őket. Tanácsot adni az ilyeneknek: arról szó sem lehet. Mivel ugyanis már oly régóta élnek erényesen, önmagukat tartják arra hivatottaknak, hogy másokat oktassanak. Azonfelül szentül meg vannak győződve, hogy igenis van okuk a dolgot a szívükre venni. Az ilyenekkel szemben, nézetem szerint, a legjobb eljárás, ha nagy részvétet mutatunk fájdalmuk iránt. Ez a részvét különben, tekintve lelki nyomorúságukat, teljesen indokolt. Nem szabad nekik ellentmondani. Egész felfogásuk ugyanis abban csúcsosodik ki, hogy a méltatlanságot, amely őket érte, Isten iránti szeretetből viselik türelmesen. Így azután nem képesek észrevenni, hogy mily gyalogságot árulnak el, ami ezeknél az egyébként annyira előrehaladott embereknél ismét újabb jele a szellemi vakságnak. Hiszen azon nem is szabad megütközni, hogy *érezik* a fájdalmat; bár e tekintetben is azt hinném, hogy ilyen esetekben a fájó érzésnek nagyon gyorsan kellene elmúlnia. De hát Isten azt akarja, hogy az ő választottai is érezzék olykor saját nyomorúságukat s azért időnkint megszünteti kegyelmének hatását. Többre nincs is szükség: egyszeriben tisztán állunk önmagunk előtt. E megpróbáltatásnak célja szembeszökő: a lélek belátja, hogy hibázott és sokszor jobban fáj neki az, hogy minden eddigi törekvése ellenére még mindig oly érzékeny a földi bajokkal szemben, mint az a csapás, vagy kellemetlenség, amely kihozta sodrából. Nézetem szerint ez már magában véve is nagy jótétemény az Úr részéről, mert habár az illető lélek hibázott, alázatossága nagyon sokat nyert.

Azoknál az embereknél, akikről beszélek, a dolog nem így áll. Egyéni felfogásuk szentté avatja fájdalmukat s megköveteli, hogy mások is szentnek tekintsék azt. Néhány példát akarok erre vonatkozólag felhozni, egyrészt azért, hogy jól megértsük a dolgot, másrészt pedig azért, hogy vizsgáljuk meg önmagunkat, mielőtt az Úr próbára tenne. Nagyon hasznos dolog ugyanis, ha az ember az ilyen vizsgálatra eleve elkészül s tisztában van saját képességeivel.

Egy gazdag embert, akinek se gyermeke nincs, se másvalakije, akire vagyont hagyhatná, érzékeny pénzbeli veszteség ér, de azért marad annyija, amiből bőségesen telik saját maga s háznépe számára. Ha már most ez az ember annyira felindul e veszteség miatt s annyira elveszti nyugalma, hogy egészen oda van: vajjon hogyan fordulhatna hozzá a mi Urunk azzal a kéréssel, hogy hagyjon el mindent az Ő kedvéért? Erre a megjegyzésre ugyan az illető azt mondhatná, hogy azért veszi annyira a lelkére a dolgot, mert a szegények vesztenek vele, akiknek ő jótévőjük. Én ellenben bátor vagyok azt hinni, hogy Isten a szegények iránti szeretetnél is többre becsüli azt, ha valaki megnyugszik az Ő akaratán. Hiszen az természetes, hogy vagyonunknak gondját kell viselni,⁴⁰ de ha ezt megtettük, bármi érjen is, őrizzük meg lelkünk nyugalma. Hogy az illető erre nem képes, mert Isten nem emelte még fel az erény e fokára, az érthető; de akkor legalább lássa be, hogy hiányzik benne ez a lelki szabadság. Ha ezt belátja és imádkozik, az Úr majd megadja azt neki.

⁴⁰ Ez a gondolat is jellemzi a szentnek minden túlzástól ment, mélységes bölcsességét.

Egy másíknak bőven van miből élnie s íme alkalma nyílik arra, hogy több vagyont szerezzen. Ha úgy adják neki ajándéku s elfogadja, az még hagyján; de hogy törje magát utána s ha megszerezte, mindig többet és többet igyekezzék felhalmozni! ... Bármennyire jószándékú legyen is az ilyen ember – s ezt fel kell tennünk róla, mert hiszen erényes és imádságos emberekről beszélünk – azt ugyan lesheti, hogy közelebb jusson lelkében a királyi lakáshoz.

Hasonlóképpen van a dolog, ha esetleg megszólják őket, vagy pedig a hírnevükön esik valami kis csorba. Isten ugyan megadja nekik az erőt, hogy a nyilvánosság előtt türelmet tanúsítsanak – mert Ő sokat ád az erényes ember jó nevére s nem akarja, hogy a becsülete mások szemében csökkenjen; de meg azután meg is akarja őket azért jutalmazni, hogy olyan híven szolgáljanak neki; mert nagyon jó a mi Boldogságunk – de azért valami nyugtalanság fogja el őket s ettől nem tudnak egyhamar megszabadulni és nem képesek a dologban megnyugodni. Pedig hát, édes Istenem, hányszor elmélkedtek ezek a jó lelkek Krisztus Urunk kínszenvedéséről! Hányszor fontolgtatták, hogy mily jó nekünk is szenvednünk! Hányszor óhajtották a szenvedést! Persze azt akarnák, hogy mindenki éppoly fegyelmezett életet éljen, mint ők s adja Isten, legalább azt ne gondolják, hogy csak azért éreznek fájdalmat, mert az a másik ember, mikor ellenük tett, Isten ellen vétkezett. Ne képzeljék valahogy azt, hogy ezzel a fájdalommal érdemeket szereznek!

Azt gondolhatnátok, nővéreim, hogy mindez, amit mondok, szép és jó, de végre is nem vonatkozik rátok, mert hiszen az ilyen dolgok nálunk nem lehetségesek. Vagyunk sincsen, pénzt nem igyekszünk szerezni, a becsületünkön pedig szintén nem rágódik senki. Megvallom, hogy e tekintetben igazatok van s hogy a hasonlataim nem is találóak; csakhogy az említett dolgokból sok minden következik, ami nálunk is előfordulhat s amit nem tartok célszerűnek nyíltan megnevezni. Ez utóbbiakon vehetitek azután észre, vajjon nem ragaszkodtok-e még mindig a javakhoz, amelyekről lemondtatok. Mert sok apró dolog akad ám, amin kipróbálhatjátok, vajjon tudtok-e szenvedéleteken uralkodni vagy sem. Higgyétek el nekem, nem azon múlik a dolog, hogy szerzetesi ruhában van-e valaki. A lényeges az, hogy törekedjünk az erényeket gyakorolni és akaratainkat teljesen alárendelni Istenének. Folyják a mi életünk úgy, amint azt Ő Szent Felsége óhajtja; ne a mi akarataink teljeseadjék, hanem az Övé. Ha pedig még nem volnánk ennyire, akkor – mint mondtam – legalább alázkodjunk meg. Ha őszintén alázatosak vagyunk, akkor bármennyire késlekedjék is, egyszer mégis csak eljön majd az isteni orvos és meggyógyít bennünket.

Azok az önsanyargatások, amelyeket ezek az emberek végeznek, éppoly józanok és mértékletesek, mint amilyenek ők maguk. Szívesen gyakorolják őket, mert ily módon is szolgálni akarnak az Úrnak – s eddig nagyon dicséretes a dolog – de nagy önmérséklettel üzik őket nehogy valamiképpen megártsanak az egészségüknek. Attól ugyan nem kell őket félteni, hogy agyonkínózzák magukat: ahhoz sokkal több eszük van. A szeretetük nem akkora, hogy eszüket elhomályosítsa. Pedig én azt szeretném, ha maga a józan ész indítana bennünket arra, hogy ne elégedjünk meg Istennek ilyen szolgálatával. Mindig csak lépésről-lépésre haladni előre! ... Hiszen így sohasem érünk az útnak végére! Mivel pedig, amint hisszük, folyton megyünk s elfáradunk – mert azt elhihetitek, hogy ez az út nagyon fárasztó – még szerencse, ha el nem tévedünk. Ha innét valami más országba eljuthatnánk nyolc nap alatt, mit gondoltok, leányaim, okos dolog volna-e erre az útra egy egész esztendő fordítani, lassan bandukolva, szélben, hóban, esőben, rossz utakon? Nem sokkal jobb-e hamarosan átesni rajta s nem tenni ki magunkat oly hosszú ideig annyi sanyarúságnak, nem is beszélve arról a veszedelemről, amely útközben a mérges kígyók részéről fenyeget? Mennyit tudnék én erről saját tapasztalatom alapján mondani! S adná Isten, hogy már előbbre volnék! Mert bizony sokszor azt hiszem, hogy mindig csak egy helyben tipródok.

Ha ilyen túlzott józansággal haladunk, akkor minden veszedelmessé válik reánk nézve. Mindentől ijedezünk s így nem merünk bátran nekivágni az útnak. Mintha bizony másokra bízhatnánk annak megjárását; a célhoz való megérkezést pedig – minden fáradság nélkül –

magunk élvezhetnők a lelki lakásokban! Ez lehetetlenség, nővéreim, s azért az Isten szerelmére, feszítsük meg erőnket! Bizzuk rá a mi okainkat és aggodalmainkat; feledkezzünk meg a mi természetes lomhaságunkról, amely annyira lekötve tart bennünket. Testi egészségünkre viseljenek gondot az előljáróink; ez a dolog rájuk tartozik. A mi kötelességünk sietve előre haladni, hogy minél hamarabb meglássuk a mi jó Urunkat. Azzal, hogy annyira féltjük magunkat, nagyon kevés vagy éppen semmi könnyebbséget sem szerzünk, sőt az egészségünkkel való törődés nagyon könnyen tévútra vezethet bennünket. Hogy pedig az ilyen féltő gondoskodás által az egészségünk nem lesz jobb, azt saját tapasztalatom alapján merem állítani.

Azt is tudom azonban, hogy a testi sanyargatásoknak csak másodrangú jelentőségük van, mert a fődolog mégis az, hogy a haladás mélységes alázatossággal történjék. S jegyezzétek meg, hogy éppen ez hiányzik azokban, akik nem tudnak előbbre jutni. Hitessük el magunkkal, hogy mialatt mi alig teszünk egy-két lépést előre, addig a mi testvéreink futva mennek a tökéletesség útján s nemcsak óhajtsuk, hanem tegyük is meg a magunkét, hogy bennünket tartsanak valamennyi között a legrosszabbnak. Így azután kitűnő lesz a lelkiállapotunk, míg ellenkező esetben egész életünk folyamán egy ponton maradunk s mindig tele leszünk bajjal és nyomorúsággal. Mert ha nem tudunk önmagunkkal szakítani, sok lesz a szenvedésünk és terhünk s mindig görnyedezni fogunk nyomorúságaink súlya alatt; míg ellenben azok, akik bejutottak a belsőbb lelki lakásokba, rég megmenekültek mindettől.

Az Úr annyira igazságos és kegyes, hogy mindig többet ad nekünk, mint amennyit megérdemlünk; bőkezűen jutalmazza tehát azokat is, akik ennyire jutottak s oly szívbeli vigasztalásokban részesíti őket, amelyek messze felülmúlják mindazt az élvezetet, amit a világ mulatságai és szórakozásai nyújtanak. Nem hiszem azonban, hogy szellemi örömeinkben⁴¹ is részesítse a lelkeket ezen a fokon, hacsak nem nagy ritkán és akkor is azért, hogy a további lelki lakásoknak ez előízével buzdítsa őket arra, hogy törekedjenek beléjük eljutni.

Azt hihetnétek talán, hogy a szívbeli és szellemi örömeink között nincs semmi különbség s azt kérdezhetnétek, hogy miért jelzem őket két külön szóval. Én viszont azt hiszem, hogy a kettő egyáltalában nem egy és ugyanaz a dolog; bár az is lehetséges, hogy tévedek.

Hogy mit értek mindegyiken, azt elmondom, ha a negyedik lelki lakásról beszélek. Az Úr ott részesíti a lelket először szellemi örömeinkben; ott tehát jobban ejthetem sorukat. Első tekintetre ugyan fölöslegesnek látszhatik, hogy ilyenekről beszélek, de talán még sem marad minden haszon nélkül; s ha egyszer megértettétek, hogy mi az egyik és mi a másik, igyekezni fogtok elnyerni azt, ami többet ér. Azok a lelkek pedig, akik eljutottak erre a fokra, nagy vigasztalást fognak szavaimból meríteni; ellenben, akik azt hitték, hogy kegyelem dolgában már nincs számukra újdonság, észbe fognak kapni s ha van bennük alázatosság, hálát fognak adni Istennek a felvilágosításért. Ha ellenben ez az erény gyöngye lábakon áll bennük, akkor bizonyos belső csalódottságot fognak érezni. Pedig, nézetem szerint, erre semmi okuk sincsen, mert hiszen nem az van előbbre a tökéletességben, aki több szellemi örömet élvez, hanem az, aki jobban szereti az Urat s aki cselekedeteiben jobban alkalmazkodik az igazságához és méltányosságához. E szeretet arányában fogja az Úr a jutalmat is kimérni.

De ha ez így van – aminthogy valóban így is van – azt kérdezhetnétek tőlem, hogy akkor hát minek is beszélek én annyit ezekről a belső kegyelmekről s minek magyarázatom mibenlétüket? Erre már csakugyan nem tudok megfelelni, mert ezt magam sem tudom. Kérdezzétek meg azokat, akik megparancsolták nekem, hogy ezekről írjak; nekem nem lehet feladatom, hogy az előljárókkal vitatkozzam – ami nagy illetlenség is volna részemről – hanem csak az, hogy engedelmeskedjem.

⁴¹ Szellemi örömeink alatt a misztikus ima örömeit értem a szent, ellentétben a szívbeli örömeinkkel, melyeket az ember természetes imában kap. V. ö. 4. lelki lakás 1. fejezet.

Azt az egyet azonban őszintén mondhatom, hogy mikor még ilyen kegyelmekben nem volt részem s tapasztalatból semmit sem tudtam róluk – sőt nem is hittem volna, hogy valaha az életben lesz alkalmam őket megismerni, mert hiszen már annak is nagyon örültem, ha tudtam vagy sejtettem, hogy sikerült valamicskét Istennek kedvére tennem – valahányszor azt olvastam egyes könyvekben, hogy Isten ilyen rendkívüli kegyelmekben részesíti azokat, akik híven szolgálnak neki, mindig nagy volt az örömöm s szívem mélyéből dicsértem ezért az Urat. Már pedig, ha az én lelkem, minden hitványsága mellett is képes volt ilyen érzelemre, a jó és alázatos lelkek még inkább fogják Őt ezért dicsőíteni. Pedig, ha csak egyetlenegy is akadna s annak ajkáról is csak egyetlenegyszer hangzanék fel Isten dicsérete, nézetem szerint, már az is elegendő ok volna arra hogy mindezt elmondjam s hogy megértessem veletek, mekkora boldogságot és gyönyörűséget veszíthetünk el saját hibánk folytán. De annál is inkább indokolt ezeknek elmondása, mert *a szellemi örömök, ha Istentől származnak, szeretetet és erőt öntenek belénk.* Ezáltal könnyebbé teszik a haladásunkat s előbbre visznek bennünket a jócselekedetek és erények útján. Ne gondoljátok, hogy ez üres beszéd, azért, mert a szellemi örömök megszerzése nem függ tőlünk. Igaz, a megszerzésük nem függ tőlünk, az igenis rajtunk múlik, vajjon nem akadályozzuk-e meg az Urat abban, hogy megadja őket nekünk. Mert ha nem önhibánkból maradnak el ezek a kegyelmek – amilyen méltányos az Úr – más úton-módon fog bennünket értük kárpótolni. Hogy pedig miért maradtak el, azt csakis Ő tudja. Mélységes titkok az Ő szándékai, de annyi bizonyos, hogy azt adja meg nekünk, ami leginkább előnyünkre válik.

Nézetem szerint azoknak, akik az Úr kegyelméből eljutottak erre a fokra – s ez, mint mondtam, nagy kegyelem, mert innét könnyű már magasabbra emelkedni – sokat kellene magukat gyakorolniuk a készséges engedelmségben. Ez nagy hasznukra lesz. S még abban az esetben is, ha nem volnának szerzetesek, nagyon jó volna, ha – amint tényleg sokan teszik is – lelki vezetőt választanának és semmiben sem tennének saját fejük szerint, mert ez utóbbi az, ami rendszeren annyi kárt okoz. De ne olyant válasszanak, aki mindenben az ő kívánságaikhoz alkalmazkodik és túlzott óvatosságot tanúsít, hanem keressenek olyant, aki már teljesen lemondott a világi dolgokról. Önmagunk megismerése szempontjából nagyon előnyös olyan emberrel érintkeznünk, aki tisztában van a világi javak értékével. Másrészt pedig, ha látjuk, hogy mások mily könnyedén tesznek meg olyan dolgokat, amiket mi lehetetleneknek tartunk, az nagy bátorságot önt belénk. Az ő merész röptük bennünket is röpülésre bátorít. Úgy vagyunk velük, mint a madárfiókák, melyek ugyan nem vágnak neki egyszerre valami nagy röpülésnek, de lassan-lassan utánozzák szüleiket. Tapasztalatból tudom, hogy ez mennyire hasznos.

Bármennyire elhatározták is az ilyenek, hogy soha többé nem bántják meg az Urat, legyenek nagyon óvatosak s ne tegyék ki magukat a bűnre szolgáló alkalmaknak. Még nagyon közel vannak az első lelki lakáshoz s így könnyen megeshetnék, hogy visszatérnek belé. *Lelki erejük még nem áll oly szilárd alapon, mint azoké, akik már be vannak gyakorolva a szenvedés elviselésébe, ismerik a világ viharait s tudják, hogy azok éppoly kevésbé félelmetesek, mint amily kevésbé kívánatosak a világ élvezetei.* A sátán nagyon is ügyes terveket sző a mi romlásunkra, s velük szemben is könnyen támaszthatnak valami súlyos üldözést; ilyenkor azután megeshetnék, hogy ők, akik oly buzgón igyekeznek másokat a bűntől visszatartani, nem állnák meg helyüket a megpróbáltatásban.

Nézzük a magunk hibáit s hagyjuk a másokéit. Éppen a nagyon lelkiismeretes emberek szokása, hogy mindenben megbotránkoznak. Pedig mily könnyen megeshetik, hogy olyasvalakin botránkoznak meg, akitől, a lelki élet lényegét illetőleg, sokat tanulhatnánk. Lehet ugyan, hogy fölötte állunk illedelmes viselkedés és tapintatosság tekintetében, de hát ez, ha jó is, egyáltalában nem lényeges. Azt meg ne követeljük senkitől, hogy úgy viselkedjék, amint az nekünk tetszik. A lelki életre pedig szintén ne oktasson másokat olyan ember, aki talán azt sem tudja, hogy mi fán terem az a lelki élet. *Sok bajt okozhatunk ám azzal, nővéreim, ha mindig a mások lelki javával*

törődünk. Legjobb, ha a mi szabályainkhoz tartjuk magunkat s hallgatagságban és reménységben élünk.⁴² Az Úr majd gondját viseli a lelkeknek; mi csak könyörögjünk állhatatosan, hogy irgalmazzon nekik, s akkor az Ő kegyelme segítségével előre fogunk haladni. Legyen áldott mindörökké. Amen.

⁴² Iz. 30, 15.

A negyedik lakás

I. fejezet

Arról beszél, hogy miben különböznek egymástól a szívbeli vigasztalások, az imában való érzékenyedés és a szellemi örömök. Elmondja, mennyire megörült, mikor megértette, hogy más a képzelet és más az értelem. Ez a fejezet sok hasznosat tartalmaz olyanok számára, akik szórakozottak az imádságban.

Mielőtt a negyedik lelki lakásról kezdenék beszélni, a Szentléleknek kell magamat ajánlanom s kérem Öt, hogy mostantól kezdve Ő beszéljen helyettem s mondjon valamit arról, ami még hátra van. Itt ugyanis már egészen természetfölötti⁴³ dolgokról van szó s nagyon nehéz őket világosan megmagyarázni, hacsak Ő Szent Felsége nem vállalja magára a feladatot, amint tette ezelőtt körülbelül tizennégy esztendővel, amikor azt a másik művemet írtam. Abban ugyanis mindezt kifejtettem, már tudniillik amennyire értettem. Azt hiszem ugyan, hogy most világosabb fogalmam van a kegyelmekről, amelyeket az Úr egyes kiváltságos lelkeknek ad; de azért megmagyarázni őket, az egészen más dolog. Ha valami haszonra van kilátás e tekintetben, tegye meg helyettem az Úr; ha azonban nem volna haszonra kilátás, akkor hagyja úgy.

Mivel ez a lelki lakás már közelebb van ahhoz, amelyben a király lakik, azért nagy annak a szépsége. Oly felséges dolgok látására és megértésére nyílik itt alkalom, hogy a látottak elmondására az értelem nem talál szavakat. Bármennyire igyekezzék is az ember némi fogalmat nyújtani róla, a magyarázat mindig homályos lesz olyanok előtt, akik ezt a lelki lakást saját tapasztalatukból nem ismerik. Ellenben azok, akik ismerik, különösen ha sokszor voltak benne, nagyon jól meg fogják érteni annak leírását.

Tévedés volna azt hinni, hogy a léleknek hosszú ideig kell az előbbi lelki lakásokban élnie s csak azután juthat ebbe bele. Igaz ugyan, hogy rendes körülmények között a lélek először abba jut belé, amellyel éppen végeztünk, de ez a szabály nem általános. Az Úr az Ő kegyelmeit akkor adja, úgy adja és annak adja, amikor, amint és akinek éppen akarja. Ezáltal senki sem szenved rövideget.

Ebbe a lelki lakásba rendszeren nem férköznek be azok a mérges fenevadak s ha mégis megtennék, nem veszedelmesek már a lélekre nézve, sőt inkább hasznára vannak. Részemről ugyanis jobbnak tartom, ha az elmélkedésnek ezen a fokán is bejutnak és támadnak; mert ha a lélek semmi kísértésnek sem volna többé kitéve, az ördög az Istentől származó szellemi örömök közepette is képes volna azt félrevezetni s több kárt okozna, mint az említett kísértések. A lélek pedig már azáltal is veszítene, hogy nem volna alkalma érdemeket szerezni s állandó elmélázásban töltené életét. Ugyanis, ha ez az utóbbi állapot tartóssá válik, nem hiszem, hogy jó legyen, mert szerintem e földi élet folyamán az Úr szelleme sohasem marad meg bennünk hosszabb ideig változatlanul.

Ígéretemhez híven, meg akarom most magyarázni, hogy mi a különbség az imából merített szívbeli vigasztalások és a szellemi örömök között. Én úgy fogom fel a dolgot, hogy *szívbeli vigasztalásoknak nevezhetjük azokat a kellemes érzéseket, amelyeket mi magunk szerzünk meg magunknak az elmélkedés vagy az ajakima folyamán*; szóval ezek a mi természetes tehetségünknek gyümölcsei. Igaz ugyan, hogy végelemzésben ezekre is az Úr, segít rá bennünket – ezt mindig így értsétek, akárhogy fejezzem is ki magamat, mert hiszen nélküle

⁴³ „Természetfölötti” szent Teréziánál nagyon sokszor csak annyit jelent, hogy „rendkívüli”, mert hiszen a rendes kegyelmek is természetfölöttiek.

semmit sem tehetünk – de azért közvetlenül mégis a mi erényes cselekedetünkből származnak s a mi fáradságunknak eredményei s így van is okunk annak örülni, hogy oly jól használtuk fel erőnket. Ha azonban közelebről vesszük őket szemügyre, észrevevessük, hogy hasonló élvezetünk gyakran van tisztán földi dolgokban is; például, ha egészen váratlanul nagy örökség száll reánk; vagy viszontlátunk valakit, akit nagyon szeretünk; vagy valami nagyon is érdekünkbe vágó és nagyfontosságú ügyünk sikerült s emiatt általános helyesléssel találkozunk; vagy például, ha valaki férjéről, testvéréről vagy fiáról azt hallotta, hogy meghalt s egyszerre csak jó egészségben látja maga előtt. Én már láttam ilyen esetekben, hogy egyesek örömlükben sírva fakadtak, sőt egyszer-másszor velem is megesett. Azt hiszem tehát, hogy amint ezek az örömök teljesen természetesek, úgy vannak ilyen természetes örömök azok között is, amelyeket az Istenre vonatkozó dolgokból merítünk. Az előbbiek is egészen jók, az utóbbiak azonban sokkal magasabb színvonalon állnak, mert bár a mi természetünkből származnak, mégis Istenre vonatkoznak. Ellenben a szellemi örömök kizárólag Istentől erednek s a mi természetünk csupán befogadja őket s úgy élvezi, mint az előbbieket, csak hogy sokkal nagyobb fokban.

Ó Jézusom, mit nem adnék érte, ha ezt a dolgot világosan meg tudnám magyarázni. Azt hiszem ugyanis, hogy egészen jól értem a kettő közötti lényeges különbséget, de sehogy sem tudom magamat érthetően kifejezni. Segítsen meg az Úr! Most jut szembe az a zsoltár, amelyet a primában⁴⁴ utolsó helyen mondunk s amelynek egyik verse így hangzik: *Cum dilatasti cor meum* – mikor kitágítottad szívemet. Akinek sok tapasztalata van e kegyelmek körül, az már e célzásból is megérti a kettő közötti különbséget; aki ellenben nem ismeri őket, annak világosabban kell a dolgot megmagyaráznom.

Az említett szívbeli vigasztalások ugyanis nem tágítják ki a szívet, sőt, azt hiszem, egy kissé inkább összeszorítják; az élvezet mindamellet megmarad, mert a lélek tudja, hogy ez az érzelem Istenre vonatkozik. Néha könnyeket hullathat valaki a bűnei fölött s ebben a fájdalomban a szenvedély is játszhat némi szerepet. Sajnos, én nagyon kevéssé ismerem a lélek szenvedélyeit; meg azt sem igen tudom, hogy mi származik érzékiségünkből s mi vezethető vissza jellemünkre. Kár, hogy olyan tudatlan vagyok, mert ha ezekre a dolgokra vonatkozólag volnának ismereteim, talán meg tudnám magamat értetni. Tapasztalatom van ugyan elég, de hiányzik nálam a műveltség és a tudomány; pedig ez a kettő nagy dolog.

Saját tapasztalatom alapján annyit mondhatok az elmélkedésnek e fokáról s az abban szereplő szívbeli vigasztalásokról és örömeikről, hogy valahányszor Krisztus Urunk kínszenvedéséről elmélkedtem és sírva fakadtam, nem tudtam többé abbahagyni, míg csak a fejem majd hogy széjjel nem ment. Így voltam akkor is, ha saját bűneimre gondoltam. Nagy kegyelemben részesített engem ezáltal az Úr. Egyelőre nem akarom fontolgatni, hogy mi jobb, a szívbeli vigasztalás-e vagy pedig a szellemi öröm, hanem csak a kettő közötti különbséget akarom feltüntetni. Az olyan esetekben, aminő az enyém volt, ezeket a könnyeket és vágyakat a lelki állapot különfélesége szerint a természetünk is elősegíti, végelemzésben azonban, bárhonnan erednek is, Istenre irányulnak. Éppen ezért nagyon meg kell őket becsülnünk. Viszont azonban az alázatosság megérteti velünk, hogy nem leszünk általuk jobbakká, mert egyrészt nem lehet tudni, hogy tisztára szeretetből fakadtak-e, azután pedig, még ha így volna is a dolog, akkor is Istennek ajándékai.

Ezek az ájtatos érzelmek főleg az előbbi lelki lakásban levő lelkeknél szoktak előfordulni; ezek ugyanis majdnem kizárólag értelmükkel dolgoznak, értelmükkel elmélkednek;⁴⁵ s ezt jól is

⁴⁴ Az egyházi zsolozsma hét részből áll: matutinum, laudes, prima, tertia, sexta, nona, vesperae és completorium. Mindegyik rész zsoltárok, antifonák, imák, lectiók stb. van összetéve s napról-napra más. Az idézett zsoltárvers: Zsolt. 118, 32.

⁴⁵ A léleknek mindkét tehetsége, az értelem és az akarat, szükségképpen részt vesz minden elmélkedésben – mert hiszen, ha valaki kizárólag az értelmével dolgozna fel valami hitigazságot, teológiai tanulmányt végezne, de nem elmélkednék – de azért hol több, hol kevesebb szerep jut benne az akaratnak, aszerint, amint több vagy kevesebb

teszik, mert hiszen még nem kaptak magasabb kegyelmet. Ajánlatos mindamellet, hogy fordítsanak egy kis időt Isten dicséretére is; örüljenek az Ő jóságának; fontolgassák, hogy ki Ő; óhajtják dicsőségét – ezt különösen ajánlom nekik, mert ez nagyon alkalmas arra, hogy szeretetünket felélessze; amennyiben pedig az Úr e tekintetben megsegítené őket, igyekezzenek elmélkedésüket mindig ez érzelmek felébresztésével befejezni.

Erről a dologról részletesen beszéltem egy más alkalommal⁴⁶ s azért nem akarok róla itt többet mondani. Csak azt az egyet jegyezzétek meg jól, hogy ebből a lelki lakásból a következőbe nem a sok gondolkodás segíti át az embert, hanem a nagy szeretet. Azért ne is mulasszatok el semmit sem megtenni, ami a szeretetet éleszti. De talán nem is tudjátok igazában, hogy mit tesz az, szeretni; nem csodálnám, ha így állna a dolog. Az az egy bizonyos, hogy nem a szellemi örömkön fordul *meg a szeretet nagysága, hanem azon a szilárd elhatározáson, hogy mindent, amit teszünk, Isten kedvéért tesszük s óvatosan kerülünk mindent, ami Őt megbánthatná*; imádkozunk azért, hogy Szent Fiának dicsősége folyton növekedjék; hogy a katolikus Anyaszentegyház folyton gyarapodjék és terjedjen. Ezek a szeretet jelei. Azt azonban szintén ne képzeljétek, mintha másra gondolnotok sem volna szabad, s hogy minden el van veszve, amint egy kissé elszórakoztok.

Gondolataimnak zűrzavaros csapongása imádság közben nem egyszer engem is mélyen megsomorított. Nincs több mint négy esztendeje annak, hogy efelől megnyugodtam, amennyiben saját megfigyelésem alapján megértettem, hogy a képzetek összessége, illetve a képzelet – így jobban meg fogjátok érteni – nem azonos az értelemmel. Meg is kérdeztem efelől egy tudóst s nagy örömmre igazat adott nekem. Tudtam ugyanis, hogy az értelem a léleknek egyik tehetsége s így nem tudtam megérteni, hogyan lehet annyira nyughatatlan. A képzelet ugyanis tényleg mindig kész szárnyra kelni és csupán az Úristen képes azt megkötni. Ő ezt meg is teszi, midőn olykor annyira felemeli lelkünket, hogy szinte elszakad a testünktől. Mivel tehát úgy éreztem, hogy a lelki tehetségeim kizárólag Istennel foglalkoztak és vele egyesültek, másrészt pedig láttam képzeletem fegyelmeztelenségét, teljesen meg voltam akadva.

Ó Uram, vedd tekintetbe, mennyit szenvedünk mi a lelki életnek ez útján, pusztán azért, mert nem értjük meg a helyzetet. Mi ugyanis sokszor azt hisszük, hogy imánkban mindent megtettünk, ha Rád gondolunk. Annyira meg vagyunk erről győződve, hogy nem is kérünk erre vonatkozólag tanácsot olyanoktól, akik értenek hozzá, mert eszünkbe sem jut, hogy ez a dolog kérdés tárgyát képezhetné. Ebből azután rendkívül sok szenvedés háramlik ránk. Nem értjük meg önmagunkat s bennük vesszük azt, ami egyáltalában nem rossz, sőt egészen jó. Innét van, hogy sok lelki életet élő ember, különösen a kevésbé műveltek, annyi lelki fájdalmat kénytelen elviselni; innét az a sok panasz belső szenvedések miatt. Ebből azután melankólia is keletkezhetik, tönkremegy az egészség, végül pedig egészen abbamarad az elmélkedés. Mindez pedig azért történik, mert az emberek nem ismerik azt a világot, amely bensejükben van. Mert amint nem állíthatjuk meg az égitestek mozgását s nem akadályozhatjuk meg, hogy azok továbbra is sietve haladjanak útjaikon: éppúgy nem tudjuk féken tartani képzeletünket sem. Ahelyett azonban, hogy ebbe belenyugodnánk, azonnal utána szalasztjuk összes lelki tehetségeinket. Azt hisszük, hogy máskülönben el vagyunk veszve és rosszul használjuk fel azt az időt, amit így Isten színe előtt töltünk. Pedig talán ugyanakkor lelkünk valamely belső lelki lakásban teljesen egyesülve van Istennel, a képzeletünk pedig a belső várkastélyon kívül ezernyi mérges fenevaddal küzdökdi s szenvedése révén érdekhez juttat bennünket. Nem szabad tehát nyugtalankodnunk, főleg pedig nem szabad abbahagynunk az elmélkedést, mert hiszen ezzel a rossz szellem malmára hajtánánk a vizet. Mint mondom, ezek az izgalmak és szenvedések nagyobbbrészt onnét származnak, hogy nem értjük meg önmagunkat.

benne az akaratnak szeretetre gyullasztása. Minél magasabbra haladunk az imának létráján, annál kevesebb a szerepe az értelemnek s annál több az akaraté, vagyis annál inkább közelíti meg az ima a tiszta szeretet cselekedetét.

⁴⁶ Önéletrajz 12. fejt.

Mialatt ezt írom, arra figyelek, hogy mi történik a fejemben, s hallgatom azt a zúgást, amelyről megemlékeztem a mű kezdetén s amely miatt szinte képtelennek éreztem magamat teljesíteni előljáróim parancsát és belefogni ennek a műnek megírásába. Olyanféle érzés ez, mintha a fejemben sok nagy folyó volna, vízesésekkel, a partokon meg madárdal és füttyszó hangzanék. Mindez nem a fülemben cseng, hanem a fejem felsőrészében, ahol – mint állítják – a léleknek magasabb tehetségei lakoznak. Magam is sok ideig azt hittem, hogy ez így van, mert úgy tapasztaltam, hogy a lélek-röpte,⁴⁷ amellyel az a magasba tör, itt érezhető. Bárcsak eszembe juttatná Isten, hogy megmondjam ennek okát, ha majd a további lelki lakásokról beszélek, mert itt még nem volna helyén ennek magyarázatába bocsátkoznom. Ha sikerül, akkor legalább nem adta nekem az Úr hiába ezt a fejfájást. Annyi haszna mindenesetre volt, hogy ezt a dolgot megértettem belőle. Mert bármekkora kegyen is ez a zúgás, nem zavar az imádságban, sem pedig a jelenlegi munkámban: a lelkem teljes nyugalomban van s benne rendben vannak a szeretet, a vágyak és a tiszta megismerés.

Ugyanis ha a lélek magasabb tehetségei a fejben volnának, hogyan volna lehetséges, hogy mindez ne hasson rájuk zavarólag? Azt már igazán nem tudom; azt ellenben tudom, hogy igazat mondok. A fájdalmak természetesen érezhetők, hacsak Isten fel nem függeszti az érzékek működését; ellenben, ha ez a felfüggesztés megtörtént, mindaddig, amíg tart, semmit sem érez az ember. Nagy baj volna ellenben az, ha én emiatt a fejfájás miatt abba hagynám az elmélkedést.

Ugyanígy helytelen dolog volna, ha szórakozottságunk miatt elvesztenénk nyugalomunkat. Ne törődjünk vele. Ha az ördög a szerzője, ez a nemtörődés elég lesz arra, hogy békében hagyjon bennünket. Ellenben, ha abból a nyomorúságból ered, amely sok mással egyetemben Ádám bűne folytán öröklődött reánk – s ez a leggyakoribb eset – akkor legyünk türelemmel s viseljük el Isten iránti szeretetből. Hiszen ennünk és aludnunk is kell s nem lehetünk el ez alacsony dolgok nélkül.

Elég baj ez nekünk, de hát mit tehetünk mást, minthogy beismerjük nyomorúságunkat s vágyakozunk ama haza után, „ahol senki sem vet meg többé bennünket”.⁴⁸ Többször hallottam az Énekek-éneke arájának e szavait s nem tudok semmi mást, amire jobban volnának alkalmazhatók. Bármennyi megvettetés és szenvedés érjen is bennünket e földi élet folyamán, az mind nem fogható e belső harcokhoz. Hiszen minden kellemetlenséget és háborúságot elvisel az ember, ha otthonában békességet talál. Midőn azonban e világnak ezernyi szenvedése után hazajövünk pihenni; mikor az Úr Jézus maga akarna nekünk nyugvó helyet készíteni, hogy akkor saját bensőnkben találkozzunk tomboló viharral, az már igazán nagyon fájdalmas, sőt szinte elviselhetetlen dolog.

Azért, Uram, vezess bennünket oda, ahol ezek a nyomorúságok „nem vetnek meg többé bennünket”, mert hiszen itt valójában csúfot űznek a lelkünkben. Másrészt az is igaz, hogy Isten már ez élet folyamán megszabadítja tőlük a lelket, midőn az utolsó lelki lakásba ér. Majd elmondjuk ezt is annak idején, ha Ő úgy akarja.

Nem minden embert gyötörnek meg és viselnek meg annyira ezek a nyomorúságok, mint ahogy velem tették számos éven át. Lehet, hogy ez azért volt így, mert annyira gonosz voltam; úgy látszott, mintha önmagamon akartam volna ily módon bosszút állni. De mivel én annyit szenvedtem emiatt s azt gondolom, hogy hátha ti is így vagytok vele, azért beszélek róla oly gyakran s igyekszem veletek megértetni, hogy ezen segíteni nem lehet. Ne is nyugtalankodjatok soha emiatt s ne szomorkodjatok. Hadd kerepeljen ez a malom odabent, mi csak öröljük rajta nyugodtan a lisztünket, foglalkoztatva értelmünket és akaratunkat.

⁴⁷ A „lélek-röpte” egyik faja az elragadtatásnak, amelyről a 6. lakás 5. fejezetében lesz szó.

⁴⁸ Énekek éneke 8, 1.

Ennek a belső zavarnak más-más időben, meg aszerint, hogy milyen az egészségünk, különböző fokai lehetnek. Szenvedje csak el a mi szegény lelkünk, mert ha e tekintetben nem is hibás, vétkezünk mi eleget, amivel megérdemeljük ezt a kellemetlenséget. Hiszen egyik-másik könyvben is olvashatjuk, de meg amúgy is gyakran tanácsolják nekünk, hogy ügyet se vessünk ezekre a szórakoztató gondolatokra. Ez azonban nekünk, tanulatlan nőknek, nem mindig elég s éppen azért nem tartom elveszett időnek, amit arra fordítok, hogy ezt nektek megmagyarázzam s benneteket megvigasztaljalak. Mindennek azonban kevés haszna van mindaddig, amíg az Úr maga nem világosít fel bennünket. Arra azonban mindig szükség van s Ő Szent Felsége is úgy akarja, hogy használjuk fel az eszközöket önmagunk megértésére s nem rójuk fel bűnéül lelkünknek azt, amit a beteges képzelet vagy természetünk, vagy pedig a rossz szellem okoz.

II. fejezet

Ugyanazt a tárgyat folytatja s egy hasonlattal magyarázza meg. Mik a szellemi örömök s hogyan részesülünk bennük anélkül, hogy utánuk törekednénk?

Uram segíts, mibe is kezdtem! Elfoglaltságom és egészségi állapotom miatt már megint a kellős közepén kellett abbahagynom a tárgyat s így egészen elfelejtettem, hogy miről beszéltem utoljára. Arra nem érek rá, hogy elolvassam, amit írtam, emlékezetem pedig olyan rossz, hogy ha folytatom az írást, bizonyára értelmetlen zűrzavar lesz belőle. Különben, ki tudja, nem bolondság-e mindaz, amit eddig mondtam: mert én bizony úgy érzem, mintha csakugyan az volna.

Ha jól tudom, ott hagytam el, hogy szívbeli vigasztalásokba sokszor belekeverednek a mi szenvedélyeink s akkor görcsös zokogást is idézhetnek elő. Azt is hallottam, hogy egyeseknek egészen elszorul a melle; hogy a benső kényszer hatása alatt egyes ösztönszerű mozdulatok jelentkeznek náluk; hogy az izgalom következtében megered az orruk vére s más efféle kellemetlenségnek vannak alávetve.

Ilyenfélék velem sohasem történtek meg, tehát nem is tudok ezekhez hozzászólni, azt azonban hiszem, hogy végeredményben mindez vigasztalólag hat a lélekre. Mindebből ugyanis az az óhaj fakad, hogy bárha kedvére tehetnénk Ő Szent Felségének s ezalatt élvezzük társaságát. Ellenben, amit én szellemi örömnek mondok (más alkalommal a „nyugalom imájá”-nak neveztem) az egészen más dolog. Akiknek Isten kegyelméből tapasztalatuk van e tekintetben, azok ezt nagyon jól fogják tudni.

Hogy jobban megértsük ezeket a dolgokat, képzeljünk el két kutat s mindegyik előtt egy-egy vízzel telt medencét. Valahányszor ugyanis lelki dolgokat akarok megmagyarázni, a magam együgyűségében nem találok hasonlatokra alkalmasabb dolgot a víznél. De egészen különös szeretettel is viseltetem ez elem iránt s éppen azért jobban meg is figyeltem, mint más dolgokat. Mert hiszen nagyon sok titoknak kell rejlenie mindabban, amit ez a nagy és bölcs Isten teremtett. Ezeket a titkokat pedig hasznunkra fordíthatjuk, amint teszik is a tanult emberek; bár én azt hiszem, hogy Istennek legparányibb teremtményében is – s legyen az bár csak egy kis hangya – sokkal több rejlik, mint amennyit a bölcsek tudnak róla.

Az a két medence, amelyről beszélni kezdtem, különbözőképpen telik meg vízzel. Az egyiknek vize messziről jön s úgy van mesterségesen odavezetve, boltíves csatornán. A másikat ellenben ott helyben táplálja egy forrás s megtölti minden csobogás vagy más egyéb zaj nélkül. A forrás bővizű, úgy hogy ha a medence színig telt, túlárad és tekintélyes patak ömlik ki belőle. Itt tehát nincs szükség mesterséges vízvezetékre vagy boltíves csatornára: a víz anélkül is ömlik szüntelenül.

A két medence vize között nagy a különbség. Az, amely a boltíves csatornán jön, a szívbeli vigasztalásokat jelképezi. Ezek ugyanis az elmélkedés gyümölcsei s mi magunk vezetjük be őket lelkünkbe azért, hogy a teremtett dolgokat értelmünk munkájával elemezzük. Mivel pedig saját fáradságunk árán hozzuk őket létre, ha azt akarjuk, hogy a lelkünket annyira-amennyire megtöltsék és előbbre segítsék: ezt a munkát, mint mondom, nem tudjuk zaj nélkül elvégezni. Ellenben a másik medence magából a forrásból, ez esetben magából Istenből kapja vizét. Ha tehát Ő Szent Felségének úgy tetszik, hogy valami természetfölötti kegyelemben részesítsen bennünket, a legnagyobb nyugalomban, szép csendesen és gyöngéden bugyogtatja ezt a vizet lelkünk mélyéből. Hogy azonban honnét és miként jön, azt én nem tudom.

Ezt a boldogságot és szellemi örömet az ember nem úgy érzi mint a földieket; legalább kezdetben nem, bár később mindent betölt. Az említett víz ugyanis végigfolyik az összes lelki lakásokon és lelki tehetségeken, végül pedig még a testre is áterjed. Ezért mondom, hogy

Istenben kezdődik és mibennünk végződik, mert valóban – amint ezt legjobban tudják azok, akiknek részük volt benne – az ember egész lényé élvezi ezt a boldogságot, ezt az édességet.

Éppen most, mialatt e sorokat írom, jutott eszembe az, amit a próféta abban az idézett versben mond: *Dilatasti cor meum*. Ő tehát azt állítja, hogy az Úr kitágította szívét. *Nekem ellenben úgy látszik, hogy ez a dolog nem ered a szívből, hanem valami más, sokkal beljebb s mélyebben fekvő helyről, azt hiszem a lélek mélyéből*. Tényleg azóta másoktól is hallottam, hogy mennyi titokzatos dolog rejlik a mi bensőnkben. Pedig még mennyi minden másnak kell ott lennie!

Én Uram Istenem, mily végtelen a Te nagyságod! Úgy állunk előtted, mint holmi tudatlan pástorgyerekek s hozzá azt képzeljük, hogy annyira-amennyire mégis csak megértünk Téged. Pedig mi az, amit rólad tudunk? Úgyszólván semmi. Hiszen még önmagunkban is annyi nagy titok lakozik, amelyről fogalmunk sincsen. Úgyszólván semmi, mondom, ahhoz képest, ami még benned van; de azért mégis mily fenséges az is, amit nagyságodból látunk s amire műveidből következtetni tudunk!

Hadd térjek azonban vissza arra az idézett versre. Valami kitágításról beszél, s ez a gondolat segítségemre lesz e dolgok megvilágításában. Midőn ugyanis az a mennyei víz kibuggyan a forrásból, a mi lelkünk kellős közepéből, olyan érzést kelt, mintha bensőnket kitágítaná és kiszélesítené. Egyúttal kimondhatatlan boldogságot okoz s a lélek nem is képes felfogni, hogy mit kap e pillanatban. Valami csodálatos illatot élvez, mintha, mondjuk, bensejében egy égő füstölő ontaná magából az illatos füstöt. Nem látni a tűz fényét, sem azt, hogy hol van, de azért a melegség és a tömjénillat áthatja az egész lelket, sőt, mint mondom, sok esetben a testnek is jut ebből az élvezetből. Ne értsetek félre, nem azt akarom mondani, hogy igazi meleg, vagy illat érezhető – ezt a hasonlatot csak megvilágítás céljából alkalmaztam –, mert amit a lélek érez, az sokkal fenségesebb valami ezeknél. Azok, akik ezt még tapasztalatból nem tudják, legyenek arról meggyőződve, hogy mindez igazán így történik. A lélek maga természetesen sokkal világosabban érti meg ezeket a dolgokat, mint ahogy én tudom őket kifejezni. Lehetetlen e tüneményt a képzelet játékanak tulajdonítani, mert akármennyire igyekezzünk is, sohasem leszünk képesek azt erőszakkal előidézni s ebből magából kitűnik, hogy nem a mi anyagunkból készült, hanem az isteni bölcsesség tiszta színaranyából. Itt a lelki tehetségek, úgy hiszem, még nincsenek Istennel egyesülve, hanem csak meg vannak részegülve s elámulva kérdik, hogy mi történik velük.

Nincs kizárva, hogy e lelki dolgokra vonatkozólag egyik-másik pontban nem ugyanazt mondom, mint amit ezelőtt írtam. Ne csodálkozzatok ezen, mert hiszen van vagy tizenöt esztendeje annak,⁴⁹ hogy először fejtegettem őket írásban s azóta az Úr talán világosabb fogalmakat adott nekem róluk, mint amilyenek akkor voltak. De meg azután lehetséges, hogy akkor tévedtem, sőt az sincs kizárva, hogy most tévedek. Csak annyi bizonyos, hogy nem hazudok, mert Isten látja lelkemet, hogy inkább elszenvednék ezer halált, mint hogy azt tegyem. Úgy mondom el a dolgokat, amint tudom.

Azt hiszem azonban, hogy e lelki állapotban az akarat valami módon mégis egyesülve van Istennel. Egyébként ez elmélkedés értéke abból tűnik ki, hogy mily hatással van a lélekre s milyen jócselekedetekre indítja az embert; nincs is ennél jobb próbakő annak kimutatására, hogy mennyire hasznos. Aki ebben a kegyelemben részesül, arra nézve nagy áldás, ha ezt megérti s még nagyobb, ha állhatatos marad.

Természetes ti, leányaim, szeretnétek azonnal megszerezni azt a kegyelmet, hogy így tudjatok elmélkedni s e tekintetben igazatok is van, mert hiszen az minden fogalmat meghalad, hogy mennyi jót tesz ilyenkor a lélekkel az Úr s hogy mily gyöngédséggel vonja közelebb magához. Szükséges tehát, hogy megtudjátok, miképpen szerezhető meg ez a nagy kegyelem. Itt

⁴⁹ Önéletrajzára céloz, melynek első fogalmazványa 1562-ben készült.

természetesen nem beszélek arról az esetről, amidőn az Úr minden további ok nélkül megadja azt, egyszerűen azért, mert Ő Szent Felségének úgy tetszik. Ebbe nekünk nincs beleszólásunk.

Meg kell tenni tehát először is mindazt, ami az előbbi lelki lakásokban levő lelkek kötelessége, azonfelül pedig legyen a jelszó: alázatosság, minél mélyebb alázatosság! Ezzel az erénnyel férkőzünk legkönnyebben az Úr szívéhez, ha valamit el akarunk érni nála. Ha pedig őszintén vagytok alázatosak; akkor nem fogjátok azt hinni, hogy ezekre a kegyelmekre és szellemi örömökre méltók vagytok, vagy hogy azokat valaha meg fogjátok érdemelni. Azt fogjátok erre mondani: de hát akkor hogyan érhetjük el őket, ha nem szabad utánuk törekednünk? Erre én azt felelem, hogy nincs más módja a dolognak, mint az, amit mondtam s hogy semmiesetre se törekedjete utánuk. Még pedig a következő okokból nem. Az első ok az, hogy Istent önzetlenül kell szeretnünk, másképp sohasem fog bennünket ilyenekben részesíteni. A második az, hogy homlokegyenest ellenkeznek az alázatossággal, ha ily óriási jutalmat kívánnánk a mi nyomorúságos kis szolgálatainkért. A harmadik az, hogy az igazi előkészület e kegyelmekhez a szenvedések utáni vágyakozás, tehát nekünk az Úr Jézus nyomdokaiba kell lépünk s nem szabad szellemi örömeiket kérnünk Attól, akit oly súlyosan megsértettünk. A negyedik az, hogy Ő Szent Felsége arra ugyan kötelezte magát, hogy megadja nekünk az örök üdvösséget, ha megtartjuk törvényeit, arra azonban nem, hogy ily rendkívüli kegyelmekben részesít bennünket. Ezek éppen nem szükségesek az üdvösségre. Hozzá Ő jobban tudja, mint mi, hogy mi szolgál javunkra. De azt is tudja, hogy ki szereti Őt igazán s én tudom, hogy vannak olyanok, sőt ismerek is egyeseket, akik a szeretet útján haladnak, úgy, amint azon haladni illik – vagyis a keresztre feszített Jézust szolgálva – s akik nemcsak hogy nem kérik és nem óhajtják ezeket a szellemi örömeiket, hanem ellenkezőleg azért imádkoznak, hogy ebben az életben ne adjon nekik ilyeneket az Úr. Ez tényleg így van.

Az ötödik ok az, hogy úgyis hiába törnénk magunkat utánuk. Mivel ugyanis ezt a vizet nem vezethetjük vízvezetéken, mint az előbbit: ha a forrás egyszer nem akar vizet adni, hiába erőltetnénk a dolgot. Azt akarom ezzel mondani, hogy hiába elmélkednénk többet, hiába ontanánk könnyeket: az a víz nem ezen az úton jön s csakis annak jut belőle, akinek Isten megadja, sokszor pedig éppen olyankor adja meg, mikor a lélek legkevésbé gondol rá. Hiszen az Övéi vagyunk, nővéreim, tegyen velünk tetszése szerint; vezessen bennünket, amint Ő akarja. Ha azonban valaki igazán megalázza magát s őszintén lemond mindenről – de őszintén mondjon ám le s ne csak úgy képzelje, hogy lemond, mert a képzeletünk e tekintetben sokszor megtéveszt ám bennünket – tehát mondom, ha valaki igazán nem ragaszkodik semmihez, attól az Úr nem fogja megvonni ezt a kegyelmet, sőt ad neki sok más olyant is, amit kívánni sem volna képes. Dicsérjük és áldjuk Őt mindörökké. Amen.

III. fejezet

Beszél az összeszedettség imájáról, amelyet az Úr rendszeren előbb ad meg, mint azt, amelyről az imént volt szó, tudniillik a szellemi örömök imáját. Kifejti mindkettőnek hatásait.

Ennek az imának (t. i. a nyugalmi-nak) nagyon sokféle jó hatása van s egyiket-másikat el is fogom mondani, előbb azonban meg kell emlékezni az imának egy másik fajáról, amely rendszeren megelőzi ezt. Röviden akarok vele végezni, mivel más alkalommal bőven tárgyaltam.⁵⁰

Ez az ima egy bizonyos lelki összeszedettségben áll, mely nézetem szerint szintén természetfölötti állapot. Nem abban nyilvánul, hogy az ember sötétben elmélkedik vagy behunyja a szemét; szóval a lényege nem valami külsőség. Megteheti az ember, hogy behunyja a szemét s keresi az egyedüllétet, de azáltal nem fogja elérni ezt az állapotot. Az elmélkedésnek (jobban mondva szemlélődésnek) ez az épülete ugyanis, amelyet szem előtt tartok, minden emberi munka nélkül épül fel. Az érzékek és a külső tárgyak mintha elvesztették volna jogaikat, ellenben a lélek visszaszerzi az övéit, amelyeket rég elvesztett. Azt szokták mondani, hogy a lélek magába száll, vagy azt is, hogy önmaga fölé emelkedik. Én az ilyen szólásmódokkal semmit sem tudnék megmagyarázni; lehet, hogy ez hiba részemről, de hát én már a fejembe vettem, hogy ha a magam kifejezéseimnél maradok, akkor jobban megértitek, amit mondok. Pedig hát, ki tudja, nem tévedek-e; hátha csak én magam értem meg magamat?!

Képzeljük tehát a dolgot úgy, hogy a belső várban lakói, az érzékek és a lelki tehetségek – mert hiszen ezzel a hasonlattal kezdtem a magyarázatomat – elhagyták a várat, az ellenséghez pártoltak, s már napok, sőt évek óta annak társaságában csatangolnak odakint. Közben azonban észbekaptak s belátták, hogy így saját vesztüket készítik elő; visszatértek tehát, de mivel megrögzött rossz szokásukká vált a csatangolás, nem tudnak a várban megülni. Azonban nem árulók többé s szégyenkezve ott settengnek a vár körül. A nagy király, aki a várban lakik, látja a javulásukat, s mivel Ő annyira irgalmas szívű, azt szeretné, hogy térjenek vissza hozzá. Mint egy jó pásztor, füttyent nekik, de oly halkán, hogy ők maguk is éppen csak, hogy meghallják. Ilymódon adja tudtukra, hogy mit kíván: azt tudniillik, hogy ne pusztuljanak el odakint, hanem térjenek vissza lakásukba. S a pásztor füttye oly hatással van rájuk, hogy azonnal otthagyják azokat a külső dolgokat, amelyeknek bilincseiben sínylődtek s visszatérnek a várba. Azt hiszem, még sohasem sikerült ezt ilyen jól megmagyaráznom.

Arra, hogy Istent saját bensőnkben megtaláljuk, ez a kegyelem a legjobb segédeszköz. Szent Ágoston mondja valahol, hogy miután Istent mindenfelé kereste, önmagában találta meg.⁵¹ Mi is úgy vagyunk vele s ne gondoljátok, hogy ez értelmünk munkájának gyümölcse, amennyiben tudniillik a bennünk lakozó Istenre gondolunk, vagy pedig a képzeletünké, amennyiben bensőnkbe képzeljük őt. Hiszen ez is egészen rendjén van s ez utóbbi módon kitűnően lehet elmélkedni, mert igazságon alapszik amennyiben Isten tényleg bennünk lakozik. Azonban itt nem erről van szó s nem olyasmiről, amire az Úr kegyelme segítségével mindenki képes. Amiről én beszélek, az egészen más. Sokszor az ember még nem is gondol Istenre s az említett lelki tehetségek máris bent vannak a lelki várban. Azt sem tudni, honnét jöttek és hogy miképpen hallották meg a pásztor füttyét. Fülükkel nem hallhatták, mert semmi sem volt hallható. Ekkor azután az ember nagyon is határozottan érez valami édes benső áhítatot, amint ezt jól fogja tudni, akivel megtörténik. Én nem vagyok képes azt világosabban megmagyarázni.

⁵⁰ Önéletrajz 14. fej. A tökéletesség útja 28. fej.

⁵¹ Szent Ágoston vallomásai. 10. könyv, 27. fej.

Úgy emlékszem, olvastam valahol, hogy a lélek ilyenkor úgy tesz, mint a sündisznó vagy a teknősbéka, mikor összehúzza magát s így mintegy önmagába megy vissza. Aki ezt írta, az bizonyára jól tudta a dolgot, de azért még sincs úgy, amint mondja, mert ezek az állatok akkor húzódnak össze, amikor jónak látják, míg ellenben ez a dolog nem a mi akaratunktól függ, hanem csak akkor következik be, ha Istennek úgy tetszik és megadja hozzá a kegyelmet. Nézetem szerint Ő Szent Felsége ezt csak olyanoknak juttatja, akik már készek lemondani a világi javokról. Nem úgy értem ezt, mintha azoknak is tényleg le kellene mondaniok, akiket ebben állásuk akadályoz, hanem úgy, hogy megvan bennük a lemondás utáni vágy. Az Úr ez összeszedettségű ima által hívja fel figyelmüket a belső kegyelmekre. Arról is meg vagyok győződve, hogy Ő Szent Felsége az ilyeneket magasabb tökéletességi fokra akarja juttatni s ha ők ennek a kegyelemnek helyt adnak, még nagyobbakra van kilátásuk. Aki tehát ezt a kegyelmet észreveszi önmagán, buzgón dicsőítse Őt, mert e kegyelem megismerése és az érte való hálaadás nagyon jó előkészület a magasabb kegyelmekre.

Arra is nagyon jó előkészület, hogy megértsük Isten sugallatait. Egyes könyvek azt tanácsolják, hogy ilyenkor az ember igyekezzék egyáltalában nem gondolkodni, hanem figyeljen arra, amit az Úr tesz a lélekben. Én ellenben nem tudom megérteni, hogy ha csak Isten nem küldött rá elragadtatást, miképpen akadályozhatná meg az ember értelmének működését anélkül, hogy abból ne származzék több kár, mint haszon. Ez a kérdés különben nagy vita tárgyát képezte néhány hozzáértő személy között, de megvallom alázatosságom fogyatékos voltát, amennyiben sohasem mondtak nekem olyan érvet, amelyre megadhattam volna magamat. Az egyik felhozta nekem érvül annak a szent szerzetesnek, Alkatarai Péternek egy bizonyos munkáját – s az ő tekintélye előtt tényleg meghajoltam volna, mert tudom, hogy ő ért a dologhoz – s csakugyan el is olvastuk. Ekkor kitént, hogy ha nem is ugyanazokkal a szavakkal, de azért tényleg ugyanazt mondja, mint én. Szavaiból világosan kiténik, hogy az értelem működése csak akkor szűnhet meg, amikor a szeretet már fel van gyullasztva.⁵²

Hiszen lehetséges, hogy tévedek, de *íme az én érveim*. Az első az, hogy ezen szellemi dolgokban az ér el legtöbbet, aki minél kevesebbet akar tenni önmaga. Ami tennivalónk van, az arra szorítkozik, hogy mint holmi szegény koldusok megjelenünk a gazdag és hatalmas császár színe előtt, előadjuk kérésünket, azután pedig lesütött szemmel alázatosan reménykedünk. Ha Ő, mint szokta, valami titokzatos úton-módon megérteti velünk, hogy meghallotta kérésünket, akkor – tekintve, hogy úgymint megtűr bennünket közelében – helyén van a hallgatás; sőt, ha meg tudjuk tenni, függesszük fel még értelmünk működését is. Ellenben, ha semmi sem mutatja, hogy meghallott vagy észrevett volna bennünket, akkor nem volna illő együgyű módon ott álldogálni. Pedig így tesz a lélek, amely az említett tanácsot követi. A vége az, hogy képzelete felizgul az erőszak folytán, amelyet önmagán elkövet, midőn igyekszik semmit sem gondolni, s ennek következtében lelki szárazságba esik. Ez helytelen eljárás. Hiszen az Úr azt akarja, hogy imádkozzunk hozzá s gondoljuk meg, hogy jelenlétében vagyunk, mert Ő legjobban tudja, mire van szükségünk. Ami engem illet, én nem tudom magamat rászánni emberi mesterkedésre olyan dolgokban, amelyekben Ő Szent Felsége, úgy látszik, megvonta a határt s amelyeket magának tartott fel. Van elég más, ami hatalmunkban áll: mint például bűnbánati cselekmények, jócselekedetek, imádság; már amennyire mindezekre képes a mi nyomorúságunk.

A második ok az, hogy ezek a belső kegyelmek mind megnyugtatók és édesek, a legkisebb erőlködés – értem, minden erőltetett eljárás, amivel az áhítatot igyekszik az ember növelni, például a lélegzet visszafojtása, nemhogy előmozdítaná, hanem inkább akadályozza működésüket. *A legjobb, ha a lélek egészen Isten kezére bizza magát; tegyen vele amint neki tetszik; szóval, a lehető legkevesebbet törődik saját érdekeivel s minél tökéletesebben aláveti magát Isten akaratának*. A harmadik ok, hogy minél jobban erőlködünk semmit sem gondolni,

⁵² Alkatarai Szent Péternek az imádságról és az elmélkedésről szóló értekezése. 12. fejr. 8. tanács.

annál jobban fog bennünket maga ez az erőlködés arra vinni, hogy sokat gondoljunk. A negyedik ok: Isten előtt mégis csak az a leglényegesebb és legkedvesebb dolog, ha dicsőségét tartjuk szem előtt, ellenben önmagunkról, érdekeinkről, lelki élvezeteinkről és gyönyöreinkről teljesen megfeledkezünk. Pedig hogyan mondhatnánk valakiről, hogy megfeledkezik önmagáról, ha annyira keresi a lelki gyönyörűséget, hogy moccanni sem mer; nem meri szabadon engedni értelmét és vágyait; nem meri még csak Isten nagyobb dicsőségét sem óhajtani, sem pedig örvideni annak a dicsőségnek, amelynek az Úr birtokában van. Ha Ő Szent Felsége azt akarja, hogy értelmünk ne működjék, akkor van neki arra más módja, amennyiben oly fényt áraszt rá s annyira felemeli mindama dolgok fölé, amelyekre magától képes, hogy egészen meg van igézve. Ilyenkor azután, – bár azt sem tudjuk, miképpen történt – sokkal gazdagabb ismeretekhez jutunk, mintha akárhogy erőlködnénk s bármennyire igyekeznénk is értelmünk működését beszüntetni. Hiszen Isten a lelki tehetségeket azért adta nekünk, hogy azokat használjuk s velük érdemeket szerezzünk: nem indokolt dolog tehát, őket szándékosan elaltatni. Ellenkezőleg, hagyjuk őket, hadd tegyék kötelességüket, amíg csak Isten nem jelöl ki számukra mást, magasabbat.

Az említett magatartás legjobban megfelel annak a léleknek, amelyet az Úr tetszése ebbe a lelki lakásba helyezett. Mikor érzi az összeszedettség imá kegyelmét, jól teszi, ha szép csendesen és minden erőltetés nélkül beszünteti az okoskodást és elmélkedést, anélkül azonban, hogy az értelemnek vagy a képzeletnek működését igyekeznék teljesen felfüggeszteni. Sőt nagyon is jó, ha arra gondol, hogy Isten jelenlétében van s megfontolja, hogy ki az az Isten. Ha már most az, amit az értelem magában érez, önkéntelenül okozná működésének felfüggesztését, akkor rendben van a dolog. Azonban az értelem ne igyekezzék megérteni, hogy mi történik vele, mert ez a kegyelem az akaratnak szól. Élvezze minden mesterkedés nélkül, kivéve, hogy olykor néhány szerelmes szót intéz Istenhez. Egyébként, ha nem is törekszünk arra, hogy semmit se gondoljunk, ez sokszor bekövetkezik, de rendesen csak nagyon rövid időre. Egészen másképp áll a dolog abban az elmélkedésben, amely e lelki lakásnak sajátos imája, abban tudniillik, amelyet *a nyugalom vagy a szellemi örömök imájának* nevezünk. Mint már más alkalommal mondtam,⁵³ ez utóbbinál nem vízvezetéken jön a kegyelem, hanem úgy fakad a forrásból s az értelem fennakad vagy meg lesz akasztva, mert nem érti meg, amit szeretne megérteni, s egyik oldalról a másikra támo lyog, mint a bódult, aki sehol sem tud megállapodni. Ezzel a nyugalmi imával együtt beszéltem most erről a másikról, amelyet tulajdonképpen első helyen kellett volna tárgyalnom, mert átmenetet képez ehhez és sokkal alacsonyabb fokú nálánál, értem az összeszedettség imáját, amelyben, mint mondom, nem szabad abban hagyni az elmélkedést és az értelemnek működését. *A nyugalom imájában ellenben az akarat annyira el van merülve az Istenben, hogy az értelemnek említett nyughatatlansága rendkívül terhére van. Legjobb is, ha nem törődik vele, hanem magára hagyja s ő maga teljesen beleveti magát Isten szerető karjaiba.* Ő Szent Felsége majd megérteti vele, hogy mi ilyenkor a teendője, az tudniillik, hogy tartsa magát teljesen érdemetlennek ilyen nagy kegyelemre s adjon buzgón hálát minden erejéből.

Mivel az összeszedettség imájáról akartam szólni, későbbre hagytam a *nyugalom imájának következményeit, illetve jellemző vonásait* azoknak a lelkeknek, akiknek Isten megadta ennek az imának kegyelmét. Most tehát visszatérek ezekre.

Egészen világosan észlelhető a lélekben egy bizonyos kiszélesedés, kitágulás. Olyan ez, mintha a forrásból bugyogó víz nem találna utat, a medencéje ellenben úgy volna készítve, hogy minél jobban telik, annál nagyobb lesz. Ilyenféle érzése van a léleknek ebben az imában. Ezenkívül Isten sok csodát tesz benne; egészen átalakítja és alkalmasossá teszi arra, hogy mindent beléje helyezhessen, amit beléje akar helyezni. Ez az édesség és ez a belső kitágulás abban érvényesül, hogy a lélek ezentúl nem lesz oly szűkkeblű Isten szolgálatában, hanem

⁵³ A tökéletesség útja 31. fej.

nagylelkűvé válik. Az örök kárhozattól való félelem nem bántja többé, mert bár sokkal jobban vigyáz arra, hogy Istent meg ne bántsa, szívében a szolgálai félelem megszűnik. Abban is erősen bízik a lélek, hogy valamikor színről-színre fogja látni Istent. Ezelőtt félt a bűnbánati cselekményektől, nehogy megártsanak az egészségének: most úgy érzi, hogy Isten segítségével mindenre képes és sokkal jobban vágyódik az önmegtagadás után, mint azelőtt. Annakelotte félt a szenvedésektől; most már nyugodtabban néz szemükbe, mert sokkal elevebb a hite; tudja, hogyha Isten kezéből megadással fogadja őket, Ő Szent Felsége meg fogja segíteni kegyelmével s képes lesz őket türelmesen végigszenvedni. Sőt olykor már vágyódik is szenvedések után, mert nagyon szeretne Istenért valamit tenni. Mivel jobban felfogja Isten végtelen nagyságát, világosabban látja saját nyomorúságát is. Mivel megízlelte Isten édességeit, belátja, hogy mily szemét az, amit a világ nyújt. Napról-napra jobban távolodik a világi élvezetektől, és a szakítás mind könnyebbé válik rá nézve. Egyszóval az összes erényekben gyarapodást tüntet fel s kétségtelenül haladni fog bennük, ha csak nem áll meg s nem esik vissza régi bűneibe, mert ezzel természetesen akármilyen magas tökéletességi fokra jutott volna is, minden el volna veszve.

Magától értetődik, mindehhez nem elég, hogy Isten egyszer-kétszer adja meg ezt a kegyelmet, hanem a léleknek állhatatosnak kell lennie annak elfogadásában, mert az állhatatosságon múlik a mi egész üdvösségünk. Egy dologra figyelmeztetek azonban mindenkit, aki ebben a lelkiállapotban van, arra tudniillik, hogy *szorgosan kerülje a bűnre vezető alkalmakat*. Ezen a fokon ugyanis a lélek még nincs megnevelve, hanem olyan, mint a kised, aki szopni kezd: ha az ilyent elválasztjuk anyja keblétől, vajjon mi más várhatna rá, mint a halál? Én nagyon félttem az olyanokat, akiknek Isten megadta már ezt a kegyelmet, s akik – hacsak nem fontos okból s nem hosszabb időre – abbahagyják a belső imát, mert állapotuk szükségképpen napról-napra rosszabb lesz.

Én tudom, hogy az ilyen esetben mekkora ok van az aggodalomra. Egyes ismerőseim nagy fájdalmat okoztak nekem azzal, hogy elhagyták Azt, aki oly gyöngéd szeretettel ajánlgatta nekik barátságát s tetteikkel tanúsította irántuk szeretetét. Nagyon kérem őket, ne tegyék ki magukat ekkora veszedelemnek, mert a rossz szellem jobban settenkedik ám egyetlenegy ilyen lélek, mint sok más olyan után, akit az Úr nem részesít rendkívüli kegyelmekben. Az előbbieket ugyanis nagyon veszedelmesek rá nézve, amennyiben más lelkeket vonnak maguk után s nagy hasznot képesek hajtani esetleg az egész Anyaszentegyháznak. De meg ha nem is látna mást, mint azt, hogy Isten különös szeretetében részesülnek, már ez is elég volna neki arra, hogy egész erejével utánuk vesse magát és igyekezzék őket a kárhozatba taszítani. Ezért azután sokkal több küzdelmet kell kiállniuk, de ha elbuknak, mélyebbre is buknak, mint mások.

Hiszen ti, nővéreim, – amennyire megítélhetjük a helyzetet – mentek vagytok ezektől a veszedelmektől. A kevélységtől és a hivalkodástól mentsen meg benneteket az Úr. A rossz szellem ugyan megkísérelheti, hogy e kegyelmek utánzásával tévedésbe ejtsen benneteket, azonban könnyen észrevehetitek a csalást; a hamisított kegyelmeknek ugyanis nincsenek meg a felsorolt következményei, hanem inkább azokkal ellenkező hatást gyakorolnak a lélekre. Ellenben egy másik veszedelemre akarlak benneteket figyelmeztetni, habár beszéltem róla már más alkalommal is.⁵⁴ Olyan veszedelem ez, amelybe, mint magam láttam, sok szemlélődő lélek beleesik, különösen pedig nők, akikre gyöngébb szervezetük miatt jobban áll mindaz, amit mondani akarok. Egyesek tudniillik a sok penitencia, imádság és virrasztás következtében, vagy pedig, ha gyöngébbek, akár ezek nélkül is, nem képesek semmi szellemi vigasztalást élvezni anélkül, hogy szervezetüket meg ne viselné. Mivel pedig lelkük mélyén élvezetet, testükben pedig fáradtságot éreznek, nemkülönben bizonyos kábultságot, amelyet lelki álomnak szokás nevezni s amely valamivel több az összeszedettségénél, ezt a kábultságot szellemi örömmek

⁵⁴ Alapítások könyve 6. fej.

tartják s teljesen átengedik magukat neki. Minél jobban elhagyják magukat, annál jobban elkábulnak, mert hiszen a szervezet mind fáradtabb lesz s ezt azután elragadtatásnak gondolják. Én részemről inkább elhülyülésnek tartom s az egésznek az a vége, hogy az ember haszontalanul vesztegeti az idejét és rontja vele az egészségét.

Tudok egy ilyen személyről, aki olykor nyolc óra hosszat volt ebben az állapotban. Az ilyeneknél az érzékek nincsenek felfüggesztve s Isten részéről sem részesülnek semmiben. Azt, akit említettem, egy kis alvás, egy kis evés és az önsanyargatásban való egy kis mérséklet rövidesen egészen kigyógyította. Ugyanis szerencsére akadt valaki, aki megértette a dolgot, mert ő – anélkül, hogy ez szándékában lett volna – tévedésbe ejtette gyóntatóját, másokat és önmagát. Azt hiszem az ördög játszott bele ebbe a dologba; valami hasznot remélt tőle és tényleg kezdte is már kamatoztatni. Értsük meg jól, hogy mikor a dolog valóban Istentől származik, még ha van is úgy külső, mint belső kábultság, ez utóbbi sohasem fekszik rá a lélekre. Sőt, az ember annyira Isten közelében érezvén magát, telve van magasztos érzelmekkel.

Meg azután az igazi ima kábultsága nem tart ily sokáig, hanem rendesen csak nagyon rövid ideig és habár e lelki lakásban gyakran megismétlődik, hacsak nem gyöngye a szervezet, sohasem viseli meg a testet s nem is okoz semmi külső szenvedést. Ha tehát közületek valamelyik észrevenné magán az említett kellemetlen következményeket, szóljon a főnöknőnek s amennyire teheti, igyekezzék elszórákozni. A főnöknő pedig vigyázzon arra, hogy az ilyenek ne imádkozzanak órahosszat, hanem inkább nagyon keveset. Ellenben aludjanak jól és táplálkozzanak bőségesen, míg csak vissza nem nyerik testi erejüket, ha ugyan a túlsok imádság folytán veszítették el. Ha az illető személy oly gyenge szervezetű, hogy mindez nem használ, akkor higgye el nekem, hogy Isten nem hívja őt a szemlélődő életre, hanem a munkásságra, mert hiszen a kolostorban mindkettőre szükség van. Adjanak neki tehát valami foglalkozást s vigyázzon arra, hogy ne legyen sokat egyedül, mert különben meglátja, hogy tönkre megy az egészsége. Ez természetesen nagy lemondásba fog kerülni, de abból, hogy miképpen viseli el az Úr távollétét, meglátja majd az Úr, vajjon igazán szereti-e Őt. Ha kiállja a próbát, esetleg némi idő múltán vissza fogja kapni az Úrtól testi erejét, ha pedig nem, akkor ajakimával és engedelmisséggel gyűjthet annyi érdemet, sőt esetleg többet is, mint amennyit szerezne, ha elmélkednék.

Akadhatnak azután olyan gyöngye fejűek is – s én ismertem néhányat – akik mindent látni vélnek, amit elgondolnak. Ez nagyon veszedelmes. Erről azonban esetleg majd később beszéllek, nem pedig ezen a helyen, mert máris túl sokáig maradtam e lelki lakás megbeszélésénél. Azért tettem, mert nézetem szerint idáig jut legtöbb lélek. Mivel pedig itt a természetes elem oly bensőleg érintkezik a természetfölöttivel, az ördög sok kárt tehet. A további lakásokban az Úr már nem enged neki annyira szabadkezet. Legyen mindörökkön áldott az Úr. Amen.

Az ötödik lakás

I. fejezet

Arról kezd beszélni, hogy miképpen egyesül a lélek Istennel az imában; megmagyarázza, miből vehető észre, hogy a dolog nem tévedés.

Ó leányaim, hogyan mondjam el nektek az ötödik lelki lakásnak gazdagságát, kincseit és örömeit! Azt hiszem, jobb volna nem beszélnem e belső lakásokról, mert hiszen sem alkalmas kifejezéseket nem lehet rájuk találni, sem az értelem nem képes őket felfogni, sem a hasonlatok nem képesek ezeket a dolgokat megértetni. Mélységesen alattuk van minden, ami földi. Én, jó Uram, küldj nekem világosságot az égből, hogy valamelyest adhassak belőle ezeknek a te szolgáló leányaidnak. Hiszen a te kegyelmedből egyesek oly gyakran részesülnek ezekben a szellemi örömekben; fel kell tehát őket világosítanom, nehogy az ördög, a fényesség angyalának öltözve, rászedhesse őket. Hiszen egyetlen vágyuk az, hogy Neked kedvedben járjanak.

Azt mondtam hogy *egyesek* részesülnek e kegyelmekben, pedig inkább azt kellene mondanom, hogy nagyon kevesen vannak, akik nem lépnek be abba a lakásba, amelyről most akarok beszélni.⁵⁵ Ezekben a dolgokban fokozati különbség van s azért mondom, hogy legtöbben belépnek; vannak ugyanis benne egyes kegyelmek, amelyekben nézetem szerint, csak kevesen részesülnek. Azonban, még ha csak a kapujáig is jutna el valaki ennek a lakásnak, már az is rendkívül nagy kegyelme az Úrnak, mert bár sokan vannak a hivatalosak, kevesen vannak a választottak.⁵⁶

Azt mondhatjuk, hogy habár mi, akik a Kármelnek ezt a szent ruháját viseljük, valamennyien arra vagyunk hivatva, hogy elmélkedjünk és szemlélődjünk – mert hiszen ezt mutatja rendünk eredete is, amennyiben abból a családból, a Kármel-hegyének a szent remetéitől származunk, akik magányukban a világ iránti teljes megvetéssel kutatták ezt a kincset, ezt a drága igazgyöngyöt, amelyről itt beszélünk – mindazonáltal kevesen tesszük meg a magunkét s így nem csoda ha az Úr nem mindegyikünknek mutatja azt meg. Mert hiszen, ami azt illeti, külsőleg s mindabban, ami az erények megszerzésére szükséges, jól állunk; hogy azonban az ötödik lakásig jussunk, ahhoz nagyon sok szükséges, nagyon sok! Nem szabad a dolgot könnyen vennünk egy pillanatra sem. Rajta tehát, leányaim, könyörögjünk az Úrhoz, hogy ha már lehetséges ezen a földön némiképpen élvezni a mennyei boldogságot, adja meg nekünk ezt a kegyelmet s ne engedje, hogy attól saját hibánk folytán elessünk. Mutassa meg nekünk az utat s adjon lelkünknek erőt, hadd ásson mindaddig, amíg csak e rejtett kincshez nem jut. Mert tény az, hogy ez a kincs mibennünk van. Ezt akartam én veletek megértetni, ha ugyan az Úr azt akarta, hogy ez sikerüljön nekem. Szándékosan mondtam, hogy adjon az Úr a lelkünknek erőt: mert testi erőre nem szorulunk s eljuthatunk a célhoz, még ha esetleg Isten ez utóbbit meg is vonta volna tőlünk. Mindenki képes tehát arra, hogy megszerezze magának az Ő kincseit. Adjon csak Neki mindenki annyit, amennyije van: Ő megelégszik vele. Legyen áldva a mi nagy Istenünk!

Értsétek azonban meg, leányaim, hogy csak úgy léphettek be e lakásba, amelyről beszélünk, ha nem marad semmitek sem. Legyen sok, amitek van, vagy legyen kevés, az mindegy: az Úr az egésztest magának követeli és annál több kegyelmet kaptok tőle, minél kevesebbet tartotok meg magatoknak.

⁵⁵ Azt akarja mondani, hogy a kármelita nővérek közt vannak kevesen, mert hiszen azokhoz beszél.

⁵⁶ Mt. 20, 16.

Nincs jobb jele annak, hogy az egyesülés imájáig jutottunk-e már vagy sem, mint az, hogy teljesen lemondunk mindenről.

Ne gondoljátok, hogy ez az ima is olyan álomféle, mint az előbbi. Álomféle – mondom – mert a nyugalom imájában a lélek tényleg úgy van, mintha bóbiskolna, amennyiben látszólag sem nem alszik, sem nincs ébren. Itt azonban teljesen alszunk és pedig mélyen alszunk a világ dolgai és önmagunk számára, amennyiben tényleg addig a rövid ideig, ameddig tart, az ember nem érez semmit és nem képes semmire sem gondolni. Itt nem kell azon mesterkednünk, hogy felfüggesztjük értelmünk működését. A lélek, ha ugyan szeret, még csak azt sem tudja hogyan szeret, ki az, akit szeret, sem azt, hogy mit akar. Egyszóval úgy van, mint aki teljesen meghalt a világ számára, hogy annál jobban éljen Istennek. Nem képzelhető édesebb halál. A lélek mintegy el van szakítva mindazoktól a működésektől, amelyeket testben szokott végezni. Édes halál, mert bár a lélek látszólag elválik a testtől, annál jobban érzi magát Istenben. Igazán nem tudom, van-e ilyenkor elég élet az emberben arra, hogy lélegzetet vegyen.

Épp most ötlött eszembe ez a kérdés s én igazán azt hiszem, hogy az ember ilyenkor nem lélegzik, vagy ha mégis, akkor legalább is nem észrevehetőleg. Egész értelme azon töri magát, hogy megértsen valamit abból, amit érez s mivel ehhez nincs elég ereje, ott marad teljesen elámulva s ha nem is veszi el egészen az eszméletét, legalább is – amint mondani szokás, ha egy ember annyira oda van, hogy halottnak látszik – nem tudja mozgatni se kezét, se lábát. Ó mily csodálatosak Isten titkai! Nem tudok abba belefáradni, hogy nektek magyarázzam őket, ameddig csak valami kevés reményem van is a sikerre. Szívesen mondok ezer oktalanságot, ha közbe-közbe csak egyszer is sikerül megértetnem magamat, hogy így dicsőíthessük az Urat.

Említettem, hogy ez az ima nem olyan álomféle, mint az előbbi. Csakugyan, a legutóbb tárgyalt lakásban, hacsak nincs a léleknek már sok tapasztalata, kétségben marad az iránt, hogy mi történt vele. Vajjon nem képzelődött-e? Nem aludt-e? Istentől jött-e a dolog? Vajjon nem az ördög volt-e, aki a fényesség angyalának öltözött? Szóval ezernyi gyanúval van eltelve s jó is, ha gyanakszik, mert, amint említettem, ott még saját természetünk is tévútra vezethetne.

A mérges fenevadak ugyan már nem igen képesek a negyedik lelki lakásba behatolni, de azért belopódzik oda olykor egyik-másik gyíkocská, amely kicsiny lévén, mindenhová be tud furakodni s ha, amennyiben nem vetünk rá ügyet, nem is okoz komolyabb bajt, azért nagyon kellemetlen lehet. Ezek a gyíkocskák holmi kicsinyeskedő gondolatok, amelyek a képzeletből és más, fent említett okokból származnak. Ellenben e lelki szállásba a gyíkocskák sem tudnak többé behatolni, bármennyire fűgék legyenek is, mert itt nem működik sem a képzelet, sem az emlékezet, sem az értelem s így semmi sem zavarhatja a boldogságot.

Sőt, azt merném állítani, hogy ha ez az állapot csakugyan Istennel való egyesülés, akkor a rossz szellem nem avatkozhatik bele és semmiképpen nem árthat nekünk. Ó Szent Felsege ilyenkor oly bizalmasan érintkezik és oly szorosan egyesül a lélek legbensőbb lényével, hogy az ördög oda nem mer betolakodni s különben is aligha ért valamit ebből a titokból. Sőt világos is, hogy nem értheti. Mert hiszen azt mondják, hogy nem látja a mi gondolatainkat, akkor pedig még kevésbé érthet meg egy annyira titkos dolgot, mint ez. Ó mily boldogság ez az állapot, amelyben az az átkozott nem képes többé nekünk kárt okozni! A lélek tehát rendkívül sokat nyer, főleg azért, mert Istennek ilyenkor alkalma van benne működni anélkül, hogy valaki más vagy akár mi magunk is zavarhatnánk munkájában. Mi mindent nem ad nekünk ilyenkor Az, aki annyiszor szeret adni s meg tud adni mindent, amit adni akar.

Azt hiszem, hogy kissé rátok ijesztettem azzal, hogy feltételesen mondtam: „ha ez az állapot Istennel való egyesülés”. Azt kérdezhetnétek ugyanis, hogy vannak talán másféle egyesülések is? De mennyire vannak! Ha a szeretetünk haszontalan dolgokra irányul s elég erős, az ördög nagyon is képes azt elragadtatásig fokozni, azonban ezt nem azon módon teszi, mint az Úristen, nem azzal a gyönyörrel, elégedettséggel, békességgel és élvezettel. Az a boldogság, amelyről itt beszélünk, messze túlhaladja az összes földi gyönyöröket, élvezeteket és örömeket. Sőt ennél többet is mondhatunk, mivel ugyanis ezek az élvezetek egészen más forrásból fakadnak, mint a

földiek, egészen más hatással is vannak ránk, amint ezt tapasztalatból tudjátok. Említettem egy alkalommal,⁵⁷ hogy úgy van a dolog, mintha a szívbeli örömök csupán a testnek felületét érintenék, a szellemiek ellenben behatnának egészen a csontvelőig. Azt hiszem, ez a hasonlat találó: most sem tudnám a dolgot jobban megmagyarázni.

Úgy tűnik fel azonban nekem, hogy ti még nem vagytok megelégedve s attól féltek, hogy még mindig tévedésbe eshettek. Tényleg, nem könnyű ezeket a belső dolgokat elemezni. Azok számára, akik tapasztalatból ismerik őket, elég lesz, amit mondtam, mert a különbség nagy. Egyébként azonban egy teljesen világos jelet akarok felemlíteni, amely kizár minden tévedést aziránt, vajjon a dolog Istentől van-e vagy sem. Ő Szent Felsége éppen ma juttatta eszembe s nekem teljesen megbízhatónak látszik.

Ha nehéz kérdéseket fejtetek, rendszeren ezt a kifejezést használom, hogy „azt hiszem”,⁵⁸ még akkor is, ha értem a dolgot és tudom, hogy helyesen fejezem ki magamat. Ezzel csak azt akarom jelezni, hogy ha mégis tévednék, kész vagyok elfogadni tudós embereknek eltérő nézetét. A nagy tudósokban ugyanis van valami, nem tudom micsoda, aminek folytán még akkor is hozzá tudnak szólni az ilyen lelki dolgokhoz, ha egyébként nem is volna e téren tapasztalatuk. Mivel ugyanis az Úr világító szövetnek gyanánt állította őket föl Egyházában, ha ilyesmit eléjük terjesztenek, azonnal belátják, hogy mi benne az igaz. Ha pedig egyébként nem laza erkölcsűek, hanem Isten szolgái, sohasem ütköznek meg az Ő kegyelmeinek nagyságán, mert tudják nagyon is jól, hogy többre, sőt sokkal többre is képes. Ha pedig olyan dolgokkal állnak szemben, amelyek nem elég világosak, találnak hasonlókat tudományos könyveikben s azok alapján meg tudják ítélni, vajjon megengedhetők-e. E tekintetben sok tapasztalatom van. De ugyancsak beszélhetnék eleget félművelt emberekről is, akik mindenben elszörnyűködnek. Elég bajom volt velük. Én legalább azt hiszem, hogy ugyancsak elzárkózik Isten kegyelmei elől az olyan ember, aki nem hiszi, hogy Isten sokkal többre is képes, s hogy olykor egyesült és egyesül most is teremtményeivel. Azért, nővéreim, ilyesmi sohase essék meg veletek, hanem higgyétek, hogy Isten hatalmának nincs határa. Azt se nézzétek, hogy jó emberek-e azok vagy pedig hitványak, akiket ilyenekben részesít, mert Ő Szent Felsége jól tudja, mit tesz s amint mondtam nektek, ebbe nem szabad beleavatkoznunk. A mi dolgunk csupán az, hogy szívünk egyszerűségében és mély alázatossággal szolgáljunk Istennek és dicsőítsük Őt tetteiért és csodáiért.

Visszatérek már most arra a jelre, amelyről azt mondtam, hogy egészen megbízható. Nézzétek tehát ezt a lelket, amelyet Isten oktalanná tett minden mással szemben, csak azért, hogy beleoltsa az igazi bölcsességet. Sem nem lát; sem nem hall, sem nem ért addig a rövid ideig, amíg ez állapotban van. Mert ez mindig rövid ideig tart s neki magának még rövidebbnek látszik, mint amilyen valójában. Olyan sajátos módon foglal helyet Isten e léleknek legbensőbb bensejében, hogy midőn az utóbbi magához tér, teljesen biztos afelől, hogy Istenben volt és Isten ő benne. Ez az igazság oly mélyen vésődik tudatába, hogy ha közben esztendők múltának is el anélkül, hogy Isten megismételné ezt a kegyelmét, sem nem felejt el, sem kétsége nem merül fel aziránt, hogy csakugyan Istennel volt. Ez a legfontosabb ebben a dologban. Természetesen nagy hatással is van a lélekre ez a kegyelem, de ezt egyelőre mellőzzük, majd később térek rá vissza.

Azt mondjátok talán nekem: „De hát hogyan látta és hogyan értette meg, hogy Istennel egyesült, mikor sem nem látott, sem nem értett semmit!” Értsétek meg, nem azt mondom, hogy akkor látta, hanem, hogy most látja be egészen világosan s itt is nem valami látomásról van szó, hanem egy bizonyos, a lélekben megmaradó szilárd meggyőződésről, amilyent csak Isten képes benne létrehozni. Én például ismerek egy személyt, aki nem tudta, hogy Isten jelenléte, hatalma

⁵⁷ A tökéletesség útja 31. fejelet.

⁵⁸ Tényleg az eredetiben ez a kifejezés néha egy mondatban kétszer is előfordul. Kénytelen voltam stiláris szempontból sokszor elhagyni.

és lényege által mindenütt jelen van⁵⁹ s íme egy ilyen egyesülő ima felvilágosította őt erről, sőt rendületlenné tette erre vonatkozó hitét. Egyike azoknak a félművelt tudósoknak, akikről beszéltem, azon kérdésére, hogy miképp lakozik Isten bennünk, azt mondta neki, hogy Isten csupán kegyelme révén van jelen a dolgokban. Ez a féltudós ugyanis éppoly keveset tudott róla, mint ő maga, mielőtt Isten megértette volna vele. Ő azonban nem hitt neki; másokhoz fordult kérdésével s nagy volt öröme, mikor azoktól megtudta az igazat.⁶⁰

Valahogy ne gondoljátok, hogy ez a bizonyosság valami anyagi alakban marad meg bennünk, mint például a Mi Urunk Jézus Krisztusnak teste, mely láthatatlanul van az Oltáriszentségben. Ez tévedés volna. Itt semmi ilyesmi nem marad meg, csupán az Istenség. De miképpen hagyhat bennünk ilyen bizonyosságot az, amit nem láttunk? Ezt már én nem tudom, ez az Úristen dolga: amit azonban mondok, az úgy van. Akinél ez a bizonyosság nem marad meg, arról én nem is hiszem el, hogy az egész lelke egyesült Istennel. Lehetséges, hogy egyik vagy másik lelki tehetség egyesült vele, vagy az is lehet, hogy az illető más valami kegyelmet kapott azok közül, amelyekben Isten a lelkeket részesíteni szokta. Ne kíséreljük meg e dolgok hogy-mikéntjét észokokkal megmagyarázni: hiába keresnénk ilyeneket, mert a mi értelmünk nem képes arra, hogy fölfogja őket. Minek is törnénk az eszünket ilyeneken? Elégedjünk meg azzal a tudattal, hogy mindenható az, aki ezeket a dolgokat teszi. A mi erőnkkel semmiképpen sem tudjuk elérni e kegyelmeket, kizárólag Istentől kapjuk azokat s így ne is csodálkozzunk rajta, hogy nem vagyunk képesek őket megérteni.

Értelmünknek e tehetetlensége eszembe hozza az Énekek éneke arájának egy mondását. „Odakísért engem a király a borpincébe”,⁶¹ illetve, azt hiszem úgy mondja, hogy: bevezetett. Nem azt mondja tehát, hogy ő maga ment oda. Azt is mondja, hogy járt-kelt, erre is, arra is, keresve Kedvesét.⁶² Nézetem szerint az egyesülés imája az a borpince, ahová az Úr bevezet bennünket, amikor neki tetszik és ahogy neki tetszik, de ahová saját erőnkéből sohasem vagyunk képesek bejutni. Csupán Ő Szent Felsége képes bennünket bevezetni és behelyezni saját lelkünk legbensejébe. Hogy még jobban megmutassa csodáit, nem akarja, hogy ebben a mi akaratunk bármiképpen érvényesüljön; ellenkezőleg, azt akarja, hogy az teljesen megadja magát. Azt sem kívánja, hogy a lelki tehetségek kapui nyíljanak fel előtte: ezek mind alusznak. Nem: Ő minden ajtó mellőzésével, úgy akar bemenni a lélek közepébe, mint ahogy belépett tanítványaihoz e szavakkal: „Béke veletek”, s amiként kilépett sírjából, anélkül, hogy leemelte volna róla a követ. Később majd látni fogjátok, hogy a következő lelki lakásban a lélek még jobban élvezi Istent saját belsejében, mint itt. Ó leányaim, mily sokat fogunk mi látni, föltéve, hogy egyelőre nem óhajtunk mást szemlélni, mint saját kicsinységünket és nyomorúságunkat s nem kívánunk mást felfogni, mint saját méltatlanságunkat arra, hogy ily hatalmas Úrnak legyünk a szolgálói. Az Ő csodáit nem érjük fel ésszel. Legyen mindörökké áldott. Amen.

⁵⁹ Isten jelen van minden lényben először jelenléte, azaz jobban mondva „mindenütt való jelenléte” folytán, ami Istennek a végtelenségéből folyó egyik szükségszerű sajátossága. Másodszor hatalma folytán, mert a szellem csak ott működhetik, ahol jelen van. Isten hatalma mindenre kiterjed, tehát mindenütt jelen kell lennie. Harmadszor lényege folytán. Istennek lényege az „önmagától-valóság”, szemben a teremtménnyel, amely „mástól-való” úgy eredetében, mint fennmaradásában, ahol tehát „mástól-való” van, ott kell lennie az „Önmagától-való”-nak is, hogy azt fönntartsa.

⁶⁰ Az a tudós, aki a Szentet erről felvilágosította, Diego de Yepes tarazonai püspök volt. Az eset 1576-ban, vagy 1577-ben történt s a püspök a következő szavakkal mondja el. „Mikor Toledóban voltam, azt kérdezte tőlem, vajjon Isten csakugyan jelen van-e minden lényben lényege, jelenléte és hatalma folytán, s hogy a Szentírás mond-e erről valamit. Igenlőleg feleltem s megmagyaráztam neki a Szentírásnak néhány helyét, amelyből ez az igazság kitűnik. Rendkívül megörült, valami tudatlan ember ugyanis azt állította előtte, hogy Isten csupán az igazak lelkében van jelen kegyelme folytán.” Yepes: Vida etc. I. könyv. 20. fejezet. Ez az egész fejezet arról szól, mily magas hitigazságokat értett meg a szent az elmélkedésben.

⁶¹ Énekek-éneke, 1, 3.

⁶² Énekek-éneke 3, 2.

II. fejezet

Ugyanazt folytatja; egy kedves hasonlat segítségével magyarázza meg az egyesülés imáját; elmondja, mik a hatásai a lélekre. Nagyon megszívlelendő fejezet.

Azt gondolhatnátok, hogy már mindent elmondtam, amit erről a lelki lakásról mondani lehet, pedig még sok van ám hátra. Mert, amint az elején megjegyeztem, a kegyelmekben itt nagy fokozati különbségek vannak. Ami magát az egyesülést illeti, arról csakugyan azt hiszem, hogy nem tudnék többet mondani. De mikor a lélek, akit Isten ebben a kegyelemben részesít, megteszi a magáét, akkor az Úr annyi mindent hoz benne létre, hogy arról sokat lehetne még mondani. Majd beszélek még az egyik vagy a másik dologról, meg arról, hogy általában mily nagy hatással van mindez rá. Hogy azonban jobban megértessem magamat, egy hasonlattal akarok élni, amely remélem, meg fog felelni ennek a célnak. Azt is meg fogjátok érteni belőle, hogy ez a dolog teljesen az Úr műve s hogy mi egészen tehetetlenek vagyunk vele szemben. Ellenben sokat tehetünk azáltal, hogy előkészülünk e kegyelem befogadására, arra az esetre, ha az Úr meg akarná azt nekünk adni. Valószínűleg hallottatok már arról, hogy mily csodálatos módon jön létre a selyem. – Igazán csupán az Úristen képes ilyesmit létrehozni és csupán az Ő végtelen elméjében születhetik meg ilyen bájos gondolat! – Egy petéből, amely olyanféle, mint egy apró borsszem. Megjegyzem, én sohasem láttam s azért ha nem egészen úgy mondanám el, amint van, nem az én hibám. Midőn kitavasodik s a szederfa lombot hajt, ez a pete – amely addig, amíg nincs miből táplálkoznia, halott – életre kel. A hernyók szederfalevéllal táplálkoznak s mikor már megnőttek, néhány ágat tesznek közibük, amelyeken azután kis szájukkal fonják a selymet, önmagukból véve hozzá az anyagot. Így azután nagyon csinos gubókat hoznak létre, amelyekbe bezárják önmagukat s ezzel vége van a nagy és csúnya hernyónak, mert a gubóból szép fehér lepke bújik elő.

Vajjon ki volna képes ezt elhinni, ha nem történnék szemünk előtt s nem bizonyítanak mások, hogy ez mindig így megy végbe? S vajjon miképpen értsük meg, hogy olyan értelmetlen lények, mint a hernyó, vagy a méh, oly szorgalommal és oly találékonysággal dolgozzanak a mi hasznunkra s hogy a szegény kis hernyó életét veszítse a nagy igyekezetben? Még ha nem is mondanék egyebet, nővéreim, egyidőre ez is elegendő elmélkedési tárgy volna számotokra. Ebben is szemlélhetnétek a mi Istenünknek csodáit és végtelen bölcsességét. S mi volna még, ha ismernénk az összes dolgok tulajdonságait? Nagy lelki hasznunkra van, ha állandóan gondolunk e felséges dolgokra s örülünk annak, hogy e hatalmas és bölcs királynak vagyunk a jegyesei.

Azonban térjünk vissza ahhoz, amiről beszélni kezdtem. Ez a hernyó, a mi lelkünk, életre kel, midőn a Szentlélek melege fölébreszti, ő pedig kezdi felhasználni az általános segítő kegyelmet, amelyet Isten mindnyájunknak megad s hasznára fordítja a kegyelem eszközeit, amelyeket Ő Egyházára bízott; szóval gyónik, jó könyveket olvas, szentbeszédeket hallgat. Ez ugyanis a legjobb orvosság a lélek számára, amely meghalt s gondatlanságban, bűnök és bűnre vivő alkalmak közepette tengeti létét. Ekkor kezd élni és táplálkozni az említett élelmiszerekkel. Jó elmélkedéseket végez, mindaddig, amíg meg nem nőtt. Mikor ennyire jutott, akkor lesz alkalmas az én hasonlatomra, mert előbbi dolgai nem tartoznak ide. Amint ugyanis ez a lélek, ez a kis hernyó megnőtt, elkezd fonni a selymet s építi a házát, melyben meg kell halnia. Ez a ház – s ezt akartam itt megértetni – Krisztus Urunk. Valahol olvastam, vagy hallottam, hogy a mi életünk el van rejtve Krisztusban, vagy Istenben, ami egyre megy, vagy pedig, hogy a mi életünk a Krisztus.⁶³ Hogy hol van ez megírva, az nem határoz ebben az esetben.

⁶³ Coloss. 3, 3.

Látjátok tehát, leányaim, Isten kegyelmével elérhetjük azt, hogy maga Ő Szent Felsege legyen a mi lakásunk. Ugyanis az egyesülés imájában valóban benne lakunk, amennyiben mi készítjük őt lakásul magunknak. Megjegyzendő azonban, mikor azt mondom, hogy Isten a mi lakásunk s hogy mi magunk vagyunk képesek azt elkészíteni úgy, hogy benne lakhassunk, távolról sem akarom azt mondani, hogy szabadon mehetünk be Istenbe, vagy pedig elhagyhatjuk. A lakást készíthetjük ugyan a magunk számára, önmagunkat is szabadon elhagyhatjuk, de hogy Istenbe bemenjünk, vagy Őt elhagyjuk, az már nem függ tőlünk. Úgy tetszhetnék, mintha azt mondanám, hogy képesek vagyunk Istentől valamit elvenni, vagy neki valamit adni, tekintve, hogy Ő a mi lakásunk, amelyet mi magunk készítünk el, hogy benne lakhassunk. Nagyon is képesek vagyunk erre: nem ugyan oly értelemben, hogy Istentől valamit elvegyünk, vagy neki adjunk, hanem úgy, hogy önmagunkból vegyünk el és adjunk, amint teszik azok a kis selyemhernyók. Mert abban a pillanatban, amidőn mi megtesszük azt, amire képesek vagyunk – ami úgyszólván annyi, mint semmi – az Úr ehhez a kicsike kis cselekményhez hozzáadja végtelen nagyságát s ajándékunknak oly értéket kölcsönöz, hogy annak méltó jutalma csupán Ő maga lehet. S miután így Ő végezte az oroszlánrészét a dolognak, a mi kis fáradtságunkat egyesíti azokkal az óriási szenvedésekkel, amelyeket Ő viselt el s az egész egy dologgá lesz.

Rajta tehát, leányaim, munkára fel, szőjjük ezt a mi gubónkat; adjuk oda önszeretetünket, akaratunkat, a földi dolgokhoz való ragaszkodásunkat és gyakoroljuk szorgalmasan az önsanyargatást, az elmékedést, az engedelmisséget s a többit; hiszen jól tudjátok, mi mindenre van szükség. Tegyük meg mindent, amint legjobban tudjuk s amint tenni tanultuk. Haljon meg, pusztuljon el az a hernyó – aminthogy illik is meghalnia, ha egyszer betöltötte rendeltetését – s meglátjátok, hogyan látjuk majd meg Istent; úgy merülünk bele az Ő nagyságába, mint ez a hernyócska az ő gubójába. Értsétek meg: mikor azt mondom, hogy meglátjuk Istent, abban az értelemben mondom, amint az ebben az egyesülésben történik.

Nézzük már most, hogy mi lesz abból a hernyóból, mert hiszen miatta mondtam el a többi dolgot. Hogy mi lesz belőle? Mikor belemerül ebbe az elmékedésbe és teljesen meghalt a világ számára, akkor kirepül fehér pillangó alakjában. Ő végtelen Istenem! s milyenné alakul át az a lélek csupán azért, mert egy kis ideig – nézetem szerint ez az állapot sohasem tart még egy félóráig sem – egyesülve volt Isten nagyságával! Nem túlzok mikor azt mondom, hogy nem ismer önmagára. Mert amennyire különbözik a csúf hernyó a fehér pillangótól: ugyanez a különbség van meg itt is. Nem érti, hogy miképpen érdemelte meg ezt a nagy boldogságot – akarom mondani, nem érti, miképpen jutott hozzá, mert hiszen azt tudja, hogy megérdemelésről szó sem lehet – emésztí a vágy, hogy Istent méltóan dicsőíthesse; szeretne megsemmisülni és ezer halált halni érte. Felgyullad benne az óhaj, hogy nagyokat szenvedhessen; hirtelenében nem is tud másra gondolni. Szeretne nagy önsanyargatást végezni; szeretne a magányba vonulni; szeretné, ha Istent mindenki ismerné; nagy fájdalmat okoz neki az a tudat, hogy Istent annyian megbántják. Ezekről a dolgokról egyébként majd részletesebben beszélek, amikor a következő lelki lakásról lesz szó. Ugyanis, ami erre a lakásra vonatkozik, az majdnem éppen úgy áll a következőre nézve is, de azért a hatások erőteljességüket tekintve, nagyon különbözők. Mert, mint mondtam, ha az a lélek, amellyel Isten e lakásban egyesült, igyekszik előbbre jutni, nagy dolgokat fog megérni.

Mekkora zavarban van tehát ez a kis pillangó, pedig soha életében nem élvezett tökéletesebb nyugalmat és békességet! Az ember önkéntelen Isten dicsőítésére fakad, ha látja, hogyan röpköd ide s tova; nem tudja hová üljön, hova telepedjék! Amióta ez a kincs az övé, minden kicsinyes neki, amit a földön lát; különösen akkor van így, ha Isten sokszor itatta meg ezzel a borral, mert hiszen minden egyes esetben újabb haszna van belőle.

Most már semmibe se veszi azt a munkát, amit hernyókorában végzett, mikor úgy szép lassan szövögette a gubóját. Most már kinőtt a szárnya. Hogyan haladhatna most lassú lépésben, mikor röpködni képes? Vágyai akkora méreteket öltöttek, hogy bármit tegyen is Istenért, az az ő

szemében mind semmisség! Azt sem veszi sokba, amit a szentek elszenvedtek, mert tapasztalatból tudja, mily hathatós Istennek segítsége s mennyire képes átalakítani s olyanná tenni a lelket, hogy nem is hasonlít többé ahhoz, ami volt. Amilyen lanyha volt az önsanyargatásban azelőtt, éppen olyan erős most. Azelőtt úgy ragaszkodott rokonaihoz, barátaihoz és a földi javakhoz, hogy ha olykor kívánta, vagy el is határozta, sőt meg is kísérelte a tőlük való távolodást, az eredmény az volt, hogy még erősebbek lettek bilincsei; most ellenben még az is terhére van, amire velük szemben Isten parancsai kötelezik. Minden untatja, mert tapasztalta, hogy az igazi nyugalmat a teremtményekben nem lehet megtalálni.

Azt hihetnétek, hogy túlságos sokat beszélek ezekről a dolgokról, pedig sokkal többet lehetne még mondanom s akinek Isten megadta ezt a kegyelmet, azt fogja találni, hogy nagyon is röviden végeztem velük. Nem csoda tehát, hogy ez a kis pillangó pihenőhelyet keres, mivel oly idegennek érzi magát a földi dolgok között. De vajjon hová menjen szegényke? Oda visszamennie, ahonnet jött, nem lehetséges, mert, mondtam, ez nincs hatalmunkban. Bármit tegyünk is, az egyesülés imáját nem fogjuk elérni, míg csak Isten újra meg nem adja azt nekünk. Én jó Uram! s mennyi új szenvedés vár erre a lélekre! Pedig ki hinne ilyesmit ilyen magasztos kegyelem után?! De hát a keresztet akár így, akár úgy, hordoznunk kell, ameddig csak élünk. Ha pedig valaki azt állítaná, hogy amióta erre a fokra ért, állandóan nyugodt és folyton szellemi örömet élvez, annak én azt mondom, hogy sohasem jutott idáig. A legjobb esetben a megelőző lelki lakásnál tart s esetleg részesült valami kevés szellemi örömben, amelyhez hozzájárult szervezetének gyöngesége. Ha ugyan nem a rossz szellemtől származik az egész, aki nyugalmat szerez neki, hogy azután annál veszedelmesebb támadást intézzon ellene. Ezzel nem azt akarom mondani, hogy akik csakugyan ideértek, nem élveznek lelki békét; sőt igenis, nagyon is békében van a lelkük, mert az említett szenvedések oly nagy értékűek s oly nemes forrásból származnak, hogy bármekkorák legyenek is önmagunkban, éppen ők adják meg a léleknek a békét és a nyugalmat.

A világ oly undort kelt a lélekben, hogy vágyva vágyódik eltávozni belőle; s ez a vágy rendkívül fájdalmas lehet. Csak az a gondolat képes rajta könnyíteni, azt mérsékelni, hogy Isten maga kívánja maradásunkat ebben a száműzetésben. S még ez sem elegendő, mert bár akkora kegyelmeket kapott a lélek, akaratát még mindig nem képes teljesen alárendelni Isten akaratának. Erről majd később lesz még szó. Igaz ugyan, hogy folyton gyakorolja magát abban, hogy akaratát Istennek alárendelje, de ez nála még sok lelki küzdelembe és sok sírásba kerül. Erről nem tehet, mert még nem kapott több kegyelmet. Valahányszor elmélkedik, bizonyos tekintetben az a legnagyobb szenvedése, hogy nem halhat meg. Még nagyobb fájdalmat okoz neki az, hogy Istent ezen a világon annyian sértegetik s oly kevesen tisztelik; hogy az eretnokség és a pogányság lakta vidékeken annyi lélek kerül az örök kárhozatba. De azért legjobban az fáj neki, hogy keresztény lelkek is elvesznek; mert bár akkora az irgalma az Úrnak, hogy a legrosszabb életű ember is megtérhet és megüdvözülhet, azért mégis attól tart, hogy sokan kárhoznak el. Főleg emiatt fáj neki, hogy életben kell maradnia.

Ó én nagy Istenem! néhány esztendeje, sőt talán csak néhány napja annak, hogy ez a lélek csak magára tudott gondolni! Vajjon ki ébresztett benne ilyen gondokat? Mert még ha éveken át végeznénk is elmélkedést, ezek a fájó érzelmek nem jutnának bennünk olyan magas fokra, mint amilyenek ebben a lélekben. De édes Istenem, ha napokon, sőt éveken keresztül fontolgatnám, hogy mekkora rossz Istennek megbántása, amely világszerte történik; ha azon gondolkodnám, hogy akik elkárhoznak, azok az Ő gyermekei és az én testvéreim; ha nézném azokat a veszedelmeket, amelyek életünk folyamán környékeznek s meg-meggondolnám, hogy mily jó dolog itthagyni ezt a nyomorúságos életet: hát ez sem volna talán elég? Nem, leányaim, ez a fájdalom még akkor sem volna olyan nagy, mint az, amelyet a szemlélődésből merítünk. Igaz ugyan, hogy ha az Úr kegyelmével folyton ezekről elmélkednénk, tényleg átérezhetnénk ezeket a dolgokat, de a fájdalmunk még sem volna olyan mély. Az egyesülő ima okozta fájdalom a bensőnk legmélyéig hat s hasogatja és megőrli a lelkünket, anélkül, hogy az keresné ezt az

érzelmet s anélkül, hogy képes volna tőle szabadulni. De hát mi ez akkor? Honnét ered az egész? Nem hallottátok – hiszen az imént is idéztem, bár nem ezért – hogy az Énekek éneke aráját Isten a borpincébe helyezte és rendezte benne a szeretetet?⁶⁴ Itt is úgy van. A lélek teljesen Isten kezére bízta magát s szerelme akkora, hogy csak egy dolgot tud kívánni: azt, hogy tegyen vele Isten, amit akar. Nem is hiszem, hogy Isten ezt a kegyelmet megadja másnak, mint az olyan léleknek, amelyet már a magáénak tekint.

Ebből az egyesülésből a lélek, anélkül hogy megértené, miként történt, úgy távozik, mintha Isten egy titkos pecsétet ütött volna rá. Úgy is viseli magát az egyesülés idején, mint a viasz a pecsétnyomó alatt. Értem, hogy nem ő maga jelzi meg magát, hanem más üti rá a pecsétet; ő nem tesz mást, mint hogy átengedi magát; sőt még azt a puhaságot, amely a megpecsételést lehetővé teszi, még azt sem köszöni önmagának. Az egyetlen dolog, amit tesz az, hogy nyugodtan marad és nem ellenkezik. Én jó Istenem, itt is minden a Te költségedre megy! Csak azt az egyet kívánod, hogy akaratumkat átengedjük neked s hogy a viasz ne álljon ellent.

Látjátok, leányaim, mit nem tesz Isten csupán azért, hogy ez a lélek az Övének tekintse magát! A magáéból ad neki: azokból az érzelmekből, amelyek Fiának szívét dobogtatták földi élete alatt. Mert vajjon ki óhajtotta Nála jobban elhagyni ezt az életet? Hiszen nyíltan ki is mondotta Ő Szent Felsége az utolsó vacsorán: „Vágyva vágyódtam ...” De hát hogy van az Uram: nem vetted szemügyre azt a fájdalmas, rettenetes kínhalált, amely Rád vár s nem ijedtel vissza tőle? Nem – feleled nekem – mert a lelkek iránti szeretetem s az a vágyam, hogy üdvözüljenek, összehasonlíthatatlanul nagyobb volt a rám váró kínnál; azok a szenvedések pedig, amelyeket miattuk szenvedtem és szenvedek, amióta e világon vagyok, messze felülmúlják kínszenvedésem és kereszthalálom gyötrelmeit.

Efölött sokat szoktam gondolkozni s ismerek egy lelket, amely túrhetetlen kínokat áll ki, midőn látja, hogy a mi Urunkat sértegetik, úgy hogy sokkal inkább szeretne meghalni, minthogy ezt tovább kelljen néznie. Elgondolom azonban, hogy mi ennek a léleknek szeretete a Krisztuséhoz viszonyítva – ahhoz mérten aránylag semmi – s ha ez a lélek mégis oly elviselhetetlen kínokat tud érezni a bűnök miatt, vajjon mik lehettek a Mi Urunk, Jézus Krisztus érzelmei?! Micsoda rettenetes kín lehetett az élete, tekintve, hogy mindent tudott s állandóan látta azokat a nagy bűnöket, amelyeket Atyja ellen folyton elkövettek? Én igazán azt hiszem, hogy ez a szenvedés nagyobb volt, mint szent kínszenvedésének fájdalmai; mert hiszen ez utóbbiak az előbbieknél befejezését jelezték. Meg azután az Úr Jézus örült annak, hogy halálával megvált bennünket: hogy szenvedésével Atyja iránti szeretetéről tesz bizonyosságot: mindez mérsékelhette kínjait. Hiszen emberekkel is megesik, hogy Isten iránti szeretetből nagy önsanyargatást végeznek s alig érzik a fájdalmat, úgy hogy mindaz, amit tesznek, semmiségnek tűnik fel előttük és szeretnének sokkal többet tenni. Mit érezhetett tehát Ő Szent Felsége, midőn ily magasztos alkalma nyílt egyrészt megmutatni Atyjának, hogy mily tökéletesen kész neki engedelmeskedni, másrészt pedig bebizonyítani testvérei iránt érzett végtelen szeretetét?! Mily élvezet szenvedni és megtenni Isten akaratát! Ellenben elnézni azt, hogy szünet nélkül mennyi bűnt követnek el Ő Szent Felsége ellen; hogy mennyi lélek megy a pokolba: ezt én olyan rettenetes dolognak tartom, hogy, ha Krisztus Urunk nem lett volna több, mint ember, egy napi ilyen szenvedés nem egyszer, hanem ezerszer megölte volna.

⁶⁴ Én. 2, 4. Lk 22, 15.

III. fejezet

Ugyanazt az anyagot tárgyalja folytatólag; beszél egy másféle egyesülésről, amelyet a lélek Isten kegyelméből elérhet s arról, hogy mennyire fontos ebből a szempontból a felebaráti szeretet. Nagyon sok hasznos dolog van benne.

Térjünk már most vissza a mi kis pillangónkhoz s nézzük, hogy mi mindent ad Isten a lelki életnek e fokán. Magától értetődik, hogy a léleknek a mi Urunk szolgálatában és önmagának megismerésében folyton előre kell haladnia. Mert ha arra szorítkozik, hogy elfogadja ezt a kegyelmet s biztonságának tudatában nem törődik lelki életével, sőt letér az ég útjáról, amelyet Isten parancsolatai jeleznek: szükségképpen az történik meg vele, ami a selyemlepkével, amely ugyan kifejlődött a hernyóból, de azután mindössze petét rak, hogy más lepkék fejlődjenek, ő maga pedig mindörökre elpusztul. Petét rak – mondom – mert meg vagyok arról győződve, hogy ekkora kegyelmet Isten nem fog hiába adni s ha nem szolgál annak javára, aki kapta, mások fognak belőle hasznot húzni. Mivelhogy ugyanis azok az erények és vágyak, amelyekről beszéltem, tényleg megvannak benne: addig, amíg ez az állapot tart, föltétlenül hasznára lesz más lelkeknek, amennyiben az ő melege átszarmazik rájuk. Sőt az is megesik, hogy mikor ő már mindent elveszített, még mindig jó befolyást gyakorol másokra, amennyiben szívesen beszél előtük azokról a nagy kegyelmekről, melyeket Isten azoknak juttat, akik Őt szeretik és neki szolgálnak.

Én ismertem egy személyt, akivel ez megtörtént. Habár ő maga nagyon rossz útra tévedt, nagy öröme telt abban, ha a kegyelmek révén, amelyekben ő részesült, másoknak lehetett hasznára. Ha tehát olyanokkal akadt össze, akik nem tudtak elmélkedni, megmagyarázta nekik annak módját s így nagy jót tett velük. Azóta az Úr meggyógyította lelki vakságát is. Meg kell jegyezni, hogy akkoriban e kegyelmek nem hozták még létre lelkében azt a hatást, amelyről beszéltem. De hányan lehetnek olyanok, akiket az Úr apostolságra hív, s akikkel egyesül s akik úgy tesznek, mint Judás?! Vagy akiket királyságra hív meg s akik azután saját bűnük folytán elvesznek, mint Saul?! Tanuljunk ezeknek szomorú példájából, nővéreim, nehogy mi is vesztünkbe rohanjunk, hanem inkább mindig újabb érdemeket szerezzünk. Erre pedig az egyedüli biztosíték az engedelmesség, nemkülönben Isten törvényeinek hűségese megtartása. Lelkére kötöm ezt mind azoknak a lelkeknek, akik ilyen kegyelmekben részesülnek, mind valamennyi többinek is.

Bármennyit is mondtam eddig erről a lelki lakásról, azt hiszem még mindig nem egészen világos benne minden. De mivel annyira előnyös belejutnunk, jó lesz talán erre vonatkozólag reményt nyújtani azoknak is, akiknek az Úr nem juttat rendkívüli kegyelmeket. Az Úr jóságából ugyanis az igazi egyesülés nagyon könnyen elérhető, ha igyekszünk teljesen lemondani saját akaratunkról s azt mindenben azonosítjuk Istenével.⁶⁵

Ó hányan vannak, kik szentül hiszik, hogy eljutottak erre a fokra s készek volnának vérükkel megpecsételni, hogy nem kívánnak mást, mint amit Isten akar! Azt hiszem mondtam ezt már. Nos hát jól van s én erre azt mondom s százszor is azt fogom mondani, hogy ha csakugyan így van, akkor elértétek az Istennel való egyesülés kegyelmét s ne is törekedjetez többé arra a gyönyörökkel teljes egyesülésre, amelyről beszéltem. Mert hiszen, ami a legértékesebb az utóbbiban, az is ebből az előbbiből származik s nem is lehet az utóbbihoz eljutni, ha az ember nem érte el az előbit,⁶⁶ vagyis ha akarata nincs teljesen Isten akaratának alávetve. Ó mily

⁶⁵ Ez a megjegyzés rendkívül fontos, amennyiben világosan feltünteti a Szentnek abbeli nézetét, hogy misztikus kegyelmek nélkül is el lehet jutni az Istennel való tökéletes egyesüléshez.

⁶⁶ Az „előbbi”, t. i. a természetes egyesülés, alapja az „utóbbi”-nak, vagyis a misztikus egyesülésnek. Az előbbi önmagában véve teljesen elegendő.

kívánatos ez az egyesülés! Mily boldog az a lélek, mely idáig jutott! Nyugalmat fog élvezni mind ebben, mind az örök életben! *Semmiféle földi dolog sem képes már neki szomorúságot okozni* – hacsak a saját lelki üdve nem forogna veszedelemben, vagy pedig azt látná, hogy valaki megsérti Istent. *Nem bántja a betegség, nem a szegénység, nem a halál*, kivéve, ha olyan személy hal meg, akinek elhunytá nagy veszteség az Egyházra nézve. *Belátja ugyanis ez a lélek, hogy Isten jobban tudja azt, hogy mit tegyen, mint ő azt, hogy mit kívánjon.*

Jegyezzétek meg, hogy vannak ilyen és vannak amolyan fájdalmak. Sok fájdalom önként fakad a természetünkől s így van a dolog az örömmel is. A szeretet is okozhat fájdalmat, például mikor szánakozunk embertársunk baján. Ilyent érzett a mi Urunk is Lázár feltámasztásakor. Ezek a fájdalmak nem akadályozzák az Isten akaratával való egyesülést s nem okoznak a lélekben holmi sokáig tartó és a benső békét feldúló szenvedést. Hamar el is múlnak, mert – amint azokról a szívbeli örömeiről mondtam, amelyeket az elmélkedésben élvezünk – úgy látszik, nem hatolnak a lélek mélyéig, hanem csak az érzékeket és a lelki tehetségeket érintik. Járnak-kelnek az előbbi lelki lakásokban, de nem lépnek bele abba, amelyről utoljára lesz szó.

De hát ez egyesüléshez, amelyről beszélek, nem szükséges az, hogy a lelki tehetségek fel legyenek függesztve? Nem, mert hatalmas az Úr és sok mindenféle úton tudja gazdagítani a lelket s tudja elvezetni ebbe a lelki lakásba. Nincs föltétlen szüksége arra a rövidebbik útra, amelyről szó volt. Azt azonban jegyezzétek meg, leányaim, hogy a hernyónak meg kell halnia, s ezen a hosszabb úton az fájdalmasabb lesz rátok nézve.⁶⁷ Amott ugyanis nagyon elősegíti ezt a meghalást az, hogy egy egészen új életben találjuk magunkat, emitt ellenben magunknak kell a hernyót kivégeznünk. Megvallom, hogy ez sokkal nehezebb dolog, de ennek a fáradságnak van is azután értéke; annál nagyobb lesz a jutalom, ha győztesen kerültök ki ebből a küzdelemből. Hogy ez lehetséges, ahhoz semmi kétség sem fér; föltéve, hogy meg van az isteni akarral való igazi egyesülés.

Ez az az egyesülés, amely után egész életemben vágyódtam; ez az, amelyért folyton imádkozom az Úrhoz: ez a legvilágosabb és legbiztosabb. De jaj nekünk, mily kevesen érjük el! Ha az ember szerzetbe lép s kerüli a bűnt, azt hiszi, hogy mindent megtett! Pedig mennyi féreg van körülöttünk, melyet nem veszünk észre csak akkor, amikor már úgy elrágta erényeink gyökerét, mint az a féreg, amely tönkretette Jónás próféta borostyán-lugasát;⁶⁸ az önszeretet, önmagunknak túlbecsülése, embertársunkkal szemben elkövetett, ha nem is súlyos, megítélések, szeretetlenségek; legelső sorban pedig az, hogy embertársainkat nem szeretjük úgy, mint önmagunkat. Hiszen amúgy kénytelen-kelletlen csak megtesszük kötelességünket velük szemben, nehogy bűn legyen belőle, de azért mily messzire vagyunk attól, hogy teljesen egyesülve legyünk Isten akaratával.

De mit gondoltok, leányaim, vajjon mi az Ő akarata? Az, hogy legyünk tökéletesek s hogy így egyesülve legyünk vele és mennyei Atyjával, amint ezért Ő Szent Felsége maga imádkozott.⁶⁹ Gondoljátok csak el, mennyi mindenre van még szükségünk, hogy ezt elérjük.

⁶⁷ Az egyesülésnek rövidebb útja az egyesülési imának kegyelme; ennek révén ha Isten éppen úgy akarja, akár a halálos bűn állapotából is egy pillanat alatt feljuthat valaki a lelki élet e fokára. A hosszabb út a természetes egyesülésé, vagyis az erénygyakorlaté; ezen az úton évek hosszú sora alatt, folytonos, kitaró erénygyakorlattal jut el az ember odáig, hogy nem ismer más akaratot, mint Istenét. Ezzel szintén meg van az egyesülés, s ez az aszketikus egyesülés alapja a misztikus egyesülésnek is, mert hiszen nélküle az utóbbi is az egyesülő imával jönne és megszűnnék. Ezen a hosszabb úton a „hernyó”-nak, önszeretetünknek meghalása természetesen fájdalmasabb; ott, a misztikus egyesülésben egy pillanat alatt elég az isteni szeretet lángtengerében; ellenben itt nekünk magunknak kell kivégeznünk s ez lassan megy, mert rendkívül szívós életű. Százszor, ezerszer gondoltuk már, hogy vége van s íme, alig hogy félrenézünk, újra feltámadt s ott van teljes életereiben. Pedig valahányszor beleszúrunk, mi szisszenünk fel, mert nekünk fáj.

⁶⁸ Jón. 4, 6-7.

⁶⁹ Jn. 17, 22.

Higgyétek el, hogy mikor ezt írom, nagyon fáj a szívem azért hogy oly messze vagyok tőle és pedig kizárólag a saját hibámból. Mert ennek eléréséhez nem szükséges, hogy az Úr nagy szellemi örömeiben részesítsen bennünket: teljesen elég volt, hogy odaadta nekünk Fiát s megmutatta nekünk az utat. Nem azon múlik ám a dolog, vajjon bele tudok-e nyugodni Isten akaratába akkor, ha meghal az édesatyám vagy a fivérem s hogy érzek-e fájdalmat, vagy sem; sem azon, hogy szívesen viselem-e el a szenvedéseket és betegségeket, ha ilyenekbe esem. Ez is jó, de nagyon sokszor nem egyéb, mint természetes okosság, amennyiben belenyugszunk a változhatatlanba. Mennyi ilyen és ehhez hasonló dolgot tettek meg a régi filozófusok egyszerűen bölcsességből. Tőlünk az Úr csak két dolgot kíván: azt, hogy szeressük Ő Szent Felségét és szeressük embertársunkat. *Ezt a kettőt kell megvalósítanunk s ha e két parancsot tökéletesen teljesítjük, akkor egyesülve vagyunk vele.* De amint mondtam, mennyire messze vagyunk attól, hogy ezt a két dolgot úgy tegyük meg a mi nagy Istenünknek, amint azt illik megtennünk. Adja meg nekünk Ő Szent Felsége azt a kegyelmet, hogy megérdemeljük ez állapotnak elérését; mert rajtunk múlik; csak akarnunk kell.

Arra vonatkozólag, vajjon megtartjuk-e ezt a két parancsolatot, nézetem szerint a *legbiztosabb jel az, ha teljesítjük a felebaráti szeretet kötelmeit.* Mert hogy szeretjük-e Istent vagy sem, azt nehéz megmondani, bár erre vonatkozólag is vannak nagyon biztos jelek, amelyekből megérthetjük, hogy igazán szeretjük Őt: ellenben azt nem kell soká kutatnunk, hogy szeretjük-e embertársunkat. Legyetek meggyőződve, hogy minél jobban haladtok előre ez utóbbiban, annál jobban fogtok haladni az Isten iránti szeretetben is. Ő Szent Felsége ugyanis annyira szeret bennünket, hogy jutalmul felebaráti szeretetünkért ezerféle úton-módon fogja növelni azt a szeretetet, amellyel Neki tartozunk. Eziránt nincs semmi kétségem. Nagyon fontos tehát szemmel tartanunk magunkat, hogy miképpen állunk e tekintetben; ha jól, akkor minden rendben van. Mivel ugyanis a mi természetünk meg van romolva, nem lehetne meg bennünk a felebaráti szeretet, ha nem gyökereznek Isten iránti szeretetünkben.

Mivel ez a dolog annyira fontos, nővéreim, haladjunk vigyázattal s figyeljük meg magunkat még a legjelentéktelenebb dolgokban is. Azután meg ne vegyük komolyan azokat a nagyszerű gondolatokat, amelyek tömegesen szoktak jelentkezni imáinkban: hogy így meg úgy, mi mindent fogunk megtenni embertársainkért, vagy pedig egy lélek megmentéséért! Mert ha azután tetteink nem hasonlítanak ezekhez a tervekhez, ne higgyük, hogy megtennénk, ha alkalom nyílna rá. Ugyanezt mondom az alázatosságról és a többi erényekről is. Mert csodálatos csselfogásokat alkalmaz ám az ördög, ha el akarja velünk hitetni, hogy valamely erény megvan bennünk – holott nincs meg. Ilyenkor mozgósítja akár az egész poklot. S ebben igaza van, mert ezeken az elképzelt erényeken mindig meglátszik, hogy mi földben teremnek; ugyanis sohasem hiányzik bennük a hiúság, míg ellenben azok, amelyeket Istentől kapunk, mindig mentesek ettől és a kevélységtől.

Néha igazán mulatok azon, hogy egyes lelkek, mikor imába vannak merülve, mennyire szeretnének Isten kedvéért nyilvános sértegetést és megalázást tűrni, de ha azután valami kis hibát követnek el, mindent megtesznek, hogy titokban maradjon. Ha pedig nem követték el s valaki megvádolja őket, no hiszen, jaj annak! S ha már így van valaki, akkor legalább ne vegye komolyan az ő látszólagos erős-fogadásait. Higgye el, hogy azok nem az akaratnak elhatározásai – mert az igazi akarat elhatározás egészen más dolog – hanem inkább csak a képzeletének játéka. Ezen a téren játssza ugyanis az ördög az ő játékait s állítja fel csapdáit és nőknek, nemkülönben más tudatlan embereknek is nagyon sokat árthat. Mi ugyanis nem vagyunk képesek különbséget tenni a lelki tehetségek és a képzelet, nemkülönben ezernyi más belső dolgok között. Ó nővéreim, mily világosan meg lehet azt rajtatok látni, hogy közületek melyikben van meg az igazi felebaráti szeretet s melyikben nincs meg tökéletesen! Ha felfognátok, hogy mily fontos ránk nézve ez az erény, nem is törekednétek más után.

Ha azt látom, hogy egyes lelkek annyira fontolgatják, hogy mi minden történt lelkükben elmélkedésük alatt, vagy hogy, mikor elmélkednek, annyira fülíg belemerülnek az imába, hogy

nem mernek moccanni, nem mernek gondolkodni, nehogy elröppenjen az a kis szívbeli öröm és áhítat, amiben éppen részük van: arra gondolok, hogy mily kevésbé ismerik az Istennel való egyesülés útját! Mert hiszen rosszul gondolják, hogy ilyeneken múlik a dolog! Nem, határozottan nem, leányaim: az Úr tetteket kíván! Ha beteget látsz, akinek szolgálatára lehetsz, ne törődj azzal, hogy elmulasztod az elmélkedést, hanem könyörülj meg rajta. Ha fáj neki valamije: neked fájjon; ha meg kell magadtól vonnod az ételt, hogy neki jusson: tedd meg és pedig ne csak azért, hogy kedvébe jádj, hanem azért, mert az Úr kívánja tőled ezt az áldozatot. Ez az igazi egyesülés Isten akaratával. S ha előtted valakit dicsérnek, örülj neki jobban, mintha téged dicsérnének. Igaz ugyan, hogy ezzel nem mondtam nagyot, mert ha valaki alázatos, akkor úgy sem tudja elviselni, hogy dicsérik. Ellenben annál fontosabb, hogy örülni tudjunk olyankor, amidőn előttünk nővéreink erényeit magasztalják. Ha pedig hibát látunk valamelyikben, tekintsük azt a magunkénak és takargassuk.

Sokat beszéltem egy más írásomban⁷⁰ erről a tárgyról, mert meg vagyok arról győződve, nővéreim, hogyha e tekintetben nem állunk erősen, akkor el vagyunk veszve. Adja Isten, hogy ne is legyen minálunk ebben sohasem hiba. Ha ellenben állhatatosan gyakoroljátok a felebaráti szeretet erényét, akkor biztosra vehetitek, hogy el fogjátok érni az egyesülést Isten Ő Szent Felségével. Amíg azonban e pontban csak egy hibát fődöztök is fel magatokban; ha még annyi szívbeli és szellemi örömben volna is részetek; ha még annyira hinnétek is, hogy már elértétek a célt; sőt még ha a nyugalmi ima folyamán holmi kis elragadtatás is kijutott volna nektek – némelyek ugyanis azt hiszik, hogy ezzel azután minden el van érve – higgyétek el nekem, hogy még nem kaptátok meg az egyesülés kegyelmét. Kérjétek az Urat, hogy adjon nektek tökéletes felebaráti szeretetet, a többit pedig bízzátok reá. Ha ti minden erővel igyekeztek ezt az erényt megszerezni; ha megfégezitek akaratotokat; ha azt óhajtjátok, hogy mindenben nővéreitek akarata teljesejék, még ha az a ti jogaitokat sértené is; ha – bármennyire tiltakozzék is ellene az emberi természet – meg tudtok feledkezni saját érdekeitekről és csak a máséit tartjátok mindig szem előtt; ha készörömet vállaljátok magatokra másnak munkáját: akkor Ő többet fog nektek megadni, mint amennyit ti kívánni tudnátok. Ne gondoljátok, hogy ez nem kerül áldozatba; ne képzeljétek, hogy ez csak úgy magától megy. Gondoljátok meg, hogy mennyibe került az a mi Jegyesünknek, hogy bennünket szeretett. Mily kínos halált szenvedett el érettünk a keresztfán, csak azért, hogy megszabadítson az örök haláltól.

⁷⁰ A tökéletesség útja, 7. fejelet.

IV. fejezet

Ugyanazt a tárgyat folytatja s még részletesebben megmagyarázza ezt az elmélkedési módot. Arra figyelmezteti az olvasót, hogy nagyon nagy elővigyázattal kell haladnia, mert a rossz szellem minden követ megmozdít, hogy visszatérésre bírja azt, aki erre az útra lépett.

Ha nem csalódom szeretnék már tudni, hogy mit csinál a mi kis galambunk⁷¹ s hogy hol fog megpihenni. Ne keressük őt sem a szívbeli örömök, sem a földi élvezetek között, mert ennél sokkal magasabban szálldogál. Sajnálom, nem elégíthetem ki kíváncsiságokat előbb, mint akkor, ha majd az utolsó lelki szállásról beszélünk; akkor is adja Isten, hogy eszembe jusson s hogy legyen időm tovább írni. Majdnem öt hónapja már, hogy belekezdtem ebbe a műbe s mivel fejemnek állapota nem engedi meg, hogy az eddigieket újra elolvassam, minden össze-vissza lesz benne írva. Az is megeshetik, hogy ugyanazt kétszer is elmondom; de hiszen az én nővéreim számára készül s így ez nem határoz.

Szeretném nektek még világosabban megmagyarázni, hogy miben áll az egyesülés imája. Egy hasonlatot fogok használni, – mert nekem már ilyen az eszem járása, – azután pedig majd beszélhetünk a mi ki pillangónkról, amely nem tud megpihenni, mert nem talál megfelelő nyugvóhelyet, de azért sok jót tesz saját és mások lelkében.

Sokszor hallottatok már, hogy Isten szellemi módon eljegyezi magának a lelkeket, – legyen áldva az Ő végtelen irgalma, hogy ennyire képes leereszkedni. A hasonlat ugyan durva, de hiába, én nem találok mást, amivel ki tudnám fejezni a gondolatomat, mint a házasság szentségét. A különbség kétségtelenül nagy, amennyiben az a frigye, melyről itt van szó, kizárólag szellemi s minden anyagi vonatkozás távol van tőle. A szellemi örömök, amelyekben az Úr részesít, ezer mérföldnyi távolságban vannak az örömöktől, amelyeket földi házastársak élvezhetnek. Mert itt a szeretet lép frigyre a szeretettel s minden, ami köztük történik oly végtelenül tiszta, gyöngéd és édes, hogy azt nem lehet kifejezni. Az Úr azonban annál jobban tudja azt éreztetni.

Nézetem szerint az egyesülés még nem éri el a lelki eljegyzés fokát. A világban ugyanis, ha kettőt el akarnak egymásnak jegyezni, előbb megnézik, vajjon összeillenek-e vajjon óhajtják-e mindketten a frigyet; azután pedig összehozzák őket, hogy jobban megtessenek egymásnak. Így van a dolog itt is, feltesszük természetesen, hogy a léleknek már tiszta fogalma van arról, hogy mi vár rá; hogy világosan belátja, mily jótétemény rá nézve ez a frigye; s hogy bármit kívánjon is tőle Jegyesének szent tetszése, szilárdan el van tőkélve mindenben megtenni akaratát. Ő Szent Felsége pedig, aki jól tudja, vajjon őszinte-e ez az elhatározás, szintén meg van elégedve a lélekkel s közelebb jön hozzá. Azt akarja ugyanis végtelen irgalmában, hogy a lélek jobban megismerje Őt. Így azután megtörténik a találkozás, amelyben az Úr a lelket teljesen önmagához bilincseli. Helyesen nevezhetjük ezt pusztán találkozásnak, mert nagyon rövid ideig tart. Itt már nem arról van szó, hogy létrejőjön-e a frigye, vagy sem; – mert az már el van határozva – hanem a lélek titokzatos módon meglátja azt, akivel frigyre kell lépnie. Érzékei és lelki tehetségei révén ezer év alatt sem volna képes úgy megérteni azt, amit ott néhány rövidke perc alatt belát. A Jegyes Istennek mindenható Fia lévén, ez egyszeri látogatás alatt is a lelket, hogy úgy mondjam, sokkal méltóbbá teszi kezére. A lélek ugyanis oly szerelemre gyullad, hogy a maga részéről mindent megtesz, nehogy ez az isteni eljegyzés megghiúsuljon. Ha ellenben a lélek megfélemedne kötelességéről s másfelé irányítaná érzelmeit, mindent elvesztene. Ez óriási veszteség volna, mert hiszen már eddig is oly rendkívüli kegyelmekkel halmozta el az Úr. Sokkal nagyobb veszteség ez, semhogy szóban ki lehetne fejezni.

⁷¹ Lepkét akar mondani, folytatva a hasonlatot, amelyet e rész 2. fejezetében kezdett el.

Éppen ezért, keresztény lelkek, akiket az Úr e tökéletességi fokra vezetett fel, szerelmére kérlek, ne hagyjátok el magatokat; kerüljétek a bűnre vezető alkalmakat, mert még ebben az állapotban sem elég erős a lélek arra, hogy kitegye magát a veszedelemnek. Az ilyesmire majd csak a frigy megkötése után, a következő lelki lakásban lesz képes. Az érintkezés ugyanis még csak, hogy úgy mondjam, egy futólagos találkozás volt, az ördög pedig nagy gonddal készíti elő támadását, hogy megghiúsítsa az eljegyzést. Később már nem oly vakmerő, mert látja, hogy a lélek teljesen átadta magát Jegyesének s így fél tőle; meg azután tapasztalta, hogy ha olykor mégis megtámadja, nagy vereséget szenved, a léleknek pedig haszna van belőle.

Mondom nektek, leányaim, hogy ismertem nagyon magasán álló lelkeket, amelyek elérték ezt a fokot s az ördögnek merész és rendkívül ravaszul kieszelt támadásával szemben mégis elbuktak. Ilyenkor ugyanis összefog az egész pokol, mert itt nemcsak egy, hanem, mint már többször mondtam, s amint ezt az ördög tapasztalatból tudja, nagyon sok léleknek üdvözülése forog kockán. Gondoljuk csak meg, hogy hány lelket képes Isten egyetlenegy ilyen lélek segítségével magához vonzani! Csodálatra méltó, hogy hány ezret térített meg a vértanúk, például egy kis leányka, mint Szent Orsolya. Mekkora veszteségeket okoztak az ördögnek egy Szent Domonkos, egy Szent Ferenc és más szent rendalapítók s mekkorákat okoz neki mostanában Ignác atya, aki a Jézustársaságot alapította. Az életrajzokból világosan kitűnik s olvashattuk, hogy ezek valamennyien kaptak Istentől rendkívüli kegyelmeket. Minek tulajdonítsuk tehát ezeket az eredményeket, ha nem annak, hogy minden erejüket megfeszítették, nehogy önhibájuk folytán megghiúsuljon ez az isteni eljegyzés.

Ó leányaim, az Úr épp oly szívesen adja meg kegyelmeit most, mint tette akkor; sőt bizonyos tekintetben most jobban rászorul arra, hogy mi azokat elfogadjuk tőle, mert kevesebben vannak, akik dicsőségén munkálkodnak, mint akkor voltak. Túlságosan szeretjük önmagunkat! Nagyon is ügyelünk arra, hogy a mi jogainkon valami csorba ne essék! Mily tévedés ez! Az Úr világosítson fel bennünket s az Ő irgalma mentsen meg attól, hogy ily sötétségbe keveredjünk.

Két dologra vonatkozólag lehetne itt kétségetek és két kérdést intézhetnétek hozzám. Az első az, hogy ha a lélek, amint mondtam, annyira egy akaraton van Istennel, hogyan eshetik tévedésbe? Hiszen mindenben akarátát akarja megtenni! A második pedig, hogy vajjon hogyan tudna az ördög oly vészes támadást intézni ellenetek s lelketeket kárhozatba juttatni? Hiszen ti teljesen el vagytok különítve a világtól; oly gyakran járultok a szentségekhez; valósággal azt lehetne mondani, az angyalok társaságában éltek; s Isten kegyelméből más vágyatok sincs, mint Neki szolgálni s Neki mindenben kedvét keresni! Hogy azokat, akik ott forgolódnak a világnak bűnre szolgáló alkalmai között, veszedelem fenyegeti, az érthető, de titeket?! Én erre azt felelem, hogy részben igazatok van, mert nagy irgalmasságot cselekedett velünk az Úr; de ha arra gondolok, hogy Júdás az apostolok társaságában volt s magával Istennel érintkezett és folytonosan hallgatta szavait: akkor azt kell mondanom, hogy még a kolostor sem nyújt teljes biztosítékot.

Ami már most az első kérdést illeti, arra azt felelem, hogy ha a lélek csakugyan mindig Isten akarátához alkalmazkodik, akkor természetesen nem fenyegeti veszély. Az ördög azonban olykor nagyon ravasz fortélyokkal él s egészen jónak látszó ürügyek alatt holmi kicsiségekben eltéríti Isten akarátától s ráveszi egyes dolgokra, amelyekről elhiteti vele, hogy nem rosszak. Így azután lassan-lassan elhomályosítja az értelmét, meggyöngíti akarátát és növeli benne az önszeretetet, míg végre lépésről-lépésre sikerül őt elidegeníteni Isten akarátától s a magáéhoz bilincselni.

Ezzel egyúttal megfeleltem a második kérdésre is, mert nincs kolostor, mely úgy be volna zárva, hogy ő oda be ne tudna furakodni; s nincs sivatag, amelybe ő el nem menne egy lélek után. Azonban még egyet akarok mondani. Ki tudja nem azért engedi-e meg az Úr az ördögnek eme támadásait, hogy próbára tegye azt a lelket, amelyet világító szövetnekül akar használni

más lelkek számára? Mert ha már meg kell romlania, jobb, ha ez kezdetben történik meg, mint akkor, amidőn már sokakban okozhatna kárt.

E veszedelemmel szemben szerintem legbiztosabban úgy védekezhetünk, ha először is folyton imádkozunk Istenhez, hogy tartson bennünket kezében; ha folyton arra gondolunk, – amint igaz is – hogy amely pillanatban Isten magunkra hagy bennünket, azonnal a mélységbe bukunk; ha soha sem bízunk önmagunkban, ami tényleg esztelenség is volna. Ezenkívül pedig nagyon fontos, hogy állandóan feszült figyelemmel kísérjük magunkat; nézzük, vajjon miként állunk az erények dolgában? – haladunk-e egyikben-másikban, vagy pedig süllyedünk-e benne? – milyen bennünk a mások iránti szeretet? – óhajtjuk-e, hogy rosszabbnak tartsanak másoknál? – hogy-mint vagyunk a mindennapi apró-cseprő dolgokkal? Ha ezt a vizsgálatot gondosan végezzük s az Úrtól világosságot kérünk hozzá, hamarjában észrevesszük, vajjon emelkedőben vagyunk-e, vagy pedig süllyedőben.

Ne gondoljátok azonban, hogy az Úr valami könnyen engedi ki kezéből azt a lelket, amelyet ily magasra jutatott. Ellenkezőleg, az ördögnek ugyancsak van vele munkája. Ő Szent Felsége ugyanis annyira szívén hordozza annak a léleknek érdekeit; hogy ezerféle belső sugallattal igyekszik őt a veszélyre figyelmeztetni, úgy hogy az nem is maradhat rejtve előtte. Egyszóval mindebből az következik, hogy igyekezzünk folytonosan előrehaladni. Ha pedig azon vennénk magunkat észre, hogy megállapodtunk, legyünk résen, mert akkor kétségtelenül valami támadás fenyeget a rossz szellem részéről. Lehetetlen ugyanis, hogy ne haladjunk tovább, ha egyszer ennyire jutottunk, mert a szeretet nem képes tétlenül maradni. Ha tehát mégis megakadtunk volna, ez nagyon is aggasztó jel. Az a lélek, amely magával Istennel akar jegyességre lépni s ezirányban már tárgyalt, sőt meg is egyezett Ő Szent Felségével, az ne adja magát tunya álomszuszékságra.

Hogy pedig lássátok, leányaim, mennyire nagylelkű az Úr a lelkekkel szemben, akiket már jegyeseinek tekint, most a hatodik lelki lakásról fogunk beszélni. Be fogjátok látni, mennyire semmi az a szolgálat, amit mi végeztünk és mily kevés az, amit szenvedtünk és tettünk az Úrért, ha ezekkel a kegyelmekkel mérjük össze; s mily kevésbé igyekeztünk azokra a kegyelmekre méltón elkészülni. Ki tudja mi célja volt az Úrnak, mikor nekem megparancsoltatta, hogy ezekről a kérdésekről írjak? Nem az-e, hogy szemünk előtt tartva a jutalmat és határtalan irgalmát, megfontolva azt, hogy ily nyomorult férgekkel, mint amilyenek mi vagyunk, egyesülni óhajt s magát nekünk megmutatja; elfeledjük apró földi élvezeteinket s nagyságára szegezve tekintetünket, szeretettől lángolva siessünk feléje. Adja meg nekem kegyelmét, hogy némileg sikerüljön megmagyaráznom ezeket a nehezem érthető dolgokat. Mert ha Ő Szent Felsége és a Szentlélek nem vezetné tollamat, nem volna lehetséges megtennem. Ha azonban nem szolgálna hasznokra, adja Isten, hogy semmit se tudjak mondani, mert hiszen tudja Ő Szent Felsége, hogy nincs más vágyam – amennyire magamat meg tudom ítélni – mint az, hogy az Ő neve dicsőíttessék s hogy igyekezzünk híven szolgálni az Urat, aki már e földön ily bőkezűen fizet. Ebből ugyanis némileg következtethetünk arra, hogy mit akar nekünk adni az égben. Ott azután nem lesznek fennakadások, fáradságok és veszedelmek, mint ezen a viharos tengeren. Mert hiszen, ha nem fenyegetne az a veszély, hogy elveszítjük, vagy megsértjük, élvezet volna akár a világ végezetéig élni és dolgozni a mi nagy Istenünk, Urunk és Jegyesünk szolgálatában. Adja Ő Szent Felsége, hogy legalább némi szolgálatot tehessünk neki s hogy ne keveredjék annyi tökéletlenség még jócselekedeteink közé is. Amen.

A hatodik lakás

I. fejezet

Elmondja, hogy mikor az Úr nagyobb kegyelmeket kezd adni a léleknek, annak sokat kell szenvednie. Megemlíti néhány ilyen szenvedést. Hogyan viselik el azokat e lelki lakás lakói? Hasznos dolgokat tartalmaz ez a fejezet olyanok számára, akiknek sok a lelki szenvedésük.

A Szentlélek kegyelméből térjünk át már most a hatodik lelki lakásra s mondjuk el, miképpen sebezte itt már meg a lelket Jegyesének szerelme; mennyire keresi az egyedüllétet s hogy igyekszik, amennyire állása megengedi, mindentől megszabadulni, ami zavarhatná magányának csendjét. Az a látomás oly mélyen vésődött a lélekbe, hogy egyedüli vágya azt újra élvezni. Mondottam már, hogy az előbb említett imában a lélekkel semmi olyasmi nem történik, amit látomásnak lehetne nevezni – még csak képzeleti látomásnak sem – s csak azért használok ezt a kifejezést, mert megfelel annak a hasonlatnak, amellyel a dolgot megmagyaráztam.

A lélek már erősen el van tökéltve, hogy senki mással nem jegyzi el magát, mint Jegyesével; a Jegyes azonban nem veszi tekintetbe a léleknek abbéli égő vágyát, hogy az eljegyzés mihamarább megtörténjék, hanem azt akarja, hogy ez a vágy még erősebbé váljék benne, de meg azt is, hogy ezt a minden boldogságnál nagyobb boldogságot ne kapja ingyen, hanem szolgálja meg. S higgyétek el, leányaim, hogy bármi kevés legyen minden szenvedés e jutalomhoz viszonyítva: a léleknek ugyancsak szüksége volt arra a kóstolóra, amit belőle kapott, mert különben nem volna képes mindazt elviselni, ami rá vár. Uram, segíts, mekkora belső és külső szenvedéseket kell eltűrnie, míg csak be nem jut a hetedik lakásba. Igazán azt hiszem, hogy ha előre tudná, bármekkora javakkal kecsegtetnék is, természetes gyarlósága folytán nem volna képes magát erre az útra elhatározni. Ha azonban egyszer már eljutott a hetedik lelki lakásba, akkor egészen másképpen van; ott a félelem ismeretlen, vagy legalább is semmi sem képes a lelket attól visszatartani, hogy Isten kedvéért örömmel menjen elébe minden szenvedésnek. Ennek oka az, hogy állandóan bensőleg van egyesülve Istennel s ez az egyesülés nagy erőt önt belé.

Azt hiszem, jó lesz megemlítenem előttetek egynéhány ilyen szenvedést azok közül, amelyekről biztos tudomásom van. Valószínű, hogy az Úr nem minden lelket vezet ezen az úton, de azért nem igen hiszem, hogy az olyan lelkek, akik időnkint oly bensőleg élvezik az égi dolgokat, mentek legyenek a földi szenvedéstől; akár ilyen, akár olyan alakban, de valahogy mégis csak van részük benne. Tulajdonképpen nem volt szándékom ezt megemlíteni, de mégis megteszem, mert esetleg olyas valaki olvashatja, aki szenvedések súlya alatt roskadozik. Az ilyen embernek vigasztalására fog szolgálni az a tudat, hogy mások, akiket az Úristen ugyanolyan kegyelmekkel halmoz el, hasonló helyzetben vannak. Mert ezek a szenvedések olyanok ám, hogy olykor úgy látszik, mintha minden el volna veszve.

Nem valami rendszeres sorban fogom őket előadni, hanem úgy, amint eszembe jutnak és pedig a legkisebbeken akarom kezdeni. Ott van először is ismerőseinek méltatlankodása, de meg olyan embereké is, akiket az illető sohasem ismert s akikről sohasem hitte volna, hogy ebben az életben vele foglalkozzanak. Hogy hát: íme szenteskedik; rá akarja szedni a világot; csak azért teszi ám, hogy másokat rossz színben tüntessen fel, pedig azok, minden ilyen komédia nélkül is sokkal jobb keresztények, mint ő! Megjegyzendő pedig, hogy semmi komédia nincs a viselkedésében: nem tesz mást, mint hogy igyekszik lelkiismeretesen teljesíteni állásbeli kötelmeit. Akiket barátainak tartott, azok elfordulnak tőle, sőt éppen ők rágódnak legharagosabban a becsületén; ez pedig nagyon fáj. Szerintük ez a lélek vesztébe rohan, mert

hiszen világos, hogy tévúton van; ezek a dolgok az ördögtől valók; úgy fog járnai, mint ez meg az a személy, aki nyomorultul végezte pályafutását; a közerkölcsnek csak kárára lehet; félrevezeti gyóntatóit! Sőt még el is mennek ez utóbbiakhoz, megmondják nekik mindezt és olyanok példájára hivatkoznak előttük, akik hasonló módon mentek tönkre.⁷² Hát még az az ezernyi gúnyos megjegyzés és csipkedés!

Ismerek egy személyt, akit annyira juttattak ily módon, hogy már igazán attól kellett félnie, nem akad majd, aki meggyóntassa.⁷³ Nem mondhatom el a részleteket, mert soká tartana. A legrosszabb a dologban az, hogy mindez nem múlik el gyorsan, hanem tart az egész életen keresztül s a gyóntatók egymást intik, hogy óvakodjanak az ilyen személyektől. Azt mondhatnánk, hogy azért akad olyan is, aki jót mond róla. Igaz, de ő leányaim, mily kevesen vannak ezek s mily aránytalanul nagyobb azoknak a száma, akik utálattal fordulnak el tőle. A legnehezebb pedig a dologban az, hogy ezek a dicséretes jobban fájnak a léleknek, mint a megrovások. Ugyanis világosan látja, hogy ami jó van benne, az semmiképpen sem ered tőle, hanem Istentől. Hiszen ő még csak nemrégiben egészen nyomorult volt s nagy bűnökbe volt elmerülve. Így azután minden dicséret valósággal elviselhetetlen kínzás rá nézve, különösen kezdetben. Később már nem annyira s ennek több oka van. Az egyik, hogy tapasztalata szerint az emberek épp oly könnyen mondanak valakiről jót, mint rosszat s így megtanulja az egyiket épp annyira becsülni, mint a másikat. A második az, hogy az Úr jobban megvilágosította értelmét s belátja, hogy semmi jó dolog nem származhatik tőle, hanem minden jó Ő Szent Felségének ajándéka. Ha tehát dicsérik, úgy veszi, mintha valaki másról volna szó s magára nem is gondolva dicséri Istent. A harmadik az, hogy azok a kegyelmek, melyeket neki juttatott az Úr, alkalmilag más lelkeknek voltak hasznára; szerinte tehát Ő Szent Felsége kívánja azt, hogy őt jónak tartsák, annak ellenére, hogy nem az, mert ily módon eszközül szolgál mások lelki javának előmozdításában. A negyedik az, hogy inkább gondol Isten becsületére és dicsőségére, mint a magáéra, nincs meg benne az a kezdőknél oly gyakran előforduló félelem, hogy ezek a dicséretes vesztét okozhatnák, amint ez másokkal tényleg megtörtént. Azzal, hogy elveszítheti becsületét, nem törődik, sőt ha ezáltal Isten csak egy dicsérettel kap is többet, szívesen tűri. Jöjjön azután, aminek jönni kell.

Ezek és más okok csökkentik azt az egyébként nagyon is fájdalmas érzést, amelyet az ilyen dicséretes okoznak, de valami mindig marad belőle, kivéve, ha az ember egyáltalában nem figyel oda. Összehasonlíthatatlanul nagyobb szenvedés az, ha valakit egészen alaptalanul jónak kiáltanak ki, mint ha megszólják. Ha pedig a lélek annyira jut, hogy nem sokba veszi a dicséretet, akkor még sokkal kevesebb ügyet vet a megszólásra, sőt inkább örül neki s úgy cseng a fülébe, mint valami édes zene.⁷⁴ Ez teljesen igaz s a lélek inkább erőt merít belőle, mintsem elcsüggedne. Tapasztalatból tudja ugyanis, hogy mekkora haszna van ebből s azt hiszi, hogy nem vétkeznek Isten ellen azok, akik őt üldözik, mert Ő Szent Felsége akarja így azért, hogy ez neki lelki javára szolgáljon. Annyira érzi ezt, hogy egészen sajátos gyöngéd szeretetre gyullad ez emberek iránt s mivel inkább vannak lelki javára, jobb barátainak tartja őket, mint azokat, akik kedvezően nyilatkoznak róla.

Rendesen betegségeket is küld ilyenkor az Úr. Ez azután sokkal nagyobb szenvedés az előbbinél, különösen, ha éles fájdalmakkal járnak. Én azt hiszem, hogy olyan esetekben, amidőn ezek a fájdalmak nagyon erősek, ez a legnagyobb földi szenvedés – értem a külső szenvedések között – s olyankor, amidőn a fájdalmak rendkívül nagy fokra emelkednek. Ugyanis oly belső és külső elerőtlenedést okoznak, hogy a lélek azt sem tudja, mit tegyen. Sokkal szívesebben

⁷² Mindezt a szent 1555-ben, a világgal való teljes szakítása idején tapasztalhatta.

⁷³ Önéletrajz 28. fej.

⁷⁴ Szent Teréziáról köztudomású volt – már régen, végleges megtérése előtt is – hogy mily gyöngéd szeretettel viseltetett ellenségei irányában. Yepes püspök mondja róla, hogy semmivel sem lehetett szívét biztosabban megnyerni, mint azzal, ha megbántották.

elviselné a gyors vértanúságot, mint ezeket a kínokat. Igaz ugyan, hogy ebben a legerősebb fokban nem tartanak soká, mert végre is Isten nem küld az emberre többet, mint amennyit el tud viselni s megadja hozzá a türelmet is. Küld azonban rendszeren más nagy szenvedéseket is és mindenféle betegséget.

Ismerek egy személyt, akinek az Úr negyven év óta szokta megadni ezeket a kegyelmeket s aki minden túlzás nélkül állíthatja, hogy azóta nem volt napja kínok és más szenvedések nélkül,⁷⁵ értem testi bajait, nem is beszélve egyéb szenvedéseiről. Igaz, hogy nagyon elvetemült volt s tekintve, hogy a poklot érdemelte meg, mindezt nem sokba veszi. Olyanokat, akik nem vétkeztek annyit, az Úr talán más úton vezet, részemről azonban mindig szívesebben választanám a szenvedések útját, mert ha más előnye nem is volna – pedig van más előnye is bőven – az az egy biztosan megvan, hogy általa a mi Urunkhoz, Jézus Krisztushoz leszünk hasonlókká.

Hátha még a belső szenvedésekről beszélünk! Azokhoz képest, ha egyáltalában lehetséges volna róluk fogalmat nyújtani, a többi mind csekélységnek tűnnék fel. Csakhogy lehetetlen elmondani őket. Kezdjük azzal a szenvedéssel, amit a gyóntató okozhat, ha annyira elővigyázatos s oly kevés tapasztalata van, hogy minden gyanúsnak tűnik fel előtte. Főleg olyankor nagy a baj, ha abban a lélekben még sok a gyarlóság, mert akkor egyszeriben pálcát tör fölötte; szerinte minden az ördögtől van, vagy pedig melankólia. Azt hiszik ugyanis ezek a jó emberek, hogy ilyen kegyelmeket Isten csupán angyali jóságú lényeknek adhat meg; már pedig gyónóik persze, hogy nem angyalok, amíg ebben a testben vannak! De én nem is csodálom a gyóntatókat, mert ezzel a melankóliával⁷⁶ úgy tele van a világ s az ördög annyi bajt okoz vele, hogy nagy okuk van félni tőle s jól teszik, ha alaposan megvizsgálják az ilyen dolgokat.

Viszont azonban a szegény lélek, mely ugyanezen veszedelmektől remeg s a gyóntatóban bíróját látja, e kemény ítélet hallatára úgy megzavarodik s oly rettenetesen szenved, hogy azt csak az fogja igazán megérteni, aki maga is átesett rajta. Egyik nagy szenvedése az ilyen lelkeknek, főleg ha azelőtt gonoszak voltak, amúgyis az a gondolat, hogy büntetésül bűneikért Isten megengedi tévedésüket.⁷⁷ Abban a pillanatban, mikor Ő Szent Felsége ily kegyelmekben részesíti őket, nincs ugyan semmi kétségük aziránt, hogy azok Tőle jönnek s hogy nem származhatnak más szellemtől; csakhogy ez a kegyelem rövid ideig tart, bűneik pedig állandóan szemük előtt vannak s így – különösen, ha újabb hibát vesznek észre magukon – az meg mindig akad elég – azonnal megjön ez a kínszenvedés. Ha a gyóntató megnyugtatja az illetőt, akkor csillapodik a szenvedése, bár később újra visszatér; ellenben, ha még a gyóntató is ráijeszt, akkor igazán elviselhetetlenné lesz. Hátha még ráadásul beleesik egyikébe azoknak a súlyos lelki szárazságoknak, amikor úgy tűnik fel előtte, mintha soha életében nem lett volna képes s a jövőben is képtelen volna Istenre még csak gondolni is; s amikor, ha Istenről beszélnek előtte, úgy érzi, mintha olyasvalakit emlegetnének, akiről valaha csak amúgy futólag hallott valamit!

S még ez is hagyján; de ha ráadásul ennek a léleknek az a gondolata támad, hogy nem képes világosan beszélni gyóntatói előtt s hogy tévedésbe ejti őket: akkor van csak igazán oda! Hiába vizsgálhatja önmagát; hiába látja be, hogy hiszen minden legkisebb gondolatát is őszintén feltárja előttük: mindez nem képes őt megnyugtatni. Az értelem ilyenkor úgy el van homályosodva, hogy nem tudja belátni az igazságot, hanem vakon hiszi azt, amit a képzelet

⁷⁵ A Szent megint önmagáról beszél. Önéletrajza és az Alapítások könyve mutatják, hogy állandóan beteges volt. Leveleiből kitűnik, hogy még legjobban szokta magát érezni Tolédóban. Másutt állandóan gyötörte a váltóláz. Ifjú korában csúsz következtében éveken át nyomorék volt, de még világi úrileány korában sem hangzott el ajkairól soha egyetlen panasz sem a legnagyobb kínok közepette. Amint ő mondja, „nem panaszkodott, mert neki férfi-szívet adott az Úr”.

⁷⁶ Ma hisztériának mondanók.

⁷⁷ T. i. megengedi, hogy Isten kegyelmének tekintsék, ami tulajdonképpen a képzelet játéka, vagy pedig az ördög szemfényvesztése. Ez az a „tévedés”, amelyről A Belső Várkastélyban minduntalan szó esik.

elébe tart – mert ilyenkor annak áll a vásár – meg azt a sok ostobaságot, amit a rossz szellem sugdos neki. Ez utóbbinak ugyanis ilyenkor nagy szabadságot enged az Úr, hogy próbára tegye a lelket; megengedi, hogy még azt is elhitesse vele, miszerint Isten eltaszította őt magától. Szíve úgy elszorul ilyenkor s annyi mindenféle gondolat támad ellene, hogy nem tudom lehet-e ezeket az elviselhetetlen lelki kínokat máshoz hasonlítani, mint a pokol szenvedéseéhez.

Amikor ez a lelki vihar tart, nem talál vigaszt. Ha a lelkiatyjánál keresi: mintha csak az összes ördögök szövetkeztek volna gyóntatójával, az még jobban megkínozza. Az egyik gyóntatónak éppen egy ilyen megkínzott lélekkel volt dolga; veszedelmesnek tartotta állapotát, mert olyan sokféle gondolat gyötörte az illetőt s azért azt mondta neki, hogy értesítse, valahányszor ez az állapot megismétlődik. Azonban a baj mindig csak rosszabbodott s végül belátta, hogy nem tehet vele semmit. Ha ez a személy kezébe vett egy az anyanyelvén megírt könyvet, habár egyébként nagyon is jól tudott olvasni, oly keveset értett belőle, mintha a betűket sem ismerte volna, értelme olyankor teljesen képtelen volt bárminek felfogására.

Ebben a lelki viharban nincs más segítség, mint Isten irgalmába vetni bizalmunkat. Tényleg, mikor legkevésbé várnánk, Isten egyetlen egy szavára, vagy véletlenül közbejött esemény hatása alatt olyan hirtelen múlik el, mintha sohasem lett volna, a lélek pedig úgy érzi magát, mintha egyszerre megtelnék napfényel s boldogabb, mint valaha volt. Úgy tűnik föl előtte, mintha valami veszedelmes ütközetből győztesen került volna ki, s dicsőíti az Urat, mert Ő volt, aki érte harcolt és győzött. Azt ugyanis világosan belátja, hogy nem ő maga küzdött, mert hiszen ellensége már minden fegyverét kicsavarta kezéből. Így azután teljesen belátja saját nyomorúságát s azt, hogy mily tehetetlenek vagyunk, ha az Úr magunkra hagy bennünket. Most már nincs hosszas fontolgatásra szüksége, hogy ezt megértse, mert saját tapasztalatából tudja. Veszélyben forgott, belátta tehetetlenségét s ez megértette vele, mennyire semmit érő, mennyire hitvány lények vagyunk. A kegyelem ugyan megmarad a lélekben ama belső kínok alatt is, mert hiszen bármennyit szenvedjen, nem vétkezik Isten ellen s nem vétkeznék semmiért sem a földön, azonban ez a kegyelem annyira el van rejtve, hogy nem látszik belőle még csak egy parányi kis szikra sem, amely mutatná, hogy a lélek a kegyelem állapotában van, vagy, hogy valaha abban volt. Ha valaha valami jót tett, vagy Ő Szent Felségétől kapott valami nagy kegyelmet, az mind úgy tűnik föl előtte, mintha csak álmodta volna, vagy képzelődne. Annál világosabban látja azonban bűneit s aziránt nincs legkisebb kétsége sem, hogy azokat ő követte el.

Ó Jézusom, mily szomorú látvány a lélek, mikor így el van hagyatva s mily keveset használ neki bármi földi vigasztalás! Azért, nővéreim, ha alkalmilag magatok is így vagytok, ne gondoljátok, hogy a gazdagok s akik maguk urai, ilyen esetekben jobban segíthetnek magukon, mint ti. Szó sincs róla. Ha siralomházi raboknak kínálgatnák a föld összes élvezeteit, az nemcsak nem szolgálna vigasztalásukra, hanem még növelné szenvedésüket. Így van ez itt is, ezek a bajok fölülről jönnek, itt a földi dolgok nem használnak semmit. A mi nagy Istenünk azt akarja, hogy elismerjük őt királyunknak s belássuk saját nyomorúságunkat. Ez a belátás egyébként, amint a következőkből látni fogjuk, nagyon is fontos ránk nézve.

Mit tegyen azonban ez a szegény lélek, ha napokon keresztül tart ez az állapot? Ha imádkozik, úgy van vele, mintha nem imádkoznék, azt akarom mondani, hogy úgy van a belső vigasztalás szempontjából, mert lelke nem képes megnyugodni. Különbösen sem érti meg maga sem azt, amit imádkozik, még ha ajakima volna is. Elmélkedésről természetesen ez egész idő alatt szó sem lehet, mert a lelki tehetségek képtelenek rá. Sőt az egyedüllét határozottan káros rá nézve, bár viszont az is terhére van, ha másokkal kell érintkeznie s ha beszélnek hozzá. Így azután, bármennyire igyekezzék is erősen tartani magát, a külsején is meglátszik a nagy levertség és szomorúság.

De vajjon meg tudja-e mondani, hogy tulajdonképpen mi baja van? Nem, mert ezek a szívbéli szorongások és lelki fájdalmak nem fejezhetők ki szóban. Még a legjobb eszköz – nem arra, hogy elműljék, mert olyant nem ismerek, hanem arra, hogy elviselhető legyen – az, hogy az

emberbaráti szeretet cselekedeteit gyakoroljuk. Egyébként pedig bízunk Isten irgalmában, amely soha sem hagyja el azokat, akik beléje helyezik minden reményüket. Legyen mindörökké áldott az Úr! Amen.

Az ördög is okozhat külső szenvedéseket, de ezek ritkábbak s nem is oly fájdalmasak, úgy hogy nem érdemes róluk beszélni. Ugyanis bármennyire kellemetlenek legyenek is egyébként, nézetem szerint nem képesek a lelki tehetségeket megbénítani, sem pedig a lélek békéjét valami nagyon megzavarni. Meg azután e tekintetben az értelmünk is megállja a helyét, amennyiben jól tudja, hogy a rossz szellem nem képes ellenünk többet tenni, mint amennyit az Úr enged meg neki. Ameddig pedig az értelem nincs elhomályosítva, minden csekélység ahhoz képest, amiről szó volt.

Egyébként belső fájdalmakról, melyeket a léleknek el kell szenvednie, majd akkor beszélünk, ha szó lesz az elmélkedés különböző módjairól s az Úr kegyelmeiről, amelyeket ebben a lelki lakásban adományoz. Ezek közül egyesek nagyobb kínt okozhatnak, mint az előbbiek s jobban le is zsarolják a szervezetet, másrészt azonban akkora kegyelmei az Úrnak, hogy nem nevezhetők igazában szenvedéseknek s nem is illenék őket így neveznünk. Hogy csakugyan kegyelmek, azt a lélek akkor érzi legjobban, amidőn rá nehezednek s akkor látja be azt is, hogy nem érdemli meg Isten részéről ezt a nagy jóságot.

Ez a nagy szenvedés⁷⁸ akkor nehezedik ránk legjobban, mikor be kell lépnünk a hetedik lelki lakásba. Sok egyéb szenvedés is jár vele együtt s egyiknek-másiknak még sorát ejtem. Valamennyiről beszélni lehetetlenség volna s azt sem leszek képes megmagyarázni, hogy milyenek ezek a szenvedések, mert sokkal magasabb rendű forrásból származnak, mint azok, amelyekről beszéltem. S ha az eddigiekről az én alacsonyan járó eszemmel nem tudtam többet mondani, még kevesebbet tudok majd beszélni ez utóbbiakról. Isten adja Szent Fia érdemeire való tekintetből mindehhez az Ő áldását.

⁷⁸ T. i. a lélek sötét éjjele, amelyről Keresztes Szent János könyvet írt.

II. fejezet

Beszél a különböző eszközökről amelyeket az Úr használ a lélek felébresztésére. Ezek nagyon értékes és magasztos kegyelmek s úgy látszik, ezeknél nem kell félni a csalódástól.

Azt mondhatná valaki, hogy egészen cserben hagytuk a mi kis galambunkat, pedig dehogy is hagytuk; hiszen éppen e szenvedések következtében röpköd magasabban. Most pedig beszéljünk arról, hogy miképpen bánik vele a Jegyes. Mielőtt a szó szoros értelmében válnék Jegyesévé, mind jobban éleszti vágyódását e boldogság után. Teszi pedig ezt valami oly finom és gyöngéd úton-módon, hogy a lélek maga sem tudna annak mivoltáról számot adni. Én sem hiszem, hogy meg tudjam magamat értetni másokkal, mint azokkal, akik ezt tapasztalatból ismerik. Ugyanis valami rendkívül finom és gyöngéd ösztönöket ébreszt a léleknek legmélyén s amelyekre hiába keresnénk találó hasonlatot.

Egészen más ez, mint amit itt a földön saját erőnkől érhetünk el s még a szellemi örömöktől is lényegesen különbözik, amelyekről beszéltünk. Sokszor megesik, hogy az illető személy egyáltalában nem is gondol ilyesmire, elméje egyáltalában nem foglalkozik Istennel s íme, Ő Szent Felsége egyszerre csak fölébreszti és pedig oly váratlanul, mintha csak valami meteor röppent volna el mellette, vagy pedig hirtelen mennydörgés ijesztette volna meg. A lélek ugyan nem hall semmi hangot, de egészen jól megérti, hogy Isten hívta. Annyira megérti ezt a hívást, hogy sokszor – különösen, mikor ez a dolog még nem történt meg vele gyakran – megremeg és panaszkodik magában miatta, habár semmi fájdalmat nem szenved. Úgy érzi, mintha megsebezték volna, de kellemes módon, azt azonban nem érti, hogyan történt és hogy ki sebezte meg. Viszont pedig érzi, hogy nagyon értékes kegyelmet kapott s azt kívánja, bárha soha se gyógyulna ki ebből a sebből. Szerelmes szavakkal panaszkodik emiatt – olykor fennhangon is – az ő Jegyesének. Mást nem tud tenni. Érzi ugyanis jelenlétét s fáj neki, mért nem akarja magát oly módon kinyilatkoztatni, hogy élvezhetné. Ez pedig nagy fájdalom, habár mindamellet élvezetes és édes. Még ha akarná is nem érezni ezt a fájdalmat, mégis érezné: de eszébe sem jut ilyesmit kívánni. Hiszen ez a fájdalom nagyobb élvezetet nyújt neki, mint a nyugalom imájának minden fájdalomtól mentes, édes elmélyedése.

Azon töröm a fejemet, nővéreim, hogyan magyarázhatnám meg nektek az isteni szeretetnek ezt a titokzatos működését, de semmi sem jut az eszembe. Látszólag ellentmondás van a dologban. Egyrészt ugyanis a Jegyes világosan értésére adja a léleknek, hogy ott van mellette, másrészt pedig hívja és pedig minden kétséget kizáró jellel s annyira átható hangon, hogy a léleknek szükségképpen meg kell hallania. Azt lehetne mondani, hogy a Jegyes kiszól onnét a hetedik lelki lakásból, ahol tartózkodik s szavára – bár megjegyzendő, nem tagolt beszédről van szó – a többi lelki lakások lakói, az érzékek, a képzelet és a lelki tehetségek, egyszerre elhallgatnak s nem mernek moccanni.

Ó én hatalmas Istenem, mily mélységek a titkaid s mennyire különböznek a lelki dolgok mindattól, amit a földön látunk és hallunk. Hiszen már ezt a csekélységet sem lehet megmagyarázni semmi földi hasonlat segítségével: pedig mi ez azokhoz a nagyszerű dolgokhoz képest, amiket Te az emberi lélekben létre tudsz hozni! Már ez is akkora hatással van rá, hogy majdnem megemészti a vágy s amellet nem tudja, mit kérjen. Azt az egyet világosan érzi, hogy Istene vele van. Azt fogjátok mondani, de ha ezt érzi, vajjon mi után vágyódik még s mi fáj neki? Vajjon micsoda nagyobb boldogságot kívánhat? Azt én nem tudom, de annyit tudok, hogy ez a fájdalom szíve mélyéig hat s mikor kihúzza nyílát Az, aki megsebezte, úgy érzi, mintha szívét is kiszakítaná: ilyen erős érzélem, ekkora szeretet tölti el!

Most jutott eszembe, hogy olyféleképpen van mintha parázzsal telt brazéróból⁷⁹ (s én Istenem! – csakugyan így is van) kiugranék egy szikra s a lélekbe esnék, úgy hogy azt megperzselné. Ahhoz, hogy egészen elégsze, ez a szikra nem elégséges, de élvezetes fájdalmat kelt benne s abban a pillanatban, amidőn megérinti, létrehozza azt a hatást, amelyről fõntebb beszéltem. Ez az élvezetes kín, amely tulajdonképpen nem is nevezhető kínnak, nem marad sokáig egyenletes. Olykor hosszabb ideig tart, olykor hamarosan véget ér aszerint, amint az Úrnak tetszik, mert nem olyan dolog ez, amit emberi módon elõ lehetne idézni. De ha sokáig tartana is, erõssége váltakozik. Egyszóval soha sem egészen változatlan s azért nem is gyullasztja lángra az egész lelket. Amikor az utóbbi éppen azon van, hogy lángra lobbanjon, a szikra elalszik s a lélek vágyva-vágyódik újra végigszenvedni azt a szerelmes kínt, amelyet neki okozott.

Ennél a dolognál gondolni sem lehet arra, hogy talán valami természetes tünemény az egész, hogy talán melankóliából származik; hogy esetleg az ördög okozza, vagy pedig, hogy a képzeletnek a játéka, mert nagyon is jól észrevehető, hogy az egész folyamat változhatatlan lelki lakásból indul ki, ahol az Úr tartózkodik. A hatása is nagyon különbözik attól, amelyet egyes más imafokozatoknál tapasztalunk, mert ez utóbbiaknál a szellemi öröm okozta mély kábultság sokszor támaszthat bennünk némi kétséget. Itt ellenben egyáltalában nincs kábultság, sem az érzékekben, sem a lelki tehetségekben. Ezek meglepetve nézik, hogy mi az ami a lélekkel történik, de nem zavarják semmiképpen ez utóbbit s nem képesek, nézetem szerint, sem növelni azt az élvezetes fájdalmat, sem pedig megszüntetni.

Akinek az Úr megadta ezt a kegyelmet – s az illetõ kétségtelenül rá fog ismerni, ha ezeket olvassa – az adjon neki szíve mélyébõl hálát. Tévedéstõl ebben a dologban nincs mit félnie, inkább arra vigyázzon, hogy valamiképpen ne legyen hálátlan ilyen nagy kegyelemmel szemben. Igyekezék tehát folyton elõre haladni az Isten szolgálatában s meg fogja látni, hogy milyen messze jut s hogy mindig többet fog kapni tõle. Egy bizonyos személy több évet töltött ily módon s nagyon is beérte ezzel a kegyelemmel. Ha pedig évek hosszú során kellene nagy szenvedések közepette szolgálnia az Urat, úgy találná, hogy bõségesen megkapta elõre a fizetést. Legyen mindörökkõn áldva, amen.

Azt kérdezhetnétek, hogy vajjon miért lehetünk e kegyelem dolgában jobban megnyugtatta, mint egyéb esetekben. Nézetem szerint a következõ okoknál fogva. Elõször is az ördög sohasem képes élvezetes fájdalmat okozni; már pedig itt olyant érzünk. Tud ugyan hamis lelki gyönyörüséget és élvezetet kelteni, arra azonban nincs hatalma, hogy fájdalmat – és pedig akkorát – kössön össze lelki nyugalommal és gyönyörüséggel. Az õ hatalma a mi lényünknek csak külsõ rétegeire terjed ki. A fájdalmak pedig, amelyeket okoz, sohasem járnak élvezettel és lelki békével, hanem inkább nyugtalansággal és vergõdéssel. A második ok az, hogy ez az élvezetes lelki vihar olyan lelki tájakról jön, amelyekre nem terjed ki az õ befolyása. A harmadik az, hogy a lélek nagyon nagy hasznot merít ebbõl a kegyelembõl. Csak a leggyakoribb gyümölcseit akarom megemlíteni: e kegyelem hatása alatt az illetõ elhatározza, hogy mindent elszenved Istenért; hõn óhajtja, hogy sok megpróbáltatásban legyen része; igyekszik kitérni a földi élvezetek, például a társalgások elõl s más hasonló jóindulatok gerjednek föl benne.

Hogy nem a képzelet játéka, az teljesen világos, mert bármennyire igyekezék is más alkalommal ugyanazt önmagában felidézni, nem sikerül neki. A folyamat annyira szembeszökõ, hogy lehetetlenség volna azt olyankor elképzelni, amikor tényleg nincs meg, aminthogy nem lehet benne kételkedni, ha egyszer megvan. Ez annyira áll, hogyha valakinek kétsége volna aziránt, vajjon *ebben* a kegyelemben volt-e része, vagy pedig más fajtában – tudja meg, hogy nem ez a kegyelem volt. Ez ugyanis annyira érezhető, mint amint hallható a fülre nézve valami

⁷⁹ A brazéro parázzsal telt kis üst, amely fölött a kezét melengetik télen. Spanyol- és Olaszországban, ahol a fûtés még nem általános, most is használják.

erős hang. A melankóliáról pedig ebben az esetben szó sem lehet, mert a melankólia csalóka képeit a képzeletben alkotja meg, itt pedig az egész folyamat a lélek mélyéből ered. Hiszen lehet, hogy tévedek, amíg azonban nem hallok más okokat hozzáértő embertől, megmaradok a magam véleménye mellett. Ismerek egy személyt, aki ugyancsak félt a tévedésektől, de azért a jelenségben a tévedést mindig kizártnak tartotta.

Ezenkívül egyéb eszközöket is használ az Úr a lélek felébresztésére. Megtörténik például olykor, hogy mikor ajakimát végez s nem gondol lelki dolgokra, egyszerre, egészen váratlanul, valami élvezetes belső láng fogja el. Olyasféle ez az érzés, mintha erős, kellemes illat terjedne el hirtelenében mellette s igazgatná összes érzékeit. Nem mondom, hogy igazán illat, csak hasonlóképpen használom ezt. Ez az illat vagy ilyesféle, az, amiből a lélek megérti, hogy Jegyese ott van a közelében. Ilyenkor erős vágy fogja el a lelket, hogy élvezhesse jelenlétét s szeretne nagyot tenni az Úrért s minél méltóbban dicsőíteni Őt. Ez a kegyelem ugyanonnét ered, mint az előbbi, azonban ebben nincs semmi, ami fájdalmat okozna s az a vágy, hogy Isten jelenlétét élvezhesse, szintén nem fájdalmas. Ezt a lélek gyakrabban érzi.⁸⁰ Azt hiszem, itt sem kell tévedéstől félni és pedig több okból azok közül, amelyeket fentebb mondtam. Fogadjuk ezt a kegyelmet is nagy hálával.

⁸⁰ Szent Terézia általánosságban beszél, de tulajdonképpen mindig azokat a kegyelmeket fejtegeti, amelyekben ő maga részesült. „A lélek” tehát, amelyről itt szó van, az ő saját lelke.

III. fejezet

Folytatja ugyanazt az anyagot s elmondja, miként beszél Isten a lélekhez, ha olykor úgy tetszik Neki. Tanácsokat ad, hogy miképpen viselkedjék a lélek ilyen alkalmakkor s hogy ne kövesse a maga esztét. Néhány jelet említ meg, amelyekből megállapítható, vajjon tévedésen alapul-e a dolog vagy sem. Ez a fejezet nagyon hasznos az olvasónak.

Még más módon is felébreszti néha az Úr a lelket: tudniillik beszél hozzá és pedig nagyon sokféleképpen. Ez a kegyelem több tekintetben nagyobbak volna mondható, mint az előbbi, azonban esetleg veszedelmes lehet s azért kissé bővebben akarok vele foglalkozni. Azok a szózatok, amelyekről itt beszélünk, olykor kívülről jönnek, olykor a léleknek legmélyéből, olykor annak felső részéből. Mások viszont annyira kívülről jönnek, hogy füllel hallhatók, mint valami tagolt emberi beszéd.

Olykor, sőt gyakran, mindez a képzelet játéka lehet, különösen gyöngfejú, vagy melankolikus személyeknél, értem, ha a melankólia nagyfokú náluk.⁸¹ Az ilyeneknél, nézetem szerint, nem szabad komolyan venni, ha azt állítják, hogy valamit láttak, hallottak vagy megértettek. Azt sem szabad azonban nekik mondani, hogy a dolog az ördögtől származik, mert ez izgalomba ejtené őket. Legjobb úgy bánni velük, amint betegekkel szokás. A főnöknő, vagy pedig a gyóntató, akinek elbeszéljük, mondja nekik, hogy ne törődjenek vele, mert az ilyenek Isten szolgálatában nem lényegesek; s hogy, bár az ő esetükben – reméljük – nem így lesz a dolog, az ördög ilyenek révén már sokakat vezetett tévútra. Azonban úgy a gyóntató, mint a főnöknő óvakodjanak attól, hogy megszorítsák őket; elég bajuk, szegényeknek, az a betegség. Azt se mondják soha, hogy melankóliától származik, mert akkor igazán nem lesz vége; az illető ugyanis akár meg is esküszik rá, hogy ő igenis látott és hallott valamit és csakugyan meg van arról győződve, hogy igazat mond. Azzal azonban le kell számolni, hogy ezeknek a személyeknek az elmélkedés egyáltalában nem való. Azt tehát abba kell velük hagyni s amennyire csak lehet, rá kell venni őket, hogy semmibe se vegyék az ilyen tüneteket. Azért kell erre nagy gondot fordítani, mert az ilyen beteg lelkeket az ördög ki szokta használni saját céljaira s ha talán nekik maguknak nem is tudna ártani, másokra fog általuk káros befolyást gyakorolni. Azonban akár betegekről, akár egészségesekről legyen szó, mindig helyén van az óvatosság, mindaddig, amíg nem tudjuk biztosan, hogy a tünetek miféle szellemtől származnak. Ezért mondom, hogy kezdetben legjobb a dolgot mindig gyanúsnak tekinteni és ellentállást kifejteni. Ha ugyanis Istentől van, erre a magatartása nem fog megszűnni, sőt az ellentállás még csak erősíteni fogja. Ez tényleg így van. Másrészt azonban nem szabad az illető lelket túlságosan zaklatni vagy bántani, mert ő igazán nem tehet róla.

Visszatérek már most azokra a szózatokra, amelyeket a lélek olykor hallani szokott. Akármilyen módon jöjjenek is, származhatnak Istentől, de jöhetnek az ördögtől és saját képzeletünktől is. Megkísérlem az Úr segítségével megmagyarázni nektek azokat a jeleket, amelyek alapján ezek a szózatok megkülönböztethetők s amelyek idejében figyelmeztetnek minket arra, hogy a dolog veszedelmes. Imádságos emberek között ugyanis sokan vannak, akik ilyen szózatokat hallanak. Azt szeretném, nővéreim, jegyezzétek meg egyszer s mindenkorra, hogy nem követtek el hibát, ha hisztek bennük, de akkor sem, ha nem hisztek. Ha ezek a szózatok csupán nektek szólnak s valami vigasztalást tartalmaznak, vagy pedig szemrehányást hibáitok miatt: akkor nincs baj, bárkitől eredjenek is, vagy legyenek akár a képzelet játéka. Csak egyre figyelmeztetek, hogy jöjjenek bár e szavak akár magától Istentől is, ne képzeljétek valamiképpen, hogy emiatt jobbak vagytok. Hányszor beszélt Ő a farizeusokhoz! Azon fordul

⁸¹ Melankólia = hisztéria.

meg a dolog, vajjon hasznára fordítja-e valaki szavait. Ha azonban valamelyik ilyen szózat nem volna teljesen megegyező a Szentírással, akkor vegyének olybá, mintha magának az ördögnek szájából hallottatok volna. Ugyanis még ha a ti gyöngye képzeletekből származnék is, ebben az esetben úgy kell tekinteni, mint a hit ellen irányuló kísértést s küzdeni ellene, míg csak el nem távozik. Egyébként az ilyen kísértés könnyen elűzhető, mert kevés az ereje.

Amint már kezdetben mondtam, egyáltalában nem számít, hogy e szózatok a lélek legmélyéből, vagy felső részéből, vagy pedig kívülről jönnek-e: mind a három esetben származhatnak Istentől, meg nem is. A legbiztosabb jelek e kérdés eldöntésére, nézetem szerint, a következők:

Az első és a legszembeesőbb az, hogy Isten szavai a hatalmas uralkodó szavai, amelyek nemcsak jeleznek valamit, hanem azt mindjárt meg is teszik. Világosabban akarom ezt megmagyarázni. Legyen például egy lélek teljesen elmerülve abba a búskomorságba, amelyről szó volt; legyen elhomályosodva az értelme is és érezzen vigasztalan szárazságot. Egy ilyen szózat, mondjuk ez: „Ne szomorkodjál”, elég arra, hogy teljesen megvigasztalódjék, hogy minden fájdalma megszűnjék; lelkét fényesség töltse be s a szenvedés eltávozzék abból. Pedig ha az egész világ összefogott volna s az összes tudósok igyekeztek volna érvekkel meggyőzni arról, hogy nincs oka a szomorúságra: akármennyit vesződtek volna is vele, nem tudták volna megszüntetni lelki szenvedését. Egy más alkalommal le van verve s remeg a félelemtől mert gyóntatója és mások kijelentették, hogy a rossz szellemek hatalma alatt áll. S íme e szavakat hallja: „Ne félj, én vagyok” s ez elég arra, hogy minden félelme megszűnjék. Lelke teljesen megvigasztalódik s most jöhetne bárki, nem volna képes elhítni vele az ellenkezőjét annak, amit e szavak értésére adtak. Vagy pedig nehéz gondjai vannak bizonyos ügyek miatt s nem tudja, sikerülnek-e majd. Ekkor azt a biztatást hallja, hogy nyugodjék meg, mert minden jól fog menni. Aggodalma azonnal megszűnik, teljesen bizonyos a jövő felől. S így van ez más hasonló dolgokkal is.

A második jel a nagy nyugalom, amely az ilyen szavakkal a lélekbe bevonul; az a mély és békés áhítat, amely eltölti s arra készíti, hogy Istent dicsőítse. Ó Uram, ha ekkora ereje van egyetlen egy szóznak, amelyet nekünk valamelyik apródoddal izensz – némelyek szerint ugyanis ebben a lelki lakásban még nem maga az Úr beszél a lélekkel, hanem az angyalok – vajjon mekkora erőt öntesz abba a lélekbe, mely szeretetben egyesült Veled, Te pedig vele?!

A harmadik jel az, hogy ezek a szózatok hosszú ideig, sőt egyesek mindenkoron megmaradnak az emlékezetben, holott más szavakat, amelyeket itt-ott hallunk, egy-kettőre elfelejtünk. Azt akarom mondani, hogy egyéb kijelentések, ha még oly komoly emberektől vagy nagy tudósoktól származnak is, nem vésődnek oly mélyen az emlékezetünkbe; ha pedig a jövőre vonatkoznak, nem hiszünk bennük úgy, mint ezekben. Isten szavai ugyanis teljes bizonyosságot hagynak a lélekben akkor is, ha valami jövődől dolgot mondanak előre. Igaz ugyan, hogy néha, mikor a dolog nagyon valószínűtlen, sőt lehetetlennek látszik, a lélekben felmerülhet kétség aziránt, vajjon beteljesül-e a jóslás vagy sem s a szózatba vetett hit hol erősebb, hol gyöngébb lehet; mindazonáltal oly szilárd meggyőződést hagy a lélekben, hogy ezt teljesen feladni sohasem képes. Ha minden jel arra mutatna is, hogy a jóslat ellenkezője fog bekövetkezni; ha közben évek múlnának is el, nem képes megszabadulni attól a gondolattól, hogy Isten talál majd olyan utat-módot, amelyet emberi ész nem képes elképzelni s végül mégis meg fog valósulni az, amit a szózat előre jelzett. Tényleg meg is valósul.

Időközben azonban, mint mondom, a léleknek nagyon rosszul esik, ha látja, hogy az eseményekben olyan fordulat állt be, mintha a jóslat nem akarna beteljesedni; mivel ugyanis az a kinyilatkoztatás már régen történt s az a meggyőződés, amelyet benne kiváltott, szintén nem olyan eleven többé, holmi kételyei támadnak, vajjon nem játszott-e vele talán mégis az ördög, vagy pedig a saját képzelete. Pedig akkor, amikor a szózatot hallotta, eziránt semmi kétsége nem volt, sőt kész lett volna meghalni annak a kinyilatkoztatásnak igazságáért. Ismétlem azonban, a meggyőződés ennek ellenére megmarad s mindezek a kétségek az ördögtől származnak, aki a

lelket kínozni akarja és megfélemlíteni, különösen abban az esetben, ha olyan ügyről van szó, amely nagy javára lenne a lelkeknek és nagy dicsőségére szolgálna Istennek, de amelynek egyelőre nehézségek állják útját. Ilyenkor mire nem volna képes az ördög?! Ha mást nem is tud elérni, legalább csökkenti a hitet; mert hiszen nagy hiba az, ha nem hisszük, hogy a mindenható Isten képes olyan dolgokat is megtenni, amelyek meghaladják a mi értelmünket.

Habár tehát ilyen lelki küzdelmei vannak; habár gyóntatói, akikkel a jóslatot közölte, azt ostobaságnak minősítik; habár egész sereg balsiker látszik azt bizonyítani, hogy a jóslat teljesülése merő lehetetlenség: nem tudom, hogyan van, de abban a lélekben mindig megmarad egy élő szikrája a meggyőződésnek, hogy igenis, mégis úgy lesz. S ezt megőrzi akkor is, ha már minden egyéb remény kihalt belőle, sőt ha talán már ő maga óhajtaná ennek a meggyőződésnek szikráját eloltani. Végül pedig, mint mondom, az Úr szava mégis csak teljesedik s akkor a lelket oly elégyűtség fogja el s oly boldog, hogy szünet nélkül szeretné Istent dicsőíteni. Megjegyzendő, nem annak örül, hogy ez vagy az a dolog sikerült, – bármennyire legyen is egyébként abban érdekelve – hanem annak, hogy az Úr szavai teljesedtek.

Nem tudnám megmondani, hogy mért óhajtja oly forrón az a lélek, hogy ezek a szavak teljesüljenek, de annyi bizonyos, ha őt magát kapnák rajta valami hazugságon, az távolról sem fájna neki annyira, mintha az ilyen jóslat nem teljesednék. Pedig hiszen ő nem felelős érte, mert ő csak azt mondta el másoknak, amit bensőleg hallott. Ilyenkor egy bizonyos személy sokszor gondolt Jónás prófétára, aki úgy félt attól, hogy Ninive nem talál elsüllyedni.⁸² Végre is Isten szavairól van szó s így csak illik azt kívánni, hogy igaza legyen Annak, aki a legfőbb Igazság! Azért nagy is a boldogság, ha ezernyi kerülő úton s szinte lehetetlen dolgokban, a szavak mégis beteljesülnek. S ha ebből a teljesedésből súlyos szenvedések származnának is az illető személyre, inkább akarja azokat elsz szenvedni, semhogy be ne teljesedjék az, amit ő teljes bizonyossággal az Úr szavának tart. Lehet, hogy nem mindenki van meg ez a gyöngesség, ha ugyan annak mondható, mert én nem tudnám elítélni.

Ha a szavak a képzelőtehetség játékán alapulnak, akkor nem kíséri őket egy sem e jelek közül. Nincs meg sem a bizonyosság tudata, sem a belső béke, sem a lelki gyönyörűség. Mikor azonban valaki nagyon bele van merülve a nyugalom imájába vagy a lelki álomba, megeshetik vele valami más s én ismerek egyeseket, akikkel tényleg megesett. Vannak ugyanis olyanok, akiknél annyira gyöngé a szervezet vagy a képzelőtehetség, – vagy talán más valami ok forog fenn – hogy amint belemélyednek ebbe a mély áhítatba, annyira magukon kívül vannak, hogy a világ benyomásaiból semmit sem éreznek. Érzékeik teljesen el vannak kábulva. Ilyenkor azután, mint ahogy az alvó embernek álmai szoktak lenni – s ki tudja, nem alusznak-e ők is – ők is hallanak vagy látnak valamit s azt hiszik, hogy Istentől jön. Tényleg azonban az egésznek nincs is több jelentősége, mint az álmoké.

Az is megeshetik, hogy mialatt valaki valamit kér a mi Urunktól, azt képzele, hogy Ő Szent Felsége megígéri azt neki. Ez valóban meg is történhetik. De ha valakinek tapasztalata van az isteni szavak körül, nem fogja, nézetem szerint, sohasem összetéveszteni az ilyen képzelt szózatokat a valódiakkal.

Az ördögtől már inkább van okunk félni; bár ha megvannak azok a jelek, amelyekről beszéltem, nagyon meg lehetünk nyugtatva aziránt, hogy a kinyilatkoztatás Istentől származik. Ha azonban fontos dologról van szó s ha a szavak valaminek megtevését parancsolják, ami akár az illető személynek, akár másvalakinek az ügye, soha sem szabad szerintük eljárni anélkül, hogy megkérdeznék valamelyik tudós, óvatos és istenfélő gyóntatónak a véleményét. Még csak gondolni sem szabad arra, hogy enélkül bármit is tegyünk, még ha újra és újra hallanánk is a szózatot s ha egészen világos volna is előttünk, hogy Istentől jön. Ezt ugyanis maga Ő Szent Felsége követeli tőlünk, mert megmondta nekünk, hogy a gyóntatót tekintjük az ő

⁸² Jón. 4. feje.

képviselőjének.⁸³ Hogy e szentírási szavak az Ő szavai, aziránt nem foroghat fenn kétség s ezek adnak majd bátorságot, ha nehéz dologról van szó. A mi Urunk, ha neki úgy tetszik, majd meggyőzi a gyóntatót arról, hogy Ő volt, aki beszélt. Ha pedig nem tenné, akkor semmire sem vagyunk kötelezve. Ha valaki e tanácsom ellenére cselekednék és önféjűleg járna el, az szerintem nagy veszedelemnek tenné ki magát. Azért is a mi Urunk nevében figyelmeztetek, nővéreim, hogy azt sohase tegyétek.

Az Úrnak még más módja is van arra, hogy a lélekhez szóljon; ez némi értelmi látomással jár (hogy mi ez, arról majd később beszélek). Egészen a léleknek mélyén történik s nézetem szerint nagyon megbízható. Oly tisztán érthetőek a szavak, mintha a lélek füllel hallaná, amit az Úr neki mond. Oly titokzatosan folyik le az egész s oly sajátságos módon, hogy számbavéve azokat a hatásokat is, amelyeket a lélekben létrehoz, ez a látomás teljesen megnyugtató és kizárja az ördögi beavatkozás lehetőségét. Legalább is van elegendő ok arra, hogy ama nagy hatások alapján hitelesnek tartsuk; arra vonatkozólag pedig, hogy nem a képzelet játéka, meg van a teljes bizonyosság. Ez utóbbi bizonyosságot, ha jól megfigyeli a dolgot, mindenki megszerezheti a következő okok alapján.

Az első ok a nagy különbség a szabatoság tekintetében. Itt ugyanis annyira szabatos a mondás, hogy a hallott szavakból nem lehet elhagyni egy szótagot sem anélkül, hogy annak hiányát ne éreznék; s ugyancsak azt is azonnal észrevennénk, ha valaki más alakban ismételné őket előttünk, még ha értelme nagyjából ugyanaz volna is. Ellenben az olyan hanghallásban, amely a képzeleten alapszik, a beszéd nem oly szabatos és a kifejezés nem oly tömör, hanem inkább pongyola és ködös, mint amilyenek a félálomban hallott dolgok szoktak lenni.

A második ok. Gyakran egyáltalában nem is gondoltunk arra a dologra, amit a szavak jelentenek, vagyis a szózat egészen váratlanul jön; esetleg akkor, midőn éppen másokkal beszélgetünk. Más esetekben ugyan megesik, hogy feleletül szolgálnak valamire, ami nem sokkal előbb volt az eszünkben, vagy amit régebben gondoltunk. Legtöbbször azonban olyasmire vonatkoznak, ami soha eszünkbe sem volt, vagy amit nem is tartottunk volna lehetségesnek. Így tehát nem lehetnek a képzelet szülöttei, mert hogyan volna képes ez utóbbi tehetség a lelket megtévesztani olyan dolgokkal, amelyeket az soha sem óhajtott, soha sem akart, sőt nem is ismert.

A harmadik ok az, hogy itt az ember érzi, hogy másvalaki beszél hozzá; míg ellenben olyankor, amidőn a képzelet szövögeti képeit, ő maga rakja össze a szavakat, hogy azt jelentsék, amit ő kíván.

A negyedik, hogy a szavak is egészen mások. Itt egy szóból nagyon sokat lehet megérteni és pedig valami olyan különös módon, hogy az egyáltalában nem felel meg értelmünk természetes működésének.

Az ötödik. A szavakkal együtt valamiképpen, amit én nem tudnék jobban megmagyarázni, sokkal több jut a lélek értésére, mint amit a szavak magukban véve jelentenek. E beszéd nélküli megértetéről majd másutt szólok, mert ez olyan csodálatos dolog, amilyen csak a mi jó Urunktól telik ki.

E különböző szóbeli kinyilatkoztatások már sok embernek okoztak fejtörést; különösen egy személyt ismerek, aki alaposan fenn volt velük akadva, de mások is lesznek, akik nem tudnak rajtuk eligazodni. Az a bizonyos személy nagyon megfigyelte ezt a jelenséget – az Úr ugyanis nagyon gyakran részesítette ebben a kegyelemben – s kezdetben a legnagyobb aggodalma az volt, vajjon nem képzelete játszik-e vele. Mert, bár az ördög is sok minden cselfogást ki tud eszelni s kitűnően tudja játszani a világosság angyalának szerepét, hogy tőle származik-e valami, azt sokkal hamarabb el lehet dönteni. A szavak ugyan, ha az ő keze van a játékban, egészen világosak lesznek s az ember nem fog abban kételkedni, hogy hallotta őket: e tekintetben tehát

⁸³ Lk. 10, 16.

nem lesz különbség az ő beszéde és az Úristené között. Azonban nem lesz képes előidézni azokat a hatásokat, amelyekről beszéltünk, sem pedig nem fog békességet és világosságot hagyni a lélekben, hanem ellenkezőleg, nyugtalanságot és zavart okoz benne. Ha azonban a lélek alázatos és követi tanácsomat, vagyis, akármit mondjanak is a szavak, semmit sem tesz a maga feje szerint, akkor az ördög nagyon kevés, vagy éppen semmi kárt sem okozhat neki.

Ha a szavak az isteni szeretetnek kifejezései vagy vigasztalást foglalnak magukban, vizsgálja meg magát a lélek, hogy nem lett-e általuk önhitté; ha ugyanis nem szégyenül meg annál jobban, minél gyöngédebbek a szavak, higgye el, hogy nem Istentől valók. Egészen bizonyos ugyanis, hogy ha Istennel van a léleknek dolga, minél nagyobb kegyelemben részesül, annál kevesebbre becsüli önmagát; annál jobban tartja emlékezetben saját bűneit; annál kevésbé keresi saját érdekét; annál jobban használja értelmét és akaratát kizárólag arra, hogy Isten dicsőségét előmozdítsa; annál tökéletesebben feledkezik meg önmagáról; annál jobban vigyáz arra, hogy mindenben Isten akaratát teljesítse; s végül annál erősebbé lesz benne a meggyőződés, hogy a poklot érdemelte meg, nem pedig azokat a kegyelmeket.

Ha azok a dolgok, amelyek az elmélkedésben történnek vele s azok a kegyelmek, amelyekben részesül, ilyen hatásokat hoznak benne létre, akkor nem kell félnie. Bízva magát az Úr irgalmára, aki hűséges irányában s nem fogja megengedni, hogy az ördög tévútra vezesse. Mindamellett jó lesz, ha mindig óvatos marad.

Azok, akiket az Úr nem ezen az úton vezet, azt mondhatnák, hogy hát ne hallgasson a lélek ezekre a szózatokra, ha pedig bensejében mégis jelentkeznek, fordítsa el tőlük a figyelmét s ezáltal utasítsa el őket magától; így azután nem lesz kitéve semmiféle veszedelemnek. Könnyű ezt mondani, csak hogy merő lehetetlenség megtenni. Nem azokról a szavakról beszélek, amelyeket a lélek úgy képzel el; ezekkel szemben tényleg elég, ha a lélek eltereli róluk a figyelmét s megvetéssel fordít hátat annak, amit a képzelet előtte mutogat. Itt azonban ez nem lehetséges, mert a szellem, aki hozzánk beszél, teljesen megakasztja összes egyéb gondolatainknak menetét s kényszerít bennünket arra, hogy őt hallgassuk. Igazán azt hiszem, könnyebb volna süket fülre venni azt, amit valaki egy jó hallású embernek a fülébe kiabál, mint ezt. Az ilyen ugyanis megtehetné, hogy csak azért sem hallgat oda s másra irányítja figyelmét és gondolatait. Itt az ilyesmi lehetetlen. Az ember nem foghatja be fülét és sehogy sem képes másra gondolni, mint arra, amit a szellem hozzá beszél. Mert az, aki, ha nem csalódom, József kérésére,⁸⁴ meg tudta állítani a napot, arra is képes, hogy megállítsa bensőnkben a szellemi tehetségek működését. Ilyenkor érzi a lélek, hogy belső várkastélyában most nála nagyobb Úr parancsol, ami áhítattal és alázattal tölti el. Arra tehát, hogy az ember ne hallja, nincsen mód. Adja meg nekünk az isteni Felség, hogy mindig azon igyekezzünk, hogy Őt kielégítsük, magunkról pedig, amint mondtam, megfeledkezzünk. Amen. Adja meg Ő, hogy megértsétek azt, amit az eddigiekben akartam veletek megértetni s hogy a mondottak némi hasznára legyenek azoknak, akiket illetnek.

⁸⁴ József, 10, 12-13.

IV. fejezet

Arról beszél, hogyan függeszti fel Isten a léleknek működéseit az elragadtatás, extázis vagy önkívület által, ami mind egy és ugyanaz. Miért kell ahhoz nagy bátorság, hogy valaki ilyen nagy kegyelmeket fogadjon el Ő Szent Felségétől?

Az említett szenvedések és más nehézségek közepette vajjon hogyan is élvezhetne nyugalmat a mi kis pillangónk? Mindez csak még jobban éleszti abbeli vágyát, hogy végre egyesülhessen Jegyesével; Ő Szent Felsége pedig, ismervén a mi gyarlóságunkat, ezekkel és más dolgokkal lassankint megnöveli a bátorságát arra, hogy oly hatalmas Úrral lépjen frigyre s Jegyesével fogadja Őt.

Talán nevettek rajtam s azt hiszitek, hogy bolondokat beszélek. Azt gondoljátok ugyebár valamennyien, hogyha valamihez, úgy ehhez ugyancsak nem kell bátorság, mert hiszen nincs az az alacsonysorsú nő, akinek ne volna elég mersze ahhoz, hogy akár magával a királlyal is eljegyezze magát. Ebben igazatok is van, amennyiben földi királyról van szó; ellenben, ha az ég királyával történik az eljegyzés, higgyétek el nekem, hogy ahhoz több kell, mint gondolnátok. A mi természetünk ugyanis e magasztos frigyhez viszonyítva nagyon félénk és alacsony, úgy, hogyha Isten nem adná meg hozzá a bátorságot, bármennyire előnyös legyen is ránk nézve ez a lépés, nem volnánk képesek magunkat arra elhatározni.

Meglátjátok, mi mindent nem tesz meg az Úr, hogy ez az eljegyzés megtörténhessék. Nézetem szerint e célból küldi az emberre az elragadtatást⁸⁵ s fosztja meg őt érzékeinek használatától; mert ha eszméletnél volna s oly közel látná magát ehhez a végtelen Felséghez, nem maradna életben. Azonban én itt valódi elragadtatásokról beszélek, nem pedig holmi női gyöngeségekről, amelyeket egyesek nagyon is hajlandók mindjárt elragadtatásnak vagy extázisnak minősíteni. Hiszen úgy emlékszem, már említettem, hogy egyesek mennyire gyöngeszervezetűek: egy kis nyugalmi ima elég nekik ahhoz, hogy már-már haldokolni kezdjenek.

Sok tudós emberrel beszéltem az elragadtatásról s azok alapján, amit tőlük hallottam, meg akarom magyarázni annak néhány fajtát.⁸⁶ Nem tudom, sikerül-e majd most is magamat olyan jól megértetni, mint abban a másik műben,⁸⁷ amelyben írtam erről és sok más olyan dologról, amit itt újra elmondok. Másrészt azonban nekem azt mondták, hogy ne törődjem vele, ha ismétlésekbe esem; legalább majd minden együtt lesz ebben a műben, ami a lelki lakásokra vonatkozik.

Az egyik módja az elragadtatásnak a következő: a lelket, bár talán éppen akkor nem is imádkozik, megragadja Istennek valamely szava, amely eszébe ötlük, vagy pedig amelyet kimondanak előtte. Ekkor Ő Szent Felsége, mintha megsajnálná, hogy már oly régóta emészti a

⁸⁵ Szent Terézia életében az elragadtatások rendkívül gyakoriak voltak, különösen az 1558-tól (akkor volt az első) 1572-ig folyó években, tehát 43-57 éves kora között. Később, élete utolsó évtizedében, fokozatosan mind ritkábban fordultak elő. Mivel ő misztikus műveiben mindig a saját lelki életéről beszél, könnyen azt gondolhatnánk, hogy az elragadtatás hozzátartozik a magasabb szemlélődő élet lényegéhez. Ez tévedés volna. Részletesebben olvashatunk erről a kérdéstről például Zahn művében (Einführung in die christliche Mystik. Paderborn, 1908. 462. folyt.) Vannak, akik az elragadtatásokat egyenesen bizonyos relatív gyöngeségnek minősítik, a szent Terézia esetében azoknak későbbi elmaradását szellemi megerősödésére vezetik vissza. Mi azt hisszük, hogy ebben a dologban nagy szerepet játszik az illető szentnek temperamentuma. A szenvedélyes déli vér jobban fogja előmozdítani az elragadtatásokat, mint a nyugodtabb északi; a fiatalabb kor jobban, mint az, amelyben a pulzus már lassabban ver.

⁸⁶ Szent Terézia mindenképpen igyekszik elleplezni azt, hogy azokat a rendkívüli kegyelmeket, amelyekről a „Belső várkastély”-ban beszél, saját tapasztalatából ismeri. Teszi ezt egyrészt alázatosságból, másrészt azonban azért, mert ezeket a kegyelmeket – amint a 6. rész 8. fejezetében kifejti – titokban illik tartani. Isten és a lélek közötti intimitások ezek, melyek nem valók a piacra.

⁸⁷ Önéletrajz. 20. fej.

vágy Ő utána, a léleknek mélyén feléleszti azt a szikrát, amelyről beszéltem, úgy hogy egészen lángra lobban s ebben a lángban a lélek Főnix-madár módjára teljesen megújítható. Ilyenkor jámborul hihető, hogy a bűnei meg vannak bocsátva. (Magától értetődik, hogy a lélekben megvan a szükséges diszpozíció a bűnbocsánat elnyeréséhez és felhasználta az erre szolgáló eszközöket, amint azokat az Egyház tanítja.) Mikor azután így megtisztult, Isten magához öleli, de hogy hogyan, azt csak ők ketten tudják. Sőt még maga a lélek sem érti át ennek módját, legalább is nem úgy, hogy azután el tudná mondani; pedig bensőleg teljesen eszméleténél van s távolról sem olyan, mint az ájult, aki érzéketlen minden benső és külső benyomás iránt.

Azt akarom ezzel mondani, hogy a lélek sohasem volt életében annyit ébren minden oly dologgal szemben, ami Istenre vonatkozik és sohasem volt oly világos fogalma Ő Szent Felségéről. Ez ellenmondásnak látszik, mert hiszen, ha a lelki tehetségek úgy meg vannak bénítva, hogy szinte halottnak mondhatók s ugyanez áll az érzékekről, hogyan érthetné meg a lélek mégis ezeket a titkokat? Azt én már nem tudom, sőt valószínűleg nincs teremtmény, aki tudja, hanem csak maga a Teremtő; aminthogy csupán csak Ő ért meg nagyon sok más olyant is, ami e állapotban, akarom mondani ebben a két utolsó lelki lakásban történik. Ugyanis ezt a lelki lakást és az utolsót egybe is lehetne foglalni, mert nem választja el őket zárt ajtó. Én azonban jobbnak láttam őket elválasztani, mert az utolsóban mégis vannak egyes olyan kegyelmek, amelyekben Isten nem részesíti azokat, akik még nem jutottak el odáig.

Ha e elragadtatás folyamán az Úr jónak látja a lelket valami titokba beavatni, például megmutatni neki egyik-másik égi dolgot, vagy pedig képzeleti látomásban részesíti: azt, mikor az elragadtatásból magához tér, el tudja mondani; s ezek a dolgok oly mélyen vésődnek az emlékezetébe, hogy sohasem felejt el őket. Ha ellenben értelmi látomásai lettek volna, azokat nem mindig képes elbeszélni. Vannak ugyanis ezek között oly magasztosak, hogy nem volna illő, ha halandó ember, amíg e földön él, képes volna őket annyira megérteni, hogy el is tudja mondani. Viszont azonban van sok más értelmi látomás, amelyet az ember, ha egyszer magához tért, elmondhat.

Lehetséges azonban, hogy egyesek közületek nem értik, hogy mi az a látomás,⁸⁸ különösen pedig az értelmi látomás. Előljáróm megparancsolta, hogy magyarázzam meg ezt is s így majd annak idején megteszem, bár nagy szerénységgel részemről, hogy ilyesmire vállalkozom. De hát lehetséges, hogy egyeseknek hasznára lesz.

Azt mondhatnátok nekem, hogyha a lélek nem emlékszik vissza azokra a magasztos kegyelmekre, amelyekben az Úr részesíti, vajjon mi haszna van belőlük. Ő leányaim, akkora haszna van, hogy azt kimondani nem lehet. Mert ha a lélek nem is tudja elmondani, a bensejébe bele vannak írva és sohasem mehetnek feledésbe. Azt vethetnétek ez ellen, hogyha ezek a dolgok nem alakulnak fogalommá, amelyet a lelki tehetségek megtarthatnak, vajjon hogyan maradhatnak meg mégis az emlékezetben? Erre én nem tudok megfelelni, de azt az egyet tudom, hogy egyes igazságok, amelyek Isten nagyságára vonatkoznak, oly mélyen vésődnek ebbe a lélekbe, hogyha – tegyük fel – nem volna is hite, amely felvilágosítaná Isten kilétéről s arról, hogy Őt köteles Istenül elfogadni: attól a pillanattól kezdve imádná Őt, amint tette Jákob

⁸⁸ Szent Terézia háromféle látomást különböztet meg: az érzéki, a képzeletit és az értelmi. Az érzéki látomás az, amidőn az ember testi szemével lát valami jelenést; ha nem csalódom, így jelent meg Lourdes-ban a szűzanya Bernadette előtt; Szent Teréziának ilyen látomása sohasem volt. A képzeletit látomás az midőn a jelenés a képzeletben tűnik fel és szintén érzékelhető alakban látható, nem ugyan a testi, hanem a lelki szemekkel, olyanféleképpen, mint ahogy az álmokat látjuk. Az értelmi látomás abban különbözik a két előbbitől, hogy benne az ember nem lát sem a testi, sem a lelki szemekkel semmi érzékelhető jelenést, hanem tudja, hogy ott van és anélkül, hogy bármit is hallana, érti, amit a jelenés mond. Amott tehát látás és hallás szerepel, itt ellenben csupán értés és tudás. Míg az érzéki és képzeletit látomásnál nagy a tévedés lehetősége, amennyiben Istentől származó látomásnak tekinthet valaki olyasmit, aminek forrása saját beteges képzelete vagy pedig a rossz szellem, az értelmi látomásnál ez az eshetőség sokkal inkább ki van zárva. Különbözik a Szent bőven szolgál útmutatással arra nézve, hogy miként kell a tévedéstől óvakodni.

látomása óta, amelyben a lépcsőt látta.⁸⁹ Valószínű ugyanis, hogy e látomásban más titkokat is nyilatkoztatott ki neki az Úr, amelyeket azonban nem volt képes elmondani; mert pusztán abból, hogy egy lépcsőt látott s azon az angyalokat fel- és lemenni: ebből magából alig érthetett volna meg oly nagy hittitkokat. Nem tudom, helyesen mondom-e ezt, mert bár hallottam valahol, nem vagyok biztos benne, hogy jól emlékszem-e rá. Mózes sem tudta elmondani mindazt, amit a csipkebokorban hallott,⁹⁰ hanem csak annyit beszélhetett el belőle, amennyi megfelelt Isten szándékának. De ha Isten nem nyilatkoztatott volna ki neki egyes titkokat s nem adta volna meg neki ezáltal a bizonyosságot afelől, hogy Ő Isten: sohasem vállalta volna el azt az annyi és oly nagy fáradsággal járó küldetést. De bizonyára nagy dolgokat hallott ott a csipkebokor tövisei közül s ezek öntöttek bele lelket, hogy megtegye, amit azután megtett Izrael népéért.

Azért, nővéreim, ne törjük hiába a fejünket Istennek titkos dolgain. Hisszük, hogy végtelenül hatalmas s ennek alapján azt is el kell hinnünk, hogy ilyen korlátolt eszű földi férgek, mint mi, nem érthetik meg végtelenségét. Dicsőítsük Őt azért, hogy oly kegyes és legalább egyik-másik titkát közli velünk.

Azon töröm a fejemet, hogy valami hasonlattal megvilágítsam és megértessem ezt a dolgot, de ami eszembe jut, egyik sem találó. Mindamellet mondjuk ezt: tegyük fel, hogy egy királynál vagy nagy úrnál vagytok s beléptek abba a szobába, amelyet, ha nem csalódom, „camarin”-nak – kincstárnak neveznek s amelyben rengeteg sok mindenféle kristályedény, váza és sok egyéb műtárgy van fölhalmozva s úgy elrendezve, hogy a belépő az egészet egyszerre áttekintheti. Egy alkalommal Alba hercegnő palotájában voltam;⁹¹ egyik utazásom alatt kellett engedelmességből oda elmennem, mert a hercegnő kérte előljáróimat, hogy küldjenek engem hozzá; akkor engem is bevezettek egy ilyen kincstárba. Mikor beléptem, egészen meglepődtem s azon kezdtem gondolkozni, hogy mi haszna lehet ennek a sok mindenféle lim-lomnak? Akkor úgy találtam, hogy e különböző műtárgyak látása annyiból lehet előnyére a léleknek, amennyiben arra ösztönzi, hogy dicsérje az Urat; de most belátom, hogy nekem nagy hasznom volt ebből a látványból, amennyiben most hasonlatul használhatom fel. Ott voltam tehát abban a gyűjteményben s jó ideig nézegettem, azonban annyi mindenféle volt benne, hogy egy-kettőre elfelejtettem az egészet. Azoknak a tárgyaknak a képe úgy kiment az eszemből, mintha sohasem láttam volna egyet sem közülük; egyikről sem tudnám megmondani, hogy milyen volt; ellenben az összbenyomásuk megmaradt a lelkemben. Így van a dolog a lélekkel is, midőn ebben a lelki lakásban, az empyrikus égben, amely a mi lelkünk mélyén van, teljesen egyesül Istennel. Mert hiszen, tekintve, hogy Isten bent lakik a lélekben, szükségképpen kell benne lennie olyan lakásnak, (mely ezt az eget magában foglalja.)⁹² Midőn a lélek ily módon extázisban van, az Úr nem mindig enged neki bepillantást a titkoknak e gyűjteményébe; hiszen annyira magánkívül van afölött, hogy Istenét élvezheti, hogy ez magában véve is kielégíti őt. Néha azonban az Úrnak úgy tetszik, hogy a lélek felébredjen s körülnézve abban a lelki lakásban, lássa, mi van benne. Midőn azután magához tér, visszaemlékszik arra, hogy felséges dolgokat látott, de egyet sem tudna megnevezni. Gyarló természete ugyanis nem éri fel ésszel azt, amit Isten természetfölötti módon mutatott meg neki.

Azt mondhatná valaki, hogy folyton látást emlegetek, tehát mégis ez az a bizonyos képzeleti látomás. Pedig nem ez az: én most csupán az értelmi látomásról beszélek, de mivel nincs meg a szükséges műveltségem és tudásom, nem tudom magamat helyesen kifejezni. Ez is világos

⁸⁹ Ter. 28. fej.

⁹⁰ Ter. 3. fej.

⁹¹ 1574 február havában.

⁹² A régiek három eget különböztettek meg: 1. a levegő-eget, 2. a csillagos eget, vagyis a föld légkörén túl levő világűrt és 3. az empyrikus (tüzes) eget, amelyben Isten lakik angyalaival és szentjeivel. Azt akarja tehát mondani a szent anya, hogy ha Isten a lélek mélyén lakik, akkor az empyrikus égnek is ott kell lennie.

bizonyítéka annak, hogy ha az elmélkedésre vonatkozólag valamit sikerült az eddigiekben jól megmagyaráznom, az nem az én érdemem.

Nekem meggyőződésem, hogy a lélek ezekben az elragadtatásokban, amelyeket Isten bocsát rá, mindig lát valamit ezekből a titkokból; ha nem lát semmit, akkor az nem is igazi elragadtatás, hanem valami szervezeti gyengeség. Gyenge személyeknél, amilyenek mi nők vagyunk, könnyen megeshetik, hogy a szervezet nem bírja ki a szellemi megerőltetést s ebből azután bizonyos kábultság származik. Azt hiszem említettem ezt ott, ahol a nyugalom imájáról volt szó. Ennek természetesen semmi köze sincs az elragadtatáshoz, mert ha ez utóbbi igazi, akkor – elhíhetitek – Isten csakugyan magához ragadja az egész lelket, mint sajátját, mint jegyesét, hogy megmutassa neki egy részecskéjét annak az országnak, amely ez eljegyzés címén mostantól kezdve az övé. S bármi csekélyke rész legyen is ez az egészhez viszonyítva, magában véve végtelen nagy, mert ebben a nagy Istenben semmi sem kicsiny. Ilyenkor azonban azt akarja, hogy senki se zavarja: sem a lelki tehetségek, sem az érzékek. Megparancsolja tehát, hogy csukják be az összes kapukat s csak annak a lelki lakásnak ajtaját hagyják nyitva, amelyben Ő van s ahol a lelket akarja fogadni. Áldott legyen végtelen irgalma! Mennyire igazságos lesz azonban azoknak elkárhozása, akik ezt az irgalmat nem fordították hasznukra s ezt az Urat elvesztették!

Ó nővéreim, mekkora hitványság mindaz, amiről lemondunk; mily semmisség az, amit teszünk s valaha is tehetünk azért az Istenért, aki ilymódon egyesül egy földi féreggel! Ha pedig remélhetjük, hogy még ez élet folyamán élvezhetjük ezt a boldogságot: mit tegyünk? – miért késlekedünk? Vajjon mi tart vissza bennünket attól, hogy most, ebben a pillanatban induljunk el s miként az „Énekek éneké”-nek arája tette, keressük ezt a mi Urunkat az utcákon és a tereken?⁹³ Ó mily hitványság mindaz, amit e világ nyújt, hacsak ebben az irányban nincs segítségünkre; s még ha soha vége sem szakadna azoknak az örömöknek, annak a gazdagságnak s minden elképzelhető élvezetnek, amit a világ adni képes, mily alacsony és megvetésre méltó mindez azokhoz a kincsekhez hasonlítva, amelyeket örökkön-örökké fogunk élvezni! S még ez is mind semmi ahhoz képest, hogy maga e mennyei és földi kincseknek Ura lesz a miénk!

Ó emberi vakság! Vajjon mikor fogunk végre-valahára megszabadulni attól a portól, amely szemünkbe ment?! Hiszen a mienkben, hála Istennek, nincs annyi, hogy semmit se látnánk tőle, de azért... látok ám itt is, ott is egy kis szemetet, egy kis homokot, s jó lesz vigyáznunk, nehogy felhalmozódjék, mert nagy bajt okozhatna! Isten szerelmére kérlek, nővéreim, szolgáljanak ezek a hibák nekünk arra, hogy beismerjük nyomorúságunkat s élesítsék látásunkat, mint ahogy tette az a sár, amellyel a mi Jegyesünk meggyógyította a vakot.⁹⁴ Látva tehát tökéletlenségünket, imádkozzunk annál buzgóbban, hogy Ő hozzon ki jót ebből a rosszból s adja, hogy mindenben kedvére lehessünk.

Anélkül, hogy észrevettem volna, nagyon eltértem a tárgyamtól. Bocsássatok meg, nővéreim, de higgyétek el, hogy elérkezve ebben a tárgyalásban Istennek e végtelenül nagy kegyelmeihez, nagyon fáj a lelkem annak láttára, hogy mennyit veszítünk saját hibánk folytán. Mert bár igaz, hogy ezeket a dolgokat az Úr annak adja meg, akinek tetszik, de azért, ha úgy szeretnénk Ő Szent Felségét, amint Ő szeret bennünket, biztosan megadná mindnyájunknak. Hiszen nem kíván Ő mást, mint azt, hogy legyen valakije, akinek megadhassa: kincsei azért nem fognak el.

Visszatérve tehát arra, amiről beszéltem, a Jegyes megparancsolja, hogy csukják be a lelki lakások és a belső várkastély kapuit, sőt még a környezetét is zárják el. Tényleg, midőn az elragadtatás kezdődik, megszűnik a lélekzés s ha olykor a többi érzékek egy kis ideig működésben maradnak is, a beszéd lehetetlenné válik. Más esetekben az összes érzékek

⁹³ Én. 3, 2.

⁹⁴ Jn. 9, 6.

egyszerre beszüntetik működésüket: a kezek és az egész test úgy megmerevednek, mintha a lélek elszállt volna belőlük. Olykor azt sem lehet megállapítani, hogy az illető lélekezik-e vagy sem. Ez az állapot, legalább is ily változatlan alakban, csak rövid ideig tart, mert a nagy önkívület hamarosan csökken s a szervezet kissé magához tér. De miután így egy kissé feléledt, úgy látszik, mintha újra meghalna hogy e meghalás révén annál erősebb életet adjon a léleknek. Mindamellet ez a nagy elragadtatás egészben véve nem tart sokáig.

Megesik azonban, hogy ha már el is múlt, az akarat úgy marad, mintha mámoros volna, az értelem pedig önkívületi állapotban van, olyannyira, hogy néha napokon keresztül nem képes semmivel sem foglalkozni, hacsak nem olyan dolgokkal, melyek táplálják lángoló szeretetét. Úgy érzi magát, mintha Istennel szemben teljesen ébren volna, ellenben mélységesen aludnék minden olyan dolgot illetőleg, amely teremtményekhez való ragaszkodást foglal magában.

Mikor azután a lélek teljesen magához tér, ó Istenem, mennyire meg van szégyenülve! Hogy akarna Istennek szolgálni s megtenni mindent, amit az Úr tőle kíván! Ha az elmékedésnek előbbi fokozatai oly nagy hatással voltak rá, vajjon mit nem tesz benne akkora kegyelem, mint ez? Szeretné, ha ezer élete volna, hogy mind az ezret Isten szolgálatára szentelhesse. Azt akarná, hogy minden földi tárgy egy-egy nyelv legyen, amely Isten dicséretét hangoztassa! Mélységes vágy tölti el az önsanyargatás után. Szerelmének nagysága érezteti vele, hogy mily keveset tesz; sőt azt is világosan belátja, hogy még a vértanúk sem tettek sokat, mikor elszenvették a kínokat, mert ha az Úr így segítette őket, mint őt most, akkor könnyű volt azokat elviselni. S azért az ilyen lélek panaszokra fakad Ő Szent Felsége előtt, ha nem küld rá szenvedést.

Igazában akkor tudja a lélek ezt a kegyelmet élvezni, ha titokban történik meg vele, mert ha mások jelenlétében éri az elragadtatás, mikor magához tér, annyira pironkodik és restelkedik miatta, hogy bizonyos értelemben szinte elmegy a kedve attól, amit az elragadtatásban élvezett. Annyira bántja ugyanis az a gondolat, hogy mit fognak róla gondolni azok, akik látták. Ismeri ugyanis a világ gonoszságát s tudja, hogy nem annak fogják azt tekinteni, ami tényleg volt s hogy ahelyett, hogy az Urat dicsőítsék, őt fogják a nyelvükre venni. Nem tehet róla, hogy így érez, pedig nem jól teszi. Ez a szégyenérzet és aggodalom tulajdonképpen azt mutatják, hogy abban a lélekben nincs meg a kellő alázatosság; mert hiszen, ha megaláztatások után óhajtozik, vajjon miért fázik éppen ettől? Ez az, amit a mi Urunk egyszer tudtára is adott egy bizonyos személynek, mikor ilyenek miatt el volt keseredve. „Ne szomorkodjál – mondotta neki – mert hiszen azok vagy Engem fognak dicsérni, vagy pedig téged fognak megszólalni; mindkét esetben hasznodra vannak.”⁹⁵ Tudom, hogy ezek a szavak nagy bátorságot öntöttek az illetőbe s nagyon megvigasztalták; azért meg is említtem őket itt, arra az esetre, ha valaki hasonló bajban volna.

Úgy látszik, az Úr azt akarja ezzel mindenkinek tudtára adni, hogy az a lélek már teljesen az övé s hogy senki se merje bántani. Testében, becsületében és javaiban okozhatnak kárt, amennyit tetszik, mert az mind Ő Szent Felsége dicsőségét mozdítja elő: ellenben a lelkéhez ne nyúljon senki; mindaddig, amíg csak nem követi el azt a súlyos ballépést, hogy elhagyja Jegyesét, az meg fogja védeni az egész világ, sőt az egész pokol ellen is.

Nem tudom, sikerült-e legalább részben megértetnem, hogy miben áll az elragadtatás – mert hiszen azt egészen világosan megmagyarázni nem lehetséges. Úgy gondolom, a mondottaknak annyi hasznuk mégis lesz, hogy fel tudjátok majd ismerni az igazi elragadtatást. A nem igazi elragadtatásoknak, amelyeknél megjegyzendő, hogy az illető, akivel megtörténnek, nem felelős, mert hiszen nem akar senkit félrevezetni s nem tehet róluk, egészen mások a hatásai; s éppen azért, mivel a jelek és hatások ilyen esetekben nem felelnek meg ennek a rendkívüli kegyelemnek, az emberek hajlandók azután azokat is gyanús szemmel nézni, akiknek az Úr tényleg megadja az igazi elragadtatás kegyelmét. Dicsérjük és áldjuk Őt mindörökké, amen, amen.

⁹⁵ Önéletrajz, 31. fejt.

V. fejezet

Folytatja ugyanazt a tárgyat. Beszél egy másfajta elragadtatásról amelyben a lélek Isten hívására mintegy felrepül hozzá. Kifejti, hogy miért kell ehhez bátorság. Érdekesen magyarázza meg az Úrnak e kegyelmét. Nagyon hasznos.

Van egy másfajta elragadtatás, amelyet én a lélek röptének nevezek; lényegét tekintve ugyan nem különbözik az előbbtől, de egészen más érzést kelt az emberben. Olykor ugyanis egészen váratlanul a lélek hirtelenében megindul, mintha úgy ragadná ki valaki erőszakosan a testből s teszi ezt oly sebességgel, hogy – különösen kezdetben – az illető ugyancsak megijed. Ezért mondtam én, hogy nagy bátorsága legyen annak, akinek Isten ilyen kegyelmeket osztogat; hitre, bizalomra s arra a tökéletes megadásra van szüksége, hogy tegyen az Úr az ő lelkével szent tetszése szerint. Vagy talán olyan csekélységnek tartjátok, hogy mikor az ember teljesen nyugodtan tesz-vesz, egyszerre csak kiragadják a lelkét, sőt egyes esetekben – amint olvassuk – viszik még a testét is, anélkül, hogy tudná, hová viszik, ki viszi és hogyan viszik? Ugyanis, mikor ez a dolog először történik meg, az ember egyáltalában nem biztos arról, hogy Isten kezében van. S azt hiszitek, hogy lehetséges ebben az esetben ellenállni? Szó sincs róla. Sőt annál rosszabb – amint ezt egy bizonyos személytől tudom. Isten, úgy látszik azt akarja az ilyen lélekkel megértetni, hogy miután annyiszor és oly őszintén helyezte magát keze közé s oly szeretettel és minden fenntartás nélkül ajánlotta fel magát Neki: nem rendelkezik többé magával; s tényleg, ha a lélek megkísérli az ellenállást, az a mozgás, amellyel Isten elragadja, még erőszakosabb lesz. Ezért az illető személy végre is belátta, hogy legjobb úgy elhagynia magát, mint a szalma teszi a borostyánnal szemben, amely magához vonzza – ha ugyan láttátok már ezt a tüneményt. Rábízta magát tehát annak kezére, akinek hatalmával szemben úgyszólván hiábavaló az ellenállás s így erényt csinál a szükségből. Szalmáról vettem a hasonlatot, mert tény, hogy amilyen könnyen felkap egy óriás egy szalmaszálat, épp oly könnyen viszi el a lelket ez a mi hatalmas, nagy Óriásunk.

Míg az a vízmedence, amelyről nem tudom biztosan, de azt hiszem a negyedik lelki lakásnál volt szó, halkan és észrevétlenül telik meg: addig itt ez a hatalmas Isten, aki kezében tartja a vizek forrásait s nem engedi, hogy a tenger kicsapjon medréből, egyszerre megereszti mindazokat a forrásokat, amelyek a medencét táplálják. Ennek következtében nagy és hatalmas hullám támad, amely a magasba emeli a mi lelkünknek kis sajkáját. S amint a tengeren ez ilyennel szemben tehetetlen a hajó s hiába erőlködik a kapitánya és azok, akik a kormányt tartják, mert a hullámok, ha ekkora erővel támadnak, mégis csak oda viszik, ahová nekik tetszik: éppúgy a lélek benseje sem tud megmaradni ott, ahol szeretné; érzékei és tehetségei nem képesek mást tenni, mint amit Isten parancsol nekik; a test pedig egyáltalában számba sem jön.

Higgyétek el, nővéreim, már maga ennek a dolognak a leírása is rémületet kelt a szívemben: oly félelmetes módon nyilatkozik benne ennek a nagy királynak és császárnak végtelen hatalma. S mi lesz azzal, akivel az megtörtént? Ha az Úr ezen a módon nyilvánítaná ki magát akár a világ legelvetemültebb embere előtt is, meg vagyok róla győződve, hogy ha nem szeretetből, akkor legalább is félelemből őrizkednék minden további büntől. Mily hálások lesznek tehát azok, akiket az Úr ily magasztos módon intett meg, hogy ne merjék Őt többé bosszantani. Az Ő szent nevére kérlek, nővéreim, benneteket, akiket Ő Szent Felsége ilyen és hasonló kegyelmekben részesített, hogy ne hagyjátok el magatokat; ne szorítkoztatok csupán arra, hogy elfogadjátok, amit nektek ad, anélkül, hogy közületek ki-ki megtenné a magáét. Aki sokkal tartozik, az fizessen is sokat.⁹⁶ E tekintetben szintén nagy bátorságra van szükség, mert ennek az adósságnak

⁹⁶ Lk. 12, 48.

nagysága képes nagyon is lesújtani a lelket s ha az Úr nem bátorítaná, nem is lehetne soha jókedve. Egyrészt ugyanis látja azt, amit az Úr tesz vele, másrészt pedig elgondolja, hogy ehhez képest mily hitványak az ő szolgálatai. S még az a kevés is, amit az Úrért tesz, annyira tele van hibával, tökéletlenséggel és lanyhasággal, hogy jobban szeret nem is gondolni nyomorúságos jócselekedeteire. Csupán bűneit tartja szemei előtt s ezekkel Isten irgalmasságához menekül; tekintve ugyanis, hogy amúgy sincs miből fizetnie, hadd pótolja a hiányt az az irgalom és könyörületesség, amellyel Ő Szent Felsége a bűnösök irányában viseltetik.

Lehet, hogy az ilyen léleknek ugyanazt fogja mondani, amit egy bizonyos személynek mondott, mikor az egyszer szomorúan térdelt a feszület előtt s arról panaszkodott, hogy sohasem volt semmije, amit Istennek adhatott és sohasem volt alkalma arra, hogy érte valami érdemlegesről lemondhatott volna. A keresztre feszített Jézus megvigasztalta, azt mondván neki, hogy neki adja összes fájdalmait és gyötrelmeit, amelyeket kínszenvedése folyamán elviselt; legyenek az övéi, ő pedig ajándékozza azokat az Ő mennyei Atyjának. Ez a lélek amennyire tudom, úgy megvigasztalódott ezen s oly gazdagnak érezte magát, hogy ezeket a szavakat sohasem fogja elfelejteni. Valahányszor csüggedés szállja meg, visszagondol rájuk s emléküket bátorsággal és vigasztalással tölti el. Sokat tudnék még ezekről a dolgokról mondani, mert gyakran érintkeztem szent és elmélkedő emberekkel és azok sokat közöltek velem – nehogy azonban azt higgyétek, hogy magamról beszélek, inkább továbbmegyek. Ezekből a szavakból azonban megérthetitek – s ez nagy hasznokra lesz – hogy az Úr teljesen megelégszik azzal, ha mi újra és újra belátjuk nyomorúságunkat és szegénységünket s ha megértjük azt, hogy semmink sincs, amit nem tőle kaptunk volna.

Láthatjátok tehát leányaim, hogy mekkora bátorságra van szüksége az olyan léleknek, amelyet az Úr idáig juttatott s ehhez hasonló kegyelmekben részesít. De még inkább van szüksége – különösen ez utóbbi dolgokban – alázatosságra. Adja meg nekünk azt az Úr. Amilyen jó meg is fogja adni.

Térjünk azonban vissza e gyorsmenetű lelki elragadtatásra, amely valóban olyan, mintha lélek végleg el akarná hagyni a testet, holott másrészt az is világos, hogy az illető személy nem hal meg. Nehány pillanatig ugyan nem tudná megmondani, vajjon él-e még, vagy sem. Úgy érzi, hogy – úgy amint van – átröppent valami más országba, amely lényegesen különbözik attól, amelyben mi élünk; egészen más fény és annyira más világ tárul eléje s a mieinktől annyira különböző dolgokat lát, hogy ha egész életén át törné is rajtuk a fejét, nem tudná őket elképzelni. Egy pillanat alatt annyit megért, hogy ha éveken keresztül fárasztotta volna a képzeletét és az elméjét, az ezredrészével sem végzett volna. Ez nem értelmi látomás, hanem képzeleti, amennyiben itt a lélek szemével látunk és pedig sokkal jobban, mint testi szemünkkel idelent. Minden szóbeli magyarázat nélkül megértünk egyes dolgokat; például, ha látunk valakit a szentek közül, rögtön tudjuk, hogy kicsoda, mintha csak régi ismerősünk volna.

Más esetekben, mialatt a lélek egyes dolgokat szemével észlel, ugyanakkor másokat értelmi látomásban lát, például sok angyalt és velük az Urat. Ezek és más olyanok is, amelyekről nem szabad beszélni, valami megmagyarázhatatlan csodálatos megismerés útján jutnak a léleknek értésére, anélkül, hogy testi szemével bármit is látna. Lehet, hogy másvalaki, akivel ezek a dolgok megtörténnek, ügyesebb lesz nálam és képes lesz őket megértetni; bár ezt én nem igen hiszem. Vajjon a lélek a testben marad-e, mialatt ezek történnek, vagy sem, azt nem tudnám megmondani; annyit mondhatok, hogy sem arra nem mernék megesküdni, hogy a testben marad, sem pedig arra, hogy kimegy belőle. Megkockáztatok egy gondolatot, amely sokszor ötlött már az eszembe: a nap az égen van, sugarai pedig oly csodás erővel vannak felruházva, hogy – habár maga mozdulatlanul marad meg a helyén – egykettőre ideérnek hozzánk; nem volna-e tehát lehetséges, hogy a lélek és a szellem, – ami egy és ugyanaz, mint a nap és sugarai – nem hagyja ugyan el helyét, de az Igazság Napjának hatása alatt valami módon a felsőbb része révén önmaga fölé emelkedik.

Én talán nem tudom, hogy mit beszélek, de annyi bizonyos, hogy amily gyorsan kirepül a golyó a puskából, mikor lobbót vet benne a puskaapor: éppúgy indul meg a mi bensőkben is az a bizonyos repülés – mert nem tudom másnak nevezni – amely ugyan zajtalan, de a mozgása annyira érezhető, hogy semmi körülmények között sem lehet csalódásnak minősíteni. S midőn így a lélek teljesen kint van, nagy dolgokat mutat meg neki az Úr. Midőn pedig megint magához tér, rendkívüli lelki kincsekkel gazdagodott, s a földi dolgok ahhoz képest, amit látott, valósággal szemétnek tűnnek fel előtte. Ettől a pillanattól kezdve teher neki az élet s hitványság szemében minden földi dolog, még az olyan is, amelyet azelőtt, legalább annyira, amennyire, becsülni szokott. Úgy látszik az Úr meg akart mutatni a léleknek egy részletet abból az ígért földjéből, amely felé haladnia kell s értésére kívánta adni, hogy milyen szép az a hely, ahol majd megpihenhet, nehogy visszariadjon a nehéz útnak fáradoalmaitól. Hiszen így volt a zsidókkal is, mikor kémeket küldtek maguk előtt Palesztinába.⁹⁷ S habár ez az elragadtatás oly rövid ideig tart, ne gondoljátok, hogy csekélyek a hatásai; ellenkezőleg, úgy meggazdagítja a lelket, hogy arról igazában csak annak lehet fogalma, aki részesült benne. Ebből is látható, hogy nem származhatik az ördögtől. Éppoly lehetetlenség volna az egészet a képzelet játéknak betudni.

Az ördög nem volna képes ezeket a dolgokat oly módon lelki szemünk elé állítani, hogy akkora hatást gyakoroljanak a lelkünkre s oly békességet, nyugalmat és tökéletesedést hozzanak benne létre. Különösen pedig három dologban idéz elő nagy haladást ez a látomás: először Isten végtelen nagyságának megismerésében, mert hiszen minél jobban látjuk tökéletességeit, annál jobban felfogjuk nagyságát; másodsor az önismeretben és az alázatosságban, amennyiben szinte megrettenünk, ha meggondoljuk, hogy rá merünk nézni arra a Teremtőre, akit megsértettünk, holott oly hitványak vagyunk nagyságához viszonyítva; harmadszor pedig abban, hogy ezután nagyon kevésre becsülünk minden földi dolgot, ha csak nem használható fel Isten szolgálatára.

Ezek azok az ékszerek, amelyekkel a Jegyes legelőször ajándékozza meg a lelket; végtelen értékűek, s a léleknek van gondja rá, hogy biztos helyen helyezze el őket. S valóban, amit látott, az oly mélyen vésődik emlékezetébe, hogy nézetem szerint nem fogja soha elfelejteni mindaddig a napig, amikor majd örökkön-örökké élvezheti azt, amit most csak megízlelt. Ha nem így volna a dolog, az rettenetes veszteség volna ránézve. Azonban a Jegyes, aki ily értékes ajándékot adott neki, elég hatalmas arra, hogy annak megőrzéséhez megadja a szükséges kegyelmeket.

Visszatérve már most a bátorságra, amelyről beszéltem: hiszitek-e ezek után, hogy a dolog annyira könnyű? Mert hiszen igazán úgy látszik, mintha a lélek elválnék a testtől, mikor elveszti érzékeinek használatát s nem tudja, hogy miért. Nagyon is rászorul arra, hogy Az, akitől a többi kegyelmet kapja, a bátorságot is megadja neki. Azt fogjátok talán mondani, hogy ez az ijedség jól meg van fizetve s ebben én is igazat adok nektek. Legyen áldva mindörökké, aki annyit tud adni. Adja Ő Szent Felsége, hogy méltók lehessünk az Ő szolgálatára. Amen.

⁹⁷ Ter. 13, 24.

VI. fejezet

Elmondja az előbbi fejezetben tárgyalt imának egy következményét, amelyről meg lehet ismerni, hogy csakugyan igazi, nem pedig csalódás. Más kegyelmekről beszél, amelyeket a lélek az Úrtól kap, hogy Őt teljes szívéből dicsőítse.

Ezek a nagy kegyelmek, amelyekkel Isten a lelket elhalmozza, akkora vágyat keltenek benne Teremtője után, hogy az élet valósággal kín rá nézve, de azért édes kín. Kimondhatatlanul vágyódik a halál után s folyton könnyek között kéri az Urat, hogy váltsa már meg őt ebből a száműzetésből. Bármit lásson is maga körül, az mind terhére van. A magány ugyan annyira-amennyire felüdíti, de a fájdalom csakhamar visszatér és sohasem múlik el egészen. Egyszóval: a mi kis pillangónk nem talál maradandó nyugvóhelyet. Hozzá még ez a nagy szeretet annyira gyöngéddé tette a lelket, hogy minden legkisebb alkalom lángalobbantja szerelmének parazsát s egyszeriben elröppen. Azért is ebben a lelki lakásban nagyon gyakoriak az elragadtatások. S hiába ellenük minden. Rájönnek az emberre nyilvános helyen is, akkor pedig kijut neki a zaklatásból és a megszólásból. Az illető ugyan igyekszik megőrizni nyugalmát, de azért mégsem tud megszabadulni a félelemtől, mert annyian ijesztgetik; főleg a gyóntatók.

Lelke mélyében nagy ugyan egyrésről a biztonsági érzés – különösen, ha egyedül van Istennel – másrészt azonban sokat szomorkodik, mert az a gondolat aggasztja, hogy talán mégis az ördög cselszövénye az egész; s ha pedig így volna, akkor fájdalmat okoz annak, akit annyira szeret. A megszólásokkal nem igen törődik, kivéve ha a gyóntatója pirongatja, mintha bizony ő tehetne a dolgról! Mindenkit arra kér, hogy imádkozzék érte. Ő maga pedig, gyóntatói parancsára azért könyörög az Úrhoz, hogy vezesse őt más úton, mivelhogy ez az út szerintük nagyon veszedelmes. De bár engedelmességből tényleg ezért imádkozik, arra nem képes, hogy szívéből kívánja azt, amit kér. Látja ugyanis, hogy mily nagy előnyökkel jár rá nézve ez az út; s annak alapján, amit olvasott, hallott és tud, nem lehet aziránt kétsége, hogy ez az út az Isten parancsolatainak útja, mely az égbe vezet. Így tehát az Úr kezére bízta magát. Viszont azonban, mivel nem tudja óhajtani azt, amiért engedelmességből imádkozik, attól fél, hogy engedetlen gyóntatójával szemben. S ez a gondolat annál kínzóbb rá nézve, mivel tudja, hogy az engedelenség az egyetlen biztosíték a tévútrajutás és az Úr megsértése ellen. Hiszen inkább darabokra vágatná magát, mintsem tudatosan kövessen el egy bocsánatos bűnt s íme, ki tudja, mennyit követ el öntudatlanul. Ez a gondolat nagy fájdalmat okoz neki. Isten kegyelméből az ilyen lélekben ég a vágy, hogy Teremtőjének semmiben se tegyen kedve ellenére, bármilyen csekélységről legyen is szó; s ha megtehetné, még a gyarlóságoktól is őrizkednék. Ha másért nem, már csak azért is szeretné teljesen elkerülni az embereket s irigykedve gondol azokra, akik a sivatagban élnek, vagy éltek. Másrésről viszont óhajtana a világban maradni és azon dolgozni, hogy legalább csak egy lélek is térjen Istenéhez és dicsőítse Őt. Ha pedig nő az illető, akkor szomorkodik azon, hogy neme megakadályozza e szándékainak megvalósításában s irigykedve nézi azokat, akik szabadon hirdethetik, hogy kicsoda a seregeknek nagy Istene.

Ó szegényke kis pillangó, mennyi láncsal vagy megbilincselve! Nem röptélhetsz oda, ahová szeretnél! Könyörülj rajta, Istenem s rendezd úgy a dolgot, hogy legalább némi részben érhesse el vágyait: hadd szolgáljon mégis a Te dicsőségedre. Ne vedd tekintetbe azt, hogy nem érdemli meg; sem azt, hogy természete olyan nyomorult; elég hatalmas vagy Te arra, Uram, hogy a Te szavadra a nagy tenger visszahúzódjék s a Jordán folyó megálljon s száraz lábbal engedje át Izrael fiait. Ne sajnáld őt Uram, mert kegyelmed segítségével bátran szembenézhet sok-sok szenvedéssel. Ő kész erre s óhajtja a szenvedést. Nyújtsd ki tehát hatalmas karodat Uram és ne engedd, hogy élete csupa alsórendű foglalkozásban merüljön ki! Nyilvánítsd ki nagyságodat egy hitvány, gyöngé nőben! A világ meg fogja érteni, hogy tőle semmi sem telik ki s Téged fog azért dicsőíteni. Kerüljön az neki bármennyibe is: hiszen ő maga akarja, hogy sokba kerüljön! Ha ezer

élete volna, mind odaadná azért, hogy csak egy lélekben gyűjtsen irántad valamivel nagyobb szeretetet; s meg volna arról győződve, hogy jó vásárt csinált. Ő azonban nagyon jól belátja, hogy nem méltó erre a kegyelemre. Még csak azt sem érdemli meg, hogy egy kicsit szenvedhessen, nehogy meghalhasson Érted.⁹⁸

Nem tudom, minek mondtam mindezt, nővéreim, sem azt, hogy mi céлом volt velem. Beszéltem, anélkül hogy észrevettem volna. Az azonban kétséget sem szenved, hogy ilyen érzelmeket hoznak létre a lélekben ezek az elragadtatások és extázisok. Mert ezek nem olyan vágyak, amelyek hamarjában elmúlnak, hanem megmaradnak állandóan s ha alkalom nyílik arra, hogy megnyilvánuljanak, akkor látszik meg, hogy nem afféle tettett érzelmek. De miért mondom, hogy állandóak, holott néha a lélek egészen kis dolgokkal szemben is oly gyáva, oly félénk és oly kicsinyhitű, hogy úgy látszik, mintha semmire sem volna képes? Erre azt felelem, hogy ha az Úr akaratából olykor természetes gyarlósága érvényesül, ez csak az ő javára van. Mert ilyenkor érti meg azután, hogy ha volt bátorsága, Ő Szent Felségétől kapta. Ez most oly világos előtte, hogy szinte megsemmisülve érzi magát ez igazság súlya alatt. De ugyanakkor annál jobban átérti Isten végtelen irgalmát és nagyságát, amelyet benne, ily hitvány teremtményben akart kimutatni, Mindamellettenek a léleknek rendes állapota az, amelyet előbb említettem.

Jegyezték meg, nővéreim, hogy ez a mi Urunk utáni vágyakozás néha nagyon is nyomasztó lesz; ilyenkor azután nem szabad magunkat neki teljesen átengednünk, hanem ellenkezőleg, valami szórakozás után kell néznünk; ha ugyan sikerül elszórakoznunk, mert néha ezek az érzelmek annyira fokozódnak, hogy hiábavaló ellenük minden küzdelem. Majd később beszélek még róluk s akkor meg fogtok érteni. Az említetteknél ez gyakran lehetséges, mert az értelem megtartja épségét, alávetheti magát Isten akaratának s elmondhatja azt, amit Szent Márton mondott.⁹⁹ Ha pedig ezek a vágyak nagyon erősekké válnak, akkor szükséges is elterelni róluk a figyelmet. Mivel ugyanis rendszeren az oly embereknél fordulnak elő, akik a tökéletességben már nagyon előre vannak, megeshetnék, hogy az ördög gerjeszti fel azokat bennünk, azért, hogy mi is tökéleteseknek tartsuk magunkat. Ebben a pontban pedig nagyon is vigyázni kell. Másrészt azonban arról is meg vagyok győződve, hogy az ördög nem képes megadni azt a nyugalmat és békét, amit ez a fájdalom hoz létre a lélekben akkor, ha Istentől ered. A rossz szellem utáztatásban mindig lesz valamelyes olyan szenvedély, amilyen a világi bajok okozta fájdalmakban szokott lenni. De ha valakinek ezen a téren nincs tapasztalata, esetleg nem veszi ezt észre, hanem esetleg egészen átengedi magát ennek az érzelemnek, amivel nagyon ártana az egészségének, mert ez a fájdalom ily módon állandóvá, vagy legalább is nagyon gyakorivá fajulna.

Azt is jegyezték meg jól, hogy a gyöngye szervezet gyakran okoz ilyen szenvedéseket, különösen lágyszívű személynél, akik minden csekélységért sírva fakadnak. Ezerszer mondták már előttem, hogy Isten iránti szeretetből sírnak, pedig nincs így. Hogyha például hosszabb időn keresztül minden Istenre vonatkozó legkisebb szóra könnyzárporban törnek ki s nem tudnak maguknak parancsolni, akkor ezt valószínűleg a szívben fellépő holmi beteg nedvek okozzák, nem pedig, vagy legalább is nem legelső sorban az Isten iránti szeretet. Néha ugyanis se vége, se hossza ennek a sírásnak. Mivel pedig hallották, hogy a könnyek jók, nemcsak hogy nem igyekeznek abbahagyni, hanem még egész erejükkel azon vannak, hogy minél jobban sírjanak. Ezzel a dologgal az ördögnek az a célja, hogy tönkremenjen az egészségük s ne legyenek többé képesek sem imádkozni, sem pedig megtartani a szabályokat.

Látom, hogy mit akartok erre mondani; azt ugyebár, hogy hát tulajdonképpen mit csináljatok, mikor én mindenben veszedelmet látok? Mikor még egy oly ártatlan dologban is,

⁹⁸ Ebben a gyönyörű imában ki van fejezve szent Terézia egész életének programja.

⁹⁹ „Uram, ha a Te népednek még szüksége van reám, nem utasítom vissza a munkát. Legyen meg a Te akaratod”. Szent Márton püspök officiuma.

mint a könnyek, ördögi cselszövényre gyanakszom. Nem vagyok-e én tévedésben? Hiszen ez lehetséges, de higgyétek el; hogy tapasztalatból beszélek. Nem magamon tapasztaltam ugyan, mert én nem vagyok oly lágyszívű. Sőt ellenkezőleg, olyan kemény a szívem, hogy néha igazán restellem. Bár az is igaz, hogy bármennyire kemény legyen is ez a szív, ha az a benne levő tűz nagyon fel talál lángolni, úgy ontja a könnyet, mint egy lombik. Azt meg tudhatjátok, hogy ha a könnyek a szívből jönnek, akkor nem hogy felizgatnák, hanem megnyugtatják és lecsillapítják a lelket s nagyon ritkán ártnak az egészségnek. Ebben a dologban az az egy jó, hogy – még ha tévedésen alapulna is – inkább csak a testnek árt, nem pedig a léleknek; legalább is nem okozhat bajt akkor, ha az illető személy alázatos. De ha semmi veszedelemmel sem járna, még akkor is jó lesz vigyázni.

Ne gondoljuk valamiképpen, hogy minden rendben van, ha egyszer jól kisírtuk magunkat, mert nem azon fordul meg a lelki élet. Egyedül az a lényeges, hogy sokat dolgozzunk és gyakoroljuk az erényeket. Ha Isten könnyeket küld nekünk, jó, de mi magunk ne igyekezzünk azokat szemünkbe csalni. Ezek azután meg fogják áztatni ezt a száraz talajt s nagyban előmozdítják a termést és pedig annál jobban megteszik ezt, minél kevesebbet gondolunk velük. Ez a víz ugyanis az égből jön s egészen más természetű, mint az, amely után magunk ásunk arcunk verejtékével. Mert mily gyakran ásunk, ásunk, annyira, hogy egészen kimerülünk s íme alig akadunk néhány csöppnyi vízre, nemhogy bővizű forrást fakasztottunk volna. Ezért én jobbnak tartom nővéreim, hogy járuljunk az Úr elé, tekintsük irgalmát és nagyságát, szemben a mi hitványságunkkal s kérjük, adja meg nekünk azt, ami neki tetszik. Ha úgy tetszik, adjon könnyeket, ha úgy tetszik, bocsásson ránk szárazságot. Ő jobbnak tudja, hogy mi felel meg a mi szükségleteinknek. Ha így teszünk, meg leszünk nyugtatva s az ördögnek nem lesz annyi alkalma arra, hogy törbecsaljon minket.

E fájdalmas, de egyszersmind élvezetes érzelmeken kívül az Úr néha valami sajátságos ujjongást s egészen eredeti áhítatot küld a lélekre, amelyről nehéz volna megmondani, hogy micsoda. Mindamellet megemlítem, tekintettel arra az eshetőségre, hogy közületek is megadja valamelyiknek az Úr; hadd tudjátok, hogy másokkal is megtörtént. Nézetem szerint a lényege az, hogy a lelki tehetségek erősen egyesülnek Istennel, anélkül, hogy elvesztenék szabadságukat. Azt akarja ugyanis, ilyen esetben az Úr, hogy ezek, valamint az érzékek is, éldelegjenek az élvezetben, anélkül hogy tudnák, mit élveznek és hogyan élveznek. Ez arabusul hangzik, pedig valóban így van; a lélek olyan túlárado élvezettel van tele, hogy nem tudja magába fojtani; az öröm kitör belőle. Valami ellenállhatatlan ösztön folytán kikiáltja országnak-világnak, hogy hadd tudják mások is és hadd dicsérjék vele együtt Istent. S ha megtehetné, ó mily fényes ünnepet ülne, mily tüntetést rendezne, hogy mindenki tudjon boldogságáról! Úgy van, mintha magát találta volna meg s miként a tékozló fiú apja, ő is nagy lakomát akarna rendezni, s arra mindenkit meghívni: hadd lássák megtalált lelkét visszahelyezve régi jogaiba; ugyanis ilyenkor nincs kétsége aziránt, hogy most az egyszer örök üdvösségét illetőleg biztonságban van. Nézetem szerint okosan gondolja ezt, mert ez a lélek mélyéből eredő nagy élvezet, ez a nagy lelki békesség s ez az ellenállhatatlan ösztön arra, hogy Istent dicsőítse: mindez nem jöhet az ördögtől. Mikor valakire rájön ez az ujjongás, nagyon nehéz és fájdalmas dolog, ha el kell azt hallgatnia, vagy titkolnia.

Ilyesmit érezhetett Szent Ferenc, midőn a mezőkön járva kiáltozott s a rablóknak, akik feltartóztatták, azt mondta, hogy ő a nagy király hírnöke. S hány más szent vonult el a sivatagba, hogy ott, Szent Ferenc példájára, fennhangon dicsőíthesse Istent.

Én is ismertem egy ilyen szentet: Alkantarai Péter testvérnek nevezték. Olyan volt az élete, hogy méltán helyezhetem őt a szentekkel egy sorba. Ő is ugyanígy tett, annyira, hogy akik hallották, még most is azt hiszik, hogy bolonddal volt dolguk. Bárcsak nekünk is megadná Isten ezt az áldott örületet, nővéreim! De mily nagy áldás az, hogy oly helyre hívtok benneteket, ahol, ha ebben a kegyelemben volna részetek és nyíltan kimutatnátok, bátorítással találkoznátok, nem

pedig megszólással, mint odakint a világban. A világban természetesen az ilyesmi oly ritkaság, hogy nem csoda, ha megütközést kelt.

Mily szerencsétlen ez a kor! – mily nyomorult ez az élet, amelyet élünk! – mily boldogok azok, akik oly szerencsések, hogy távol lehetnek tőle! Olykor igazán rendkívül jól esik nekem, mikor együtt vagyunk és azt látom, hogy a benső boldogság kitör szívetekből, nővéreim, és versengve hálálkodtok az Úrnak azért, hogy ebbe a kolostorba hívott benneteket. Mert az szembeszökő, hogy ez a hálálkodás a lélek legmélyéből fakad. Szeretem is, ha ezt gyakran megteszitek, nővéreim; az egyik kezdje el s a többi folytassa. Vajjon mi másra használhatnátok fel jobban a nyelveteket, mikor együtt vagytok, mint arra, hogy dicsőítsétek Istent, akinek oly nagy hála-ra vagyunk kötelezve jótéteményeiért.

Bár adná meg nekünk Ő Szent Felsége gyakran ennek az áhítatnak kegyelmét, mert annyira biztos és annyira hasznos a lélekre nézve. A magunk erejével ugyanis nem szerezhettük meg, mert nagyon is természetfölötti. Megesik, hogy eltart egy napig is és ezalatt úgy van vele a lélek, mint valaki, aki sokat ivott; nem ugyan mintha az érzékei volnának elnehezdedve, vagy pedig úgy viselkednék, mint valami melankolikus ember, mert hiszen az eszét egyáltalában nem vesztette el; azonban elméjében úgy megrögzött egy gondolat, hogy azt nem képes magától elűzni és semmi sem tudja arról elterelni a figyelmét. Nagyon durva hasonlatok ezek ilyen rendkívül magasztos dolog megvilágítására, de hiába, jobb nem jut az eszembe. A dolog ugyanis úgy van, hogy ebben a mámorban a lélek teljesen megfeledkezik önmagáról, és minden másról s csak egyre tud gondolni, arra, hogy Istent magasztalja. Csatlakozzunk valamennyien ehhez a lélekhez, leányaim! Miért akarnánk józanabbak lenni nála? Miben találhatnánk nagyobb boldogságot? S csatlakozzanak hozzánk az összes teremtmények, mindörökkön örökké! Amen, amen, amen.

VII. fejezet

Beszél arról, hogy mekkora fájdalmat éreznek bűneik miatt azok a lelkek, akiket az Úr az említett kegyelmekben részesít. Megmagyarázza, hogy mekkora hiba, ha valaki, bármennyire magas lelki életet éljen is, nem tartja állandóan szeme előtt a mi Urunknak, Jézus Krisztusnak emberiségét, szent szenvedését és életét, nemkülönben a dicsőséges Szűz Anyát és a szenteket. Nagyon hasznos fejezet.

Azt gondoljátok, nővéreim, hogy azok a lelkek, akikkel az Úr ily benső viszonyban van – azokhoz szólok, akiket az Úr még nem részesített ezekben a kegyelmekben, mert akik már élvezték azokat, úgyis megértenek engem – annyira biztosak már örök üdvösségük felől, hogy nem kell többé semmitől sem félniök, sem pedig siratniok bűneiket? Ne higgyétek ezt, mert ez nagy tévedés volna. A bűnök fölötti bánkódás nemcsak hogy nem szűnik meg, hanem mindig növekszik, minél több kegyelmet kap valaki Istentől. Sőt arról is meg vagyok győződve, hogy ez a fájdalom nem fog megszűnni, míg csak el nem jutunk oda, hol nincs többé szenvedés. Igaz ugyan, hogy ma talán jobban szorongatja az ember szívét, holnap pedig kevésbé, s hogy az érzés sem mindig ugyanaz. Ebben a lelki lakásban például a lélek már nem a büntetésre gondol, amelyet bűneiért el kell szenvednie, hanem arra, hogy mennyire hálátlan volt Istennel szemben, akinek akkora hálával tartozik s akit oly föltétlen hódolat illet meg. Azóta ugyanis, hogy oly nagy dolgokat nyilatkoztatott ki neki, sokkal jobban megérti Isten nagyságát s elrémül, ha eszébe jut saját vakmerősége; siránkozik afölött, hogy annyi tiszteletlenséget tanúsított irányában; vádolja magát arról, hogy mily oktalan és örült volt, mikor oly hitvány dolgok miatt képes volt hátat fordítani a végtelen isteni Felségnek! Mindez elevenebben marad meg eszében, mint azok a kegyelmek, amelyekkel Isten elhalmozza, legyenek bár oly nagyok, mint azok, amelyekről már szóltam, vagy azok, amelyekről még csak ezután fogok beszélni. Ezeknek a kegyelmeknek hatalmas folyama csak időnkint ömlik lelkébe, ellenben bűneinek mocsara állandóan szeme előtt van s ez bizony nagy kereszt számára.

Ismerek egy személyt, aki eleinte azért szeretett volna meghalni, hogy Istent láthassa, később azonban inkább azért kívánta ugyanezt, hogy megszabaduljon ettől a folytonos szenvedéstől: annyira kínozta a gondolat, hogy mily hálátlan volt azzal szemben, akinek annyival tartozott és tartozik. Arról is meg volt győződve, hogy senkinek a gonoszsága sem fogható az övéhez; nem hitte ugyanis, hogy legyen még valaki, akivel szemben az Úr annyi türelmet tanúsított s akit annyi kegyelemben részesített volna.

A pokoltól való félelem nem igen bántja ezeket a lelkeket. Az a gondolat, hogy esetleg elveszíthetik Istent, néha szorongatja szívüket, de ez sem fordul elő gyakran. Kizárólag csakis attól félnék, hogy Isten el találja bocsátani a kezüket s akkor megbántják Őt és visszaesnek előbbi nyomorult állapotukba. A saját boldogságukkal vagy szenvedésükkel egyáltalában nem törődnek, s ha óhajtják, hogy ne maradjanak sokáig a tisztítóhelyen, azt is nem azért kívánják, hogy elkerüljék a szenvedést, hanem azért, hogy ne legyenek távol Istentől. S bármennyire Isten kegyelmében legyen is valamely lélek, nagyon is félténém, ha megfeleledkeznék arról, hogy valamikor mily nyomorúságban volt; mert amilyen fájdalmas ez a gondolat, annyira üdvös. Lehet ugyan, hogy azért gondolom ezt és azért jár mindig ezen az eszem, mert annyira romlott voltam.¹⁰⁰ Azoknak, akik jók voltak, talán nem lesz min bánkódniuk, habár, amíg ebben a halandó testben vagyunk, valami hibát mégis csak elkövetünk valamennyien.

¹⁰⁰ Ezen mű folyamán folyton-folyvást találkozunk célzásokkal Szent Terézia állítólagos bűnös előéletére. Arra az esetre, ha valaki nem ismerné életrajzát, megjegyezzük, hogy mindig példás viselkedésű volt, soha halálos bünt nem követett el, szűzi tisztasága ellen pedig még csak kísértést sem szenvedett. Amit ő olyan nagy bűnnek tart s ami egy

Ezt a fájdalmat nem enyhíti az a gondolat, hogy a mi Urunk már megbocsátotta és elfelejtette bűneinket; sőt ellenkezőleg még jobban fáj azt látni, hogy Ő annyira jó s hogy kegyelmeket osztogat olyasvalakinek, aki a poklot érdemelte volna meg. Úgy gondolom, hogy Szent Péternek és Mária Magdolnának ez lehetett a vártanúsága; mivel ugyanis a szeretetük nagyon nagy volt, sok kegyelmet kaptak és Isten végtelen Felségéről is tiszta fogalmuk volt: kemény dolog lehetett nekik bűneikre gondolni s ugyancsak sirathatták azokat!

Azt is gondolhatnátok, hogy ha a lélek már oly magasztos dolgokat élvez, akkor nem fog többé az Úr Jézus szentséges emberségéről és annak titkairól elmélkedni, hanem kizárólag az Isten iránti szeretetet fogja gyakorolni. Ezt a kérdést részletesen fejtegettem már egy alkalommal¹⁰¹ s e tekintetben mások részéről ellenmondással találkoztam. Azt állították, hogy nem értettem meg a dolgot. Szerintük az Úr tényleg oly úton is vezetheti a lelkeket, amelyen, ha már egyszer előrehaladtak, jobb kizárólag az istenségre gondolni s nem foglalkozni az anyagiakkal. Megvallom, engem ennek az útnak a jóságáról nem tudtak meggyőzni. Hiszen lehet, hogy tévedek s hogy mindketten ugyanazt mondjuk; csak hogy én tapasztalatból tudom, hogy engem az ördög éppen ilyen módon akart tévútra vezetni s azért a magam kárán okulva, megismétlem, amit már sokszor mondtam,¹⁰² tudniillik, hogy e tekintetben nagyon kell vigyáznotok. Sőt, lássátok, még azt is merem nektek mondani, hogy ne higgyetek annak, aki mást mondana nektek. Igyekezem jobban megmagyarázni a dolgot, mint ahogy másutt tettem. Hiszen ha az, aki annak idején megígérte, hogy majd ír erről a dologról, részletesebben kifejtette volna eszméit, azt jól tette volna; de csak úgy röviden odavetni a dolgot és pedig előttünk, akik nem vagyunk olyan könnyű felfogásúak, az nagy bajt okozhat.

Egyesek az említett felfogás alapján azt hiszik, hogy nem jó, ha az Úr kinszenvedésére gondolnak. De hát akkor a Boldogságos Szűzre és a Szentekre sem szabad gondolniuk; pedig hát az ezekre való emlékezés annyira üdvös táplálék a mi értelmünk számára. Igazán nem tudom, hogy mi jutott eszükbe az ilyeneknek!? Hogy az ember teljesen elvonatkozzék minden anyagi dologtól; hogy állandóan szeretettől lángholjon: az jó az angyaloknak, de nem nekünk, akik ebben a halandó testben élünk! Nekünk azokat kell szem előtt tartanunk, akik, mialatt ebben a testben éltek, oly nagy tetteket vittek végbe Isten dicsőségére. Hát még micsoda gondolat volna az, szándékosan eltávolodni a mi legnagyobb kincsünktől és orvosságunktól, a mi Urunk Jézus Krisztustól mint embertől! Hiszen én nem is hiszem, hogy az illetők ezt komolyan tanácsolják, hanem csak értelmetlenül beszélnek; azonban ezzel kárt tehetnek más lélekben! Arról az egyről pedig biztosíthatom őket, hogy ezen az úton haladva sohase fogják átlépni a két utolsó lelki lakásnak küszöbét. Nem lévén vezetőjük – mert hiszen erre a szerepre a mi jó Jézusunk van hivatva – nem fogják megtalálni az utat s még annak is örülhetnek, ha a többi lelki lakásban meg tudnak maradni. Ugyanis Ő mondta magáról, hogy Ő az út; azt is mondta, hogy Ő a világosság; s ugyancsak Ő mondta, hogy senki sem mehet az Atyához, ha csak nem általa, és hogy aki Őt látja, az látja az Atyát.¹⁰³ Azt vetik ez ellen, hogy ezeket a szavakat másképpen kell érteni. Én nem ismerem más értelmüket; az én lelkem mindig úgy érezte, hogy betűszerinti értelemben veendő és sohasem volt oka megbánni, hogy így értette őket.

Vannak egyes lelkek – s ezek közül sokan beszéltek velem erről a tárgyról – akiket az Úr a tökéletes szemlélődés színvonalára emelt s akik azután mindig azon is szeretnének maradni. Ez lehetetlenség. Tény azonban, hogy miután ily magas kegyelmeket nyertek, nem képesek többé oly jól elmélkedni az Úr Jézus életének és szenvedésének titkairól, mint azelőtt. Én nem tudom,

szentnek szempontjából tényleg nagy hiba, az az, hogy negyvenéves koráig nem volt képes teljesen szakítani a világgal és véglegesen rálépni az életszentség útjára.

¹⁰¹ Önéletrajz 22. fej.

¹⁰² Önéletrajz 22-24. fej.

¹⁰³ Jn. 14, 6; 8, 12; 14, 6; 14, 9.

hogy mi ennek az oka, de az tagadhatatlan, hogy ilyenkor az elme nem nagyon alkalmas már az elmélkedésre. Talán így lehetne a dolgot megmagyarázni: mivel az elmélkedés egészen abban merül ki, hogy Istent keressük benne, ha a lélek már egyszer megtalálta, nem igen hajlandó vállalni azt a fáradságot, hogy újra keresse; sokkal szívesebben szorítkozik arra, hogy szeresse. Azt is gondolom, hogy ha az akarat egyszer lángra gyulladt, akkor szeretne nagylelkűen lemondani az értelem segítségéről s ezt nem lehet tőle rossz néven venni. Azonban ez hiábavaló erőlködés, főleg ha még nem jutott el az utolsó lelki lakásig. Ilymódon az idejét is vesztegeti, mert hiába, nagyon sok esetben az akarat nem képes az értelem segítségével szeretni. Jegyezzétek meg ezt jól, nővéreim, mert ez nagyon fontos. Meg is akarom még jobban világitani. A lélek kizárólag arra akarná összpontosítani minden ténykedését, hogy szeresse Istent; nem akarna semmi mást tenni, csak ezt; azonban bármennyire erőlködjek is, nem sikerül neki. Az akaratban ugyan nincs baj, az ott van teljes életerőben, azonban az a tűz, amely rendesen hevíti, kialvófélben van s hogy újra lángra lobbanjon, kell hogy valaki fűjtassa. Már most helyes volna-e, ha a lélek megmaradna ebben a szárazságban s Illés próféta módjára az égből várná a tüzet,¹⁰⁴ hogy megeméssze azt az áldozatot, amelyet önmagából készített Isten számára? Határozottan nem volna jó, mert hiszen nem szabad csodákra számítanunk. Az Úr olykor, ha neki úgy tetszik, tesz csodát a lélek érdekében, másrészt azonban elvárja, hogy belássuk hitványságunkat és az ilyenekre való érdemtelenségünket s megtegyük mindazt, amit a magunk erejéből tehetünk.

Nekem meggyőződésem, hogy bármily magasra jutott is valaki az imában, amíg e földön él, így kell tennie. Igaz ugyan, hogy ha valakit az Úr már a hetedik lelki lakásba helyezett, annak nagyon ritkán, szinte sohasem lesz szüksége erre a megerőltetésre és pedig egy bizonyos okból, amelyet majd megemlítek, ha el nem felejttem. Ugyanis valami csodálatos módon mindig együtt van Krisztus Urunkkal s az Ő Istensége és embersége az ő állandó társasága.

Mint mondom tehát, ha az említett tűz nem ég az akaratban és az ember nem érzi Isten jelenlétét, meg kell Őt keresnünk, amint tette az ara az Énekek-énekében.¹⁰⁵ Ezt akarja Ő Szent Felsége. Kérdezzük meg a teremtményektől, amint, ha nem csalódom, Szent Ágoston mondja elmélkedéseiben vagy vallomásaiban,¹⁰⁶ hogy ki az, aki őket teremtette s ne álljunk ott bambán s ne vesztegessük az időt abban a reményben, hogy az Úr újra meg fogja nekünk adni azt, amit egyszer megadott. Különösen kezdetben nagyon könnyen megeshetik, hogy egy esztendő, sőt több is elmúlhatik, mielőtt az Úr ugyanabban a kegyelemben újra részesítene bennünket. Ő Szent Felsége tudja, hogy miért tesz így; mi ne kutassuk ennek okát; nem tartozik ránk. Hiszen úgyis tudjuk annak útját-módját, hogy miképpen kell Isten kedvére cselekednünk. Tartsuk tehát meg az ő parancsolatait, kövessük tanácsait és ebben legyünk nagyon is lelkiismeretesek; elmélkedjünk sokat életéről és haláláról, nemkülönben arról, hogy mennyi hálával tartozunk neki: a többi jöjjön akkor, amikor az Úrnak tetszik.

Az illetők azt mondják majd erre, hogy ezek a dolgok nem képesek lekötni a figyelmüket s bizonyos tekintetben, a fent említett okok alapján, igazuk is lehet. Azt azonban tudni fogjátok, hogy nem egy és ugyanaz a dolog, vajjon az értelmünk gondolkodik-e, vagy pedig egyszerűen szemléli-e azokat az igazságokat, amelyeket az emlékezőtehetség elébe tart. Azt mondjátok talán, hogy nem értitek, mit akarok mondani s csakugyan lehetséges, hogy nem tudom magamat jól kifejezni, de úgy mondom, amint tudom. Elmélkedés alatt értem ugyanis az értelemnek gondolkodását és fontolgatását, például a következő módon: Gondoljuk meg először, mekkora kegyelmet gyakorolt velünk az Úr, mikor egyszülött Fiát adta nekünk, de ne állapodjunk meg itt, hanem menjünk végig egész dicsőséges életén. Vagy pedig kezdjük azzal, hogy az Úr Jézust tekintjük a Getsemáni kertben, de értelmünk kövesse tovább az eseményeket, mígnem az Urat a

¹⁰⁴ Kir. I. könyve 18, 30-39.

¹⁰⁵ Én. 3, 3.

¹⁰⁶ Szent Ágoston vallomásai, 10. könyv, 6. fej.

keresztre feszítve látja. Vagy pedig vegyünk egy részletet a kínszenvedésből, például az Úr elfogatását és elmélkedjünk e titokról, részletesen vizsgálva és megfontolva mindazt, amit magában foglal s átérzve azokat az érzelmeket, amelyeket kivált; így például Júdás árulását, az apostolok menekülését és a többit. Ez kitűnő és Isten előtt nagyon is kedves elmélkedés.

Nos hát ez az az elmélkedés, amelyre sokszor egyszerűen képtelennek mondja magát az olyan lélek, amelyet Isten természetfölötti kegyelmekre és tökéletes szemlélődésre méltatott. Mint mondom, nem tudnám megmondani, hogy miért, de rendesen tényleg képtelen rá. Abban azonban nincs igaza, ha azt állítja, hogy ezek a titkok nem képesek lekötni a figyelmét; hiszen ellenkezőleg minduntalan rájuk gondol, különösen mikor az Anyaszentegyház ünnepli őket. Nem is volna lehetséges, hogy az a lélek, mely annyit kapott Istentől, megfélekedjék az Ő szeretetének ilyen magasztos bizonyítékairól. Hiszen ez mindmegannyi égő szikra, mely szükségképpen felgyullasztja az ő szeretetét az Úr iránt. Nem, ez a lélek nem érti meg önmagát, mikor így beszél. A valóság az, hogy ezeket a titkokat sokkal alaposabban érti meg, mint azelőtt; értelme oly világosan fogja fel őket és emlékezetébe oly élénken vésődnek belé, hogy maga az a látvány: az Úr a Getsemáni kertben, a földre borulva, azzal a rettenetes verejtékkel: mondom, ez maga elégséges neki egy órára, sőt néhány napra is ahhoz, hogy gyermeki bizalommal nézze, kicsoda Ő és belássa, mily hálátlanok voltunk mi ekkora és ily kínnal járó jótétéménnyel szemben. Rögtön ott van az akarat is – esetleg ugyan elzékenyülés nélkül – s szeretné valami módon meghálálni ezt a nagy kegyelmet; szeretné szenvedni valamit érte, aki annyit szenvedett értünk; ilyen és más hasonló vágyak töltik el, amelyek azután foglalkoztatják az emlékezetet és az értelmet.¹⁰⁷

Én azt hiszem ez az, ami megakadályozza a lelket abban, hogy folytatólagosan elmélkedjék a Kínszenvedésről s ez kelti benne azt a benyomást, mintha nem tudna rá gondolni. S ha eddig csakugyan nem elmélkedett volna róla, igyekezzék azt ezután megtenni, mert én biztosíthatom, hogy ez semmiben sem fogja akadályozni még a legmagasztosabb szemlélődést sem. Nem tartanám jónak, ha ebben nem gyakorolná magát nagyon is gyakran. Ha azután elmélkedés közben az Úr megakasztja gondolkodását, annál jobb; akkor az Úr hagyatja abba vele a munkát, anélkül, hogy ő rázza volna le azt a válláról: Én meg vagyok arról győződve, hogy ez az eljárási mód semmiben sem zavarja a lelki haladást, sőt ellenkezőleg minden jóban előresegíti a lelket. Zavarólag hatna, ha nagyon is erőltetné azt az elmélkedési módot, amelyről fentebb beszéltem,¹⁰⁸ sőt azt hiszem, hogy előrehaladottabb lélek erre nem is képes. Habár az is lehet, hogy olyan is van, aki képes rá, mert hiszen sokféle úton vezet az Úr a lelkeket. De azért nem szabad elítélni azokat, akik képtelenek az elmélkedés útján haladni s nem szabad azt hinni, hogy nem valók nekik azok a nagy lelki kincsek, amelyek a mi Üdvözítőnkben, Jézus Krisztusban rejlenek. Bármennyire lelki ember legyen is valaki, azt nem fogja velem soha elhitetni, hogy jó ezekről lemondani.

Gyakori hibája a kezdő lelkeknek, sőt az olyanoknak is, akik már jobban előre vannak, hogy mikor elérik a nyugalom imáját s megízlelik a szellemi örömeket és vigasztalásokat, amelyeket az Úr abban ad, azt képzelik, hogy valami nagy dolgot tesznek azzal, ha állandóan ezt az élvezetet keresik. Már pedig, akár hiszik, akár nem: nem jó dolog ebben annyira elmerülni. Az

¹⁰⁷ Az az elmélkedési mód, amelyet a szentanya itt fejteget s amelynél az ember egy-két, vagy legalább is aránylag kevés gondolattal hosszabb időre beéri, a *szabad elmélkedés*. Ez van gyakorlatban most is a kármelita-rendben. Ellenben a másik, amelynek egyik legnagyobb mestere Szent Ignác volt s amely ma is a Jézus-társaság sajátos imája, a *kötött elmélkedés*. Ennél a tárgyat szorgalmas és erőfeszítő értelmi munkával részeire bontjuk, elemezzük, kivonjuk belőle lehetőleg az összes benne rejlő tanulságokat, azokat magunkra alkalmazzuk, ezen az alapon jó feltételeket teszünk a jövőre és így tovább. Mindkettő kitűnő a maga nemében. Részünkről azonban azt tartjuk ideális eljárásnak, ha valaki, mint Szent Terézia, 22 esztendei rendszeres kötött elmélkedés után tér át a szabad elmélkedésre, szóval először telíti lelkét szent eszmékkel s csak azután élvezi azokat kényelemben. Elülteti és fölneveli a fát s csak azután heveredik az árnyékába.

¹⁰⁸ T. i. a kötött elmélkedést.

élet hosszú és sok benne a szenvedés. Hogy az utóbbiakat el tudjuk viselni, szem előtt kell tartanunk példaképünket, Krisztus Urunkat s azt nézni, miképpen viselkedett a szenvedések közepette; hogyan túrték el azokat az apostolok és a szentek? Nagyon jó társaság ám a mi jó Jézusunk! Isten mentsen attól, hogy elhanyagoljuk Őt, vagy szent Anyját! S Ő nagyon szereti, ha együtt érzünk vele szenvedésében, még ha ennek fejében egyszer-másszor le kellene is mondanunk a mi szellemi vigasztalásainkról és örömeinkről. Különben is, leányaim, ezek a szellemi élvezetek nem oly állandóak az imában, hogy ne jutna másra is idő. Sőt, ha valamelyik közületek azt mondaná nekem, hogy nála ezek az örömök folyton tartanak s hogy nem teheti meg, amit mondtam: én nagyon is gyanúsnak tartanám az állapotát. Tegyetek hasonlóképpen; igyekezzetek megszabadulni ettől a tévedéstől és kilábolni ebből a mámorból. S ha a magatok erejéből nem tudátok megtenni, szóljatok a főnöknőnek, hadd adjon nektek valami alapos elfoglaltsággal járó hivatalt, mindaddig, amíg ez a veszedelmes állapot meg nem szűnik. Mert tény, hogy ha ez sokáig tart, még ha nem is okozna nagyobb bajt, nagyon árthatna az ember fejének és eszének.

Azt hiszem világosan megmagyaráztam, hogy bármennyire át legyen is valaki szellemülve, annyira azért még sem szabad az anyagiaktól irtózni, hogy még az Úrnak legszentebb emberiségétől is elforduljon. Az Úrnak ama szavait vetik ez ellen, hogy szerinte az Ő tanítványaira jobb, ha Ő elmegy közülük.¹⁰⁹ Ezt én nem tudom megérteni. Hiszen az csak világos, hogy e szavakat nem intézte Szűz Anyjához, aki erősen állt hit dolgában s tudta, hogy Fia Istenember, aki jobban szerette Őt, mint bárki más, de szeretete annyira tökéletes volt, hogy Szent Fiának jelenléte csak hasznos lehetett rá nézve. Az apostolok ugyan akkoriban még aligha voltak oly erős hitűek, mint amilyenekké későbbben lettek s amilyeneknek nekünk kell lennünk.

Ismétlem, leányaim, én ezt az utat nagyon veszedelmesnek tartom. Az ördög ily módon annyira juttathatna bennünket, hogy elveszítenénk az áhítatunkat a legméltóságosabb Oltáriszentséggel szemben is. Az én megtévedésem nem juttatott ugyan engem ennyire, azonban nem gondoltam többé oly szívesen a mi Urunkra; igyekeztem megmaradni abban a lelki mámorban s vártam az újabb szellemi örömeiket. Szerencsémre idejében világosan beláttam, hogy rossz úton vagyok. Mivel ugyanis ezek a szellemi örömeik még sem lehettek állandóak, közben az értelmem ide s tova csapongott s a lelkem olyan volt, mint egy röpködő madár, mely nem tudja, hogy hová üljön. Ezzel rendkívül sok időt vesztettem; nem haladtam előre az erényekben s nem tökéletesedtem az imában. Én magam nem láttam be a tévedésemet s talán sohasem tértem volna észre, mert annyira meg voltam győződve eljárásom helyességéről; szerencsémre azonban beszéltem a dologról egy szent életű emberrel, aki felvilágosított. Akkor azután megértettem, hogy mily téves útra kerültem s azóta mindig fáj a szívem, ha elgondolom, hogy volt idő, amikor ezt nem láttam be és hogy annyit vesztettem, ahelyett, hogy előrehaladtam volna. Nem, még ha ingyen adnák is, még akkor sem akarok semmi boldogságot, amely másunnét származnék, mint tőle, akitől minden jót kapunk. Örök hála és dicsőség legyen neki érte. Amen.

¹⁰⁹ Jn. 16, 7.

VIII. fejezet

Elmondja, hogy miképpen közlekedik Isten a lélekkel értelmi látomás útján s néhány idevágó tanácsot ad. Beszél arról, milyen hatást gyakorol a lélekre a látomás, ha valódi. Hangsúlyozza, hogy az ilyen kegyelmeket titokban kell tartani.

Hogy világosan lássátok, növéreim, mennyire igazam van abban, amit mondtam és hogy minél előbbre halad egy lélek, annál állandóbb kísérője neki a mi jó Jézusunk: jó lesz arról az állapotról beszélnem, amelyben Ő Szent Felsége akaratából többé egy pillanatra sem tudunk társaságától megválni. Hogy ez csakugyan az Ő akarata, az világosan kitűnik abból, hogy mindenfelé keresi a velünk való érintkezést és kimutatja irántunk való szeretetét. Ez érintkezési módok közé tartoznak egyes bámulatos jelenések és látomások s én nagyon szeretném, ha az Úr segítségével legalább valamelyes fogalmat tudnék nektek róluk nyújtani, nehogy megijedjete, ha esetleg ilyesmiben részesülnétek. S még ha mi nem is kapnánk Tőle ilyen kegyelmeket, akkor is dicsérjük Őt teljes szívünkben, hogy Ő, akinek Felsége és hatalma oly végtelen, képes annyira leereszkedni egyik-másik teremtményéhez.

A dolog így történik. A lélek legtávolabbról sem gondol arra, hogy ilyen kegyelemben fog részesülni, sőt egyáltalában soha eszébe sem jutott, hogy Isten ilyesmire tartsa érdemesnek, midőn egyszerre – bár nem látja sem lelki, sem testi szemeivel – azt érzi, hogy Jézus Krisztus ott van mellette. Ezt nevezik értelmi látomásnak; nem tudom, hogy miért. Láttam egy személyt, akit Isten sok más kegyelmen kívül ebben is részesített, s aki kezdetben ugyancsak meg volt akadva. Nem tudta elképzelni; hogy mit jelent a dolog. Egyrészt ugyanis semmit sem látott, másrészt pedig oly világosan megértette, hogy a mi Urunk Jézus Krisztus az, aki ily módon érezteti vele jelenlétét, hogy semmi kétsége sem merülhetett fel a látomás valóságára felől. Hogy Istentől származik-e, vagy sem, arra vonatkozólag, bár a nagy hatások Isten mellett szóltak, annál inkább volt aggodalomban, mert ő maga sohasem hallott értelmi látomásról s nem is gondolta volna, hogy ilyen is létezik. Azt azonban megértette, hogy az, aki ott van mellette, ugyanaz az Úr, aki az előbb említett módokon oly gyakran beszélt már hozzá. Ugyanis mindaddig, amíg ez utóbbi kegyelemben nem részesült, csupán a szavakat hallotta, de nem tudta, hogy ki beszél hozzá.

Tudom azt is, hogy nagy aggodalmi voltak e látomás miatt – mert ez nem úgy van, mint a képzeleti látomás, mely gyorsan elmúlik, hanem eltarthat néhány napig, sőt olykor egy esztendeig is – s nagy szomorúan ment el a gyóntatójához. Ez utóbbi azt kérdezte tőle, hogy ha nem lát semmit, miképpen tudhatja, hogy a mi Urunk az? – mondja meg legalább, hogy milyen az arca! Az illető azt felelte rá, hogy ezt nem tudja, mert nem látta az arcát s hogy nem tud mást mondani, mint azt, amit mondott; csak arról az egyről van meggyőződve, hogy csakugyan az Úr volt, aki vele beszélt s hogy a dolog nem képzelődés.

Hiába ijesztgették mindenféleképpen; semmi sem volt képes őt hitében megingatni, különösen akkor nem, midőn a látomás azt mondta neki: „Ne félj, én vagyok”. Ezekben a szavakban valami olyan titokzatos erő volt, hogy abban a pillanatban lehetetlen lett volna bennük kételkednie. Az a tudat, hogy ily jó társaságban van, erőt és jó kedvet öntött belé. Belátta ugyanis, mily nagy segítségére lesz ez oly irányban, hogy mindig Istenre gondoljon s hogy mennyire fogja mindig arra figyelmeztetni, hogy ne tegyen semmit kedve ellenére Annak, akinek szeme – amint érezte – folyton rá van szegezve. Ha pedig beszélni akart Ő Szent Felségéhez, akár az imában, akár anélkül, érezte, hogy oly közel lévő hozzá, szükségképpen meg fogja őt hallani. Ellenben az Ő szavait nem akkor hallotta, amikor kívánta, hanem rendszeren egészen váratlanul, amikor arra éppen szükség volt. Érezte, hogy a jobb oldalán van; de ezt is nem azokkal az érzékekkel fogta fel, amelyekkel máskülönben szoktuk észrevenni, ha valaki mellettünk van. Más, sokkal magasztosabb úton történik ez, amelynek kifejezésére emberi ész nem képes, de amely teljesen biztos és sokkal jobban kizár minden kétséget, mint tenné a

közönséges érzéki megfigyelés. Ez utóbbi esetben ugyanis még mindig lehetséges a képzelődés, ellenben itt nem. Ugyanis oly nagy lelki haszon kíséri ezt a kegyelmet és oly magasztos benső hatásai vannak, hogy sem melankóliának nem lehet tulajdonítani, sem pedig az ördög szemfényvesztésének. Egyik sem tenne akkora jót a lélekkel. Hiszen ezen kegyelem után másra sem gondol, mint arra, hogy mindenben Istennek kedvére tegyen és mélységes megvetést érez minden iránt, ami nem hozza őt közelebb Istenhez.

Később, midőn a látomás mindjobban érthetővé vált, egészen világos lett, hogy az ördögnek semmi köze sincs hozzá, de azért tudom az illetőről, hogy olykor nagyon is aggódott. Máskor viszont mélységesen meg volt szégyenülve, mert nem értette, hogy miképpen jutott ekkora boldogsághoz. Az illető és én annyira egy szív és egy lélek voltunk,¹¹⁰ hogy nem támadt a lelkében még csak egy gondolat sem, amit én nem tudtam volna meg; így tehát egészen hitelesen tanúskodhatom ezekről s elhihetitek, hogy mind igaz, amit róla mondok.

Az Úr kegyelme nagy megszágyenülést okoz a lélekben és nagyon növeli alázatosságát. Pedig ha az ördögtől származnék, éppen ellenkező hatása volna. Mivel egészen világosan megállapítható, hogy Istentől származik – ugyanis semmiféle emberi erő sem képes azt létrehozni – az, aki benne részesül, nem fogja elfeledni, hogy ezt a boldogságot nem tulajdoníthatja magának, hanem kizárólag Istennek köszönheti. S bár az előbb említettek között, nézetem szerint, akad ennél nagyobb kegyelem is, de azért ennek van bizonyos különös értéke, amennyiben Istennek valami sajátos módon való megismerésére vezet; ugyanis az Ő Szent Felségével való folytonos együttlétből rendkívül gyöngéd szeretet fakad iránta s a lélekben még jobban megerősödik a vágy, hogy kizárólag szolgálatára szentelhesse magát. A lelkiismeret is nagyon megtisztul, mert állandóan maga mellett érzi Istent s így mindenre sokkal jobban vigyáz. Mert hiszen tudjuk, hogy Isten velünk van és látja, amit teszünk, de azért a mi természetünk olyan gyarló, hogy minduntalan megfélekedünk erről; itt ellenben ez nem történhetik meg, mert az Úr – ott a lélek mellett – állandóan érezteti jelenlétét. Hozzáteszem még, hogy a lélek még sokkal gyakrabban részesül most a kegyelmekben is, amelyekről főntebb volt szó és pedig azért, mert állandóan lángol a szerelemtől. Az iránt, akit oldala mellett érez.

Egy szóval abból a haszonból, amit a lélek belőle húz, következik, hogy mily óriási ez a kegyelem s mily végtelen nagyra kell azt becsülni. De a lélek hálát is ad az Úrnak, hogy ily bőkezű irányában, holott nem érdemli meg s nem cserélné el ezt a kegyelmet a földnek minden kincséért és élvezetéért sem. Nem csoda tehát, hogy ugyancsak elhagyottnak érzi magát, ha az Úrnak egyszer kedve tartja, hogy magára hagyja őt. Ilyenkor azonban hiába erőlködnek, hogy visszanyerje azt a társaságot; hiába minden, mert Isten akkor adja azt meg újra, amikor neki tetszik; emberi erővel itt nem lehet semmit elérni. Néha a szentek is megjelennek a léleknek ilyen módon s ez is nagy hasznára van. Azt mondhatjátok: de mikor semmit sem lát az ember, hogyan tudhatja, hogy Krisztus Urunkkal van-e dolga, vagy valamely szenttel, vagy a Boldogságos Szűzzel? Ezt az illető lélek nem tudná megmondani s ő maga sem érti, hogy miként tudja ezt meg, annyi azonban tény, hogy egészen biztosan tudja. Még ha az Úr az, aki ott van és beszél, akkor még valamennyire érthető, hogy felismeri; de ha egy szent jön oda, aki egy szót sem szól, hanem csak ott van Isten akaratából, hogy segítse a lelket és legyen oldalánál: akkor igazán csodálatos a dolog.

Ezekon kívül itt sok más lelki jelenség is előfordul, amelyeket azonban nem lehet szóval kifejezni. Ebből is látszik, hogy milyen alacsony a mi természetünk s mennyire képtelen felérni ésszel Isten nagyságát, mikor már ezekkel a dolgokkal szemben is tehetetlen. Aki ilyenekben részesül, nem is tehet mást, mint hogy elámulva dicsőíti Ő Szent Felségét. Illik is, hogy egészen különös módon legyen háladatos érettük, mert nem olyan kegyelmek ezek, amiket mindenki megkap. Becsülje őket tehát nagyra s igyekezzék nagyobb szolgálatokat tenni Istennek, ami

¹¹⁰ Magától értetődik, hogy az illető maga Szent Terézia volt.

annál könnyebb lesz, mert Ő nagyon sokféle módon segíti előre ebbeli törekvéseit. Egyébként azonban az ilyen lélek e kegyelmek miatt nem gondolja magát jobbnak, sőt azt hiszi, hogy haszontalanabb szolgálója Istennek, mint akárki más a földön. Szent meggyőződése ugyanis, hogy jobban le van kötelezve Isten irányában, mint bárki más s minden legkisebb hiba miatt, amit elkövet, szívszaggató bánatot érez és erre van is oka.

Ha közületek valakit az Úr az imént leírt úton vezetne, ezekről az imént elmondott hatásokról ismerheti fel, hogy a dolog nem tévedésen vagy képzelődésen alapul, hanem Istentől van. Amint mondtam, nézetem szerint, az az egy kétségtelen, hogy nem származik az ördögtől. A lélek ugyanis e kegyelmek hatása alatt oly rohamosan halad a tökéletesség útján és akkora belső békességre tesz szert, hogy ez már magában véve is kizárja az ördögi beavatkozás lehetőségét. Azonban egy olyannyira elvetemült lény, mint az ördög, nem is volna képes ilyen jó dolgot létrehozni; ha ő ártaná magát belé, azonnal jelentkeznék holmi kis önteltség s az a gondolat, hogy az ember jobb másoknál. Ehelyett a lélek állandóan Istenben van elmerülve s folyton rá gondol; ha ezt az ördög tévedésből hozta volna létre, akkora méregbe jönne miatta, hogy eszeágában sem volna újra megtenni. De meg azután Isten annyira méltányos, hogy ekkora szabadságot sohasem fog neki engedni egy olyan lélekkel szemben, amelynek egyetlen vágya, hogy Ő Szent Felségének kedvére tegyen s kész életét adni dicsőségéért. Még ha meg is történnék, hogy ilyen tévedésbe esnék, Isten azonnal gondoskodnék felvilágosításáról.

Az én meggyőződésem mindig az volt és az lesz, hogy ha a lélek így halad tovább s Istentől ilyen kegyelmeket kap, akkor nem kell félnie, még ha Ő Szent Felsége meg is engedné az ördögnek, hogy megtámadja őt; ebből a küzdelemből is nagy haszonnal fog kikerülni, ellenfele pedig vereséget szenved. Azért, leányaim, ha valamelyiktek ezen az úton találna haladni, legyen teljesen nyugodt; bár az is igaz, hogy jó, ha fél és még óvatosabban lépked előre, mint eddig. S azt se gondolja valaki, hogy azért, mert az Úr őt annyira dédelgeti, most már ölbe teheti a kezét. Mert, mint mondtam, ha így gondolkoznék, vagy ha nem jelentkeznének rajta a felsorolt hatások, azt kellene mondanom, hogy az egész dolog nincs Istentől.

Az is tanácsos lesz, ha mindjárt kezdetben, gyónási titok kötelezettsége alatt, megbeszélitek a dolgot valami kiváló tudós emberrel,¹¹¹ – mert hiszen az ilyenek vannak arra hivatva, hogy felvilágosítsanak bennünket – vagy pedig valami nagyon lelki életet élő személlyel. Ha választani kell, inkább forduljunk a tudóshoz, még ha nem is él annyira lelki életet. Legjobb azonban, ha lehetséges, mindkettőnek tanácsát kikérni. Ha azt mondanák, hogy az egész dolog képzelődés, amiatt ne ijedjete meg, mert az ilyen képzelődés, amilyen kevés jót tehet, épp oly kevés bajt okozhat a léleknek; forduljatok ez esetben bizalommal Istenhez s kérjétek Ő Szent Felségét, ne engedje meg, hogy tévútra kerüljete. Ha azt találnák mondani, hogy az ördög műve, az már nagyobb baj; igazi tudós ugyan, ha megvannak az említett hatások, nem fogja ezt állítani. De ha mégis megtenné, meg vagyok róla győződve, hogy maga az Úr, aki veletek van, meg fog benneteket vigasztalni és nyugtatni, neki pedig meg fogja adni a szükséges belátást, hogy benneteket felvilágosíthasson. Ha olyasvalakihez találtok fordulni, akit az Úr nem vezet ezen az úton, még ha egyébként szemlélődő ember is, azonnal meg fog ijedni s el fogja ítélni a dolgot. Ezért tanácsoltam nektek, hogy valami kiváló hittudóshoz forduljatok, aki egyúttal, ha csak lehet, imádságos ember is legyen. A főnöknő adja meg erre az engedélyt minden nehézség nélkül. Mert még ha a főnöknő az illető lélek felől, látván annak erényes életét, meg is van nyugtatva, mégis köteles megadni az engedélyt erre a tanácskérésre, hogy így mindketten biztonságban legyenek. De ha az illető egyszer megbeszélte a dolgot, akkor nyugodjék meg s ne keressen ismét másoknál tanácsot; olykor ugyanis megtörténik, hogy mikor egyébként semmi ok sincs rá, az ördög túlzott aggodalmakkal tölti el a lelket és nem engedi megnyugodni az egyszeri

¹¹¹ Mikor tudósokról beszél, természetesen hittudósokra érti. Neki magának Borgia Szent Ferenc, Alcantarai Szent Péter, Banez Domonkos, Velasquez püspök, Alvarez Boldizsár és más kiváló férfiak voltak a tanácsadói.

tanácskérés eredményében. Ez különösen akkor fordul elő, ha a gyóntatónak nincs elég tapasztalata s észre lehet rajta venni, hogy aggályoskodó; vagy pedig ha ő maga ajánlja az illetőnek, hogy másokkal is beszélje meg a dolgot. Ennek azután az a vége, hogy aminek teljesen titokban kellett volna maradnia, az köztudomású lesz s a szegény lélek mindenféle kellemetlenségnek és zaklatásnak van kitéve. Ő természetesen azt remélte, hogy a dolog titokban marad s íme azt kell látni, hogy mindenki tud felőle; ebből azután nagyon sok baja támadhat neki, sőt, a mai időben, még az egész rendnek is.¹¹²

Nagy okosságra van tehát e tekintetben szükség s ezt nagyon is a lelkére kötöm minden főnökönek. Ne gondolják azt, hogy ha valamelyik nővérnél ilyen rendkívüli dolgok fordulnak elő, az illető emiatt jobb, mint egy másik. Az Úr mindegyiket úgy vezeti, amint jónak látja. Ha az illető közreműködik ezekkel a kegyelmekkel, Istennek nagyon jó szolgálója válhatik belőle, de olykor éppen a leggyöngébbeket vezeti Isten ezen az úton. Nem kell tehát a dolgot sem túlbecsülni, sem lekicsinyelni, hanem azt kell nézni, hogy mekkorák mindenkiben az erények. Aki nagyobb önmegtagadással, alázatosabban és tisztább lelkiismerettel szolgálja az Urat, az lesz a szentebb. Az is igaz azonban, hogy biztosat e tekintetben idelent nem lehet mondani; az igazságos bíró majd megadja mindenkinek a jutalmat érdeme szerint. Ott el fogunk azon csodálkozni, hogy mennyire másképpen ítél Ő, mint ahogy mi itt hittük volna. Legyen áldva mindörökké az Ő szent neve. Amen.

¹¹² Az Inkvizíció-ra gondol, amely hajlandó volt s nem ok nélkül, gyanús szemmel nézni az ilyeneket.

IX. fejezet

Elmagyarázza, hogy miképpen nyilvánítja ki magát az Úr a léleknek képzeleti látomás útján. Kijelenti, hogy nem tanácsos e látomások után vágyakozni s megmondja, hogy miért. Nagyon hasznos fejezet.

Térjünk át már most a képzeleti látomásokra. Azt mondják, hogy ezekbe az ördög sokkal könnyebben ártja magát bele, mint az előbbiekre, s úgy is lesz a dolog. Viszont azonban, ha a mi Urunktól erednek, mivel jobban megfelelnek a természetünknek, azt hiszem, nagyobb hatásuk van a többiekénél, kivéve azokat, amelyeket a lélek az utolsó lelki lakásban kap az Úrtól, mert ez utóbbiakkal egyik sem ér föl.

Azt a látomást, amelyről az előbbi fejezetben beszéltem, a következő hasonlatból fogjátok jobban megérteni. Tegyük fel, hogy egy aranydobozban egy rendkívül értékes s amellet csodálatos hatású drágakövet tartunk.¹¹³ Egészen biztosan tudjuk, hogy a kő benn van a dobozban, mert ha magunkkal hordjuk, érezzük a kőnek jótevő hatását. Habár tehát sohasem láttuk is a követ, nagyra becsüljük, mert kigyógyított bennünket azokból a betegségekből, amelyek ellen orvosságul használják. Megnézni nem merjük, de nem is tudnánk kinyitni a dobozt, mert csak az tudja a titkát, akié az a drágakő. Odakölcsonözte ugyan nekünk, hogy használjuk egészségünk helyreállítására, de a kulcsát magánál tartotta, mivel a doboz továbbra is az övé maradt. Ha úgy tetszik neki, majd kinyitja s megmutatja nekünk a követ, ha pedig úgy tetszik, akár vissza is veszi az egészet tőlünk; tényleg ezt olyankor meg is teszi.

Már most tegyük fel, hogy a tulajdonosnak egyszer úgy tartja a kedve, hogy kinyissa a dobozt s azzal örvendeztesse meg azt, akinek kölcsonözte, hogy megmutatja neki a tartalmát. Világos, hogy ez utóbbinak ezután a doboz még kedvesebb lesz, amennyiben nemcsak a hatását érzi, hanem vissza is emlékszik a drágakő pompás ragyogására, amely mélyen bevésődött emlékezetébe. Ugyanez történik meg azokban a látomásokban, amelyekről most beszélek. Midőn a mi Urunknak úgy tetszik, hogy a lelket megörvendeztesse, világosan megmutatja neki szent emberiségét. Vagy úgy, amilyen volt, midőn e világon élt, vagy pedig a feltámadás utáni állapotában; amint éppen jónak látja. S bár e látomás oly sebesen folyik le, hogy villámcsapáshoz lehetne hasonlítani, a dicsőséges kép oly mélyen vésődik az emlékezetbe, hogy nézetem szerint lehetetlen elfeledni; megmarad az addig, amíg csak a lélek viszont nem látja Őt ott, ahol örökké fogja élvezni társaságát. Képről beszéltem, de megjegyzendő, hogy a látomás nem olyan, mint egy festett kép, hanem az Úr elevenen jelenik meg s néha beszél is a lélekkel, sőt nagy titkokat közöl vele. Úgy kell azonban érteni a dolgot, hogy ha ez el is tartana egy kis ideig, a lélek épp oly kevésbé képes sokáig szemlélni a látomást, mint ahogy a testi szem nem nézheti soká a napot; s így ennek következtében a jelenés mindig gyors lefolyású. Mindazonáltal nem azt akarom ezzel mondani, hogy bántja a lélek szemét, mint a nap a testi szemet. Mondom, a lélek szemét, mert azokról a látomásokról, amelyek a testi szemekkel észlelhetők, én nem tudok semmit. Annak a bizonyos személynek ugyanis, akiről én annyit beszélek, ilyenekben nem volt soha része; már pedig nagyon nehéz valamit megmagyarázni, amit az ember tapasztalatból nem ismer.

Ez alatt a látomás alatt oly csodálatos fényben mutatja magát az Úr, mintha a napot gyémántból készült fátyollal földnek el, – ha ugyan lehetséges ilyesmi. – A ruhája batiszthoz hasonlít. Midőn Isten ezt a kegyelmet adja meg a léleknek, az elragadtatásba jut, mert nyomorúsága nem képes ezt a félelmetes látomást elviselni. Félelmetesnek mondom, mert bár

¹¹³ A drágaköveknek akkoriban gyógyítóerőt tulajdonítottak és a különböző köveket különböző bajok ellen mint specificum-ot használták.

szébb és boldogítóbb mindennél, amit bárki is el tudna gondolni, még ha ezer esztendeig élne is és fárasztaná az elméjét és messze felülmúl mindent, amit a mi képzeletünk, vagy értelmünk alkotni képes: az Ő megjelenése oly végtelen felségű, hogy nagyon megfélemlíti a lelket.

Itt nincs helye annak a kérdésnek, vajjon miképpen tudja, hogy ki az, akit lát, mikor senki sem mondta meg neki: e látomásban nagyon is úgy mutatja be magát, mint az égnek és a földnek Ura. Ezt a földi királyok nem tudnák megtenni, mert hacsak nem jelennek meg fényes kísérettel, vagy nem akad valaki, aki megmondaná, hogy kihez van szerencsénk, ugyancsak kevésbe vennénk őket.

Ó, Uram, mennyire nem ismerünk téged mi, keresztények! Mi lesz majd akkor, ha eljössz bennünket ítélni?! Hiszen oly félelmetes a megjelenésed még olyankor is, midőn eljössz és barátságosan beszélsz a Te jegyeseddel! Ó leányaim, mily rettenetes lesz az, mikor oly szigorú hangon fogja kimondani e szavakat: „Távozzatok tőlem átkozottak!”

Maradjon meg mindig emlékezetünkben, amit az a bizonyos lélek abból a látomásból megismert: az tudniillik, hogy mily félelmetes az Úr. Szent Jeromos ugyancsak szent volt, de sohasem feledkezett meg erről. Ha így teszünk, akkor semmibe sem fogjuk venni azokat a szenvedéseket, amelyeket rendi életünk szigora okoz; mert akármeddig tartanának is, ha az örökkévalósághoz viszonyítjuk, nem több az egy pillanatnál. Biztosíthatlak benneteket arról, hogy bármennyire rossz vagyok is, sohasem féltem a pokol gyötrelmeitől. Mert ha arra gondoltam, hogy mily iszonyatos látvány lesz a kárhozottakra nézve, ha a mi Urunknak szép, szelíd és gyöngéd szeme haragban ég: ahhoz képest semmiségnek tűnt fel előttem a pokol. Úgy érzem, hogy az én szívem megszakadna erre a látványra s így gondolkoztam mindig egész életem folyamán. De mily rettegéssel töltheti el ez a gondolat azt a személyt, akinek ilyen látomásban volt része! Annyira fellángolt szívében a szeretet, hogy elvesztette eszméletét; mert hiszen ez a szeretet az oka annak, hogy a látomás elragadtatást okoz. Így akarja az Úr támogatni a természet gyöngeségét, midőn ebben a felséges látomásban megmutatja neki saját végtelen nagyságát.

Olyan esetekben, amidőn a lélek hosszabb ideig képes szemlélni az Urat, azt hiszem nem lehet igazi látomásról szó. Inkább valami nagyon eleven, képzeletalkotta kép lesz az és pedig valósággal holt kép az igazihoz képest.

Vannak egyesek – s én magam is ismertem, nem is hármát-négyet, hanem sokat –, akiknek vagy olyan beteges a képzeletük, vagy olyan eleven az eszük – vagy mit tudom én, mi az oka – hogy folyton álmódoznak s azzal, amire gondolnak, úgy vannak, mintha egyúttal látnák is maguk előtt. Ha igazi látomásuk lett volna, maguk is megértenék a kettő között a különbséget s belátnák, hogy amit látni vélnek, az csalóka álomkép. Annak részleteit ők maguk rakosgatják össze képzeletükben. Az ilyesminek nincs is semmi különös hatása, sőt még csak annyi áhítatot sem kelt bennük, mintha valami szentképet néztek volna meg. Világos, hogy az ilyesmit nem kell komolyan venni. Különben is ezeket a képzeletalkotta képeket még gyorsabban elfelejti az ember, mint valami álmot.

Azokban a látomásokban, amelyekről beszélek, egészen másképpen van a dolog. Az illető lélek legtávolabbról sem gondol arra, hogy látomásban lehetne része, midőn egyszerre csak megjelenik előtte. Az első pillanatban teljesen felkavarja az érzéseket és lelki tehetségeket, úgy hogy nagy félelem és megzavarodás vesz rajtuk erőt, de a következőben már előmlik a lelken a boldogító békesség. Mint mikor Szent Pált a jelenés földreterítette s az égen egyidejűleg nagy vihar támadt: úgy van ez a mi belső világunkban is. Először nagy háborgás keletkezik, de azután egyszerre minden megnyugszik s a lélek előtt oly magasztos igazságok tárulnak fel, hogy nincs szüksége más tanítóra. Anélkül, hogy megerőltette volna magát, a végtelen Bölcsesség megszüntette tudatlanságát.

Egy ideig a lélek teljesen bizonyos afelől, hogy ez a kegyelem Istentől való s bármennyire mondogatják is neki az ellenkezőt, nem tudják megfélemlíteni s nem képesek vele elhitetni, hogy tévedésnek esett áldozatul. Később azonban, midőn gyóntatója jön ezekkel az

aggodalmakkal, Isten megengedi, hogy megrendüljön a meggyőződése s arra gondoljon, nem engedte-e meg Isten büntetesképpen bűneiért, hogy az ördög megtévessze. De azért igazában nem hiszi ezt, hanem úgy van ezzel a gondolattal – mint azt már más dolgokra vonatkozólag is mondtam – amint szokott lenni a hit elleni kísértésekkel. Az ördög ilyenekkel ugyan zavarhatja a lelket, de nem képes benne megingatni a meggyőződést, sőt minél hevesebben támad, annál inkább növekszik a lélekben a biztosság afelől, hogy az ördög nem volna képes benne annyi jót előidézni, mint tette az a jelenés. S ez így is van; a lélek belsejére az ördögnek nincs akkora hatása. Nem mondom, hogy nem tudna képet csempészni a lélek szeméi elé; de nem lesz képes soha azt olyan hűvé és fenségessé tenni, sem pedig általa az említett hatásokat előidézni.

Mivel a gyóntatók mindezt nem láthatták s mivel hozzá az is megeshetik, hogy az illető, aki ebben a kegyelemben részesült, nem képes magát előttük világosan kifejezni, ilyenkor rendesen meg vannak ijedve s erre van is okuk. Nagyon szükséges e tekintetben az óvatosság, mindaddig, amíg ezek a jelenések meg nem termelik a lélekben a gyümölcsöket. Meg kell figyelni, vajjon növelik-e a lélekben az alázatosságot és az erényekben való hősiességet: mert ha az ördög keze van a dologban, csakhamar el fogja magát árulni s nagy hazugságon lesz rajtakapható. Ha a gyóntatónak van tapasztalata s ha ő maga is átesett ezeken a dolgokon, akkor hamarjában tisztában lesz, sőt már az első közlés alkalmával tudni fogja, Istentől van-e a dolog, vagy pedig képzelődés, illetve ördögi cselszövény. Különösen hamar fog végére járni a dolognak, ha Ő Szent Felsege megadta neki a tehetséget a szellemek megkülönböztetésére s az ilyen ember, ha még hozzá tudós is, hamar fel fogja ismerni a dolgot, még ha neki magának nem is volna benne személyes tapasztalata.

Nagyon lényeges azonban, nővéreim, hogy a gyóntatóval szemben mindig egyszerűek és őszinték legyetek. Nem a bűnök meggyónására vonatkozólag mondom ezt, mert hiszen az magától értetődik, hanem arra az esetre, ha számot adtok neki imátookról. Mert ha valakiben nincs meg ez az őszinteség, akkor nem merném azt mondani, hogy jó úton halad s hogy Isten maga oktatja őt. Isten ugyanis azt akarja, hogy helyettese előtt éppoly világosan és őszintén tárjuk fel lelkiállapotunkat, mintha vele magával beszéljünk; hogy igyekezzünk neki számot adni minden gondolatunkról és még inkább minden cselekedetünkéről, ha mégoly jelentéktelen volna is. Ha így tesztek, akkor nem kell nyugtalankodnotok, sem félnetek: mert ha emellett megvan bennetek az alázatosság és a tiszta lelkiismeret, ekkor ezek a jelenések nem lesznek károtokra még abban az esetben sem, ha nem Istentől származnának. Ő Szent Felsege ugyanis képes arra, hogy, a rosszból is jót hozzon ki s így azon az úton, amelyen az ördög benneteket vesztetekbe akar vinni, sok nyereségtetek lesz. Abban a hiszemben ugyanis, hogy e nagy kegyelmek Istentől valók, arra fogtok törekedni, hogy még inkább a kedvében járjatok s képe állandóan eszetekben lesz.

Egy kiváló tudós mondta előttem, hogy az ördög nagy festőművész; de ha az Úrnak hű képét találná neki megmutatni, ezt nem venné tőle rossz néven. Az ilyen kép által ugyanis fölkeltene benne az áhítatot, hogy könyörtelenül harcra kelne az ördög ellen és saját fegyvereivel győzné le. Mert akármilyen elvetemült legyen is a festő, azért, ha a mi Üdvözítőnkéről készít képet, ez utóbbit teljes tisztelet illeti meg. Azért az illető személy mindig nagyon rossznak találta, amit egyesek tanácsolnak, tudniillik, hogy az ilyen látomásnak mutasson az ember fűgét. Nézete szerint ugyanis, akárhol lássuk is királyunk képét, az előtt tiszteletünket kell kifejeznünk. S ebben én igazat adok neki. Hiszen bárki is nagyon rossz néven venné, ha azt hallaná, hogy barátja az ő képét ilyenféle megvetéssel illeti. Mennyivel inkább kell tehát tisztelettel lennünk, ha valahol feszületet látunk, vagy pedig másféle képet a mi Császárunkról?! Bár írtam erről másutt is, örömemre szolgál, hogy megismételhetem, mert tudom, mennyit szenvedett egy bizonyos személy, akit arra köteleztek, hogy ezt az eljárást alkalmazza. Nem tudom, ki találhatta ki. Annyi bizonyos, hogy ilyen tanáccsal a gyóntató végtelen lelki kint okozhat olyasvalakinek, aki azt hiszi, hogy elkárhozás terhe alatt szót kell neki fogadnia. Ha nektek tanácsolna valaki

ilyesmit, én azt mondom, hogy ne tegyétek meg, hanem egészen alázatosan fejtsétek ki előtte az említett okokat. Engem erre az esetre vonatkozólag valaki és pedig nagyon bölcs érveléssel, teljesen megnyugtatót.

Egyik nagy előny, amit a lélek ebből a kegyelemből merít az, hogy valahányszor rá gondol az Úrra, az Ő életére és szenvedésére, eszébe jut az Ő szép, szelíd arca, ami végtelenül vigasztaló dolog. Hiszen ha valaki sok jót tett velünk, mennyivel nagyobb az örömünk, ha van alkalmunk vele találkozni, mintha sohasem látjuk őt. Higgyétek el nekem, hogy ez az édes emlék a léleknek nagy öröme és nagy hasznára szolgál. Sok egyéb üdvös befolyást is gyakorol a lélekre, de mivel annyit beszéltem azokról a jó hatásokról, amelyeket ezek a látomások létrehoznak s még majd többet is kell róluk mondanom, nem akarom most ezzel sem magamat tovább fárasztani, sem pedig titeket untatni. Csak egy dolgot akarok nagyon is a lelketekre kötni. Ha megtudjátok, vagy halljátok, hogy Isten ilyen kegyelmeket ad egyes lelkeknek, ne jusson valahogy eszetekbe Tőle ilyesmit kérni, vagy az után vágyódni, hogy benneteket is ezen az úton vezessen. Mert bármennyire jónak tűnjék is fel előttetek s bármennyire kell is becsülnünk és tiszteletben tartanunk ezeket a látomásokat, nem szabad utánuk vágyódnunk és pedig több okból.

Az első ok az, hogy vétek volna az alázatosság ellen olyasmi után vágyódni, amit sohasem érdemeltetek meg. Meg is vagyok arról győződve, hogy ha valaki eped utána, az gyöngén áll alázatosság dolgában. Aminthogy az egyszerű napszámos nem fog királyi méltóság után sóvárogni, mert belátja, hogy az nem neki való: így van az alázatos lélek is ezekkel a dolgokkal. Ellenkező esetben, nézetem szerint, nem is fog soha e kegyelmekben részesülni; mielőtt ugyanis az Úr ezeket megadná, a lélekben nagyon világos önismeretet hoz létre. Már most, ha valaki ilyesmire számít, vajjon hogyan fogja őszintén beismerni, hogy rá nézve már az is nagy kegyelem, ha az Úr nem veti Őt az örök kárhozatra?

A második ok, hogy az ilyen ember máris meg van tévesztve, vagy pedig a megtévesztés veszedelmében forog, mert ha csak a legkisebb ajtót hagyjuk is nyitva az ördög előtt, az ezerféle szemfényvesztéssel támad ellenünk.

A harmadik ok, hogy abban a pillanatban, amidőn erősen vágyódnak valami után, a képzelő tehetségünk meg van vesztegetve; az ilyen ember ugyanis mindjárt azt képzeleli, hogy látja, vagy hallja azt, ami után vágyódik. Úgy van vele, mint ha valaki egész nap valami után töri magát és folyton arról gondolkodik; éjjel valószínűleg arról fog álmodni.

A negyedik az, hogy nagy vakmerőség volna részemről, ha magam akarnám megválasztani az utat, amelyen az Úr vezessen, holott nem tudom, hogy melyik út felel meg nekem. Hagyjuk ezt az Úrra, Ő legjobban tudja, hogy mi jó nekünk. Hadd teljesüljön mindenben akarata.

Az ötödik. Azt hiszitek talán, hogy olyan könnyű dolguk van azoknak, akiknek az Úr megadja ezeket a kegyelmeket? Sőt ellenkezőleg, nagyon sokat és sokféle módon kell szenvedniük. Biztosak vagytok ti abban, hogy ezeket a szenvedéseket el tudnátok viselni?

A hatodik. Mit tudjátok ti, hogy nem éppen az hozna-e rátok bajt, amitől nyereséget reméltek, amint megtörtént Saullal, akinek a királyi méltóság veszét okozta.

Van azonban, nővéreim, ezeken kívül még sok egyéb ok is s higgyétek el nekem, a legbiztosabb dolog nem akarni mást, mint amit Isten akar. Ő jobban ismer bennünket, mint mi magunk és a javunkat akarja. Tegyük le a sorsunkat kezébe, hogy teljesejék bennünk akarata. Ha erős elhatározással maradunk meg emellett, akkor nem kerülhetünk tévútra. Azt is jegyezték meg, hogy abból, ha valaki sok ilyen kegyelmet kap, nem következik, hogy az örök boldogsága is nagyobb lesz; sőt ellenkezőleg, csupán a kötelezettségei nagyobbak s mivel többet kap, jobban kell szolgálnia. Az érdemszerzés tekintetében az Úr sohasem hagy el bennünket: arra mindig van módunk; s azért tényleg nagyon sok szent ember van, aki sohasem kapott egyet sem e kegyelmek közül; mások pedig, akik megkapták őket, nem lettek szentekké. Azt se gondoljátok, hogy ezek a kegyelmek egymást érik szünet nélkül; gyakran egyetlenegy ilyen után

az Úr nagyon hosszú szenvedést küld a lélekre. Különben is ez utóbbi nem szokta kérni, hogy meg fognak-e ismétlődni, hanem azt keresi, hogyan szolgálhatná meg őket minél jobban.

Igaz, hogy e kegyelmek nagyon nagy segítségére lehetnek a léleknek és az erények magas fokára juttathatják fel, de aki ezt a haladást saját fáradsága árán érte el, annak sokkal több az érdeme. Ismerek egy személyt – illetve kettőt s az egyik közülük férfi¹¹⁴ – akiknek az Úr sokat megadott e kegyelmek közül; s íme mindketten a legforróbban vágyódtak az után, hogy e nagy vigasztalások nélkül, saját költségükön szolgálhassanak Ő Szent Felségének; mindketten annyira óhajtották a szenvedéseket, hogy e kegyelmek miatt panaszkodtak az Úrnak, s ha hatalmukban lett volna, lemondtak volna róluk. A szellemi örömeiket értem, amelyeket az Úr a szemlélődésben ad, nem pedig ezeket a látomásokat, mert ez utóbbiaknak haszna sokkal nagyobb, semhogy az illetők ezt ne látnák be és ne becsülnék őket sokra. Másrészt az is igaz, hogy amennyire én látom, ezek a vágyak is természetfölöttiek¹¹⁵ s jellemzők a nagyon szerető lelkekre, akik azt akarnák, hadd lássa az Úr, hogy nem zsoldért szolgálnak neki. S így, mint mondtam, nekik soha eszükbe sem jut, hogy érdemeikért az örök dicsőséghez van joguk; nincs ilyen lelkesítésre szükségük, hogy buzgóbban szolgálják Istent; e tekintetben a szeretetük hajtja őket, ennek pedig az a természete, hogy folyton munkálkodik, ezerféle módon. Ha megtehetnék, szeretnének valamit kitalálni, hogy benne megemésztődjenek; s ha Isten dicsőségére szolgálna, hogy ők mindörökké megsemmisüljenek, ebbe is készörömet belegeznének. Legyen mindörökké áldva, ámen, hogy annyira leereszkedik és oly nyomorult teremtményekkel érintkezik csak azért, hogy megmutassa nekik nagyságát.

¹¹⁴ Őmaga és Keresztes szent János.

¹¹⁵ Azt akarja mondani, hogy ezeket a vágyakat az Úr – mint rendkívüli kegyelmeket – természetfölötti módon oltotta bele annak a kettőnek a lelkébe, mert pusztán a rendes kegyelmek útján az ember nem volna képes ennyire felemelkedni.

X. fejezet

Beszél egyéb kegyelmekről, amelyeket Isten a léleknek ad, még pedig más módon, mint az említetteket, s arról, hogy mekkora haszna van ezekből a léleknek.

E látomások révén az Úr nagyon különböző módon szokott a lélekkel érintkezni. Néha akkor teszi midőn az illető szomorkodik; máskor, midőn nagy megpróbáltatások küszöbén áll; viszont olykor úgy látszik, hogy Ő Szent Felsége egyszerűen élvezni akarja a lélek társaságát s őt megörvendeztetni. Nem volna célja, hogy minderről részletesebben beszéljek, mert hiszen a fő az, hogy megértessem veletek – már amennyire én magam értem – a kegyelmek különböző fajait, amelyekkel ezen az úton találkozunk s azokat a hatásokat, amelyeket a lélekre gyakorolnak, nehogy azt higgyük, hogy a képzeletnek minden játéka mindjárt látomás. Ha azonban tényleg mégis látomásaitok volnának, tudva azt, hogy ilyenek lehetségesek, ne zavarodjatok meg s ne aggódjatok. Mert az ördögnek nagy hasznára és nagy örömére szolgál, ha a lélek szomorú és nyugtalan; ez ugyanis megakadályozza abban, hogy teljesen Isten szeretetére és dicsőítésére fordítsa minden erejét.

Ő Szent Felsége más, és pedig sokkal magasztosabb módon is szokott a lélekkel érintkezni s ennél azután a megtévesztés veszedelme még jobban ki van zárva. Az ördög ugyanis, nézetem szerint, nem képes ezeket a kegyelmeket utánozni. Csakhogy nagyon nehéz róluk beszélni, mert nagyon titokzatos dolgok s nem oly könnyű őket megmagyarázni, mint a képzeleti látomásokat.

Megtörténik olykor – ha az Úrnak úgy tetszik – hogy mialatt a lélek imádkozik s teljesen magánál van, egyszerre csak az Úr felfüggeszti a lelki tehetségek működését s ez állapotban az illető nagy titkokat ért meg, amelyeket – úgy tűnik föl előtte – magában Istenben lát. Nem mintha látná az Úrnak szent emberiségét; sőt, bár látásról beszélek, egyáltalában semmit sem lát. Ez ugyanis nem képzeleti látomás, hanem nagyon is értelmi; a lélek megérti benne, hogy miként láthatók Istenben az összes dolgok és hogy miképpen foglalja Ő valamennyit önmagában. Ez a látomás rendkívül jótékony hatású. Bár csak egy pillanatig tart, nagyon megmarad az emlékezetben s mélységes megszégyenüléssel tölti el a lelket Sokkal világosabban felfogja a bűn nagyságát, mert megérti, hogy magában Istenben – értem Istenben létezve – követjük el a legnagyobb gonoszságokat.

Hogy jobban megértessem magamat, egy hasonlattal akarok élni. Mert bár régen tudjuk, hogy ez így van és bár sokszor hallottuk ezt az igazságot, vagy nem tartjuk szem előtt, vagy nem akarjuk megérteni. Mert ha értenénk, hogy miként áll a dolog, nem volnánk képesek oly vakmerőségre. Képzelnék tehát Istent úgy, mint valami nagy, gyönyörű termet vagy palotát. Ez a palota tehát maga az Isten. Nos hát, az a bűnös ember, aki el akar követni valami gonoszságot, talán kimehet előbb ebből a palotából? Nem, semmiesetre sem. Így tehát bent, ebben a palotában, magában Istenben történik meg mindaz az undokság, becstelenség és gonoszság, amit mi bűnösök elkövetünk. Mily rettenetes igazság ez s mennyire érdemes arra, hogy megfontoljuk! Mennyire hasznos ránk, tudatlanokra nézve, akik oly keveset vagyunk képesek megérteni; mert ha ezt megértenénk, nem volna lehetséges, hogy oly esztelen vakmerőségre vetemedjünk.

Gondoljuk csak el, nővéreim, mily irgalmas és türelmes az Isten, hogy nem taszít bennünket azonnal a kárhozatba. Adjunk neki hálát szívünk mélyéből és szégyelljük magunkat, hogy annyira lelkünkre vesszük, ha valaki valamit ellenünk tesz vagy mond. Képzhető-e ennél nagyobb elvetemültség?! Azt látni, hogy Isten a mi Teremtőnk, annyit tűr el teremtményeitől, akik benne vannak: mi pedig annyira felháborodunk olykor egy szócska miatt, amit távollétünkben s talán nem is rossz szándékkal mondott valaki! Ó emberi nyomorúság! Mikor fogjuk már egyszer, nővéreim, legalább valamennyire utánozni ezt a nagy Istent? Ó, ne képzelnék, hogy valami nagyot teszünk, ha elviseljük a sértéseket! Tűrjük el őket szívesen és

szeressük azokat, akik megsértenek bennünket. Hiszen ez a nagy Isten nem szűnt meg szeretni bennünket, habár annyira megsértettük Őt; s ezért azután joggal meg is követelheti, hogy mindenki bocsásson meg, akármilyen sértést követnek is el ellene. Mondom nektek, leányaim, hogy bármilyen gyorsan múlték is el ez a látomás, nagy jót tesz az Úr azzal, akinek megadja, föltéve, hogy az illető saját javára fordítja és állandóan eszében tartja.

Megtörténik az is – és pedig oly titokzatos módon, hogy megmagyarázni nem lehet – hogy egy szempillantás alatt Isten megmutat Önmagában egy igazságot, amely elhomályosítja mindazt, ami a teremtményekben van. Így adja az embernek világosan tudtára, hogy Ő az Igazság, amely nem hazudhatik. Ugyanakkor megéri az ember azt is, amit Dávid mond az egyik zsoltárban,¹¹⁶ hogy minden ember hazug. Ezt sohasem fogja ily világosan megérteni, még ha számtalanszor hallaná is. Igen, Isten az igazság, amely nem tévedhet. Eszembe jut Pilátusról, hogy mily nagy dolgot kérdezett a mi Urunktól, mikor azt tudakolta, hogy: „Mi az igazság?”¹¹⁷ – és hogy mily keveset értünk meg mi idelent ebből a nagy Igazságból. Szeretnék erről többet mondani, de ezeket a dolgokat nem lehet szavakban kifejezni.

Vonjuk le ebből azt a tanulságot, nővéreim, hogy csak úgy fogunk a mi Istenünkhöz és Jegyesünkhöz némileg alkalmazkodhatni, ha igyekszünk lelkiismeretesen megmaradni az igazság útján. Nemcsak azt mondom, hogy ne hazudjunk – mert hiszen azt látom, hála Istennek, hogy itt a mi rendünkben semmiért a világon nem tenné meg senki – hanem azt, hogy minden dologban maradjunk meg az igazság útján Isten és az emberek előtt. Vigyázzunk főleg arra, hogy ne tartsanak bennünket jobbáknak, mint amilyenek vagyunk. Mindabban, amit teszünk, adjuk meg Istennek, ami az Övé, magunknak pedig, ami a miénk, igyekezzvén mindenben az igazság alapján állni. Így azután kevésbe fogjuk venni a világot, amely tele van hazugsággal és hamissággal, s mint ilyen nem is maradhat fenn.

Egy alkalommal azon gondolkoztam, hogy miért oly nagy barátja a mi Urunk az alázatosság erényének. Egyszerre csak – anélkül, hogy következtetés útján jöttem volna rá – ott állt az eszem előtt ez az igazság: azért szereti annyira, mert Isten az Igazság, az alázatosság pedig az igazság útján való járás. Mert nagy igazság az, hogy mitőlünk semmi jó sem származhatik; hogy nyomorultak, hogy semmik vagyunk. Aki ezt nem vallja, az a hazugság útján jár. S minél jobban meg van valaki győződve saját semmiségéről, annál inkább megegyezik a legfőbb Igazsággal, mert az Ő útján halad. Adja meg Isten nekünk, nővéreim, azt a kegyelmet, hogy sohase térjünk le az önismeretnek ez útjáról. Amen.

Ezekkel a kegyelmekkel azért halmozza el az Úr a lelket, mert úgy látja, hogy már igazi jegyese s hogy el van tökéelve mindenben teljesíteni az Ő akaratát, s azért némi fogalmat akar adni arról, hogy miben kell ezt megtennie, nemkülönben saját nagyságáról. Nem volna célja, hogy erről többet mondjak. A fenti két dolgot azonban annyira hasznosnak tartom, hogy szükségesnek láttam megemlíteni. Az ilyenféle kegyelmek nem szolgálnak okot aggodalomra, Dicsérjük érte az Urat, aki adja őket. Az ördögnek és a képzelődésnek itt nincs szerepe s azért a lélek nagy vigasztalást merít belőlük.

¹¹⁶ Zsolt. 115, 11.

¹¹⁷ Jn. 18, 39.

XI. fejezet

Isten oly hő vágyat kelt a lélekben a másvilág után, hogy az testi életét veszélyezteti; beszél arról, hogy mily nagy haszna van az Úr e kegyelmének.

Már most elég kegyelemmel halmozta-e el a Jegyes a lelket s meg van-e végre elégedve ez a kis galamb illetve pillangó? – látjátok, nem felejtettem el – és talált-e végre olyan pihenőhelyet, ahol nyugodtan várhatja a halálát? Szó sincs róla, sőt még sokkal rosszabb helyzetbe jutott, mint volt azelőtt. Bár már évek hosszú sora óta részesül ezekben a látomásokban, folyton nyögdéssel és fáj a szíve, mert hiszen minden újabb kegyelem csak növeli szenvedését. Az oka ennek világos: minél jobban megismeri Istenének nagyságát, annál inkább érzi, hogy mily messze van tőle; hogy mily soká kell várnia, amíg élvezheti társaságát: s így annál jobban vágyódik utána. Hiszen az természetes, hogy szerelme annál jobban nő, minél jobban belátja, mennyire megérdemli azt az a nagy Isten, az a hatalmas Úr; szerelmével együtt növekedett lassankint ez évek folyamán és fejlődött oly nagy szenvedéssé az a vágy is, amelyről most akarok beszélni. Évekről beszéltem, mert azt a bizonyos személyt tartottam szem előtt, aki mindezen átment, de ebből nem következik, hogy Istennek működése bizonyos időtartamhoz van kötve; egy pillanat alatt is fölemelheti a lelket az itt megbeszélt kegyelmek legmagasabb fokára. Oly hatalmas Ő Szent Felsége, hogy mindent megtehet, amit akar; már pedig Ő sokat akar tenni értünk.

Beszéltem már arról a vágyakozásról, azokról a könnyekről és sóhajokról, azokról a szenvedélyes indulatokról, amelyek gyötrik a lelket. Mindez Isten iránti szeretetünkéből fakad és nagy szenvedéssel jár, de azért semmi ahhoz a gyötrelmez képest, amelyről most akarok beszélni. Az előbbi olyan, mint a kialvó üszök, amely éget ugyan, de azért még elviselhető. Mialatt azonban a lélek így emészti magát s ilyen állapotában eszébe ötlük, vagy pedig egyelőtt elejtett szó emlékezteti arra, hogy mily soká is tart az élet: egyszerre csak úgy érzi, mintha valami érthetetlen módon törszúrás, vagy pedig tüzes nyíl hatná át a lelkét. Nem mondom, hogy valóban nyíl; akármilyen is azonban, világosan érthető, hogy nem származhatik a mi természetünktől. Nem is mondható törszúrásnak – bár ezt a szót is használtam – mert sokkal élesebb fájdalmat okoz, mintsem az tenné; de meg azt hiszem, hogy nem ott érzi az ember, ahol a testi fájdalmakat szokás, hanem sokkal beljebb, a léleknek legmélyén. Odabent azután ez a villámcsapás porrá zúz mindent, ami földi és emberi, s mialatt a hatás tart, a lélek nem képes semmire sem gondolni, ami saját személyére vonatkoznék. Tehetségei abban a pillanatban úgy bilincsbe vannak verve, hogy semmi másra sem képesek, mint arra az egyre, hogy még növeljék fájdalmát.

Nem szeretném, ha ezt túlzásnak vennétek; higgyétek el, hogy inkább innen maradok az igazságon, mert az egész nem is lehet kimondani. Tényleg úgy van a dolog, hogy a lelki tehetségek elragadtatásban vannak mindarra nézve, ami nem járul hozzá e fájdalom fokozásához. Az értelem például megőrizte teljes elevenségét annak megértésére, mennyire van oka a léleknek azon bánkódnia, hogy távol van Istenétől. Az Úr is hozzájárul a fájdalom fokozásához: a léleknek ugyanis sohasem volt róla tisztább fogalma, mint éppen ilyenkor. Ez azután annyira növeli a szenvedést, hogy az illető nem tudja megállni hangos zokogás nélkül. Akármennyire türelmes legyen is különben s akármennyire hozzá legyen is szokva nagy fájdalmak elviseléséhez: akkor nem tehet magáról, mert ez a kín, mint mondtam, nem a testét kínozza, hanem a lelke legmélyét dúlja fel. Ebből értette meg az illető személy, hogy mennyivel nagyobbak a lelki fájdalmak, mint a testiek. Azt is kinyilatkoztatta neki Isten, hogy a tisztítóhelyi fájdalmak ilyen természetűek s hogy a lelkek, bár ott nincsenek testükkel egyesülve, sokkal többet szenvednek, mint amennyit itt testükben viseltek el.

Én láttam valakit ebben az állapotban és csakugyan azt hittem, hogy belehal. Ez nem is csoda különben, mert az élet ilyenkor tényleg veszedelemben forog. Bármennyire rövid ideig tartson is ez a gyötrelem, egészen letöri a testet és tartama alatt az érverés annyira gyöngé, mintha a lélek már azon a ponton volna, hogy visszamegy Istenhez. Tényleg így van. A test melege annyira megcsappan, a lélek pedig annyira lázban van, hogy kevés híja, hogy abban, a pillanatban nem teljesülnek a vágyai. Testi fájdalmat nem érez, bár, mint mondom, a szervezet annyira legyöngül, hogy utána két-három napig sincs annyi ereje, hogy tollat vegyen a kezébe és sok fájdalmat érez. Azt is hiszem, hogy ismétlődés esetén mindig jobban és jobban megviseli a testet. Hogy az ember nem érez testi fájdalmat, annak oka valószínűleg a léleknek szenvedélyes érzelme lesz, amely nem engedi, hogy a testével törődjék. Úgy van a dolog, mintha valamely testrészünk nagyon erősen fájna: lehet másutt is fájdalmunk, de ilyenkor az utóbbit nem igen érezzük. Ez sokszor megesett velem. Abban a fájdalmas elragadtatásban pedig az ember semmit sem érez s azt hiszem, azt sem érezné, ha darabokra vágnák.

Azt fogjátok mondani, hogy mindez tökéletlenség ama lélek részéről, mert ha csakugyan annyira engedelmes Istennel szemben, akkor miért nem nyugszik meg akarátán? Mindeddig képes volt erre a megadásra s ez tette rá nézve az életet elviselhetővé; most erre nem képes többé, mert az esze felmondta a szolgálatot s nem tud másra gondolni, mint olyan dolgokra, amelyek növelik a fájdalmát. Mit ér neki az élet, mikor távol van egyetlen boldogságától? Végtelenül elhagyatottnak érzi magát, mert a földnek egyetlen egy teremtménye sem képes őt felvidítani: sőt azt hiszem, még az égiek sem volnának erre képesek; csak egy tudná ezt megtenni: Az, akit ő szeret. Minden terhére van. Úgy érzi, mintha elvesztette volna lába alól a talajt: a földön nem tud megnyugodni, az égbe pedig nem lehet felmennie. Égető szomjúság gyötri s nem eresztik oda a vízhez. Túrhetetlen ez a szomjúság és nem oltható vízzel s ő maga sem kívánná mással oltani, mint azzal, amelyről az Úr a szamariai asszonynak beszélt;¹¹⁸ ebből pedig nem adnak neki.

Ó Uram Istenem, mennyire megkínzod Te azokat, akik téged szeretnek! De hát hisz ez mind csekélység ahhoz viszonyítva, amivel megjutalmazod őket. Nagyon helyesen van, hogy drágán fizessük meg azt, ami nagyon értékes; s mennyivel inkább megéri a dolog mindezt a szenvedést, ha arról van szó, hogy a lélek megtisztuljon és azután beléphessen a hetedik lelki lakásba, aminthogy a tisztítóhelyen is azért tisztulnak meg a lelkek, hogy bemehessenek a mennyországba. A jutalmához képest annyi ez a szenvedés, mint amennyi egy csöpp víz az óceánhoz viszonyítva. Igaz ugyan, hogy ez a szenvedés és gyötrelem, azt hiszem, nagyobb az összes többi szenvedésnél – pedig az illető személy ugyancsak beszélhet ezekről is, mert sokat szenvedett testileg is, lelkileg is – de azért mindezt semmibe sem veszi, ha azt nézi, hogy mit nyer általa. Azt is érzi a lélek, hogy ez a szenvedés nagyon nagy értékű, úgy hogy ő sohasem érdemelte volna azt meg. De azért ez az érzélem sem könnyíti meg szívét legkevésbé sem; csak annyit ér el vele, hogy szívesen szenved, sőt szenvedne ily módon akár egész életén át, ha Isten úgy akarná; bár ez a szenvedés rosszabb a halálnál, sőt valósággal folytonos meghalás; határozottan az.

Gondoljunk csak azokra a szerencsétlenekre, nővéreim, akik a pokolban vannak. Nincs meg bennük ez a megnyugvás; nincs meg az a vigasztalás és öröm, amit Isten a lélekbe önt; nincs meg az a tudat, hogy ez a szenvedés végeredményben nagy hasznunkra van: s emellett szenvednek és mindig többet szenvednek. Úgy értem, hogy mindig többet szenvednek, ha tekintjük járulékos szenvedéseiket.¹¹⁹ Ha megfontoljuk, hogy a lélek szenvedései nagyobbak a testiekénél; hogy az ő kínjaik összehasonlíthatatlanul fölülmúlják azokat, amelyekről az imént

¹¹⁸ Jn. 4, 10-15.

¹¹⁹ Az örök kárhozat szenvedései kétfélek. Először a lényeges szenvedés, amelyet Istennek mindörökre való elvesztése okoz; és másodsor a járulékos szenvedések, amelyenek például a tűz-okozta kínok. Ez utóbbiak a felhalmozódás következtében növekednek, amennyiben e jelen kínjaihoz hozzájárul a múlt kínjainak emléke.

beszéltem; s ha hozzá vesszük azt a tudatot, hogy mindörökké fognak tartani: mit tartsunk ezekről a szerencsétlen lelkekről? S vajjon érdemes-e csak egy szóra is mindaz, amit e rövid élet folyamán tehetünk, vagy szenvedhetünk, ha annak révén elkerüljük ezt a rettenetes örök gyötrelmet?

Higgyétek el nekem, hogy ha valakinek nincs e téren tapasztalata, lehetetlen megértetni velem, mily fájdalmas dolog a lelki szenvedés és mennyire különbözik a testitől. S mikor az Úr ezt így módon megmutatja nekünk, azért teszi, hogy belássuk, mekkora hálára vagyunk Őiránta kötelezve, amennyiben, mikor bennünket e szerzetesi életre hívott, reményt nyújtott nekünk arra nézve, hogy megment az örök kárhozattól és megbocsátja bűneinket.

Térjünk vissza ahhoz, amiről beszéltünk, értem a lélekhez, amely oly keservesen szenved. Ez a fájdalom ilyen erős fokban nem tart sokáig: nézetem szerint legfeljebb három vagy négy óra hosszát; de nem is lehetne másképp, mert ha tovább tartana, a gyarló emberi szervezet, hacsak csodát nem tenne vele az Isten, nem volna képes azt elviselni. Egy alkalommal csupán egy negyedóra hosszát tartott, de az illető személy teljesen össze volt törve. Igaz, hogy ebben az esetben a kín oly erővel jött rá, hogy eszméletét veszítette. Beszélgetés folyamán történt és pedig Húsvét utolsó napján, miután az ünnepeket oly lelki szárazságban töltötte, hogy szinte azt se tudta, hogy ünnep van. Nem is kellett neki több, mint hogy egy szót ejtsenek arról, hogy mily soká tart ez az élet.¹²⁰ S akkor azután mondjátok neki, hogy álljon ellen! Akárcsak tűzbe vetnék s arra biztatnák, tegye meg, hogy a láng ne égesse!

Nem is olyan érzelem ez, amit el lehetne titkolni. A jelenlevők ugyan nem látnak bele a lélekbe, de azt észreveszik, hogy az illetőnek élete veszedelemben forog. Igaz, hogy némileg jótékonyan hat rá az ő társaságuk, de csak úgy, mint ha árnyak volnának; ilyen színben tűnnek föl előtte akkor az összes földi dolgok.

Arra az esetre, ha ez megtörténnék veletek is, figyeljetek arra, hogy miképpen érvényesül a mi nyomorúságunk és természetes gyarlóságunk még ebben az állapotban is. Sokszor megesis ugyanis, hogy midőn a lélek ebben az állapotban van; midőn, amint említettem, haldoklik azért, mert nem tud meghalni; midőn már úgyszólván semmi sem hiányzik ahhoz, hogy itthagyhassa a testet: valósággal fél és kívánni kezdi, bárcsak csillapulna a fájdalom, nehogy belehaljon. Nagyon természetes, hogy ez a félelem az emberi gyarlóságból ered, mert hiszen másrésről nem csökken benne a vágy és semmi sem tudja megszüntetni gyötrelmét mindaddig, amíg maga az Úr nem vet annak véget. Rendesen valami nagy elragadtatással vagy látomással végződik, amelyben azután az igazi Vigasztaló megvigasztalja és lelket önt belé, hogy éljen tovább, ameddig Ő akarja. Nagyon fájdalmas vértanúság ez, de rendkívül jótékony hatást gyakorol a lélekre; legfőbb hatása az, hogy ezentúl nem fél többé, bármi szenvedés várjon is rá, mert azzal a gyötrellemmel összehasonlítva minden földi szenvedés semmiségnek tűnik föl előtte. Érti tehát, hogy nagy hasznára volt s azért szeretné, ha sokszor ismétlődnék; e tekintetben azonban semmit sem tehet. Nincs semmiféle eszköz sem, amivel fel lehetne újítani, mindaddig, amíg az Úr újra rá nem küldi. Ebben a pontban éppoly tehetetlen, mint ahogy nem tud neki ellenállni és nem tudja megszüntetni, ha megjött. A világ iránt érzett megvetés is sokkal nagyobb lesz benne, mint azelőtt volt, mert tapasztalta, hogy abban a szenvedésben semmi földi dolog sem volt képes őt megvigasztalni. Sokkal kevésbé ragaszkodik a teremtményekhez, mert látja, hogy csupán a Teremtő képes a lelkét megvigasztalni és kielégíteni. Még jobban fél és óvakodik attól, hogy Őt megbántsa, mert megértette, hogy éppen úgy képes gyötrelmet bocsátani a lélekre, mint boldogságot.

¹²⁰ 1571-ben, Húsvét utáni kedden Szent Terézia Salamancában tartózkodott, az ottani kármelita-zárdában, s az üdülő órán leányai körében szórakozott, midőn Jézusról nevezett Izabella nővér elénekelt előtte egy kis költeményt; ez utóbbinak tárgya az volt, hogy mily soká tart ez az élet, ez a földi számkivetés. Ekkor esett a Szent ebbe a fájdalmas elragadtatásba; s ez után írta azt a gyönyörű költeményét, amelynek az a refrénje: „Nem tudok meghalni: abba halok bele!”

Azt hiszem két dolog van a lelki életnek ez útján, amely életveszéllyel jár. Az egyik ez a fájdalom, amelyről az imént beszéltem – mert ez igazán veszedelembé és pedig nagy veszedelembé sodorja az életet – a másik pedig az a túlradó öröm és boldogság, mely olykor elárasztja a lelket. Ez ugyanis néha olyan óriási erővel lép fel, hogy a lélek nem bírja tovább s már-már csak egy hajszálon függ, hogy elhagyja-e a testet. Az igazat megvallva, ez esetben a halál nagy boldogság volna rá nézve. Ezekből megíthetitek, nővéreim, vajjon volt-e okom azt mondani, hogy ezekhez a dolgokhoz bátorság kell. S ha ezeket a kegyelmeket kémeitek az Úrtól, joggal kérdezhettek az, amit Zebedeus két fiától kérdezt, ¹²¹ hogy meg tudják-e inni az Ő kelyhét?

Azt hiszem, leányaim, valamennyien azt felelnék, hogy igen. És helyesen tennék, mert hiszen Ő Szent Felsége meg adja az erőt annak, akinek szüksége van rá. Ő megvédi a lelket és helytáll érte az üldözések és zaklatások közepette, amint megtette Mária Magdolna érdekében; ha nem is teszi szavakkal, megteszi tettekkel. Végül pedig, még e földi élet folyamán, amint látni fogjátok, egyszerre megadja neki a jutalmat. Legyen mindörökkön áldott és dicsőítsék őt az összes teremtmények. Amen.

¹²¹ Mt. 20, 22.

A hetedik lakás

I. fejezet

Arról beszél, hogy mily nagy kegyelmekkel halmozza el Isten a lelket, ha bejutott a hetedik lelki lakásba. Megmagyarázza, hogy miként érti azt a különbséget, ami a lélek és a szellem között fönnyforog, annak ellenére, hogy a kettő egy és ugyanaz. Sok megszívlelésre méltó dolog van benne.

Nagyon sokat beszéltem már nektek, nővéreim, a lelki életnek ez útjáról; talán bizony azt is gondoljátok, hogy nincs már róla több mondanivaló. Pedig nagy oktalanság volna ilyesmit gondolni, mert hiszen, ha Istennek nagysága végtelen, akkor csodáit sem lehet határok közé szorítani. Ki tudná szavakba foglalni egész irgalmát és nagyságát?! Erre senki sem képes és azért ne is sokalljátok azt, amit eddig elmondtam és amit még mondani akarok, mert hiszen mindez csupán rövidke összefoglalása annak, amit Istenről el lehetne mondani.

Nagy irgalmat cselekedett az Úr, hogy ezeket a dolgokat az emberekkel közölte s hogy így képesek vagyunk róluk mi is tudomást szereznünk. Minél jobban látjuk, hogy teremtményeivel mily bensőleg érintkezik, annál inkább fogjuk dicsérni nagyságát; de meg azután nem is vesszük többé kevésbe azt az emberi lelket, amelyben az Úr akkora örömet leli. Hiszen lelke mindegyikünknek van, de mivel nem becsüljük meg úgy, amint Istennek képét és hasonmását illenék megbecsülni, nem is veszünk tudomást a nagy titkokról, amelyek benne foglaltatnak. Adja meg az Úr, ha úgy tetszik neki; vezesse tollamat és juttassa eszembe a megfelelő szavakat: hadd magyarázzak meg nektek legalább valami keveset abból a sokból, ami erről mondható s amit Isten kinyilatkoztat a léleknek, midőn belehelyezi a hetedik lakásba. Nagyon sokat imádkoztam ezért Ő Szent Felségéhez. Hiszen Ő tudja, mi az én egyedüli célom: kizárólag az, hogy ne maradjanak titokban végtelen irgalmának nyilvánulásai, hanem hogy dicsőíttessék érettük szent neve. Reményelem is, hogy nem ugyan rám, hanem rátok való tekintetből meg fogja nekem adni ezt a kegyelmet s ti meg fogjátok érteni, mennyire fontos rátok nézve, hogy ne maradjon el hibátok folytán a Jegyesetekkel való lelki házasság, amely oly végtelen értékű javak birtokába juttat benneteket. Majd megértitek, ha elmondom.

Ó nagy Isten, az ilyen nyomorult teremtmény, mint én, csak remegve szólhat ilyen magasztos dologról; hiszen még gondolkodnia is alig illik róla. S valóban annyira szegyenkeztem, hogy csak néhány szót akartam mondani erről a lelki lakásról. Bántott ugyanis, hogy mit fognak gondolni rólam! Talán bizony azt, hogy tapasztalatból ismerem! Emiatt nagyon restelkedtem, mert tekintve, hogy mi vagyok én, ez rettenetes volna. Másrésztől azonban, bármint gondolkoztatok is ti a dologról, ez a habozás kísértésnek és gyávaságnak tűnt fel előttem. Ha szavaim elérik azt, hogy csak egy kicsivel jobban ismerik meg és dicsérik Istent: mit számít ezzel szemben, ha az egész világ nekem esik? Különben is, mire ezek a sorok napvilágot látnak, akkor én már nem is élek talán. Legyen áldva Az, aki öröktől fogva él és örökké fog élni. Amen.

Mikor a mi Urunk jónak látja megsajnálni a lelket, amelyet már eljegyzett magának, s mikor végre megesik a Szíve azon, hogy annyira emészti a vágy utána: mielőtt megülné vele a lelki menyegzőt, belehelyezi lakásába, amely a hetedik a lelki lakások között.¹²² Mert amint az égben

¹²² A szent 1581. nov. 8-án kelt levelében ezt írja a sevillai kármelita-nővérek perjelnöjének, Szent Józsefről nevezett Máriának, akihez bizalmas barátság csatolta: „Ha eljön önökhöz Pater Rodrigo Alvarez, olvassa fel előtte, gyónási

van lakása, úgy kell, hogy a lélekben is legyen számára szállás, egy másik mennyország, amely Ő Szent Felségének kizárólagos használatára van berendezve.

Nagyon fontos, nővéreim, hogy ne úgy képzeljük a lelket, mintha valami sötét dolog volna. Rendesen ugyanis azt hisszük, hogy nem létezik más fény, mint az, amelyet szemünkkel látunk, s mivel lelkünket nem látjuk, azt képzelhetnénk, hogy bensőnkben mély sötétség honol. Ez ugyan áll, megengedem, az olyan lélekre vonatkozólag, amely nincs a kegyelem állapotában s ebben az esetben sem azért, mintha az Igazság Napja, mely fölntartja létét, nem ragyogna benne, hanem azért, mert nem képes fölfogni annak sugarait. Ha jól emlékszem, az első lelki lakásnál említettem egy bizonyos személyt, aki erre vonatkozólag kinyilatkoztatásban részesült és látta, hogy ezek a szerencsétlenek úgy vannak, mintha sötét börtönbe volnának becsukva; bilincs van kezükön és lábukon, vakok és némák, úgy hogy semmit sem tehetnek, amit érdemül lehetne nekik beszámítani. Nagyon is van okunk arra, hogy szánakozzunk rajtuk. Gondoljuk meg, hogy volt idő, amikor magunk is így voltunk s hogy az Úr azokkal szemben is irgalmas lehet még. Legyen arra különös gondunk, nővéreim, hogy ezért sokat imádkozzunk.

Ne felejtjük el soha, mekkora jótétemény az, ha a bűnösökért imádkozunk. Tegyük fel, hogy látunk egy keresztény embert, erős láncsal megkötözve és odaerősítve egy dúchoz, az éhhalál küszöbén; pedig nem ennyivalóban szenved hiányt, mert hiszen bőségben vannak mellette kitűnő ételek, csak nem tud utánuk nyúlni, hogy szájához emelje őket, de meg undorodik is tőlük; pedig látja, hogy hamarosan meg fog halni és nemcsak ezzel a közönséges halállal, hanem mindörökre. Nem volna-e kegyetlenség ott állni és nézegetni őt és nem segíteni rajta, hogy ehessék? S mit szólnátok hozzá, ha csak a ti kérésetekre volna szükség, hogy levegyék róla a bilincseket? Ugyebár, értitek. Isten szerelmére kérlek benneteket, hogy emlékezzetek meg mindig imáitokban az ilyen szerencsétlen lelkekről.

Most azonban nem ezekről beszélünk, hanem azokról a lelkekről, akik Isten irgalmából megbánták bűneiket és a kegyelem állapotában vannak. Ne úgy képzeljük az ilyen lelket, mintha valami csekélyke, szűk dolog volna, hanem úgy, mint egy egész belső világot, amelyben, amint eddig is láttátok, annyi és oly pazar fénnel berendezett lakás van. Ez nem is lehet másképpen, mert hiszen ott, a léleknek bensejében van Istennek lakása is. Midőn tehát Ő Szent Felsége a léleknek meg akarja adni az említett nagy kegyelmet, a lelki házasságot, először is bevezeti saját lakásába. Azt akarja azonban, hogy a dolog ne úgy történjék, mint előbb az elragadtatásokban és az egyesülés imájában, amelyekben annyira-amennyire szintén egyesült vele. Ott a lélek nem érezte, hogy akkora erő vonja őt saját bensejébe, hanem inkább csak a felső része vonult abba bele. Egyébként nem sokat számít, hogy így vagy úgy történik-e: az Úr tényleg egyesült vele, előbb azonban vakká és némává tette, mint Szent Pált megtérése alkalmával.¹²³ Így tehát a lélek nem tudta megérteni, hogy mi volt az a kegyelem, amelyet élvezett és miképpen élvezte azt. Mert a nagy élvezet, amit a lélek olyankor érez, az, hogy Isten közelében tudja magát; az egyesülés pillanatában azonban nem ért meg többé semmit, mert a lelki tehetségek működése megszűnik.

Itt egészen másképp van a dolog. A mi jó Istenünk azt akarja, hogy leessék a hályog az illető lélek szeméről és valami rendkívüli módon lásson és értsen valamit abból a kegyelemből, amelyben részesül. Midőn már bent van a hetedik lelki lakásban, a Szentháromság három Személye nyilatkoztatja magát ki előtte és pedig értelmi látomásban és valami sajátságos módon lép vele érintkezésbe. Mint valami lángtenger, mint valami ragyogó fényességű köd, úgy jelenik meg szelleme előtt külön-külön a három isteni Személy. Ugyanakkor valami csodálatos megértés jön létre a lélekben, minek folytán világosan belátja, hogy a három isteni személynek

titok kötelezettsége alatt, az utolsó lakást, amint azt ez a bölcs ember maga kívánja. Azután pedig mondja meg neki, hogy az a személy, akit ő ismer, eljutott ebbe a lakásba s élvezi azt a békét, amelyről ott szó van.

P. Rodrigo Alvarez, jezsuita atya, régi kedves gyóntatója és tanácsadója volt a Szentnek.

¹²³ Csel. 9, 8.

egy a lényege, egy a hatalma, egy a tudása s hogy a három egy Isten. Amit tehát egyébként a hitünk mond nekünk, azt a lélek, azt mondhatjuk, hogy látja. Nem igazi látásról van szó, akár a test, akár a lélek szemeivel, mert hiszen értelmi látomás az egész. Itt tehát a három isteni személy érintkezik a lélekkel és beszél vele. Ekkor érti csak meg a lélek igazában, amit az Úr mond az evangéliumban, hogy ha valaki szereti Őt és megtartja parancsolatait, akkor az Atyával és a Szentlélekkel együtt eljön hozzá és nála fog lakni.¹²⁴

Ő én Istenem, mekkora különbség az, ha az ember csak hallja ezeket a szavakat és hiszi, vagy pedig, ha az említett látomás útján érti meg, hogy mennyire igazak! A lélek napról-napra jobban csodálkozik, mert úgy tetszik neki, hogy azóta a három isteni személy sohasem hagyta el többé; világosan látja, hogy úgy amint említettem, ott vannak lelke belsejében. Úgy érzi, hogy ez az isteni társaság ott van a lelke legmélyén, valami feneketlen mélységben, amelyről nem tud többet mondani, mert nincs meg hozzá a kellő műveltsége.

Ezek után azt gondoljátok talán, hogy ez a lélek nem tud magához térni, sőt annyira magánkívül van, hogy semmire sem képes gondolni. Ellenkezőleg, sokkal jobban képes elvégezni mindazt, ami Isten szolgálatára irányul. Ellenben, ha elvégezte munkáját, visszatér ehhez a kedves társasághoz. Ameddig ugyanis a lélek nem lesz hűtelen Istenhez, biztos vagyok benne, hogy Ő mindig észrevehetőleg fogja vele éreztetni jelenlétét. Viszont az illető lélek is erősen bízik abban, hogy miután Isten ezt a nagy kegyelmet megadta neki, nem fogja megengedni, hogy elkárhozzék; és e tekintetben helyesen is gondolkozik. Másrészt azonban arra jobban vigyáz, mint valaha, hogy semmiben vissza ne tessék neki.

Magától értetődik, hogy Istennek jelenléte nem állandóan érezhető olyan világosan, mint az első alkalommal, vagy pedig olyankor, mikor Istennek úgy tetszik, hogy megismételje ezt a kegyelmet; mert hiszen, ha nem így volna, lehetetlen volna más dologra gondolni, vagy más emberekkel együtt élni. De ha nem ennyire szembeszökő az isteni jelenlét, a lélek, valahányszor odafigyel, e társaság körében találja magát. A dolog úgy van, mintha valaki többedmagával egy világos szobában volna; ha elsötétítik a szobát, nem fogja a többiekét látni, mindaddig, amíg újra be nem eresztik a világosságot, de azért tudni fogja, hogy ott vannak. Azt kérdezhetné valaki: de hát nem eresztheti-e be a világosságot akkor, amikor akarja, hogy újra meglássa őket? Nem, ez nincs hatalmában; meg kell várnia, amíg az Úrnak úgy tetszik, hogy bebocsássa a fényt az értelembe. Elég nagy kegyelmet gyakorol a lélekkel már azáltal is, hogy mindig vele van s hogy állandóan éreztetni vele jelenlétét.

Úgy látszik, hogy a felséges Isten e csodálatos társaság révén a lelket még nagyobb dolgokra akarja előkészíteni, mert hiszen világos, hogy ez a kegyelem egyrészt nagyon segíti abban, hogy előrehaladjon a tökéletességben, másrészt pedig megszünteti benne azt a félelmet, amellyel az ilyen kegyelmekkel szemben, mint említettük, oly gyakran viseltetett. Azóta az illető személy tényleg nagy haladást észlelt önmagán. Úgy tűnik fel előtte, hogy bármennyit kellett is szenvednie, bármennyi ügyel-bajjal foglalkoznia, lelkének jobbik fele sohasem mozdult ki abból a lelki lakásból. Szinte úgy érzi, mintha a lelkét valamiképpen kétfelé osztották volna. Nem sokkal utóbb ugyanis, hogy Isten ebben a kegyelemben részesítette, nagyon sok zaklatásnak volt kitéve s nem egyszer megesett vele, hogy úgy tett, mint Márta, mikor Máriára panaszkodott:¹²⁵ szemére vetette lelkének, hogy odabent kedvére élvezzi azt a folytonos nyugalmat, mialatt neki szenvednie és dolgoznia kell s nincs ideje, hogy hozzá bemehessen.

Ez talán esztelenségnek látszhatik előttem, leányaim, pedig valóban így van; mert bár világos, hogy a lélek egységes, azért mégsem képzelődés az, amit elmondtam, hanem nagyon is gyakran megesik. Ezért mondtam én már előbb is, hogy egyes lelki dolgokból nagyon is világosan lehet arra következtetni, hogy a lélek és a szellem között, annak ellenére, hogy

¹²⁴ Jn. 14, 23.

¹²⁵ Lk. 10, 40.

egyébként a kettő egy és ugyanaz, bizonyos tekintetben mégis csak van különbség. Ezt a nagyon is finom különbséget olyankor vesszük észre, amidőn az egyik látszólag nem azt teszi, amit a másik, aszerint, amint az Úr különböző kegyelmet adott nekik. Ugyancsak azt is hiszem, hogy a lélek szintén nem azonos tehetségeivel. Különbözik annyi csodálatos dolog van bennünkben, hogy vakmerőség volna részemről, ha meg akarnám őket magyarázni. Majd megértjük mindezt odaát, ha az Úr oly irgalmas lesz s bevezet bennünket oda, ahol mindezeket a titkokat világosan be fogjuk látni.¹²⁶

¹²⁶ Az emberi lélek éltető eleme a testnek, azonban önálló, halhatatlan léte és a testieket meghaladó képessége van. Egységes lény; részekről nem lehet benne szó, azonban igenis, egészen jogosan tehetünk benne különbséget a lélek és a szellem között, ha az előbbin értjük őt magát tehetségeivel együtt, amelyek a testet éltetik, az utóbbin pedig ismét őt magát szellemi tehetségeivel, az értelemmel és akarattal. Az előbbi, tehát a szűkebb értelemben vett lélek tehetségei közé tartoznak a táplálkozás, növés és más egyéb testi dolgokhoz tartozó működések, egyszóval, a vegetatív funkciók; továbbá az érzéki megismerő és törekvő képességek csoportjai (ellenképei az értelemnek és az akaratnak), amelyek az emberben lényegileg ugyanazok, mint az állatban, de sokkal fejlettebbek. Már most elképzelhető, hogy valamely imádságos ember szelleme teljesen Istenbe van merülve, míg a lelke és a teste ösztönszerűleg végzi például a háztartás teendőit s ilyenkor érzi a kettő közötti különbséget. Ezt a megfigyelést tette Szent Terézia önmagán. A másik, a lélek mélye és szellemi tehetségei közötti különbségre vonatkozó megfigyelése már sokkal behatóbb misztikus tárgyalást igényelne; itt elégedjünk meg azzal, hogy a skolasztikus filozófia ebben is igazat ad a szentanyának.

II. fejezet

Folytatja ugyanazt a tárgyat; megmagyarázza a különbséget a lelki egyesülés és a lelki házasság között; néhány hasonlatot alkalmaz a dolog megvilágítására.

Beszéljünk már most arról az isteni és lelki házasságról, arról a magasztos kegyelemről, mely azonban ez élet folyamán nem válhatik teljesen befejezetté, mert ha hűtlenek találunk lenni Istenhez, elveszítjük ezt a végtelen kincset.

Mikor Isten először adja meg a léleknek ezt a kegyelmet, képzeleti látomásban mutatja meg neki legszentebb emberiségét, hogy megismerhesse és megérthesse annak a kincsnek végtelen nagyságát, amely ezentúl az övé lesz. Másoknak valószínűleg másképpen mutatja meg magát; az illető személynek, akiről beszélek, szent áldozása után jelent meg az Úr nagy fényben, szépségben és fenségben, úgy amint volt feltámadása után. Azt mondta neki, tekintse mostantól fogva az Ő érdekeit saját érdekeinek, viszont pedig az ő dolgaira majd Ő Szent Felségének lesz gondja. Még más szavakat is intézett hozzá, amelyeket azonban könnyebb átérezni, mint elmondani.

Azt fogjátok talán gondolni, hogy ebben semmi újdonság sincsen, mert hiszen más alkalommal is megjelent már az Úr ennek a léleknek ilyen alakban. Szó sincs róla: ez a látomás annyira különbözött az előbbiektől, hogy egészen megrémült és magánkívül volt tőle. Először is ennek a látomásnak rendkívül erős volt a hatása; azután ott voltak a szavak; végül pedig számbavehető az a körülmény, hogy kivéve a közvetlenül előbb említettet,¹²⁷ a lelke mélyén, ahol most jelent meg neki az Úr, még nem volt látomása. Értsétek ugyanis meg, hogy óriási a különbség az eddig elmondott látomások és azok között, amelyek a hetedik lelki lakásban történnek; s ugyanakkora a különbség a lelki eljegyzés és a lelki házasság között. Úgy van a dolog, mint a két jegyes között, akik még elválhatnak egymástól és azok között, akik már felbonthatatlan frigyre léptek.

Megjegyeztem már, hogy habár jobb hasonlatok híján ilyen anyagiakkal élek, ne felejtjük el, hogy itt testi vonatkozásokra nem is szabad gondolni; ez az egész dolog annyira lelki természetű, mintha az ember tiszta szellem volna s nem volna semmi köze a testhez. A lelki házasságban még kevesebb szerepe van a testnek, mert az egész egyesülés a lélek legmélyén történik, ott, ahol maga az Isten lakik s ahová bemegy anélkül, hogy kapura volna szüksége. Úgy értem ezt, hogy míg az eddig leírt összes lelki dolgokban, még az Úrnak emberi alakjában való megjelenésénél is az érzékek és a lelki tehetségek úgy látszik a közvetítők, vagyis a kapu szerepét játsszák, addig az, ami a lelki házasságban történik, egészen más. Az Úr a lélek mélyén jelenik meg, nem képzeleti, hanem csupán értelmi látomás útján s ez is sokkal magasabbrendű, mint azok a látomások, amelyekről előbb beszéltem. Úgy van a dolog, mint midőn az apostoloknak jelent meg zárt ajtók mögött s azt mondta nekik: „Békesség nektek!”¹²⁸ Rendkívül nagy titok és magasztos kegyelem az, amit Isten ilyenkor egy pillanat alatt közöl a lélekkel; s úgy elárasztja boldogsággal, hogy nem is tudom, mihez hasonlítsam a dolgot. Úgy látszik, az Úr meg akarja neki mutatni egy pillanatra a mennyei dicsőséget s teszi ezt valami sokkal magasztosabb módon, mint amilyen volna bármely más látomás, vagy szellemi öröm.

Nem lehet erről többet mondani, mint azt, hogy – amennyire egyáltalában meg lehet érteni a dolgot – a lélek, illetve annak szellemi része eggyé lesz Istennel. Isten, aki maga is szellem, így módon akarja megmutatni irántunk való szeretetét s egyesekkel így akarja megértetni, hogy mire

¹²⁷ Érti a szentháromság értelmi látomását, amelyet az előbbi fejezetben írt le. A hatodik lakás látomásai a lélek tehetségeiben: a képzeletben és az értelemben folynak le, ellenben a hetedik lakásai a lélek állagában, a lélek mélyén jelennek meg.

¹²⁸ Jn. 20, 21.

nem képes Ő szeretetből irántunk, s azt akarja, hogy dicsőítsük ezért nagyságát. Ugyanis oly szoros frigre lép teremtményével, hogy amint e földön az ember nem válhatik el házastársától, úgy Ő sem akar többé attól a lélektől elválni.

A lelki eljegyzésben másképpen van a dolog: az elválás nagyon is gyakori. Ilyen az egyesülés kegyelme is, mert két dolog egyesítve lehet ugyan, de azért még mindig széjjelválasztható, úgy hogy mindegyik külön-külön maradhat önmagában. S valóban látjuk, hogy az Úrnak e kegyelmei hamarosan elmúlnak s utánuk a lélek nincs többé társaságában; már tudniillik úgy érzi, hogy nincs vele. A lelki házasságban nem így van a dolog, hanem a lélek abban a lelki központban mindig együtt marad Istenével.

Az egyesülést úgy tekinthetjük, mintha például két gyertyát oly módon illeszteni össze, hogy csak egy lángot adjanak; úgy hogy a kettőnek bele, lángja és viasza egy legyen. Ebben az esetben, ha úgy tetszik, újra el lehet választani az egyik gyertyát a másiktól s megint két gyertya lesz belőle; ugyancsak el lehet választani a belet is a viasztól. Itt ellenben úgy van a dolog, mintha valami patakba, vagy kútba eső esnék az égből; a kétféle víz úgy összekeveredik, hogy lehetetlen elválasztani őket, vagy megkülönböztetni, melyik a patak vize és melyik hullott az égből. Vagy pedig, mint mikor egy kis csermely belefolyik a tengerbe: lehetetlen annak vizét többé megkülönböztetni a tengerétől. Vagy pedig: mint mikor egy nagy terembe két ablakon jön be a világosság: két helyről jön, de azért egy világosság marad.

Nem tudom, nem erről beszél-e Szent Pál, midőn azt mondja, hogy aki Istenhez közeledik és hozzá ragaszkodik, egy lélek vele;¹²⁹ nem tudom, nem ezt a felséges lelki házasságot érti-e, mely feltételezi, hogy Ő Szent Felsége az egyesülés kegyelme révén már közeledett a lélekhez. Ugyancsak azt is mondja: „Mert nekem életem a Krisztus és meghalnom nyereség”,¹³⁰ s azt hiszem ugyanezt mondhatja el itt a lélek is. Az a kis pillangó, amelyet emlegettem, itt meghal, és pedig nagy örömmel hal meg, mert ezentúl Krisztus lesz az ő élete.

Idő múltával ez még világosabban kiolvasható azokból a hatásokból, amelyeket ez a kegyelem létrehoz. Bizonyos titkos vágyakozás világosan mutatja, hogy Isten adja az életet ennek a léleknek. Ez a vágyakozás olykor annyira eleven, hogy semmi kétség sem marad fenn eziránt. A lélek nem képes ugyan óhajait megmagyarázni, de azért nagyon mélyen érzi őket. Ezek az óhajok olykor annyira hevesek, hogy önkéntelenül szavakban nyilvánulnak s ezeknek kitörését nem is lehet elfojtani. Ilyenek például: „Ó élete életemnek!”, vagy „Ó támasza létemnek!” s más ilyenfélék. Az Úristen ugyanis állandóan a keblén tartja a lelket s úgy látszik, mintha abból tej patakanék, amely táplálja a belső várkastély összes lakóit. Azt akarja ugyanis az Úr, hogy ezeknek is jusson valami a léleknek túlradó boldogságából. Azt óhajtja, hogy abból a hatalmas folyamból, amelynek vizében elveszett a kis csermely, olykor ki-kicsapjon egy-egy hullám és felüdítse azokat, akik az anyagi rendben kötelesek szolgálni a két jegyesnek.¹³¹ S amint megérezné az ember és lehetetlen is volna meg nem éreznie, ha váratlanul s mikor legkevésbé sem gondol rá, hirtelen leöntené, éppúgy, sőt még sokkal nagyobb bizonyossággal érzi a lélek azokat a lelki folyamatokat, melyeket Isten idéz elő benne s amelyekről beszélek. Mert amint nem folyhat a víz, ha nincs valahol forrása, éppúgy világos az is, hogy van odabent a lélekben valaki, aki kilövi azokat a sebző nyilakat; aki életet ad ennek az életnek; s hogy van odabent egy nap, amely a lélek mélyéből árasztja ragyogó fényét a lelki tehetségekre. A lélek maga, mint mondtam, nem mozdul ki abból a központból s nem veszti el nyugalmát. Az, aki megadta ezt a békességet az egybegyűlt apostoloknak,¹³² képes azt neki is megadni.

Eszembe jut, hogy a Megváltó ez üdvözlete bizonyára sokkal többet foglal magában, mint amennyit a szavak jelentenek; s ugyancsak így volt, midőn Mária-Magdolnának azt mondta,

¹²⁹ 1 Kor. 6, 17.

¹³⁰ Fil. 1, 21.

¹³¹ A lelket az anyagi rendben a test, illetve annak szervei és tagjai szolgálják.

¹³² Jn. 20, 19.

hogy távozzék békeességben,¹³³ az Úr szavai tudniillik létrehozzák bennünk azt, amit jelentenek. Ezekre a lelkekre tehát hasonlóképpen kellett hatniuk s mivel már meg volt bennük a kellő előkészület, bizonyára megtisztították őket minden anyagiságtól, úgy hogy nem maradván meg bennük más, mint a tiszta szellem, ilyen mennyei frigy útján egyesülhettek az örök Istennel. Hiszen kétségtelenül igaz, hogy mihelyt a mi lelkünk teljesen megszabadul mindattól, ami teremtmény s így Isten iránti szeretetből üres lesz, az Úr azonnal maga tölti azt be. Ezért mondja, nem emlékszem már hol, Jézus Krisztus, a mi Urunk, midőn apostolaiért imádkozik, hogy legyenek egyesülve vele és a mennyei Atyával úgy, aminthogy Ő az Atyában van, az Atya pedig benne.¹³⁴ Képzhető-e ennél nagyobb szeretet? S ezek a szavak mindnyájunkra vonatkoznak, mert hiszen Ő Szent Felsége hozzátette: „Nemcsak értük könyörgök, hanem azokért is, akik a szavukra hinni fognak bennem”.¹³⁵ S ugyancsak Ő mondja: „Én bennük vagyok”.¹³⁶

Ő Istenem, mennyire igazak ezek a szavak s mennyire átérti őket a lélek, mikor e lelki lakásba ér és önmagában látja őket megvalósulva. S mennyire belátnánk ezeket az igazságokat valamennyien, ha bűneinkkel el nem játszanánk ezt a nagy kegyelmet. Mert hiszen a mi Urunknak és Királyunknak, Jézus Krisztusnak szavai örök érvényűek; mivel azonban mi nem készítjük el lelkünkben számukra a talajt és nem hárítunk el mindent, ami elfogja ezt a fényt: nem látjuk magunkat a tükörben, amelyet elénkbe tart, pedig oly híven tükrözteti vissza képmisszunkat.

Azonban visszatérek arra, amiről beszéltem. Az Úr tehát bevezette a lelket saját lakásába, ott a lélek közepén; s amint a harmadik ég, amelyben az Úr lakik, nem olyan, mint a többi, hanem, amint mondják, teljesen mozdulatlan,¹³⁷ úgy itt sincsenek meg többé azok a mozgalmak, amelyek hullámozásban tartják a lelki tehetségeket és a képzeletet, vagy legalább is nem érvényesülnek olyan fokban, hogy árthatnának a léleknek és megzavarhatnák nyugalmát.

Szavaim azt a benyomást kelthetnék, hogy ha Isten a léleknek egyszer már megadta ezt a kegyelmet, akkor az teljes biztonságban van örök üdvössége felől és nem bukhatik el többé soha. Pedig ezt én távolról sem mondom; valahányszor tehát ehhez hasonló kitévelt alkalmazok, azt úgy kell érteni, hogy a lélek addig van biztonságban, ameddig Isten a kezében tartja s a lélek pedig nem bántja meg Őt. Azt az egyet ugyanis biztosan tudom, hogy még ha évek óta volna is már ebben az állapotban, ő maga nem érzi magát biztonságban; sőt jobban remeg attól, mint valaha, hogy valami, bármi csekély bűnnel, meg találja bántani Istenét. Abbeli vágya is folyton növekszik s erről különben még beszélek, hogy minél hívebben szolgálja Istent s annál jobban fáj neki és restelli, hogy bár oly sokra volna kötelezve, oly keveset képes érte tenni. Nem csekély kereszt ez rá nézve, sőt nagyon is nagy penitencia. Minél nagyobb önmegtagadásra nyílik alkalmá, annál élénkebb az öröme s az igazi penitencia rá nézve az, ha Isten elveszi egészségét és erejét, úgy hogy nem képes többé önsanyargatást végezni. Említettem ugyan előbb is, hogy mennyire fáj az ilyesmi a léleknek, itt azonban még sokkal inkább szenved alatta. Mindezt az a talaj okozza, amelyben jelenleg gyökerezik. Mert a fa is, ha a patak mellett áll, frissebb és több gyümölcsöt terem: nem csoda tehát, hogy a lélek, mikor szelleme az említett mennyei vízbe merül, ilyen vágyak alatt roskadozik.

Visszatérve tárgyunkhoz, nem szabad azt gondolni, hogy a lelki tehetségek, az érzékek és a szenvedélyek mindig ilyen békeességben vannak. A lélek igen, de a többi lelki lakásban, ahol az előbbiek laknak, bőven akad vihar, küzdelem, szenvedés és fáradság, ezek azonban nem

¹³³ Lk. 7, 50.

¹³⁴ Jn. 17, 21.

¹³⁵ Jn. 17, 20.

¹³⁶ Jn. 17, 23.

¹³⁷ A régiek három eget különböztettek meg. Az első a madarak tanyája: a légkör; a másodikban a csillagok vannak: ez tehát a világűr; a harmadikban a *coelum empyreum*-ban, az Úristen lakik az angyalokkal és a szentekkel. V. ö. 2. Cor. 12, 2.

zavarják meg a lélek békéjét; legalább is rendesen nem. Tudom én azt, leányaim, hogy a léleknek ez a közepe vagy pedig szellemi része olyasvalami, amit nagyon nehéz megmagyarázni, sőt még csak el is hinni; mivel pedig én csakugyan nem tudok róla érthető módon beszélni, attól félek, hogy esetleg nem is leszek hajlandók hitelt adni szavaimnak. Mert csakugyan ellentmondásnak látszik, mikor egyrészt megengedem, hogy van a léleknek gondja és szenvedése, másrészt pedig azt állítom, hogy teljes békességet élvez. Egy-két hasonlatot akarok tehát mondani s adja Isten, hogy elősegítsék a dolog megértését.

Mondjuk, hogy a király palotájában van, birodalmában pedig háború dúl és sok benne a nehézség; ő ellenben híven kitart a helyén. Hasonlóképpen van a dolog itt is. A többi lelki lakásban sok a zavar s a vadállatok dühösen marakodnak; a zaj behallik ugyan hozzá, de senki sem hatol be lakásába és senki sem kényszeríti őt annak elhagyására. Amit hall, az ugyan némi fájdalmat okoz neki, de nem annyira, hogy megzavarná vagy elvonná békéjét. Szenvedélyei ugyanis már le vannak győzve s nem mernek hozzá közeledni, jól tudván azt, hogy még jobban letörné őket. Az embernek fájhat az egész teste s a feje amellet teljesen jól lehet; azért, mert a test többi része sajog, nem szükséges, hogy a fej is beteg legyen.

Magam is nevetek ezeken a hasonlatokon, mert egyáltalában nem elégítenek ki, de más nem jut eszembe; gondoljatok, amit tetszik, de tény marad, hogy igazat mondtam.

III. fejezet

Beszél azokról a nagy hatásokról, amelyeket ez az ima létrehoz; gondosan és figyelmesen kell ezeket megvizsgálni, mert csodálatos, mennyire különböznek azoktól, amelyek az ima előbbi fokain jelentkeztek a lélekben.

Most pedig, mint mondtuk, a mi kis pillangónk meghalt; és pedig nagy örömmel halt meg, mert megtalálta nyugvóhelyét: most Krisztus él benne. Nézzük meg közelebbről, milyen ez az új élet s miben különbözik attól az állapottól, mikor még ő maga élt; ugyanis a hatások alapján mondhatjuk meg, vajjon csakugyan megkapta-e azt a kegyelmet, amelyről beszéltem. Amennyire én meg tudom ítélni a dolgot, ezek a hatások a következők.

Az első az, hogy ez a lélek annyira megfélekedezik önmagáról, mintha valóban nem is léteznék. Annyira megváltozott, hogy nem ismer többé magát. Nincs többé gondja sem arra, hogy rá mennyei boldogság vár, sem arra, hogy neki becsülete is van, mert csakis Isten dicsősége tudja őt érdekelni és annak előmozdítása egyetlen célja. Világos, hogy mikor Isten azt mondta neki, hogy tekintse az Ő érdekeit a magáéinak s hogy Ő fog gondoskodni az övéiről: ezek a szavak létrehozták lelkében azt, amit jelentettek. Akármi történjék is vele, magával nem képes többé törődni. Úgy látszik, mintha saját érdekeit illetőleg valami különös szórakozottság fogta volna el; mintha ő nem is léteznék többé; mintha csakugyan azt akarná, hogy ne legyen semmi, ne számítson semmiben sem, kivéve, ha azt látja, hogy valami olyast tehet, ami, hacsak egy kicsit is, növeli Isten dicsőségét. Mert ezért azután szívesen adná oda életét. Ne gondoljátok azonban, leányaim, hogy ebben az állapotban nem kell neki többé az evéssel és az alvással törőnie; elég baj neki, hogy igenis kell; meg hogy el kell végeznie állásbeli kötelességeit! Itt mi csak a belső dolgokról beszélünk. Ami a külsőket illeti,¹³⁸ azokra vonatkozólag keveset mondhatunk; elég szenvedést okoz a léleknek, hogy semmi ereje sincs azoknak teljesítésére. Ha azonban valamit megtehet s tudja, hogy az Isten dicsőségére szolgál, a világ minden kincséért sem hagyná el.

A második hatás valami rendkívüli vágyakozás a szenvedések után, csak hogy ez a vágy nem okoz többé nyugtalanságot, mint annakelőtte. Ugyanis annyira kizárólagos óhaja neki, hogy mindenben Isten akarata teljesüljön, hogy bármit tegyen is Ő Szent Felsége, azt ő jónak találja. Ha azt akarja, hogy szenvedjen, annál jobb; de ha azt akarja, hogy ne szenvedjen, nem szomorkodik emiatt, mint azelőtt szokta tenni. Ha az ilyen lélek üldözésnek van kitéve, nagy belső örömet érez és sokkal nagyobb a belső békéje, mint azelőtt volt ilyen alkalommal; nincs is semmi ellenséges érzéssel azok irányában, akik rosszat tesznek vele, vagy pedig rosszat akarnak tenni, sőt, ellenkezőleg, rendkívüli szeretetre gyullad velük szemben; annyira, hogyha valami bajban látja őket, teljesen velük érez s akármit megtenne, hogy segítsen rajtuk; sokat imádkozik értük Istenhez s ha kegyelmekben részesül, azokról is szívesen lemondana ellenségei javára, csak azért, hogy azok ne bántsák meg többé a mi Urunkat.

Van azonban ebben az állapotban valami különösen meglepő. Hallottátok, mily szenvedés és szomorúság gyötörte ezt a lelket azért, mert nem tudott meghalni; minden áron szeretne volna ugyanis élvezni a mi Urunk látását az égben. Most ellenben minden áron szolgálni akar neki és tehetségéhez képest előmozdítani dicsőségét és a lelkek üdvösségét, úgy hogy nemcsak nem vágyódik a halál után, hanem sokáig, évek hosszú során át szeretne élni és elviselni a legnagyobb szenvedéseket, hogy ezek fejében az Urat hacsak valamivel is jobban dicsérjék ezen a földön. S még ha az ilyen lelkek egészen biztosan tudnák is, hogy haláluk után azonnal a mennyei boldogságot fogják élvezni, ez most nem csábítja őket. Ha arra a boldogságra

¹³⁸ Érti az önsanyargatás különböző módjait.

gondolnak, amelyet a szentek élveznek, az sincs rájuk oly nagy hatással s nem kívánnak még benne részesülni. Az ő boldogságuk az, hogy szolgálatjára legyenek a keresztre feszítettnek; Őt akarják segíteni, különösen mikor azt látják, mennyire sértegetik Őt. Sajnos, hogy oly kevesen vannak azok, akik semmi mással nem törődve, egyedül az Ő dicsőségét tartják szem előtt.

Igaz ugyan, hogy néha megfélekedeznek erről s olyankor mélységes vágy epeszti őket, hogy végre-valahára Istennel lehessenek, hogy kiszabaduljanak ebből a száműzetésből. Főleg olyankor fogja el őket ez az érzélem, ha belátják, mily rosszul szolgálnak neki, azonban ez csak rövid ideig tart; csakhamar visszatér előbbi hangulatuk. A lélek állandóan érzi Isten jelenlétét s ezzel megelégszik; viszonzásul pedig felajánlja Ő Szent Felségének azt az áldozatot, ami neki legtöbbször kerül: tudniillik, hogy kész élni az Ő kedvéért. A haláltól egyáltalában nem fél; úgy tekint, mint valami kellemes elragadtatást. Mindennek magyarázata pedig az, hogy aki azelőtt azokat a kínos, emésztő vágyakat keltette szívében, most ez utóbbiakkal helyettesíti őket. Legyen érte mindörökké áldva.

Az ilyen lelkek nem vágyódnak többé szellemi örömök és vigasztalások után, mert hiszen maga az Úr van most állandóan velük s Ő Szent Felségének élete pótolja az övéket. Már pedig az Ő élete állandó szenvedés volt s így természetesen ilyennek kell lenni a miénknek is; vagy legalább ilyen után kell vágyódnunk, mert hiszen Ő, tekintettel gyarlóságunkra, megelégszik vágyainkkal is, habár szükség esetén kész az Ő saját erejét rendelkezésünkre bocsátani.

Az ilyen lélek nem ragaszkodik többé semmihez; fő vágya az, hogy egyedül lehessen vagy pedig olyasvalamivel legyen elfoglalva, ami valakinek lelki üdvösségére szolgál. Nem bántja többé lelki szárazság vagy lelki szenvedés, amennyiben szíve folyton a legnagyobb gyöngédséggel gondol a mi Urunkra s igyekszik Őt állandóan dicsőíteni. Ha pedig erről megfélekednének, az Úr az említett sajátos sugallattal maga ébreszti fel szórakozottságából. Egészen világos ilyenkor, hogy ez a lökés – mert nem tudok neki más nevet adni – éppúgy, mint az indulatoknál, a lélek belsejéből indul ki. Csakhogy itt nagyon szelíden történik. Másrészt az is bizonyos, hogy ezt a lökést nem a képzelet adja, sem pedig az emlékezet, sem pedig bármi olyan dolog, amelyben a léleknek része volna. Ez a jelenség oly gyakori és oly közönséges, hogy bőséges alkalom nyílt annak pontos megfigyelésére. Ugyanis mint a tűz, bármennyire élesszék is, sohasem irányítja a lángot lefelé, hanem mindig felfelé lobogtatja, úgy világos itt is, hogy ez a lökés a lélek középpontjából indul ki s így ébreszti fel a lelki tehetségeket.

Ha az ima ez útjából nem is volna más hasznunk, mint az, hogy belátjuk, mennyire igyekszik Isten velünk érintkezni és mennyire könyörög – mert valósággal így lehet beszélünk – hogy maradjunk vele: azt hiszem már akkor is megérné mindazt a szenvedést, amit benne el kell viselnünk; mert hiszen mi a mi összes szenvedésünk az isteni szeretetnek e gyöngéd és édes jeleihez viszonyítva? Ezt bizonyára tapasztalatból tudjátok, nővéreim, mert azt hiszem, ha valaki elérte már a nyugalmi ima színvonalát és nem mulasztja el megtartani Isten parancsolatait, rendesen ilyen gyöngéd figyelemben részesül az Ő részéről. Ha tehát majd ismét érzitek ezt a belső figyelmeztetést, jusson eszetekbe, hogy abból a belső lelki lakásból indul ki, ahol Isten lakozik lelkünkben; dicsőítsétek Őt tehát teljes szívetekből, mert hiszen ez az izenet kétségtelenül Tőle származik. Tőle való ez a levélke és nagy szeretettel van írva. Azt akarja, hogy csak ti tudjátok elolvasni az írását s csak ti értsétek meg, hogy mit kíván tőletek. Vigyázzatok arra, hogy bármennyire el legyetek is külsőleg foglalva, vagy ha akár másokkal társalognátok is, sohase mulasszátok el Ő Szent Felsége szavára azonnal válaszolni. Tényleg nagyon gyakran mások előtt fog az Úr benneteket ebben a kegyelemben részesíteni. A válasz nagyon könnyű, mert hiszen bensőleg történik. Vagy a szeretetnek egy indulatával válaszoltok, vagy pedig azt is mondhatjátok, amit Szent Pál mondott: „Mit tegyek, Uram?”¹³⁹ Akkor majd a mi Urunk maga fogja nagyon is világosan megértetni veletek, hogy miképpen lehettek

¹³⁹ Csel. 22, 10.

szolgálatára. Ez a pillanat mindig nagyon értékes, mert az Isteni Mester ilyenkor odafigyel a szavunkra s az isteni szeretetnek ez a gyöngéd megnyilatkozása arra indítja a lelket, hogy maga is nagylelkűen vállalkozzék bármire, amit az Úr kíván tőle.

Különös sajátága ennek a lelki lakásnak, hogy úgyszólván ismeretlen benne a lelki szárazság és az a lelki vihar, amely időnkint az összes többiben előfordul;¹⁴⁰ ellenkezőleg, itt a lélek majdnem állandó nyugalomnak örvend. Ugyanis nem kell attól félnie, hogy ez a magasztos kegyelem talán az ördög szemfényvesztése, hanem teljesen biztos abban, hogy Istentől származik; mert hiszen, mint mondtuk, az érzékeknek és a lelki tehetségeknek itt semmi szerepük sincsen. Ő Szent Felsége megmutatta magát a léleknek és bevezette azt saját lakásába: ide, nézetem szerint, az ördög nem mer betolakodni s az Úr nem is ereszti be. Különben is minden kegyelmekben, amelyeket itt osztogat az Úr, a lélek semmiképpen sem működik közre, hanem egyszerűen teljesen Isten kezére hagyja magát.

Oly csendben és annyira zajtalanul gazdagítja itt a lelket az Úr, mint mikor Salamon templomát építették, ahol szintén nem volt szabad zajt hallani.¹⁴¹ Ebben az Isten-templomban is, ebben a lelki lakásban csupán Ő és a lélek élvezik egymás társaságát nagy csendesség közepette. Az értelemnek itt nincs dolga, nincs keresni valója; az Úr, aki teremtette, azt akarja, hogy most pihenjen meg, vagy pedig legfeljebb azt engedi meg neki, hogy egy kis résen át lesse, hogy mi történik odabent. Időnkint még ennyit sem lát s nem engedik meg neki, hogy benézzen, de ez ritkán történik meg és csak rövid időre, mert nézetem szerint itt nincsenek felfüggesztve a lelki tehetségek, hanem csak nem működnek s ott állnak mintegy elálmélkodva.

Nagyon meglepő az, hogy mikor a lélek ideér, megszűnnek az elragadtatásai, vagy legalább is nagyon ritkán fordulnak elő, s még ha elő is fordulnak néha, akkor sem jönnek rá azok a teljes önkívületek és a lélek röpte, amelyről beszéltem. Szóval nagyon ritkák s nem történnek mások jelenlétében, ami azelőtt oly gyakran esett meg. Még olyan dolgok sem idézik többé ezeket elő, amelyek a legalkalmasabbak az áhítat felkeltésére. Azelőtt olykor elég volt, hogy szentképre tekintsen, vagy halljon néhány szót egy szentbeszédből, vagy egyházi zene üsse meg a fülét: a kis pillangó olyan félénk volt, hogy minden csekélységre fölrebbent. Talán azért szűnt ez meg, mert a lepke már nyugvóhelyet talált, a lélek pedig ebben a lelki lakásban annyit látott, hogy semmin sem csodálkozik többé; vagy talán azért, mert – oly magasztos társasága lévén – nem érzi magát többé elhagyatottnak, mint azelőtt. Elég az hozzá, mindez megszűnt. Mint mondom, nővéreim, az okát ugyan nem tudom, de tény az, hogy amióta az Úr elkezdte megmutatni neki mindazt, ami ebben a lelki lakásban van s amióta végleg elhelyezte abban, megszűnt nála ez a nagy gyengeség,¹⁴² amely miatt annyit szenvedett s amelytől azelőtt nem tudott megszabadulni. Lehet, hogy ez onnét van, hogy az Úr a lelket megerősítette, megnagyobbította és alkalmassá tette kegyelmeinek befogadására. Lehet az is, hogy előbb közismertté akarta tenni mindazt, amit az illető lélekkel titokban tett; lehettek azonban ebben olyan céljai is, amelyeket csak Ő Szent

¹⁴⁰ A lelki életnek rendes tüneményei közé tartoznak a lelki szárazságok, viharok és sötétségek. Különösen magasabb fokú lelki élet el sem képzelhető nélkülük. Lelki szárazságon értjük azt az állapotot, midőn az Úr rövidebb vagy hosszabb időre, néhány napra, vagy mint Szent Terézia életében láttuk, évek hosszú sorára, megvonja tőlünk a szívbeli és szellemi örömeiket és vigasztalásokat, úgy hogy kötelességszerűleg, unottan végezzük imáinkat. Kitűnő és nagyon érdemszerző lelkiállapot, amelytől csak a kezdők szoktak megrémülni. Lelki vihar az, amidőn a kísértések elemi erővel támadnak, szenvedélyes indulatokat keltenek bennünk, úgy hogy csak akaraterőnknek teljes megfeszítésével tudunk rajtuk úrrá lenni. Kitűnő állapot: egyenes útja a mennyországnak, mert azt ingyen nem adják. Lelki sötétség, amidőn értelmünkre saját lelki dolgainkat illetőleg homály borul. Aggályok kínoznak, minden tettünkben bűnt látunk, úgy érezzük, hogy elvesztettük a megszentelő kegyelmet s az örök kárhozát vár ránk. Pokoli gyötrelem, de nincs tűz, amely jobban tisztítaná a lelket. Biztos jele annak, hogy az Úristennek magasabb céljai vannak velünk.

¹⁴¹ Kir. I. 6, 7.

¹⁴² Hogy az elragadtatás tulajdonképpen gyengeség, ezt más szentek is mondják; a látomás oly elemi erővel hat a lélekre, hogy a gyöngé emberi természet nem állja meg a helyét, hanem elveszti az eszméletét, bár – amint Szent Terézia különösen hangsúlyozza – nem úgy, mint mikor valaki elájul, mert a lélek nagyon is ébren marad.

Felsége ismer, mert hiszen az Ő gondolatai messze felülmúlnak mindent, amit mi idelent el tudunk képzelni.

Ezeket és a többi hatásokat is, amelyekről az ima különböző fokainak megbeszélésénél azt mondtuk, hogy jó szellemtől valók, mind létrehozza Isten a lélekben, midőn azt egyesíti magával s abban a csókban részesíti, amelyért az ara könyörgött hozzá. Nézetem szerint ugyanis ez a kérése itt teljesül.¹⁴³ Itt talál bőséges ivóvízre az a megsebzett szarvas. Itt élvezi Isten sátrának gyönyörűségeit.¹⁴⁴ A galamb, amelyet Noé azért küldött ki, hogy nézze meg, vajjon vége van-e már a vízözönnek, itt találja meg az olajágot s itt hozza vissza annak jeléül, hogy szilárd talajra bukkant e világ vizei és viharai közepette.¹⁴⁵

Ó Jézusom! Ki tudná idézni a Szentírásnak mindama helyeit, amelyek kifejezik a léleknek ezt a békéjét. Én jó Istenem, hiszen látod, hogy mennyire fontos ránk nézve ez a béke: tedd meg tehát, hogy az összes keresztények igyekezzenek azt megszerezni; akiknek pedig megadtad, légy irgalmas és ne vedd el tőlük többé; hiszen amúgy is folytonos. remegésben kell élniük mindaddig, amíg meg nem adod nekik az igazi békét s be nem viszed őket oda, ahol azt többé semmi sem zavarhatja meg. Mondom, az *igazi* békét; nem mintha az, amelyről beszéltem, nem volna igazi, hanem azért, mert ha el találánk szakadni Istentől, az egész küzdelem újakezdődne.

Mit érezhet az ilyen lélek arra a gondolatra, hogy ezt a nagy kincset el is veszítheti? Ez az aggodalom nagyon óvatossá teszi őt; igyekszik erőt meríteni saját gyöngeségéből; felhasznál minden alkalmat arra, hogy Istennek kedvében járjon s vigyáz arra, hogy egyet se szalasszon el saját hibája folytán. Minél jobban dédelgeti Isten az ilyen lelkeket, annál bizalmatlanabbak önmagukkal szemben s annál jobban félnek önmaguktól. Mivel pedig az Ő végtelen nagyságában ismerték meg saját nyomorúságukat, bűneik pedig mind nagyobbaknak tűnnek fel szemük előtt: úgy vannak, mint a vámos és nem is merik felemelni szemüket.¹⁴⁶

Olykor szeretném, ha már vége szakadna ennek az életnek, hogy biztonságban lehessenek, de azért azonnal újra feléled bennük a vágy, hogy életben maradhassanak és szolgálhassanak az Úrnak; egyébként azonban jövőjüket illetőleg teljesen az Ő irgalmára bízzák magukat. Olykor a kegyelmek bősége egészen megsemmisíti őket s szinte attól félnek, hogy el találnak süllyedni, mint valami túlterhelt hajó. Arról biztosíthatlak benneteket, nővéreim, hogy keresztetekben nem szenvednek hiányt, de nem is nyugtalankodnak miattuk. Ezek a szenvedések gyorsan elmúlnak, mint valami hullám vagy múló vihar s újra szép lesz az idő. Az Úr jelen van lelkükben s ez azonnal elfeledtetni velük az ilyesmit. Dicsérje őt minden teremtmény és adjon neki hálát mindörökkön örökké. Amen.

¹⁴³ Én. 1, 1.

¹⁴⁴ Jel. 21, 3.

¹⁴⁵ Ter. 8, 8-9.

¹⁴⁶ Lk. 18, 3.

IV. fejezet

Befejezés, amelyben elmondja, hogy mi a célja a mi Urunknak, mikor akkora kegyelmeket ad a léleknek; mennyire szükséges, hogy Márta és Mária szövetkezzenek; nagyon hasznos fejezet.

Ne gondoljátok azt, nővéreim, hogy az említett hatások mindig ugyanazon módon és változatlanul vannak meg az ilyen lélekben. Nem; s ezért teszem hozzá, valahányszor csak eszembe jut, hogy *rendesen* van így. Néha ugyanis az Úr természetes állapotában hagyja meg s akkor aztán csakugyan úgy látszik, mintha e belső várkastély környékének¹⁴⁷ és lakásainak összes mérges fenevadjai összefognának ellene és bosszút akarnának állni azért, hogy oly hosszú időn át a közelébe sem tudtak férközni. Igaz, hogy ez rendesen nem tart soká; egy napig legfeljebb vagy kevéssel tovább. Az ilyen nagy felfordulásra rendesen valami külső körülmény szolgáltat alkalmat s ilyenkor tűnik ki legjobban, hogy mennyit nyert a lélek a mi Urunknak társaságában, mert még így magárahagyatottan is oly erőt kap tőle, hogy semmi sem tudja megingatni az Iránta való hűségben és feltett szándékaiban. Sőt ezek mintha a támadás folytán még erősödnenek, annyira, hogy még csak a legkisebb habozás sem mutatkozik benne ezeket illetőleg. Mint mondom, az ilyen vihar ritkán szokott bekövetkezni s az Úr intésül bocsátja a lélekre, nehogy megfélemedezzenek saját mivoltáról és engedjen az alázatosságból; de meg másrészt azért is, hogy jobban megértse, mivel tartozik Ő Szent Felségének s hogy mekkora az a kegyelem, amelyben részesül s annál hálásabb legyen érte.

Az a gondolat se forduljon meg a fejetekben, mintha ezek a lelkek sohasem vétkezzenek. Mert igaz ugyan, hogy vágyva-vágyódnak a lehető leghívebben szolgálni Istennek és még tökéletlenséget sem akarnának elkövetni semmiért a világon, de azért mégis csak beleesnek az ilyenekbe, sőt, habár nem tudatosan, még vétkekbe is. Nem tudatosan, mondom, mert e tekintetben az Úr különös segítségben részesíti őket. Csupán bocsánatos bűnökről beszélek, mert halálos bűnt, amiről tudják, hogy halálos bűn, nem szoktak elkövetni. Viszont azonban nem biztosak afelől, nem követtek-e el tudtukon kívül halálos bűnt, s ez a gondolat nem csekély gyötrelmet okoz nekik. Ugyancsak sokat szenvednek a sok lélek miatt, aki elkárhozik s bár bizonyos értelemben erősen reménylik, hogy nem fognak ezek közé tartozni, valahányszor eszükbe jutnak egyesek, akik a Szentírás szerint oly nagy kegyelmekben részesültek – mint például Salamon, aki oly bensőleg érintkezett Isten Ő Szent Felségével – akkor, mint mondtam, nem tehetnek róla, de magukért is remegnek. Aki tehát közületek a legbiztosabban érezné magát, az féljen legjobban, mert amint Szent Dávid mondja: „Boldog az istenfélő ember”. Ő Szent Felsége mindig védelmez bennünket s nagyobb biztonság nem létezik számunkra, mintha folyton könyörgünk hozzá, ne engedje, hogy Őt megbántsuk. Legyen mindörökké áldva, amen.

Jó lesz, nővéreim, ha megmondom nektek, hogy mi a célja az Úrnak, mikor ebben a világban ilyen kegyelmeket osztogat. Mert bár, ha ide figyeltetek, a hatásaikból megérthettétek ezt, de azért inkább újra megmondom itt, nehogy azt hihesse közületek valamelyik, hogy az Úr csupán gyönyörködtetni akarja ezeket a lelkeket. Ez nagy tévedés volna. Ő Szent Felsége nem tehet velünk nagyobb jót, mint ha oly életet ad, amely hasonló szeretett Fiának életéhez. Ezért vagyok én arról meggyőződve, hogy e kegyelmekkel erősíteni akarja gyarló természetünket és képessé akar bennünket tenni követésére a szenvedések útján. Hiszen mindig azt látjuk, hogy akik a mi Urunkhoz, Krisztushoz legközelebb állottak, egyúttal a legtöbbet szenvedtek is. Nézzük csak, hogy mennyit szenvedett az Ő dicsőséges Szűz Anyja és a dicső apostolok. És Szent Pál vajon honnét merítette az erőt annyi szenvedés elviselésére? Mennyire szembeszökő éppen őbenne, hogy mekkora hatásuk van az igazi látomásoknak és a szemlélődésnek, ha a mi

¹⁴⁷ A lelki vár környéke alatt a testet kell érteni.

Urunktól erednek s nem a képzelet játékaik vagy az ördög szemfényvesztései. Talán bizony fogta magát és elrejtőzött, hogy nem törődve semmi mással, nyugodtan élvezhesse azokat a szellemi örömeiket? Jól tudjátok, hogy nem így tett, sőt hogy, amennyire látjuk, egy nap pihenője sem volt; hiszen még éjjel sem nyughatott, mert akkor kellett dolgoznia, hogy megkeresse a kenyérét.¹⁴⁸ Mennyire tetszik nekem az a jelenet is, mikor Szent Péter a fogságból menekülve találkozott az Úrral, s Ő azt mondta neki, hogy Rómába megy és megegyeszer keresztre feszítetteti magát.¹⁴⁹ Valahányszor ez ünnep zsolozsmájában e jelenetről olvasunk, mindig nagy lelki vigasztalásomra szolgál. S vajjon mily hatást tett Szent Péterre ez a kegyelem? – mit tett utána? Azonnal visszament, hogy elszenvedje a halált. Persze az ilyen esetben nem csekély irgalma az Úrnak, ha gondoskodik valakiről, aki megteszi az embernek azt a szívességet, hogy kivégezteti.

Ó nővéreim, mennyire megfélekedezik az ilyen lélek saját kényelméről! Mily kevés gondja van saját becsületére! S ha egyszer az Úr oly rendkívüli módon lakik benne, mily távol van tőle az a kívánság, hogy valamibe vegyék! Mert hiszen ha sokat van vele, nagyon természetes, hogy nem gondol magára. Csakis azon jár az esze, miképpen tudna mindjobban kedvében járni és miben és hogyan tudná kimutatni iránta szeretetét. Ez a célja ennek az imának. A lelki házasság arra szolgál, hogy cselekedetek s mindig újabb cselekedetek szülessenek belőle. Ez az igazi bizonyítéka annak, hogy ez a kegyelem csakugyan Istentől való. Mert édes-keves hasznom volna abból, ha csak a magányban volnék mélységesen áhítatos; ha csak ott kelteném fel magamban az Isten iránti szeretetét; ha csak ott tenném fel és ígérném, hogy csodákat művelek az Ő szolgálatában: mikor pedig az emberek közé mennék és szándékaim kivitelére alkalom kínálkoznék, éppen az ellenkezőjét cselekedném. Azaz, hogy mégis rosszul mondtam, hogy abból kevés hasznom volna, mert mindig nagyon előnyünkre válik az az idő, amit Istennel töltünk; s bármily gyöngék legyünk is jó feltételeink teljesítésében, egyszer-másszor mégis csak meg fogja adni az Úr, hogy hívek maradjunk hozzájuk. És ki tudja, talán megteszi velünk is, bármennyire nehezünkre essék, amit másokkal szokott megtenni: midőn ugyanis látja, hogy valamely lélek annyira gyáva, küld rá – akarata ellenére – valami nagy megpróbáltatást s abban győzelemre segíti; ez azután bátorságot önt belé és arra buzdítja, hogy azontúl jobban szentelje magát Isten szolgálatának.

Csupán azt akartam tehát mondani, hogy a haszon sokkal csekélyebb, mint akkor, ha a cselekedeteink megfelelnek érzelmeinknek és szavainknak. Aki pedig közületek nem tudna egyszerre ennyire jutni, haladjon lassan-lassan ebben az irányban. Ha azt akarja, hogy az ima hasznára legyen, fékezze meg saját akarátát. Itt e falak között bőségesen nyílik alkalma, hogy ezt megtehesse. Gondoljátok meg, hogy ez sokkal fontosabb, mint ahogy én a lelketekre tudom kötni. Tekintsetek a feszületre s mindez könnyűvé válik. Ő Szent Felsége oly rettenetes gyötrelmek között, cselekedetekkel mutatta ki szeretetét irányunkban: ti pedig pusztá szavakkal akarnátok Őt kielégíteni? Tudjátok-e, mit jelent igazi lelki életet élni? Azt, hogy Isten rabszolgái legyünk; hogy viseljük azt a bélyeget, melyet vasával, a kereszttel sütött ránk; hogy kegyelemnek tekintsük, nem pedig sérelemnek, ha Ő rabszolga gyanánt adna el bennünket a világnak, aminthogy Őt odaadta Atyja a világért. Ha valaki nem képes így gondolkodni, az nyugodt lehet afelől, hogy nem fogja sokra vinni, mert ennek az egész lelki épületnek alapja, mind mondtam, az alázatosság. Ha tehát az nem erős bennük, az Úr sohasem fogja épületünket magasra emelni, már miránk való tekintetből sem, nehogy az egész rombadőljön.

¹⁴⁸ I. Tesz. 2, 9.

¹⁴⁹ A legenda szerint Szent Péter apostol menekülni akart a vértanúhalál elől s már kint volt az appiai úton, midőn szembejött vele az Úr Jézus, vállán a kereszttel. „Hová mész, Uram?” – „Domine, quo vadis?” – kérdezte az apostol. „Rómába megyek, hogy újra keresztre feszíttessem magamat” felelte a jelenés. Szent Péter elérte: visszament és elszenvedte a kínhalált hitéért. A jelenés helyén áll ma is a kis „Quo vadis” kápolna.

Azért tehát, nővéreim, ha azt akarjátok, hogy az alap erős legyen, igyekezzék mindegyik a legkisebb lenni valamennyi között; legyen a többinek rabszolgája; keresse az alkalmat, hogy nekik kedvükre tehessen és nekik szolgálatukra legyen. Hiszen mindaz, amit így tesztek, sokkal inkább szolgál majd nektek hasznokra, mint nekik. Így erős alapköveket raktok le s a lelki vár nem fog rombadőlni. Ismétlem, hogy az alapok ne álljanak csupán ajakimából és elmélkedésből, mert ha nem gyűjtötök erényeket és nem gyakoroljátok őket, mindig törpék maradtok a lelki életben. S adná Isten, hogy ebben az esetben más nagyobb bajotok ne legyen, mint az, hogy nem növekedtek, mert hiszen tudjátok, hogy aki nem növekszik, az kisebbedik. A szeretet, ha egyszer igazán megvan, nem tud azzal megelégedni, hogy változatlanul maradjon meg egy és ugyanazon állapotban.

Azt gondoljátok talán, hogy csupán a kezdőkhöz beszélek így s hogy egy bizonyos fokú haladás után az ember mégis csak megpihenhet. Szó sincs róla; hiszen mondtam már nektek, hogy ha az előrehaladottabb lelkek nyugalmat is élveznek bensejükben, annál kevesebb nyugalom jut ki nekik a külső dolgokban, de annál kevésbé vágyódnak is utána. Mit gondoltok, mire szolgálnának egyébként azok a sugallatok, vagy jobban mondva intelmek és azok az üzenetek, amelyeket a lélek maga küldözget a saját mélyéből a belső várkastély felső részébe és a külső lelki szállások lakóinak? Talán arra buzdítja őket, hogy aludjanak? Nem, semmiesetre sem; sőt sokkal jobban zaklatja őket most, nehogy az érzékek és a lelki tehetségek, nemkülönben az egész test ellustuljanak, mint tették akkor, mikor még velük lakott és velük szenvedett. Akkor ugyanis még nem látta be oly világosan, hogy mily nagy hasznuk van a szenvedéseknek. Most érti, mert hiszen talán éppen ez utóbbiakat használta fel Isten eszközül arra, hogy bevigye őt saját lakásába, ahol az Ő társasága nagyobb erőt ad neki, mint amilyen volt neki. Ha az ember, amint Szent Dávid mondja, a szentek között szentté lesz,¹⁵⁰ kétséget sem szenved, hogy mikor a lélek e szellem és szellem között létre jött felséges frigy folytán eggyé lett a Hatalmassal, szükségképpen rá is ragad valami Annak mindenhatóságából. Így volt ez a szentekkel is, akik Istenért nemcsak szenvedni tudtak, hanem meg is halni. Az is bizonyos, hogy abból az erőből, amelyet a lélek a lelki házasságból merít, jut a lelki vár összes lakóinak, sőt még a testnek is, olyannyira, hogy sokszor nem is érzi többé a fájdalmat. A lélek issza annak a pincének borát, amelybe Jegyese bevezette és ahonnan nem ereszti ki többé,¹⁵¹ és annak ereje átszármazik a gyöngé testre éppen úgy, mint ahogy az étel, amelyet a gyomor vesz magába, erőt ad a fejnek és az egész testnek. Megjegyzendő, a testnek rossz dolga van ez élet folyamán, mert akármennyire erőlködnek is, a lélek ereje mégis csak nagyobb az övéénél s ugyancsak kíméletlen harcot folytat ellene. S emellett a lélek mégcsak nem is méltányolja a test fáradalmait, hanem mindig keveselli. Innét van, hogy a szentek oly nagy önsanyargatásokat végeztek, mint például a dicső Mária Magdolna, aki pedig ugyancsak el volt azelőtt kényeztetve. Ezért éhezte annyira Isten dicsőségét a mi atyánk, Illés próféta; ezért munkálkodtak Szent Domokos és Szent Ferenc oly buzgón a lelkek megtérésén; ezért voltak rajta, hogy minél többen dicsérik Istent. Tekintve, hogy ők teljesen megfeledkeztek önmagukról, elképzelhetjük, hogy mi mindent szenvedtek el.

Ez az, nővéreim, amire nekünk is törekednünk kell. *Nem azért kell elmélkednünk és nem az után kell vágyódnunk, hogy szellemi örömeink legyenek, hanem azért, hogy erősek legyünk Isten szolgálatában.* Ne keressünk mi járatlan utakat, mert rövidesen elpusztulnánk rajtuk. Az megéppenséggel különös gondolat volna, ha ezekhez a kegyelmekhez más úton akarnánk hozzájutni, mint amelyen az Úr maga járt és amelyen Őt összes szentjei követték. Ilyesmi ne jusson valahogy eszünkbe. Higgyétek el nekem, hogy Máriának és Mártának mindig együtt kell lenniük, mert csak így fogadhatják és láthatják állandó vendégül az Urat; különben micsoda vendéglátás is volna az, ha nem adnának neki enni? Már pedig hogyan adhatna neki enni Mária,

¹⁵⁰ Zsolt. 17, 26.

¹⁵¹ Én. 2, 4.

mikor a lábánál ül, ha nővére nem dolgoznék? Eledelül pedig abbeli törekvésünket kell Neki feltálmunk, hogy lelkeket igyekszünk számára megnyerni, akik azután üdvözülve örökre dicsőítsék Őt.

Két dolgot vethettek itt az ellen, amit mondtam. Az egyik az Úr kijelentése, amely szerint Mária a jobbik részt választotta.¹⁵² Erre én azt mondom, hogy ő már előbb elvégezte Márta dolgát, midőn megmosta az Úr lábát és megtörölgette a hajával.¹⁵³ Vagy azt hiszitek talán, hogy ez olyan csekélység volt részéről? Hogy egy úrileány, mint ő, úgy végigmenjen az utcákon s talán egyedül, mert hiszen szenvedélyes bűnbánata feledtette vele az illemszabályokat; hogy bemenjen egy vadidegen házba s azután elviselje a farizeusnak rossznyelv megjegyzését s ki tudja, mennyi más sértést?! Mert hiszen mekkora feltűnést kelthetett a városban, hogy egy olyan nő, mint ő, annyira megváltozott; de meg azután ez a gonosz nép gyűlölte is az Úr Jézust és rossz szemmel nézte, hogy Mária Magdolna barátságot tart vele; úgy érezte tehát ez utóbbival nem-tetszését, hogy felhányta neki előbbi életét és szenteskedőnek kiáltotta ki. Ugyanis világos, hogy akkor egyszerre megváltozott az öltözete és egész külső megjelenése. Hiszen még ma is így bánnak egyes személyekkel, akik távolról sem oly közismertek: mi lehetett még akkor? Biztosítlak, nővéreim, hogy a jobbik részt csak akkor kapta meg, mikor már sok szenvedést és sanyarúságot viselt el. Hiszen magában véve már az is elviselhetetlen szenvedés lehetett rá nézve, hogy látnia kellett, mennyire gyűlölik szeretett Mesterét! Hát még mindaz, amit nem sokkal utóbb, az Úr halála alkalmával kellett elviselnie! Meg vagyok arról győződve hogy ha nem szenvedett vértanúhalált, az azért történt, mert az Úr keresztye alatt kiállotta annak kínjait. Hát még életének későbbi évei, mikor nélküle kellett meglennie: mily rettenetes gyötrelme volt az. Láthatjuk mindebből, hogy nem mindig ült ám az Úr lábánál s nem mindig élvezte a szemlélődés szellemi örömeit.¹⁵⁴

A második ellenvetéstek az lehetne, hogy ti a lelkek megmentésében nem vagytok képesek közreműködni, mert erre nincs semmi módotok. Nagyon készek volnátok, megtenni, de mivel sem nem taníthattok, sem nem prédikálhattok, mint tették az apostolok, nem tudjátok, miképpen volna lehetséges ez irányban valamit tennetek? Erre az ellenvetésre én már néhányszor megfelelttem írásban s nem tudom, nem tettem-e már meg ebben a belső várkastélyról szóló értekezésemben is. Mivel azonban azt hiszem, hogy ez a gondolat csakugyan megfordult fejetekben s nem igen tudjátok azt összeegyeztetni azokkal a jó vágyakkal, amelyeket az Úr szíveitekbe olt, inkább újra beszélek róla.

Mondtam már, hogy az ördög olykor nagyon magasztos vágyakat kelt bennünk, csak azért, hogy elhagyva az Úr szolgálatában a ránk nézve kivihető s éppen a kezünk ügyében levő dolgokat, a kivihetetlenek után sóvárogjunk s ebbeli vágyainkat sokra becsüljük. Nem akarok arról beszélni, hogy mi mindent érhetek el imával; csupán arra kérlek, hogy *ne akarjátok imátokkal az egész világot föllendíteni, hanem fordítsátok azt azok javára, akikkel együtt éltek.* Így azután nagyon helyesen cselekesztek, mert hiszen e személyekkel szemben vagytok leginkább lekötelve. Vagy azt hiszitek talán, hogy az olyan csekélység volna, ha az alázatosság, az önmegtagadás, a szolgálatkészség, a nagy testvéri szeretet és az Úrhoz való ragaszkodás, amelyet a többiek rajtatok látnak, úgy hatna rájuk, mint a gyújtó tűz és lángralobbantaná valamennyit, ha a többi erényetek is folyton újra és újra erényekre sarkalná őket? Sőt nagyon is nagy és kellemes szolgálatot tennétek ezzel az Úrnak s hozzá, ha ti megteszitek azt, amit tehettek, azzal megmutatjátok Ő Szent Felségének, hogy sokkal többet is megtennétek, ha alkalom nyílnék rá. Így azután úgy fog benneteket jutalmazni, mintha sok lelket nyertetek volna meg számára. Azt mondjátok talán erre, hogy itt nem lehet megtérítésről szó,

¹⁵² Lk. 10, 42.

¹⁵³ Lk. 7, 37-38.

¹⁵⁴ Szent Terézia gondolkodásában rendkívül bájos vonás a bűnbánó Magdolna iránti szeretete, akiben ő, gyermeki naivitással, saját előképét látja. Természetesen halvány sejtelve sincs arról, hogy mik voltak Szent Magdolna bűnei.

mert hiszen összes nővéreitek jók. Lehet, de ez nem tartozik rátok. Minél jobbakká teszitek őket, annál kedvesebbek lesznek dicséreteik az Úr előtt s annál hasznosabb lesz imájuk embertársaik számára.

Végül pedig, nővéreim – s ez legyen az utolsó megjegyzésem – ne építsünk tornyokat alapok nélkül. Az Úr nem annyira a tettek nagyságát nézi, mint azt a szeretetet, amellyel azokat végrehajtjuk. Ha tehát megtesszük azt, amit tehetünk, az Úr meg fog bennünket segíteni, hogy napról-napra többre legyünk képesek. Ezért ne veszítsük el bátorságunkat mindjárt kezdetben, hanem ameddig ez a rövid élet tart – pedig talán rövidebb lesz, mint egyik-másik gondolná – ajánljuk fel a mi Urunknak belsőleg és külsőleg azt az áldozatot, amelynek felajánlása hatalmunkban van. Ő Szent Felsége majd egyesíti ezt azzal az áldozattal, amelyet miérettünk ajánlott fel mennyei Atyjának a kereszten és így bármi csekélység legyen is az, amit tettünk, olyan értéket kölcsönöz neki, amekkorát szeretetünk megérdemel.

Engedje meg Ő Szent Felsége, nővéreim és leányaim, hogy ott lássuk egymást viszont, ahol mindörökké dicsőíthetjük Őt. Nekem pedig adja meg Szent Fiának érdemeire való tekintettel azt a kegyelmet, hogy tegyek meg legalább valamit abból, amit nektek tanácsolok. Adja meg ezt Ő, aki mindörökké él és uralkodik, amen. Újra mondom nektek, hogy nagyon szégyenlem magamat s azért kérlek is ugyanazon Úr nevében, ne feledkezzetek meg imáitokban arról a szegény nyomorultról, aki ezt írta. Amen.

Utóirat

Mikor belekezdtem az írásba, amint az elején meg is jegyeztem, nem volt semmi kedvem hozzá. Most azonban, hogy bevégeztem, nagyon örülök neki s azt hiszem, nem veszett kárba a fáradságom; különben is, megvallom, nem volt nagy fáradság. Ha meggondolom, hogy mily szigorú a ti klauzurátok; hogy mily kevés szórakozástok van, nővéreim; s hogy egyes kolostorokban még csak nincs is elég hely a mozgásra: azt hiszem örömtökre fog szolgálni, ha élvezhetitek ennek a ti belső várkastélyotoknak szépségeit. Ide ugyanis bemehettek minden főnöki engedély nélkül és sétálhattok benne a nap bármely órájában. Igaz ugyan, hogy bármennyire erőseknek képzeljétek is magatokat, az összes lelki lakásokba nem mehettek be a magatok emberségéből. Meg kell várnotok, míg a várúr maga vezet oda be. Tanácsolom is nektek, hogyha valamelyik ajtó nem nyílik ki önként előttetek, ne feszegessétek; ezzel ugyanis annyira megtalálnátok Őt bosszantani, hogy soha többé nem eresztene be oda benneteket. Ő ugyanis nagy barátja az alázatosságnak. Ha hitványaknak tartjátok magatokat; ha meg vagytok arról győződve, hogy még azt sem érdemlitek meg, hogy a harmadik lelki lakásba eressen be: legjobban megnyerhetitek Őt magatoknak, úgy hogy hamarjában az ötödikig is elvezet. Ha pedig ott híven szolgáljátok s kitaróan eljártok belé, esetleg abba is beenged, ahol Ő maga lakik. Abból azután ne is távozzatok, hacsak nem a főnöknő parancsára, de akkor tegyétek meg azonnal. Ez a nagy Úr ugyanis azt akarja, hogy előljáróitok akarata előtt épp úgy meghajoljatok, mintha az Ővé volna s ha mégannyi ideig maradnátok is kint engedelmességből, Ő mindig nyitva fogja tartani előttetek a kaput, hogy visszatérhessetek hozzá. Ha egyszer megszoktátok e belső várkastély élvezeteit, minden, még oly fáradságos dolog is könnyű lesz számotokra, mert hiszen tudjátok, hogy visszatérhettek abba s hogy ebben az élvezetben senki sem akadályozhat meg benneteket.

Habár én csak hét lelki lakásról beszéltem, megjegyzendő, hogy mindegyikben rendkívül sok foglaltatik, alul is, felül is és oldalt. Mindegyikhez szép kertek tartoznak, szökőkutakkal, sétaterekkel és sok más csodaszép dologgal, úgyhogy odatesztek a bámulattól és dicsérni fogjátok érte azt a nagy Istent, aki a lelket saját képére és hasonlatosságára teremtette.

Ha valami jót találtok abban a rendszerben, amelyben elmagyaráztam nektek ezeket a dolgokat, higgyétek el igazán, hogy Ő Szent Felsége adta tollamra azért, hogy benneteket megörvendeztessen; ha ellenben valami rosszat találtok benne, az tőlem való. Viszonyásul az én szívem hő vágyáért, hogy annyira-amennyire előresegítsek benneteket az én Uram és Istenem szolgálatában, arra az egyre kérek, hogy valahányszor olvassátok ezt az iratot, az én nevemben dicsérjétek nagyon Ő Szent Felségét és imádkozzatok az Ő Egyházának elterjedéséért, a luteránusok megtéréséért és érettem, hogy bocsássa meg bűneimet és mentsen ki a tisztító tűzből. Mert Isten irgalmából talán ott leszek akkor, amidőn ti ezt a könyvet kézhez kapjátok és olvassátok, ha ugyan azok a tudós férfiak, akiket illet, jónak látják majd a kezetekbe adni. Ha valamiben tévedtem volna, annak csak az lehet az oka, hogy nem értettem meg a dolgot; mert én mindenben alávetem magamat annak, amit a római katolikus Anyaszentegyház tanít. Ebben a hitben élek, ezt vallom, ebben akarok mindig megmaradni és ebben meghalni. Legyen a mi Urunk mindörökkön dicsőítve és áldva. Amen. Amen.

Bevégeztem ezt az írást az ávilai Szent József-zárdában, az ezerötszázhetvenhetedik esztendőben, Szent András apostol előestéjén, Isten dicsőségére, aki mindörökké él és uralkodik. Amen.